

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

64DE AARGANG
(11. RÆKKE 4. BIND)
1943

UDGIVET AF
SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI
OG PERSONALHISTORIE

I KOMMISSION:
EJNAR MUNKSGAARDS FORLAG
KØBENHAVN 1943

Redigeret af Samfundets Skriftudvalg
ved
H. HJORTH-NIELSEN

H. P. HANSENS BOGTR., KBHVN.

**BIBL. UNIV.
HAFNIENSIS**

INDHOLD

Breve til Baron Herman Schubart. I. Breve fra Georg Zoëga og Frederik Münter. Ved cand. mag. <i>Øjvind Andreassen</i>	1
Hofdame-Bryllupper ved Christian VII.s Hof. Af Overlæge, Dr. med. <i>Fr. Tobiesen</i>	49
Nogle Bemærkninger til »Slægten Bering paa Viborg-Egnen«. Af mag. art. <i>Hans Werner</i> . Endnu nogle Bemærkninger. Af Oberstløjtnant <i>Chr. Bokkenheuser</i>	63
Haydn og Danmark. Af kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. <i>Louis Bobé</i> ...	66
Anmeldelser	70
Smaa Meddelelser	73
Spørgsmaal. Braem	75
Samfundets Regnskab for Aaret 1942.....	76
Breve til Baron Herman Schubart. II. Breve fra P. O. Münster og Christian VIII. Ved cand. mag. <i>Øjvind Andreassen</i>	77
Optegnelser om Slægten Pio. Af Postmester <i>C. Klitgaard</i>	119
Premierløjtnant Jens Frederik Lassens Oplevelser i Fjendens Hovedkvarter. Ved Bogholder <i>P. Schou</i>	132
Konferensraad A. L. Drewsens Optegnelser om H. C. Andersen. Meddelt af Bibliotekar, Dr. phil. <i>H. Topsøe-Jensen</i>	138
Om Slægten du Plat, især dens danske Linie. Supplement og Berigtigelse. Af Overlæge, Dr. med. <i>Fr. Tobiesen</i>	150
Anmeldelser	151
Spørgsmaal. Friis	161
Til Medlemmerne	161
Det nordiske Studentermøde i København 1862. En hidtil ukendt Beretning. Ved Arkivar i Rigsarkivet, cand. mag. <i>Harald Jørgensen</i> ...	163
Slægten Claudius. Af fhv. Amtsassessor <i>J. Smith</i>	187
Knorr von Rosenroth i Danmark. Af Overlæge, Dr. med. <i>V. Starcke</i> ...	208
Borgmesterslægten Hartwig paa Bornholm. Af Arkitekt <i>K. Thorsen</i>	224
Jens Baggesens Afstamning. Af Arkivar <i>Carl Lindberg Nielsen</i>	238
Et jydsk Herregaardsbillede fra 1774 og 1775. Ved Kaptajn <i>Gerhard Honnens de Lichtenberg</i>	242
En Slægt Bondrop. Af fhv. Postmester <i>C. Klitgaard</i>	250
Fortegnelse over dansk genealogisk Litteratur i Aaret 1942. Ved Bibliotekar, mag. art. <i>Albert Fabritius</i>	254
Spørgsmaal. 1. Sode. 2. Raw. 3. Brorson — Christensen — Helgesen.....	259
Til Medlemmerne	260
Indsendte Bøger	260
Samfundets Anliggender.....	261
Fortegnelse over Medlemmerne af Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie (1. November 1943)	261
Register. Ved Bibliotekar, mag. art. <i>Albert Fabritius</i>	268

BREVE TIL BARON HERMAN SCHUBART

I

BREVE FRA GEORG ZOËGA OG FREDERIK MÜNTER

Ved
ØJVIND ANDREASEN

De 28 Breve til Baron *Herman Schubart* fra *Georg Zoëga* (5), *Frederik Münter* (11), *P. O. Brøndsted* (11) og *Christian Frederik (Christian VIII)* (1) fra Aarene 1805—1823, som skal meddeles i dette og et følgende Hefte, udgør vel kun Dele af en nu tabt Helhed. Som samtidige Dokumenter til Belysning af en kritisk Krigs- og Efterkrigstid for vort Land, da alle gode Kræfter sattes ind paa, »Fienden til Trods at lade alle vore Videnskabelige Sysler gaae deres Gang frem« (*Münter*), turde de maaske paaregne Interesse ogsaa nu; tillige yder de interessante Bidrag til en Karakteristik af Brevskrifterne, der alle har været medvirkende til at opretholde og videreføre den levende kulturelle Forbindelse mellem Danmark og Italien, som skød kraftigt frem imod Slutningen af det 18. Aarhundrede og endnu i det følgende satte sin skønneste Blomst i *Thorvaldsen*.

Til Indledning skal forudskikkes nogle Bemærkninger om Brevenes Proveniens, Korrespondancens Omfang, samt nogle biografiske Data, idet der, hvad Enkeltheder angaar, henvises til Noterne til Slut. — Schubarts efterladte Papirer, bl. a. talrige Breve fra Danske og Udlændinge, findes nu i Rigsarkivet, dels hidrørende fra det Schimmelmansske Arkiv, der for største Delen blev tilintetgjort i 1884 ved Salget af Familiepalæet i Bredgade (nu Odd-Fellow Palæet), dels afgivet fra Arvingerne efter Schubarts Søsterdatter Comtesse *Charlotte Reventlow* († 1843), i Ægteskab med Grev *Erik Schafalitzky de Muckadell* (Arreskov paa Fyn). Alt blev dog ikke afleveret. Ifølge en endnu bevaret Optegnelse af afdøde Arkivsekretær *Jørgen Bloch* († 1910) fra circa 1886 fandtes der paa Brahetrolleborg, tilhørende Grevens Familie og Frøken *Sophie Krenchel*, bl. a. følgende Breve til Schubart: fra *Christian Frederik* 1813 15/11, 1818 7/4 8/9; fra Maleren *Nicolai Abildgaard* 1806 8/1 4/9; fra *Jens Baggesen* 1811 23/12; fra *Friederike Brun* 1807 5/6 26/10, 1809 26/5, 1813 19/2, 1826 26/1; fra *P. O. Brøndsted* 1813 1/3 18/5 22/6 5/7 9/8 4/9, 1814 25/11, 1818 20/11, 1819 18/1, 1823 4/2; fra *B. S. Ingemann* 1819 16/1; fra *Georg Koës* 1809 27/7 16/8; fra Biskop *Frederik Münter* 1808 3/5 27/10 [maaske fejlagtig for 1810, s. Nr. 11], 1809 29/8, 1810 8/12, 1816 ?/12 [u. D.: Jan./Febr. 1817]; fra *Bertel Thorvaldsen* 1805 21/8, 1806 4/6 5/9 16/10, 1807 30/1, 1808 18/11, 1809 22/7, 1812 28/4, 1814 4/3; fra Maleren *Johan Georg Wahl* 1806 3/5, 1807 13/6 28/11 28/12, 1809 2/8, 1810 18/1; fra *Georg Zoëga* 1805 15/11, 1806 16/7; fra *Adam Oehlenschläger* 1809 17/5. Af disse 47 Breve er langt den største Del senere afleveret til det Kongelige Bibliotek; Hovedparten findes nu i Ny kgl. S. 4. 2748, enkelte andre i andre af Bibliotekets Samlinger. De 4

Breve fra Thorvaldsen fra 1805—06 og Brevet fra Oehlenschläger synes tabte; Thorvaldsen-Brevet fra 22/7 1809 ejes af Overretssagfører Aage Krenchel og er trykt i Louis Bobé: Thorvaldsen i Kærlighedens Aldre, 1938, S. 180. Nogle Breve er gennem ovennævnte Frøken Sophie Krenchel, der vides at have været knyttet til Familien Schaffalitzky paa Arreskov, forblevet i den Krenchelske Families Eje, ogsaa flere end de i J. Blochs Designation anførte. Den nuværende Ejer, Hr. Overretssagfører Aage Krenchel, har velvilligst meddelt 13 af disse Breve til Dr. Louis Bobé og tilladt deres Udgivelse; de udgør Publikationens Nr. 2, 4; 6, 8—13, 16; 21, 24; 28; andre 13 Breve er hentet fra det Kongelige Bibliotek: Nr. 1, 3, 5 (Ny kgl. S. 4. 2754); Nr. 7; 17—20, 22—23, 25—27 (Ny kgl. S. 4. 2748); 2 Breve fra Rigsarkivet (Schubartske Arkiv, Pakke 24): Nr. 14—15.

Baron Herman Schubart 1756—1832 var paa fædrene Side af borgerlig dansk, — dog oprindelig i sidste Halvdel af det 17. Aarhundrede fra Erfurt indvandret tysk (se dette Tidsskrift 2 IV 279 og 3 VI 229—33), — paa mødrene af norsk Slægt. Udgaet fra en Officersfamilie bestemtes han for den militære Løbebane, men valgte snart selv at træde ind i Diplomatiet, et Ønske, der vel begunstiges af, at han i Maj 1782 var blevet Svoger til Grev Ernst Schimmelmänn. S. gjorde nu et Par Aar Tjeneste som Legationssekretær i Dresden, var derpaa i 14 Aar (1784—98) i Haag, fra 1789 som Gesandt, hvor han sidstnævnte Aar ægtede Jacqueline Wieling, med hvem han levede i et lykkeligt, men barnløst, 25aarigt Ægteskab. Efter et Par Aar tilbragt som Gesandt i Madrid kom Schubart endelig i 1802 til Italien, som »Generalintendant for de danske Handelsanliggender i Italien«, i Efteraaret 1808 udvidet til ogsaa at omfatte Levanten og de Ioniske Øer, »saa at jeg allerede staaer i Forbindelse med disse Brudstykker af det gamle Grækenland« (Schubart til Münster, 5/11 1808), med Bopæl paa det skønt beliggende Landsted Montenero ved Livorno (Vinterbolig i Pisa), dog med jævnlige Ophold i Rom, hvor Zoëga var Cicerone for ham og Baronessen, og Neapel. Med Schubarts Overflytning til Italien begynder hans Forbindelse med Thorvaldsen og Zoëga som deres Beskytter og Ven og Fortaler i Fædrelandet i Kraft af sine Familieforbindelser, besvogret som han var med Schimmelmänn og Ludvig Reventlow.

Georg Zoëga 1755—1809 opholdt sig siden 1784 i Rom, fastholdt af sine numismatiske, arkæologiske og koptiske Arbejder og af sine private ulykkelige Familieforhold. Han havde dog stadig holdt sig Vejen tilbage til Fædrelandet aaben, navnlig ved Brevvekslingen med Frederik Münster, hans mest trofaste og virksomme Ven i København, og med Nicolai Abildgaard, Direktør for Kunstakademiet, beklædte ogsaa i nogle Aar (1799—1802) Stillingen som dansk Agent (Konsul) i Kirkestaten, som saadan Schubarts Forgænger (se A. D. Jørgensen 107 ff.), og Tanken om hans Tilbagevenden til Fædrelandet, København eller Kiel, var ingensinde blevet opgivet. Stigende Mismod over de for ham som Lærd og Familieforsørger lige uheldige Forhold i Rom, hidført af Krigen og de Franskes Plyndringer af Roms Kunstskatte, der havde Dyrtid og Fremmedbesøgets Aftagen til Følge, fik Zoëga, kraftigt bistaaet af Münster, til at ansøge om sin Ansættelse i Fædrelandet. Efter mange og lange Forhandlinger mellem København, Kiel og Rom var Zoëga endelig den 14. April 1802, Dagen før Schubart brød op fra Danmark til Italien, blevet udnævnt til Professor i Arkæologi samt 1. Bibliotekar i Kiel, s. Welcker 2, 136 f., A. D. Jørgensen 109 ff., Bobé 8, 301—04 og Münster VI 129—32.

Zoëga og Schubart er traadt i Brevveksling straks i Efteraaret 1802: Z. nævner i Brev til Münster, 4/12 1802 (i tysk Oversættelse hos Welcker 2, 151/52) blandt Fremmede, der ventes til Rom, S., »som jeg siden to Maaneder staaer i continuerlig og meget venskabelig Correspondance med.« Under et kortvarigt Ophold i Rom i Februar det følgende Aar paa Tilbagevejen

fra Neapel har S. og Z. et betydningsfuldt Møde med Kardinal *Stefano Borgia*, der ønskede at holde Z. tilbage i Rom: Z. til Münster, 19/2 1803 (Welcker 2, 152): »Jeg skrev Dem til for 14 Dage siden; hvad jeg her har at sige Dem vil overraske Dem. Jeg skriver idag til Curator Reventlow for [at] erholde Tilladelse til at blive endnu et Aar i Rom, uden derved at tabe min Gage i Kiel. Tingen er igaar bleven afgjort imellem Borgia, Schubart og mig. Schubart, som denne Gang ikkun opholder sig fire Dage her, skriver tillige til sin Svoger Schimmelmänn og til sin Søster for at forvende sig desangaaende hos Reventlow.« Münster var ikke uden Grund »misfornøiet« og indsaa vel, at Z. i Virkeligheden aldrig vilde forlade Rom. Udsættelsen blev bevillet den 20/5 1803, indtil Foraaret 1804, men 23/3 1804 skrev Z. direkte til Kronprinsen for at bede ham tage Udnævnelsen tilbage, hvad der skete allerede den 25. Maj. Med Bibeholdelsen af sin Professorgage, 900 Rdl., blev Z. i Rom til sin Død den 10. Februar 1809 og ligger begravet i sin Sognekirke Sant' Andrea delle Fratte. Hans Hustru, den fordum billedskønne Romerinde *Maria Petruccioli*, var efter flere Aars Lidelser død af Brystsyge den 6. Januar 1807. Schubart, som Formynder, og Münsters Søster, Friederike Brun, der da opholdt sig i Rom, tog sig af de tre, af elleve, Forældrene overlevende Børn, den 24aarige *Laura*, den 11aarige *Federico* og den 8aarige *Emilia Maria (Mimma)*, s. Bobé 5, 209.

De 5 Breve fra Zoëga til Schubart synes at være de eneste bevarede Originalbreve fra Z. til S. og har ikke før været trykt. Welcker har kendt og meddelt yderligere 13 Breve fra Z. til S., 2/9 1803—1/6 1808 (i tysk Oversættelse Welcker, 2, 155—202 passim); et fransk Brev fra Z. til S. af 17/2 1808 citeres udførligt i Brev fra S. til Münster, 7/3 1808. I Registranten over Schubarts Papirer i Rigsarkivet (Pakke 24) er anført 2 Breve fra Z. til S. uden Angivelse af Datum, de forefindes ikke mere. — 7 Breve fra Schubart til Zoëga, 1/11 1803—10/11 1808 + 1 udateret, i det Kongelige Bibliotek (Ny kgl. S. 4. 2754).

For Schubarts Biografi henvises til Dansk biografisk Leksikon XXI, 1941, S. 387—90 og J. Bloch: To miskjendte Venner [Schubart og Olinto dal Borgo] i Museum 1890, S. 257—90 og 423—48. — Angaaende Zoëga henvises til F. G. Welcker: Zoëga's Leben 1—2, Halle 1912—13 (Klassiker der Archäologie im Neudruck hsg.) (citeret Welcker), A. D. Jørgensen: Georg Zoëga. Et Mindeskrift, Kbh. 1881 (citeret A. D. Jørgensen), Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreds. Udg. af Louis Bobé 1—10, Kbh. 1895—1932 (citeret Bobé), Rom og Danmark gennem Tiderne, red. af Louis Bobé 1—2, Kbh. 1935—37 og Frederik Münster. Et Mindeskrift VI 131—33.

Frederik Münster 1761—1830, Professor i Theologi ved Københavns Universitet (1788—1808) og Sjællands Biskop (1808—30), var en gammel Bekendt af Schubart. Fra ganske ung af gennem Faderen, Balthasar Münster, Præst ved Petri tyske Kirke, hjemmevant i den Bernstorff-Reventlow-Schimmelmänniske Kres, saavel i Palæerne i Hovedstaden, som paa Slottene og Herregaardene rundt om Landet, f. Ex. Brahetrolleborg, hvis Husfrue, *Sybille Reventlow*, var en Søster til Schubart, lærte Münster Familien S. at kende (se Münster IV 151). Schubart selv har i København i Juli 1780 med et fransk Vers indført sig i Münsters Stambog (Ny kgl. S. 8vo 606, S. 89). Bekendtskabet eller Venskabet fornyedes i Dresden i September—Oktober 1782 (Münsters Dagbog). Først 25 Aar senere indleder S. Brevvekslingen med et Brev fra *Montenaro* 18/5 1807: »Høystærede kjære Herr Professor. Længe ønskede jeg at finde Lejlighed til at tilbagekalde mig i Erindringen af en Ungdoms-Ven.« S. slutter sit Brev: »Lev vel min bedste Herr Landsmand. Byd over mig ifald De har Comissioner at udrette i Italien. Jeg veed at De besidder en prægtig Medaille Samling. Ønsker De min Hjælp til at forøge den,

saa siig mig hvad De kunne attraae. Jeg har Forbindelser i heele Italien, i det Joniske Hav, i Grækenland, i Sicilien, i Sardinien etc: Kortsagt min Virke Kreds er saa udstrakt at jeg troer, at kunne udrette enhver Comission som det maatte behage Dem at betro mig. Gid De ville, af og til, skrive mig noget om Konstere og Videnskabers Fremskridt i vort Fædreland.« Münter svarede omgaaende den 16. Juni, og fra nu af indtil Udgangen af 1812, afbrudt af Schubarts første Orlovsrejse til København (April 1811—Februar 1812), gaar der en saa godt som uafbrudt Strøm af Breve og Forsendelser af Bøger, Mønter m. m. mellem M. og S., ofte ad officiel Vej gennem Commercecollegiet eller Departementet for de udenlandske Sager, eller med Posten via Hamborg, kuverteret til *Christian Paul Ludwig Waitz* (Postkontrollør ved det danske Postkontor i Hamborg (1791—1811), derpaa Postkontrollør ved det midlertidige Grænsepostkontor i Altona til sin Død 1814, s. Medd. fra Krigsarkiverne 7, 1896, S. 392 Anm. 1 og Fr. Olsen: Den danske Postetat 1624—1927, Kbh. 1929, S. [393]), hyppigt dog med Rejsende til Italien, eller, lejlighedsvis, med danske Skibskaptajner, der vendte hjem fra Livorno over Land. Schubart synes at have været den flittigste til at skrive: fra hans Haand foreligger der ialt 32 (indtil 12 Kvartsider) lange Breve til Münter i det Kongelige Bibliotek, samt et italiensk Brev, dateret Brahetrolleborg 29/11 1822, med Oversendelse af et Diplom for Münter som korresponderende Medlem af la Società Pontaniana i Neapel (27/2 1820); af de mindst 25 Breve fra M. til S. i samme Tidsrum, ifølge Schubarts Opgivelse og Blochs Designation, synes kun bevaret de her meddelte, ikke før trykte, 11 Breve. Brevene fordeler sig saaledes: 1807 (Schubart 4: Münter 2), 1808 (5 : 4), 1809 (12 : 6), 1810 (5 : 8), 1811 (4 : 2), 1817 (1 : 1).

1815 var Schubart paany i København, hvor han bivaanede Salvingsakten, i hvilken Anledning han blev Gehejmekonferensraad. Det i Mellemtiden stedfundne Brud mellem Münter og *Vargas*, Schubarts Ven og Protegé, bevirkede, at M. ved den Lejlighed ikke saa ofte besøgte S., uden at dog Venskabet mellem dem synes at være kølnet. De var begge Frimurere, som ogsaa Vargas var det (Münter VI 327). Schubarts Virksomhed som Generalintendant i Italien var iøvrigt ophørt med Tabet af Norge i 1814. 1819 forlod han, der i 1814 var blevet Enkemand, paany Italien og naaede til Frankfurt a. M., hvor han fik Ordre til at slutte sig til Prins Christian (Christian VIII) og Gemalinde som deres Rejsefører i Italien 1819—21, var endog en kortere Tid midlertidig Gesandt i Neapel under Revolutionen der. Sine sidste Aar tilbragte han paa Fyn, nær Slægten paa Brahetrolleborg og Arreskov.

Noter og Henvisninger til de her meddelte og til de i næste Hæfte følgende Breve vil findes efter de sidste.

5 BREVE FRA GEORG ZOËGA

1.

à Rome le 21 aout 1805.

Monsieur

S'il y a très longtemps que je ne Vous ai plus écrit, c'est que j'ai été incessamment occupé d'un travail en soimême presque-entièrement mécanique, mais qui demandoit une attention fixe et non interrompue, de façon que j'ai dû renoncer à tout autre intérêt, si ce n'est que j'ai employé une dizaine de jours à accompagner le Comte de *Rantzau* pour les antiquités de Rome et ses environs. Dez l'hiver passé je fus chargé de traiter l'emplette d'un

recueil très nombreux de médailles antiques pour le cabinet du Roi, ce qui après plusieurs retards s'est effectué au milieu de l'été. On avoit sù à Copenhague qu'un avocat ici en mourant avoit laissé une riche collection à des personnes qui n'étant pas antiquaires s'en vouloient défaire, et on m'ordonna de m'en informer et en donner un rapport. J'avois connu l'ancien possesseur, j'avois vu son musée plusieurs années passées, mais je ne connoissois pas ses hérétiers et je ne savois pas en quel état il le leur avoit laissé. Il me falloit une personne qui m'introduisît chez eux et qui me procurât l'occasion d'en faire la revue, ce qui n'étoit pas tout à fait aisé, car quoiqu'ils vouloient le vendre, étant des gens fort à leur aise ils ne s'empressoient pas, et comme en ce pays avec raison on se fie peu des antiquaires ils s'étoient fait la règle de ne le montrer à personne sans qu'ils fussent présens eux mêmes et avec eux deux autres personnes qui leur servoient d'antiquaires. A la fin on m'accorda un jour pour en commencer la revue, qui fut continuée pendant cinq jours, et j'en fis un rapport aussi circonstancié, qu'il peut se faire d'une collection de 11000 médailles mal arrangées et qu'on est obligé de parcourir en peu de jours en présence d'un nombre de gens qui pour se desennuyer cause[nt] des nouvelles du jour. D'après cette relation on se determina à Copenhague à l'acheter. Les heretiers, c'est à dire la veuve et le frère du defunt, en avoient demandé 2500 écus romains, ils descendirent jusqu' à 2000, et de Copenhague j'avois reçu la faculté de leur accorder 1800, mais en trainant l'affaire j'eus la bonne fortune de l'obtenir pour 1500, les possesseurs étant las de garder un tresor mort et de recevoir de tems en tems les visites des curieux qui sous prétexte de l'acheter cherchoient de le voir. Il restoit encore de faire venir l'argent, qui arriva au commencement de juin, et comme en faisant le contrat je m'étois réservé de repasser les médailles pour m'assurer que toutes les pieces que j'avois mises en liste s'y trouvoient encore, et de l'autre part eux avoient fait la condition que les armoires et les caissettes devoient rester à eux pour en faire present à leurs antiquaires, il me convint de nouveau d'employer plusieurs jours à examiner et à emballer les médailles de manière de les pouvoir transporter à ma maison. Enfin le 15 juin je pus donner l'avis à *M. Ramus* qu'elles se trouvoient chez moi, et c'est depuis cette époque que je me suis occupé jour et nuit à les reduire dans un ordre tolerable et à en faire le catalogue, afin de m'assurer jusqu'à quel degré l'acquisition étoit avantageuse, et pour savoir en l'avenir quelles sont les pieces qui se trouvent au cabinet du Roi et quelles y manquent encore. J'ai bien eu la satisfaction de me persuader que l'acquisition est superieure à ce que d'abord je m'étois imaginé, que les médailles que nous avons acquises, à les acheter en détail auroient du moins couté le double

de ce que je les ai payées, et que le cabinet du Roi va posséder quantité de choses qui manquent dans les plus riches musées. Actuellement afin que le nôtre devienne un des plus respectables il ne nous manque que certaines têtes d'impératrices très rares et extrêmement recherchées, qu'il faut attendre du hasard, et une partie de médailles grecques en argent, qu'on ne peut guère se procurer que de la Sicile et du Levant. Vous n'avez pas d'expérience dans ce genre, ainsi Vous ne pouvez pas calculer le tems qu'il faut pour examiner et décrire 11000 médailles antiques, en partie frustes et obscures, mais je Vous assure qu'en aucun tems j'ai travaillé avec autant d'assiduité pour m'en débarrasser au plutôt possible et pour gagner quelques mois de liberté d'aller à la campagne. Pourtant il me reste encore environ 1500 de la classe la plus difficile, que j'ai déjà arrangées mais pas encore décrites, et je me trouve forcé à interrompre mon travail, parceque mes forces sont épuisées et la moindre application m'est devenue pénible. Ainsi cette partie qui est des médailles grecques et qui demande des recherches exactes sera peut-être différée jusqu'à l'hiver, et je la diffère avec moins de regret puisque jusqu'à présent je n'ai reçu aucun avis de quelle façon envoyer notre acquisition à Copenhague, et que sans un ordre exprès je ne risquerai pas de la faire sortir de Rome autrement que sous Vos auspices lorsque Vous serez ici. Pour me retablir en forces et pour fortifier la santé de mes enfans, qui après la mort de leur soeur me donne plus d'inquiétude que jamais, j'avois fixé d'aller à la campagne à la fin d'août, ce que du commencement du printems nous avions envain désiré, mais un flux de sang avec des fièvres dont ma femme souffre depuis un mois, et qui l'a obligée de se remettre entre les mains du docteur *Kohlrausch*, rend encore notre gîte incertaine. J'ai du malheur en tout ce que j'entreprends ou que je me propose, ainsi je crains fortement que ma villeggiatura évanouira de nouveau. C'est depuis Votre dernier départ de Rome que j'ai ce projet. L'année passée je le sacrifiai au désir d'achever pour la fin de l'année l'impression de mon disgracié livre, qui encore demeure sequestré à l'imprimerie et dieu sait quand il en sortira. Le chevalier *Borgia* qui s'est chargé de traiter mon affaire avec le Cardinal *Braschi* préfet de l'économie de Propaganda m'a de tems en tems flaté qu'elle seroit terminée en ma faveur sans venir à un procès formel. On a demandé des preuves de l'intention du cardinal defunt, et on s'est contenté des dépositions que Monseigneur *Nuzzi* et l'Abbé *Riccy* ont faites en écrit très amples et très précises. Avec tout cela on ne sait venir à aucune determinaison. Il paroît qu'on est convaincu de mes raisons, mais qu'on a du regret à l'avouer après une fois me les avoir contrastées, et ainsi il se passe un mois après l'autre sans que notre projet de dedier le livre au Prince Royal

puisse s'effectuer. Ce ne sera qu'à Votre retour à Rome que la chose viendra à bout. Vous pourrez obliger ces messieurs à se déclarer pour le si ou pour le non, et en ce dernier cas je recourrai aux tribunaux ordinaires pour faire valoir mes droits. Je n'aime pas à y intéresser le Secrétaire d'état ou aucun autre personnage d'influence, parceque je crains toute espece d'obligation à des seigneurs Romains, et puisque je ne prétends que ce que je regarde comme mon droit, je me soumetts de bon gré à la décision des tribunaux. Aussi par rapport au Musée du Cardinal *Borgia* on donne des bonnes paroles à son neveu, mais on garde ce qu'on en a séquestré et les choses restent in statu quo. Il me dit d'être persuadé qu'on les restituera, mais tout va avec une lenteur effroyable. A ce qu'il me dit il a répondu instamment à la lettre que Vous lui aviez fait parvenir par mes mains, et je suis assuré qu'il fera pour nos nationaux tout ce qu'il sera en état de faire. D'ailleurs je Vous avoue que je ne suis pas parfaitement d'accord sur la maniere dont Vous lui avez parlé de moi. Je renonce à sa protection et je serois inconsolable si jamais j'en puisse avoir besoin. S'il veut me garder son amitié j'en serai fort aise, et je regarde cela comme son devoir après les services qu'en plusieurs occasions je lui ai rendus. J'ai dû aussi contribuer à la marque de distinction qu'il a reçue de notre cour. *Münter* avec lequel il s'étoit menagé à cet effet lui manda que le seul moyen d'y réussir seroit par ma recommandation ou directement à la cour ou par une lettre ostensible adressée à lui. Je fis ce-ci en des termes assez généraux, lui faisant en même tems par une autre lettre des reproches de m'avoir forcé à me mêler d'une affaire qui ne devoit passer que par Vos mains. A cela il m'a répondu: De kan let forestille Dem, at hvad jeg skrev Borgia til var efter Aftale med Vedkommende, og man vilde have Deres Anbefaling: Copie af denne Passus i Deres Brev til mig er ogsaa bleven forelagt Kronprindsen. Je pense qu'il est toujours bon qu'il soit ici une personne de plus attachée à notre nation: et que ce soit le possesseur d'un des plus célèbres musées en Italie cela nous est honorable. Vous avez appelé *Thorvaldsen* chez Vous, et j'envie son sort de se trouver dans une situation à pouvoir de tems en tems passer des mois entiers à Votre délicieuse campagne que je ne dois même me flatter de jamais voir. Comme les hommes sans famille sont heureux! Toute la terre est à eux, pendant qu'avec femme et enfans on devient servus glebae et ne peut plus franchir les bornes du territoire étroit auquel on s'est vendu. Lorsque j'étois garçon il m'embarrassoit moins d'aller de Copenhague à Rome et de Rome à Copenhague, qu'actuellement de faire une gîte à Albano ou Ariccia. Sa santé gagnera sans doute par ce beau séjour, et que le tems qu'il y passera ne sera pas perdu pour l'art, nous en avons des preuves dans les

charmans portraits de Vous et de Madame Votre Epouse et l'ingenieux basrelief qu'il y fit l'année passée. Je me flate que Votre demeure à Rome cet hiver sera plus longue que les autres fois. Thorvaldsen m'a dit que Vous conduirez avec Vous un de Vos neveux, qui sans doute sera aimable comme son oncle, et auquel peutetre je pourrai être utile en quelque façon en l'accompagnant à observer nos ruines et nos musées. Aussi Madame la Baronne reverra avec du nouveau plaisir ces objets d'antiquités et arts dont elle a tant de passion et tant de connoissance. Je Vous prie de me rappeler à son souvenir.

Je Vous suis dévoué de tout mon coeur

G. Zoëga.

2.

à Rome le 15 novembre 1805.

Monsieur

La bonté et l'amitié cordiale qui ont dicté Votre lettre du 11 m'imposent le devoir de Vous repondre à poste courante. Il est vrai que j'ai longtems différé de Vous écrire, mais c'est que d'un tems à l'autre je me suis flatté de parvenir à Vous dire quelque chose de positif par rapport à mon livre Copte et même de Vous remettre la lettre au Prince Royal que nous avons concertée. Il y a plus qu'un mois qu'on parle d'une transaction entre la Propaganda et le chevalier *Borgia*, en vertu de laquelle celui-ci devoit prendre l'entière hérédité de feu le Cardinal en déboursant une somme nette d'argent à la dite congrégation; et en ce cas Borgia devenant maître de tout ce que le Cardinal a laissé le sort de mon livre seroit décidé en ma faveur. Mais par la lenteur qui est le caractere de tout ce qui se fait ici, l'affaire se traine encore et jusqu'à ce moment tout reste incertain. Borgia qui étoit venu ici pour traiter cet accommodement, est reparti pour Velletri d'où il pense de revenir en peu de jours pour tacher d'en venir à bout. Votre lettre me desole en m'ôtant l'esperance de Vous voir cet hyver à Rome avec Madame Votre Epouse, dont je m'étoit flatté que l'amour de l'antiquité et des beaux arts auroit sù vaincre les obstacles qui s'opposent à cette gîte. Mais je conçois qu'à Pise elle trouve à s'occuper de Muses plus douces et dont la jouissance est plus analogue à ses circonstances de santé et a sa manière de vivre. Car il faut avouer que toutes les jouissances de Rome sont mêlées d'inconveniens, surtout pendant l'hyver. Tout est ici si dispersé, il faut des continuels efforts pour se l'approprier, il faut souvent s'exposer aux inclemences de la saison pour arriver aux endroits où se trouvent les objets dont on veut jouir, et en partie ils sont disposés dans des salles où regne un froid qui vous indispose

à toute jouissance, et dont plusieurs fois en voulant insister à m'entretenir avec les monumens j'ai éprouvé des suites très désagréables. A Pise Vous réunissez dans Votre maison tout ce qu'il faut pour satisfaire à Vos goûts et pour réjouir ceux qui ont le bonheur d'être autour de Vous, et Vous n'êtes tentés de sortir que lorsque le beau tems Vous y invite. *M. Thorvaldsen* m'avait dit que selon Votre dernière lettre *M. le Comte de Reventlow* ne viendra en Italie qu'après le rétablissement de la paix, et je crains fort que cette paix puisse être très éloignée. Il semble que tout se prépare à étendre le feu de la guerre par toute l'Europe, et le seul vœu que j'ose faire est que du moins notre patrie en reste exempte. J'espère cela dans la supposition que le Danemarck n'est pas entré dans l'alliance de neutralité, mais s'est borné à une neutralité armée isolée, ce qui m'est paru le parti le plus sage. Après ce qui s'est passé il parait que le roi de Prusse et ses alliés seront forcés à se déclarer, et je pense avec Vous que cela ne décidera pas encore du succès de la coalition. Étranger comme je suis à toute espèce de politique, il me semble que le bon sens naturel doit suggérer à tout homme sensé à peu près les mêmes idées que celles que Vous exprimez dans Votre lettre. Je plains beaucoup Madame la Baronne de l'incertitude où elle se trouve par rapport à son frère le Capitaine. De telles craintes sont peut-être plus cruelles même que la certitude de ce qu'on craint. d'ailleurs dans un nombre si grand de combattans pourquoi supposer que le sort d'être blessé soit tombé à lui? Mais on a beau raisonner sur ce genre d'inquiétudes, il n'y a d'autre moyen de se tranquilliser que la ferme résolution d'étouffer la voix du cœur: et comment y parvenir? Nous commençons ici, nous autres étrangers, à sentir les conséquences de la guerre, le retard des lettres et l'extrême difficulté de réaliser les billets de change. *M. Lund* en reçut un d'Altona sur Londres du tems de la première occupation d'Ancone par les François, et aucun banquier ici ne voulut l'acheter. Après leur départ il trouva moyen de s'en défaire avec une perte très considérable, et actuellement qu'ils y sont revenus je ne sais ce qu'il me conviendra faire d'un semblable que j'attends à tout moment de Copenhague.

Vous demandez avec empressement amical de ma situation domestique, du rétablissement de la santé de ma famille, des progrès de mon *Frederic*. Ce que je puis Vous dire est en général consolant, nous avons tous gagné depuis ma dernière lettre. Mon plan d'une villeggiature feinte est assez bien réussi, le tems quoique variable, dans le total nous a favorisés. Nous avons fait beaucoup de courses et même d'assez longues, et nous continuerons encore à en faire de tems en tems, quoique pas plus avec cette fréquence comme pendant le mois d'octobre dévoué aux jouissances champêtres. Je

trouve que j'ai acqueri de nouvelles forces, et il n'y a actuellement qui m'accable que la foiblesse de mes yeux qui ne regagneront plus leur ancienne vigueur. Le travail copte les a gatés pour toujours, ce qui est une perte extrêmement sensible, surtout pour un antiquaire. Ma fille ainée dont la santé me donnoit des apprehensions, a beacoup profité, elle a repris sa gaieté, et quoique de tems en tems elle est sujette à des indispositions dont autrefois elle ne souffroit pas, je suis pourtant rassuré que sa constitution n'est pas radicalement affoiblie et que le mal de sa soeur ne s'est pas communiqué à elle. Ma femme n'est pas encore bien rétablie. Son flux de sang vient de cesser et elle a commencé à sortir, mais la longueur du mal a beaucoup affoibli son physique et a gaté son humeur. Ma petite *Emilie* est florissante comme une rose. C'est une très jolie enfant, mais bizarre et entêtée à l'extreme. Elle me diverte beaucoup, mais elle m'étourdit souvent. Celui qui de tous a le plus gagné c'est Frederic. Il se porte parfaitement bien, quoiqu'il continue à être mince et maigre. Sa gaieté augmente par le mouvement en plein air et par la société du petit Humboldt, dont l'extreme vivacité ne me permet guères de les laisser seuls ensemble, mais qui sous ma surveillance contribue beaucoup à éveiller l'esprit de mon fils qui me paroît être d'un naturel tardif. Il apprend actuellement à écrire et à faire des comptes, et son maitre n'en est pas mal content. Dans ses amusemens il développe une disposition pour le dessin, qui me donne beaucoup de plaisir en me fesant esperer que je pourrai reussir dans mon projet de le destiner à la peinture. Je ne desire pas qu'il devienne un Rafael. Point de tout. Je veux seulement qu'il apprenne de cet art autant qu'il faut pour se procurer de quoi vivre, qu'il sache faire un bon portrait ou bien un joli paysage, tout le reste est audelà de mon ambition. J'aimerois préféablement le paysage, à cause que cette branche là oblige ceux qui l'excercent de s'attacher à la nature libre, de faire leurs études en plein air et passer du moins une partie de leur tems à la campagne, la seule jouissance qui selon mon opinion en toutes circonstances et en tout age conserve son piquant, pendant que tout le reste ne sont que des gouts passagers qui nous coutent beaucoup, qui nous engagent à des efforts en tout sens, et qui finissent par ennuyer. C'est par cela que j'envie le paysagiste qui pendant qu'il n'a pour but que de se procurer sa subsistance, sans le rechercher, jouit des beautés de la nature, cette source intarissable de plaisirs non fatigans et toujours nouveaux. Il y a une branche de l'antiquité qui possède en certaine façon la même prérogative, savoir celle qui s'occupe de la vérification des sites, mais elle est combinée avec des recherches pénibles qui engloutissent la plus grande partie de nos heures et qui le plus des fois n'aboutissent à rien de satisfesant. Le paysagiste

au contraire quand une fois il s'est rendu maître du mécanique de l'art finit son tableau avec le même plaisir avec lequel il l'ébauche, et ce qu'il produit est un ouvrage permanent, au lieu que l'antiquaire à l'ordinaire ne fait qu'enfanter des opinions et des hypothèses qui sont détruites par ceux qui viennent après. Aussi les fatigues des plus habiles antiquaires ne sont que mesquinement payées en comparaison de ce que gagnent même les peintres mediocres; et le peintre est toujours sûr de gagner quelque chose pendant que l'homme de lettres s'il n'a pas un appui est exposé à mourir de faim. Ainsi je pense que mon fils, lorsqu'il sera en age, fera mieux de se decider pour la peinture que pour les lettres, puisque la foiblesse inhérente à sa constitution ne me permet pas de le destiner à un métier totalement mécanique, ce que j'aurois encore préféré comme plus sûr et plus indépendant. Pour ce qui regarde l'envoi de mes medailles je suis entierement de Votre avis que Vous ferez bien à consulter les intentions de Mr. de *Hauch* avant de rien decider par rapport au navire à choisir, quoique je ne doute pas qu'il donnera la préférence à la frégatte Royale. A l'arrivée de sa reponse nous concerterons les mesures de les soustraire aux recherches facheuses de ces commissaires de l'antiquité qui sous prétexte d'empêcher la sortie des monumens, ne font qu'entraver la circulation de ce qui est peut-etre la seule branche de commerce lucratif propre à cette ville, et que selon moi on devroit faciliter et animer en toute façon. Je viens de recevoir par Mr. *Hoyer* une lettre du Departement des affaires étrangères avec la patente du chevalier Borgia pour la remettre entre ses mains. J'ai donné avis à Mr. le Comte de *Bernstorff* de l'avoir reçue, et j'en ai averti le chevalier en cas qu'en cet égard il voudroit acclereler son retour à Rome. Je crains qu'il sera un peu embarrassé à la trouver en langue Danoise de façon qu'en ce pais-ci elle devient une lettre scellée au lieu d'être une lettre patente. L'article du correspondant litteraire que Vous me communiquez est vrai dans tous les sens, et ce n'est pas sans peine que je prévois que l'ouvrage de l'abbé *Rossi*, dont l'impression étoit differée jusqu'à ce que mon livre fût achevé, et à l'auteur duquel j'ai successivement communiqué les feuilles de mon ouvrage pendant qu'il s'imprima, sortira de plus bonne heure que le mien, et que peut-être je verrai mes opinions combattues avant de les avoir exposées au public. Voilà la condition des hommes de lettres. Je vais terminer ce barbouillage par des nouvelles affligeantes. Vous savez peut-être déjà que le sculpteur danois *Rathje*, dont autrefois je Vous ai parlé, est mort à Naples le mois passé; et ce matin allant chez Mr. *Stanley* pour lui remettre Votre lettre, je l'ai trouvé dans des circonstances si critiques que je differerai l'envoi de celle-ci jusqu'à demain pour Vous dire s'il a survecu la nuit et si le médecin a

quelque esperance de le sauver. Je Vous supplie d'assurer Madame la Baronne de ma vénération et de lui dire de ma part tout ce que la pauvreté de ma plume m'empêche d'exprimer.

Je Vous suis attaché par tous les motifs de dévouement et de gratitude.

G. Zoëga.

P. S. le 16 de soir. Le pauvre Stanley vit encore, mais dans un état qui fait tout craindre. Il y avoit quelques semaines que de nouveau il souffroit des attaques de la goutte, mais comme cela étoit en lui un mal habituel on n'en fesoit pas grand cas, d'autant plus que les accès étoient moins fiers qu'autrefois, ce qu'on attribuoit à une recette que le Doct. *Kohlrausch* lui avoit prescrite. Ce ne fut qu'avant hier au soir que la goutte lui passa à la poitrine et pendant la nuit le fit tomber dans le delire. On appella *Kohlrausch* qui lui ordonna des vesicatoires et des sinapismes, qui le firent revenir à lui. Je n'en savois rien, jugez de ma consternation lorsqu' hier matin allant chez lui avec Votre lettre, *Thorvaldsen* me fit recit disant que le médecin avoit déclaré son état très dangereux. Il connoissoit ses amis, mais ses discours étoient mal connexes. Je lui dis que j'avois de bonnes nouvelles de Vous, à quoi il témoigna du plaisir, mais la lettre je la consignai à *Thorvaldsen* pour la lui donner quand il jugeroit à propos. Je fus de nouveau le voir l'après diner, et on me dit que *Kohlrausch* ayant y conduit le médecin du prince de Saxe Gotha ils avoient concerté un traitement dont on se promettoit beaucoup, et que la nuit decideroit de son sort. Ce matin je l'ai trouvé dans un état qui me paroissoit l'agonie, mais aprèsdiner les medecins ont conçue quelque lueur d'esperance. C'est Mr. *Lundbye* qui est venu m'en donner part, et qui me prie de Vous faire ses très respectueux complimens. Aussitôt qu'il y aura quelque bonne nouvelle je Vous la communiquerai.

3.

à Rome le 4 juin 1806

Monsieur,

Vous avez reçu ma lettre Danoise du 28 passé, je serois ingrat si je pouvois différer la reponse à Votre gracieuse du 25, à laquelle ce jour là je n'étois pas en cas de repondre. Je vais le faire en me tenant au même ordre de choses et en commençant par les nouvelles que Vous me donnez de la convalescence de Madame la Baronne très consolantes, qui je me flate en peu de tems le seront encore davantage. Le recit de nos compatriotes m'avoit

alarmé, car quoiqu'ils me disoient que le premier accès du mal avoit été dompté par l'habilité du Docteur *Palloni*, je tremblois pour les rechutes, qui dans ces especes de maladies sont si frequentes et à l'ordinaire extremement dangereuses. Je vois donc que sa convalescence est assurée, qu'elle va lentement en augmentant de forces, et que Vous pensez deja en une couple de semaines de la transporter à Montenero, dont l'air salubre effacera toute trace et tout souvenir du mal passé, et ce septembre prochain Vous y celebrerez l'anniversaire de sa naissance avec une double joie, rendant graces à la providence qui Vous l'a sauvée lorsque tout paroissoit préparé pour Vous la ravir, et faisant des vœux ardens pour la conservation d'une vie si chere à Vous et à tous ceux qui ont le bonheur de connoître ses qualités de coeur et d'esprit. Ma situation continue à être la même que je Vous ai peint dans ma lettre du 16. Ma femme traine une vie déperissante. Il y a une douzaine de jours qu'elle sembloit avoir un peu gagné sur son mal et elle recommençoit à se flater de pouvoir le vaincre, mais depuis samedi passé elle s'est sentie plus mal que jamais et jusqu'à hier elle n'a parlé que de mourir. Aujourd'hui elle se trouve un peu moins opprimée et a repris du courage, quoiqu'au fond son état n'est en rien amélioré. Des sueurs nocturnes excessives et continuelles, jointes à un flux d'enbas qui ne cesse jamais et qui de tems en tems se trouve mêlé de sang, et a une toux lente avec des crachemens visqueux, l'ont reduite à un squelette; et je dois admirer l'esprit avec lequel elle se soutient, la confiance dont à la moindre apparence d'amélioration elle parle de projets pour l'avenir, et la gaieté dont souvent elle se montre dans nos petites sociétés de soir, semblant oublier son mal et le faisant oublier aux autres. Le D. *Kohlrausch* s'est expliqué avec moi qu'il ne croit pas que l'art des médecins ait aucun moyen pour la retablir, et que tout ce qu'il peut faire se borne à la soulager et à reculer le moment de son entière destruction. Il me dit qu'il ne regarde pas son mal comme contagieux si non pour ceux qui en ont déjà la disposition, mais qu'en tout cas je dois tacher d'empêcher la communication immediate avec ses enfans autant que possible. Il soupçonne qu'ils en aient la disposition héréditaire, et l'expérience d'en avoir perdu trois par des maladies longues et consomptives me fait craindre que son soupçon ne soit pas sans fondement. Il voudroit que pendant quelques mois je leur fasse respirer l'air de la mer et même que je leur procurasse des bains d'eau marine, comme le préservatif le plus efficace. Mais voila ce qui dans les circonstances actuelles ne peut pas s'effectuer. Votre offre généreux que loin des demonstrations d'une fausse delicatessen je prends au pied de la lettre, et dont je ferai usage aussitôt que les circonstances m'y autoriseront, me met dans le cas

de pouvoir transporter ma famille aux environs d'Albano dont l'air participe de la mer et d'où nous puissions faire des excursions à Ardia ou Nettuno pour prendre des bains au rivage. Mais ma femme n'est pas en état de supporter un voyage tant soit court, non plus on m'accorderoit aucune maison en campagne ayant avec moi une malade de cette nature, et même je prévois que la solitude en campagne et la privation de la société dont elle est acoutumée me feroit qu'augmenter son mal en la fesant doublement sentir le poid de ses souffrances. De l'autre coté je ne puis pas separer ses enfans d'elle pendant que nous fesons le possible pour lui cacher que nous regardons son mal comme incurable et que nous en craignons le contagé. Voilà l'affreux labyrinthe où je me trouve, puisque ce qui se fait pour ma femme semble nuire à mes enfans, et ce que je pourrois faire pour mes enfans desoleroit ma femme. Il ne me reste qu'à remplir scrupuleusement mes devoirs envers elle, et attendre la decision de la providence par rapport à mes enfans. Ma fille ainée a passé une semaine au lit avec la fievre, qui en l'abandonnant l'a laissée dans un état d'abattement et de melancolie qui m'afflige, et la petite que j'avois fait vacciner a donné le premier exemple aux médécins que les consequences de cette opération puissent prendre un aspect inquiétant. Elle eut quatre paroxysmes de fievre dont les deux derniers étant accompagnés de mouvemens convulsives furent tels à me faire repentir d'y avoir consenti. A la fin la chose est allée bien, mais elle n'a pas encore repris l'état florissant dans lequel elle se trouvoit il y a quatre semaines. Mon *Frédéric* se porte bien, mais pâle et mince comme toujours, et souvent sujet à des incommodités passageres. J'ai assurément mal fait à ne pas le remettre entre les mains de Madame Votre Epouse lors de Votre dernier départ de Rome, mais la tendresse d'un pere qui ne sait se separer d'un seul male qui lui reste, merite quelque indulgence. Si j'eusse pu prévoir ou même soupçonner ce qui m'est arrivé depuis ce tems-là, je pense que j'aurois sù la vaincre, et je suis pleinement persuadé que mon fils y auroit gagné sous les rapports. Pour ce qui regarde le consul *Wulffen* je Vous ai tout écrit. Il partit le même jour de ma lettre, et par ce que *M. Mathei* vient de me communiquer de Votre part je vois qu'il est arrivé chez Vous avant elle. Ses compagnons de voyage pensent de partir après demain, à reserve de *M. de Raben* qui considerant le passage à Naples comme trop dangereux s'est déterminé à passer à Rome le tems destiné pour les bains d'Ischia. Je lui ai conseillé de faire son séjour en campagne plutôt qu'en ville, mais il craint s'y ennuyer. Notre envoy de marbres me paroît parfaitement sûr par la voie de la voiture et sous la direction d'un expeditionnaire. Ces gens là sont responsables et il n'y a aucun exemple qu'une caisse de cette

portée ait manquée de sa destination. J'ai en cette occasion de nouveau revue les bustes que notre ami Vous destine, en particulier le Votre et celui de Madame la Baronne, qui me semblent les plus beaux qui soient sortis de ses mains. Il paroît qu'il les ait achevés avec une espece d'enthousiasme, et les autres tous beaux qu'ils sont placés y à coté decèlent je ne sais quoi de froid. La lettre qu'il avoit promis de joindre à la mienne reste retardée à cause qu'il s'est trouvé engagé à accompagner nos compatriotes sur une gîte de Frascati et Albano qu'ils ont commencée hier pour être de retour ce soir. M. de *Bielke* lui a commis une statue de *Hebe*, ce qui me fait plaisir.

Il est bien surprenant que les feuilles publiques en Toscane ne parlent pas des fouilles commencées ici presque du commencement du pontificat present et encore actuellement continuées, et sur lesquelles en particulier les ouvrages de l'antiquaire *Guattani* contiennent beaucoup de notices: Il est d'ailleurs vrai que la maniere dont on les a conduites et les conduit encor[e] est si singuliere que jusqu'à present le resultat soit pour l'art soit pour l'erudition en a été très borné; et les livres de *Guattani* ont si peu de merite qu'ils ne peuvent être fort connus hors de Rome. La premiere excavation qu'on fit fut à Ostia, où on eût pu déterrer presque une ville entiere, mais où l'on s'est contenté à faire des trous en ça et en là qui servent plus à faire regretter ce qu'on a omis qu'à instruire par ce qu'on a fait. C'est là le sentiment que j'ai éprouvé à la gîte que j'y fis cet avril passé en compagnie de Madame de *Recke*. Il est vrai qu'on a tiré des fouilles d'Ostia plusieurs monumens interessans en marbre, parmi lesquels une tête de *Marc-aurele* jeune qui est un chef d'oeuvre, une assez bonne tête de *Pertinax*, quelques inscriptions notables et quantité de colonnes en differentes pierres. On a découvert une rue qui flanquée de portiques et de boutiques conduit du nord du fleuve à une place publique assez spacieuse, où il y a un édifice magnifique qu'on peut regarder comme la maison de la ville, plusieurs petites habitations privées, et aux environs des restes de batimens somptueux. Mais au lieu de poursuivre un plan regulier d'excavation, de débarrasser le terrain et mettre sous les yeux des erudits et des curieux les restes de l'antiquité que les depositions des inondations successives ont recouverts et sauvés de la destruction, et qui sans doute nous auroient démontré le plan entier de l'ancienne ville d'Ostia, de ses rues et des édifices qui la composoient, et nous auroient fourni quantité de lumieres sur la maniere des anciens de batir et de logger, on s'est delassé à mi-chemin de la rue qui vient du fleuve, on a fouillé autour des ruines qui sortoient au dessus de la surface moderne, et s'étant haté à en arracher les ornemens on les a abandonnées de façon qu'actuellement on ne

voit que peu de chose de plus de ce qu'on voyoit auparavant, et ce qu'on en voit ne suffit pas à donner aucune idée claire des formes et de l'usage des édifices. En même tems qu'on fouilloit à Ostia on fit ôter la terre autour de l'arc de *Septime Severe* jusqu'à l'ancien pavé, operation déjà faite deux ou trois fois dans les derniers siecles et qui par consequent ne promettoit pas des découvertes; et dans la suite on a fait la même chose par rapport à l'arc de *Constantin*. Pour empêcher que la terre ne couvre de nouveau les bases de ces batimens on les a entourés chacun d'un mur circulaire, de maniere qu'actuellement ils se trouvent placés comme dans des puits, ce qui gêne leur aspect pittoresque et gêne beaucoup la promenade. Ainsi je pense qu'en cela nous avons plus perdu que gagné. Ayant decouvert l'ancien pavé on auroit dû continuer l'excavation en même ligne, faire des fossées pour l'écoulement des eaux et prendre des mesures afin que les rues ainsi retablies eussent été nettoyées de tems en tems. On dit que cela auroit trop couté, mais je suis d'opinion que ce sont là des entreprises qu'on ne doit pas commencer que lorsqu'on a les moyens à les bien achever. Et même on auroit pû beaucoup faire en y employant ce qu'on a jeté en construisant les murailles autour, et en fesant des fouilles au grand Cirque, au Thermes de *Titus*, de *Neron* et de *Diocletien*, qu'on devoit prévoir qu'à les faire de la maniere qu'on les a faites ne pouvoient abouter à rien. On a bien trouvé au Thermes de *Diocletien* qu'il y avoit des pieces d'édifice dans la partie où le plan qu'en a donné *Palladio* laisse une grande place vuide, mais quelle espece d'édifices ou en quel rapport avec ceux qui se voient au dessus de la terre, nous l'ignorons également, car on s'est haté de detruire les murailles découvertes pour en employer les materiaux et d'applanir le terrain comme auparavant; et tout le fruit du travail d'une centaine de personnes pendant plus de douze mois se reduit à la découverte d'une tête de femme joliment travaillée qu'on appelle *Venus* sans qu'elle en ait le caractere, à certains blocs de travertin et une très grande quantité de briques cassées qu'ici on nomme *tavolozza* et dont on est acoutumé à se servir pour des nouvelles constructions. Il n'est que trop clair que ce n'est pas le jugement d'un antiquaire éclairé qui guide tout ce qu'on entreprend en ce genre, mais les vues interessées de certaines personnes qui par des circonstances fortuites ont gagné un ascendant et qui s'en abusent à mal employer les moyens que les bonnes intentions d'un souverain généreux met à leur disposition. Dans une fouille faite au pied du temple faussement appelé de *Vesta* on a trouvé un sous-basement massif, mais on n'a pas continué à le decouvrir jusqu'au fond ni autour pour en reconnoitre la hauteur et la figure précise; et une autre fouille faite au bas du tombeau de *Cecilia*

Metella n'a servi qu'à empêcher qu'on n'entre plus dans l'intérieur de ce monument, jusqu'à ce que le tems bienfaisant en remplissant le trou informe qu'on a fait à l'entrée aura effacé les traces de cette bêtise. Actuellement on est occupé de deux projets qui promettent beaucoup: il s'agit du Panthéon et du Colossée. On veut débarrasser le Pantheon des édifices modernes qui y sont appuyés, en retracer les fondemens et tout ce qui peut éclaircir son ancien état: et on veut ôter toute la terre qui couvre les restes du Colossée et mettre sous un coup d'oeil tout ce qui s'est conservé de ce vaste amphithéâtre. Quant au Panthéon on avoit déjà l'année passée fouillé autour de la partie qui regarde la place della Rotonda, on avoit découvert son soubasement et on avoit trouvé des petites voutes qui l'environnoient et qui soutenoient un pavé de travertin formant une esplanade du coté gauche du Tholus. On s'étoit lassé de cette recherche sans la poursuivre au bout, mais on avoit pourtant laissé à découvert une partie de la fouille en la circonquant d'une balustrade. Maintenant on a commencé à jeter à terre les maisons qui couvrent la partie derriere de ce temple dans la vue de continuer les découvertes de ce coté-là, et M. *Fea* promet un nouvel ouvrage sur le Panthéon, où à ce qu'il m'a dit il prouvera que M. *Hirt* en ce qu'il a écrit sur ce temple a eu raison sans le savoir. Je pense aussi que *Hirt* ait raison jusqu'à un certain point, mais je suis d'opinion que *Fea* se trompe en plusieurs des consequences qu'il tire de ce qu'on a decouvert. Le déterrement du Colossée est sans doute la plus grande entreprise en ce genre qu'on ait imaginée, et s'il reussit il rendra ce pontificat pour toujours mémorable dans les annales de l'antiquaria. Il y a environ une demie année qu'on a commencé par deblayer la partie superieure de la courbe orientale, où parmi les decombres amoncelées on a trouvé une couple de torses de statues peu importantes et une belle tête de *Mercure*, et où on a fait quelques découvertes par rapport à la construction de ce batiment, mais qui n'équivalent guères à la perte que cette ruine a souffert par la destruction du joli petit jardin de l'éremitte et des autres plantes qui la decoroient. Ensuite on est passé à l'excavation des corridors en bas, d'où on a déjà tiré une immense quantité de terre, qui embarrasse terriblement les environs et qui n'est qu'une petite portion de ce qui en reste encore. Il paroît qu'on auroit dû prendre des mesures pour aussitôt transporter la terre aux endroits destinés pour sa décharge, car ces nouvelles collines retardent excessivement le travail et font craindre qu'il faudra une longue suite d'années à l'achever. Il est sûr que nous aquerrons une cognition beaucoup plus juste de ce batiment, mais il nous faudra une longue patience pour y parvenir. Les fouilles partielles que l'architecte *Lucangeli* a fait ces dernieres années dans l'in-

terieur du Colossée ont fait voir combien il y reste à decouvrir, et combien de faussetés il y a en ce qu'on a écrit sur l'amphithéâtre. Voilà un prospect général de nos fouilles, dans une autre lettre je Vous parlerai du nouveau musée de statues qu'on va former au Corridor de Belvedere.

Je Vous suis entierement dévoué

G. Zoëga.

4.

à Rome le 16 juillet 1806.

Monsieur

Votre lettre du 4 a mis un terme à toutes mes inquiétudes par rapport à notre caisse. Elle est chez Vous, et Vous ne pouvez pas manquer de moyens de la faire parvenir à sa destinée. Comme M. de *Humboldt*, avec lequel et avec M. *Brown* j'ai contracté des grandes obligations en cette occasion, m'avoit dit qu'il Vous écrivoit samedi passé, j'ai différé ma reponse jusqu'à ce que j'eusse pû de nouveau visiter le musée *Chiaramonti*, dont il y a quelque tems que j'avois promis de Vous parler, et dont on est toujours occupé à l'arranger et à l'enrichir. J'y ai été hier, et cette nouvelle inspection n'a pas beaucoup augmenté l'opinion que j'en avois conçue, quoique le nombre des pieces ait été considerablement accru depuis que j'y avois été autrefois. Vous Vous rapellez le long corridor qui du premier étage des loges Vaticanes conduit au musée *Pie-clementin*, et qui à cause des délicieux points de vue qu'offrent ses fenêtres porte le nom de Corridore di Belvedere. Vous savez aussi sans doute qu'on a ramassé un très grand nombre de statues, de têtes et de fragmens en tout genre, en achetant les magasins de plusieurs marchands d'antiquités, surtout de cette espece de sculpteurs qu'ici on appelle *Rappezzini*, qui ont coutume d'acquérir des fragmens antiques pour en faire des statues et des groupes, soit en commettant ensemble plusieurs morceaux antiques qui en origine n'avoient point de rapport entr'eux, soit en y ajoutant des parties de leur propre travail. Cette classe d'hommes qui en d'autres tems avoient le merite d'attirer des sommes très considerables des pays étrangers, où cette espece d'antiquités étoit à sa place, après la prohibition totale de l'exportation de toute sorte d'antiquités, se voyant privés du lucre de leurs speculations, ont fait recours au gouvernement en demandant ce qu'ils devoient faire des marchandises qui leur étoient restées; et ceux qui avoient le plus de protection ont obtenu qu'on s'en est chargé soit en tout soit en partie, en leur accordant des annuités ou bien des termes de payement: aulieu qu'après un choix raisonné de ce peu de pieces qui pouvoient meriter d'être placées

au musée, on auroit dû proclamer des premiums pour l'exportation du reste. A ces emplettes on a ajouté plusieurs monumens qui se trouvoient épars dans les jardins du Pape, et de cette façon on a formé le nouveau musée dans le corridor di Belvedere, en transportant les inscriptions qui en occupoient la partie la plus proche de l'ancien musée à la partie inferieure où est l'entrée de la bibliotheque Vaticane. J'en ai trouvé l'arrangement presque achevé et il ne reste que très peu de place à remplir: mais puisqu'il y manque encor un nombre de morceaux que je sais qu'on a achetés, comme aussi tout ce qui a été tiré des fouilles faites par ordre du pontife regnant, je soupçonne qu'on y veuille ajouter une nouvelle branche, si ce n'est qu'on pense de créer encor un autre musée au Quirinal, en conformité du projet que l'architecte *Petrini* me communiqua il y a une couple d'années. En attendant le graveur *Capperoni* a entrepris de faire dessiner et graver le musée *Chiaramonti* et de le publier sur le même pied du musée *Pie-clementin*; et pour l'explication des monumens il a engagé *M. Visconti* très bon libraire et fourni de beaucoup de connoissances mais depourvu d'érudition classique, et *M. Guattani* antiquaire très ignorant et écrivain abominable. Il faut que *M. Capperoni* compte beaucoup sur la bêtise des acheteurs de livres. Et enfin que personne ne le previenne dans cette glorieuse entreprise on a rigoureusement defendu de dessiner d'après les antiquités de ce nouveau recueil, de façon que *M. Ackerblad* que Vous avez connu à Pise, ayant voulu copier une inscription au corridor a manqué d'être maltraité par les maçons y employés, ce qui a produit un éclaircissement en exceptant les inscriptions de la prohibition. Le nombre des statues actuellement placées est environ 160, parmi lesquelles il y a une vingtaine qui surpassent la grandeur naturelle et une trentaine qui y approchent; le reste sont des petites figures de peu de palmes. J'ai observé parmi celles de seconde grandeur une *Venus* deminuë d'une très belle sculpture, mais dont la tête n'y appartient pas et les bras sont modernes. Elle étoit dans l'attitude de s'essuyer les cheveux, ce que le restaurateur a assez bien imité, mais il eut dû choisir une tête plus belle pour remplacer l'ancienne. Une autre *Venus* plus grande que la nature a aussi du merite, mais ce n'est que le torse qui en est antique. Une grande statue que je prends pour *Mercur*e et dont manquent la tête et le bras gauche, est d'une maniere noble et à ce que je pense d'un travail Grec. Aussi une des quatre belles *Caryatides* de Villa Albani se trouve placée ici; et une médiocre statue de *Lucius Verus* divinisé, remarquable à cause que la tête n'a jamais été séparée du buste, ce qui dans la grande foule des statues imperiales qu'on voit dans nos galleries est une circonstance très rare. Il y a encor une couple de torses nuds et une demidouzaine de

figures drappées d'assez bonne maniere, sans être du reste d'une grande importance. Pour le reste je n'ai trouvé que des choses médiocres et souvent audessous du médiocre; et meme par rapport à l'érudition il n'y a que très peu de figures qui puissent meriter de l'attention. C'est en particulier le sculpteur *Pacetti*, fameux restaurateur, qui a contribué à la création de ces statues, et dont entre autres on admire ici la déesse de la Paix avec le jeune dieu de la Richesse sur son bras, groupe composé de plusieurs morceaux anciens et modernes, et vanté dans une piece volante écrite il y a environ seize ans par un très habile antiquaire, comme une copie antique d'une statue Grecque décrite par *Pausanias*, tout cela pour en imposer au Baron d'*Erdmansdorf* qui étoit à Rome avec la commission d'acheter des antiques pour le cabinet du Roi de Prusse, mais qui fut averti de l'imposture, et ce chef d'oeuvre fut conservé pour le bien du public Romain. Le nombre des têtes et bustes au nouveau musée monte à environ 210. En général ce ne sont que des portraits très communs et très mediocrement exécutés, ou bien des inconnus qui pourront fournir aux antiquaires des occasions à déployer beaucoup d'erudites conjectures pour parvenir à la conclusion qu'après tout ce sont des têtes qu'on ne connoit pas. J'avoue que j'aime à voir une suite de physionomies même inconnues, mais nos galleries ici en abondent déjà jusqu'à la satieté. J'y ai trouvé une belle tête que je prends pour *Alcibiade*, une polie tête d'*Agrippine* mere de *Neron*, une d'*Antonin le Pieux* plus grande qu'à l'ordinaire et bien exécutée, une de *Trajan* presque colossale, et une de *Minerve* qu'on loue beaucoup, mais que je regarde comme un ouvrage de la décadence des arts. Il y a aussi une tête colossale d'une déesse étrangere placée auparavant au jardin de Montecavallo, qu'on nomme *Isis*, mais que j'aimerois mieux à prendre pour la déesse Syrienne. Du même jardin on a transporté un grand sarcophage assez joliment travaillé, représentant des *Baccanales*, que j'avois déjà longtems souhaité qu'on le plaçât sous toit, parcequ'il contient quelques figures pas communes; et aussi une couple de cippes ou d'autels carrés avec des basreliefs interessans. J'y ai retrouvé aussi un basrelief très remarquable de la victoire de *Bacchus* sur *Deriad* roi des Indes, que j'avois décrit plusieurs années passées dans l'atelier d'un sculpteur comme unique dans son genre; un autel de sculpture très elegante découvert à *Gabii* où *Venus* se trouve entourée des *Menades*; et un autre autel anciennement dans la *Villa Aldobrandini*, dédié à huit divinités, dont deux se voient sur chacune des façades. En outre il y a plusieurs fragmens de basreliefs estimables soit pour l'elegance de la sculpture soit pour l'érudition du contenu.

Pardonnez, Monsieur, ce barbouillage sur un objet qui gueres Vous interesse assez pour Vous dédommager du tems que coute

la lecture d'une lettre si longue. J'ose pourtant Vous prier de la communiquer à Madame la Baronne, qui ayant plus de loisir que Vous et aimant avec passion toute sorte d'érudition, voudra peut-être la daigner de la parcourir.

Je suis tout à Vous
G. Zoëga.

5.

à Rome le 16 octobre 1806

Monsieur,

Nous voilà de retour de notre villeggiatura. Mes enfans y ont infiniment gagné, et ils ne cesseront jamais de se rappeler Votre bonté avec des sentimens de gratitude. Surtout *Frederik* paroît tout à fait un autre de ce qu'il étoit en partant. Aussi *Laura* a repris du moins en partie sa gaieté et son embonpoint, et la petite *Emilie* est revenue plus vive et plus leste que jamais. Moi seul, qui en certaine façon malgré moi ai dû être de la partie, j'en ai aprouvé des effets contraires, en rapportant une dysenterie qui dure déjà un mois et qui m'a réduit à un état de foiblesse qui me fait tout craindre. Mon mal est de la même espece de celui dont M. *Thorvaldsen* a tant et si longtems souffert, et je n'ai plus les forces de la jeunesse pour y resister comme Thorvaldsen a pû faire. Cette circonstance m'a déterminé à abbrevier notre séjour à la campagne, que nous etions proposé de prolonger jusqu'à la fin du mois, et en fait je commence à me sentir un peu soulagé dès que je me trouve en repos dans mon maison où j'ai de l'assistance audelà de ce que je pouvois me procurer à l'Arícia ou à Albano. Le projet dont je Vous avois écrit de confier ma famille à M. *Reinhart*, échoua à cause de certains embarras qui de semaine en semaine retarderent le depart de cet ami, de façon qu'au lieu d'aller à la campagne au mois d'août il n'y vint que vers la fin de septembre. Ainsi voyant au commencement de septembre que je ne pouvois plus compter sur lui, je pris la resolution d'y aller moi même avec mes enfans et leur amie *Nunziata Labruzzi*, ayant obtenu le consentement de ma femme à condition de faire venir à la maison une de ses tantes qui lui est particulièrement attachée pour l'assister dans mon absence, et de venir toutes les semaines à Rome passer quelque tems avec elle, ainsi me divisant entre l'une partie de ma famille et l'autre. C'est peut-être de ces gîtes où une couple de fois je me suis mouillé que je dois repeter l'origine de ma maladie, qui du commencement n'étant qu'une simple diarrhée ne me fit aucune impression, mais dans la suite devint ce qu'ici on appelle *premiti*, me causa des douleurs excessives et me rendit la plus petite promenade pénible. Nous avons passé

le mois de septembre à l'Arícia, où nous avons joui de la société de M. *Canova*, qui nous a comblés d'honnêtetés et pendant ma première gîte à Rome a voulu regarder mes enfans comme partie de sa famille les accompagnant dans sa voiture à Nemi et autres villages voisins. Mais nous le perdimes trop vite, car il n'y resta qu'une douzaine de jours, rappelé à Rome par l'activité de son esprit et l'impatience de continuer ses travaux qui l'assurent de l'admiration de son siècle, de même que la bonté de son cœur et la douceur de ses manières lui gagnent l'amour de tous ceux qui le connoissent de près. Le premier d'octobre nous nous sommes transférés à Albano, où nous avions la société de la famille *Humboldt* et de Md. *Angelica Kaufmann*, chez la quelle nous étions comme chez nous, et ç'a été avec grand regret que nous avons dû les laisser le 11 du mois. Les circonstances du tems et l'appareil militaire de ces environs là ne permettoient pas que je laissasse ma famille seule, car sans l'accompagnement d'un homme ils ne pouvoient sortir de la maison. Dans ma dernière absence Mrs *Kalleberg* et *Thrane*, qui se trouvoient à Albano, les avoient assistés. Ces messieurs partirent le jour avant nous, et Md. *Angelique* est aussi revenue à Rome une couple de jours plus tard que nous autres. Ma femme se porte tolerablement, l'absence de ses enfans lui procurant plus de tranquillité lui a fait du bien, et elle auroit souhaité que nous fussions restés plus longtems à la campagne. Son médecin persiste dans l'opinion qu'elle ne peut pas guérir, mais il paroît qu'elle puisse vivre longtems dans cet état de dépérissement. Elle commence en certaine façon à s'y accoutumer et à souffrir ses maux avec plus de patience, en se flatant de les vaincre à la fin par la force de sa constitution. Mr *Mathei* Vous a sans doute fait part de son arrivée ici. Il nous a donné des nouvelles très consolantes de Vous et de Madame la Baronne que je me flate de sentir confirmées par Vous même. Mon bien-être est si étroitement lié au Votre que rien ne peut tant m'intéresser que d'en être assuré. Notre caisse pour Copenhague est elle partie, ou n'avez Vous encore reçu aucune participation de Mr de *Hauch* par rapport à cela? Je manque de lettres de Mr *Ramus*. Nous avons ici Mr de *Neergaard* qui a laissé sa famille à Paris pour faire le tour d'Italie accompagné d'un dessinateur François. Jusqu'à present je ne le connois que peu, mais il me paroît fort instruit, surtout en mineralogie. Il vint me trouver à Albano où il a passé quelques jours afin de visiter les vulcans extincts de ces environs. Vivez heureux et ne cessez pas de m'accorder Votre bienveillance.

Je Vous suis attaché de tout mon cœur

G. Zœga.

9 BREVE FRA FREDERIK MÜNTER

6.

Khvn 3 May VIII.

Deres Brev, min dyrebare Ven, af [7/3 1808] har jeg modtaget for 14 Dage siden. Jeg havde strax svaret derpaa, dersom jeg ikke havde ventet paa Grev *Baudissins* Anmærkninger til mit Skrift. Disse har jeg endnu ikke faaet, skjøndt jeg har bedt en Ven, at tilbagekalde Sagen i hans Erindring og skjøndt jeg veed at han beskjæftiger sig dermed. Jeg vil da ikke lade denne Post gaae hen uden at svare Dem, og dette saa meget desmindre, som jeg paa Søndag bliver viet til Biskop, da strax tiltræder Embedet, og saa maaskee i de første Uger ei faaer Tid til at tænke paa andet end paa de for mig aldeles nye Forretninger.

Hvad Deres Ven Grev V[argas] angaaer, da anseer jeg det for en stor Vinding, om han kunde skjænktes sit egentlige Fædreland tilbage. Men dette Ojeblik er neppe det lykkeligste til at entamere en Negociation desangaaende, skjøndt vore Bergværker i Norge udentvivl høiligen trænge til en Reformator. Aller mindst troer jeg at man maatte begynde her; bedre var det efter min Mening, om De enten directe, eller først igiennem Deres Herr Svoger hørte Grev Rev[entlovs] Tanker. Da han er Rentekammerets Præsident, og alle Biergværker staae under dette Collegium, saa vil sikkert intet skee uden ham: og følgelig vil og den directe Gang være den sikkerste. Sapiienti sat.

Jeg har gjort Hr. *Stub* Uret. Han har endnu ikke forladt Fædrelandet, men er først rejst op til Norge. Tillige er her en ung Mand fra Livorno, hvis Navn jeg i dette Ojeblik ikke kan komme paa igjen. Med een af disse to sender jeg Dem Hakon Jarl, og hvad jeg ellers har til den Tiid, der kan interessere Dem. *Hellfried* har ogsaa skrevet en Bog mod Englænderne, som da skal følge med. De holde os strængt blocquerede: men Posternes Gang kunne de dog ikke afskjære. Deres allierede her, la Fronde, piiner os dagligen med nye og altid falske Rygter om hvorledes det staaer til i Jylland og Fyen. Undertiden løber mægtige fiendtlige Floder ud fra Kjøbenhavns Børs: men Sandheden er formodentlig den, at England har saa meget at feje for sin egen Dør, at vi vel komme til at beholde Rolighed, i det ringeste at Sielland ei bliver angrebet, og at i Sverrig Mangelen begynder at blive saa stor, at den, foreenet med Finlands Occupation vel vil tvinge dette ulykkelige Land. Forresten føres Krigen mellem os og Sverrig med megen Humanitet, og Parlamentær Baade gaae ofte mellem Helsingør og Helsingborg. Der skal være Uenighed mellem Kongen og den engelske Minister *Thornton*, et Indfald de skal have gjort i Norge, skal være drevet tilbage, og Krigen skal langt fra ikke være popu-

lær i Sverrig, hvilket da er saare naturligt, især og, da en stræng Conscription, for hvilken ikke engang den mægtige Adel har været befriet, skal have fundet Sted. De see, at jeg stedse skriver, skal: thi det er virkelig kuns Rygter jeg har at meddele Dem; dog er det saadane som synes at være de rimeligste.

Slaget med Skibet Prinds Christian har været eet af de allerblodigste. Dog har ingen Entring funden Sted. *Jessen* og *Rothe* leve. *Rothe* er vel saaret, men har dog allerede skrevet sin Broder, Justice R[aad] *Rothe* til. Hav den Godhed at mælde dette til min Søster i Deres næste Brev til hende. Han er een af vore Ungdomsvenner; og jeg har nyeligen skrevet hende meget uvist om hans Skiebne. Men *Willemoes* er faldet. Hans Liig drev i Land ved Callundborg, og blev der jordet tillige med nogle andre Officerers og Matrosers. Ham kjendte man allene paa 2den Aprils Medaillen, saaledes var hans Ansigt bleven forvandlet.

Kassen med Mynterne og med de Bøger De har havt den Godhed at sende mig, staaer i Odense. Kammerherre *Hauch* har ikke holdt det raadeligt at lade den passere Beltet. Disse Sørøvere havde udentvivl erklæret den for bonne prise. De drive deres Uforskammenhed saa langt, at det er for det meste vore egne, af dem bortranede, Skibe, som de bruge til at blocquere os med. Men Passagen fra Langeland til Sieland og til Lolland kan de ikke spærre.

Her gaar alting ret got, paa Dyrheden nær. Brænde og Viin ere for Oieblikket de værste Artikler, og da Papiir. Presserne staae for det meste. Alle som have at skrive meget, spare hvad de kan. Cancelliet selv skriver paa halve Ark og i Quart Format, og dersom Ørholms Papiir Fabrik ikke hjælper i Sömer, maa Gud vide, hvorledes vi til Vinter skal faae det fornødne til vore Skriverier.

Alligevel maa vi ikke lade Modet synke. Fienden til Trods skal alle vore Videnskabelige Syssler gaae deres Gang frem. Den Antiquariske Commission er atter i Virksomhed. Dens Circulaier udstædes efterhaanden i Provintserne: og for Sjellands Stift skal jeg nok sørge, at Præsterne indsende de Beretninger som ere forlangte af dem.

Avellino's Journal har interesseret mig meget. Jeg kjendte ham allerede igiennem *Calcagni*, og havde af *Calcagni* faaet en smuk Afhandling af ham: de Ariadnes Augustæ numo aureo. Hav den Godhed at lade mig og Professor *Thorlacius* tegne som Subscribenter, baade for Journalen, og for hans Numi Italiæ. Ved Rejsende faar De vel undertiden Leilighed at tilsende os Hæfterne og jeg kan da erlægge til *Schmidt Phiseldek* hvad Abonnementet koster for os begge. *Calcagni* har allerede proponeret mig at træde med *Avellino* i Forbindelse, for ved ham at faae completeret, hvad der mangler mig i Mynter af Kongeriget Neapel, og da han driver en liden Handel med gamle Mynter, vil det være saa meget des

lettere, dersom De vil interessere Sig for mig hos ham. Jeg har allerede ladet den Del af min Catalog, som indeholder denne Classe, afskrive, og skal ved god Leilighed, naar f. E. Stub eller *Grøn* (saaledes hed den unge Mand) reiser, afsende den til Dem. Jeg kunde da bestemme ham noget vist aarligt, og *Heigelin*, som jeg endnu kjender fra vor Ungdoms Tid, er da vel saa god at gjøre Udlægget. Idag sender jeg Dem kun som en liden Captatio Benevolentiae for ham en Fortegnelse over nogle Mynter i min Samling, som jeg holder for ubekjendte. Han kan gjøre ved den hvad han vil; og ere nogle iblant dem virkelig ubekjendte, saa staar Tegninger deraf ham til Tieneste til at indrykkes i hans Journal.

Den unge Mag. *Koes* er nu formodentlig allerede i Nürnberg. Derfra gaar han til München, hvor han vel kunde blive en fiorten Dage til tre Uger; saa at De rimeligviis kunne vente ham i Slutningen af Junii eller Begyndelsen af Julii Maaned.

Fra Rom have vi havt den Efterretning at min Søster atter ikke er vel. Der handles nu om *Augusta's* Hiemkomst. Gid min Søster vilde være fornuftig! Det er dog billigt hvad Faderen forlanger, og der skal nu være en Bernsk Dame, Mad. *Freudenreich* som kan tage hende med til Bern, hvorfra Brun selv, eller hendes Broder kunde hente hende. Om min Søsters og *Ida's* Hiemkomst er endnu ikke det mindste talt, og jeg haaber, at saalænge Vexelcoursen nogensinde vil tillade det, Br[un] ikke heller vil forlange at de forlade Italien.

Schmidt Phiseldek har bedt mig at skrive Dem, at De formodentlig nu har modtaget tre Breve, som han kort efter hinanden har ladet afgaae. Han er ilde faren med hans ældste Søn, som har nu i næsten et Aar lidt meget ondt af en Scrophuløs Materie der har kastet sig paa det eene Øje, hvilket jeg er bange for at Drenge mister, om Sygdommen ikke hæves snart. Nu skal, saasnart Lufte bliver varmere, Søbad forsøges, som unægtelig er et meget virksomt Middel mod skrophuløse Tilfælde.

Hvad der bliver af mig i Sommer, veed jeg endnu ikke. Jeg har i Sinde at visitere i alle Stiftets Kjøbsteder; og kan jeg, d. e. risikerer jeg ikke altfor meget for Engellænderne, saa gaaer jeg fra Corsøer over til Fyen, for at besøge Deres Frue Søster i Trolleborg, og see det Trolleborgske og det Schaarupske Seminarium. Men dersom Englænderne fik fat paa mig, og vidste at jeg var Forfatteren af Skriftet imod dem — hvorledes vilde disse Røvere behandle mig? De begynde nu at drive Mordbrænder Haandværk, at skyde paa Bønderhuse ved Strandkysten, at gjøre smaa Landinger og sætte Ild paa de fredelige Vaaninger. Er saadant tilforn bleven hørt i honet Krig?

Naar De skriver til Neapel, saa beder jeg at anbefale mig *Daniele*, som endnu ei har svaret Commissionen, og *Delfico* til ven-

skabeligst Erindring. Napolitanerne ere overalt lidt dovne. Det er Maaneder siden, ja næsten et Aar at jeg skrev Biskop *Forges d'Avanzati* til: *Zoega* har bragt Brevet selv paa Posten i Rom. Men intet Svar har jeg faaet.

Jeg er og bliver stedse Deres hengivneste

F Münter.

7.

Kiøbenhavn d. 29 Aug. IX.

Jeg skylder Dem, min dyrebare Ven, Svar paa 2 af Deres Breve; thi det tredie af 30 Jun. har jeg ikke modtaget. Undskyld Forsinkelsen med min Visitationsreise, om hvilken Deres Frue Søster, Gr. *Reventlow* har underrettet Dem, da jeg havde den Fornoielse at være meget ofte paa Holsteinborg medens jeg visiterede der i Egnen, og at have hende og hendes elskværdige Døtre og Svigersøn jevnlig som Tilhørere i Kirkerne og Skolerne. Men nu trykker Gielden mig paa Samvittigheden, og det er Tid at afbetale den, da jeg nu snart skal tiltræde en ny Reise, og da maa-skee i en tre Ugers Tid ikke mere er Herre over mig selv. Jeg har meget at sige Dem, og begynder med *Zoegas* Børn.

1. Inderlig Tak for Deres skønne Forestilling til Kongen. Den har i disse Dage været mig tilsendt af Cabinetssekretairen og jeg har ifølge den mig tillagte Befaling tilskrevet Kongen mine Tanker. Jeg har foreslaaet at Kongen vilde tage imod Mskpterne, og give *Federico* en Pension af 500 Rdl. indtil han er moden til at bruges i Fædrelandets Tieneste: for Døtrene har jeg foreslaaet en Pension af 200 Rdl. uden at fastsætte nogen Terminus ad quem, det er altsaa paa Livstid, og en lille Udstyr naar de giftes. Naar vi nu beregne at *Federico* faaer Pensionen til han er 25 Aar gammel, d. e. endnu 14 Aar, da er det 7000 Rdl. Døttrenes rimelige Levealder ville vi regne 30 Aar endnu, og 1000 Rdl. Udstyr; saa er det ogsaa 7000 Rdl. for hver. Altsaa balancerer det, og da det er meget mueligt, at de beholde Pensionen længere, da de gierne kunne leve længere, er Fordelen paa deres Side. Jeg har selv bragt Kongen min Forestilling, og han syntes ei at være uvillig over Forslagene. Med Grev S[chimmelmänn] havde jeg ogsaa talt derom. Planerne gaae nu udentvivl til Finance Collegium. Der er kun een Mand jeg er bange for, Etatsraad *Lange*, som ikke forstaaer Spøg naar det gielder Penge. Men jeg haaber at Sch[immelmänn] nok bringer ham til Rolighed. Etatsraad *Birch* er desuden Z[oegas] gamle Ven, og *Kirstein* er os sikkerlig ikke imod. Altsaa har jeg den bedste Forhaabning om et got Udfald. Da er mit Forslag at Drengen kører til Justitsraad *Schow*, som vor Zoegas Ven, og med ham kan han tale italiensk, indtil han faaer lært Dansk. Schow

har et par haabefulde Sønner, og er gift med en saare agtværdig Kone, en Datter af *Tyge Rothe*. Forslaget at den antiquariske Commission skal udgive Zoegas Skrifter, er ogsaa saare godt. Jeg haaber at det bifaldes. Men jeg taler ikke derom, af Frygt for at Directionen for Museum ved Kongens Bibliothek, i hvis Spidse *Moldenh[aue]* er, vil ellers søge at tilegne sig disse Skatte, og jeg synes dog, det er billigt at Jeg har dermed at gjøre. Jeg agter da at foreslaae, at Schow faaer Ordre at tiltræde Comissionen. Han, Jeg og *Thorlacius* skulle da nok besørge det fornødne, uden fremmed Mellemkomst eller Overbestyrelse, som jeg ikke skiotter om.

2. Grev *Vargas*. Ifølge Deres Brev venter jeg ham omtrent d. 20 Sept. og haaber at være til den Tid hiemkommen fra min Visitations Reyse. Hvad jeg kan gjøre, for at skaffe ham Bekiendskaber i hans Fag, og med det Terrain han staaer paa, skal jeg redeligen gjøre. Han er Deres Ven, og jeg kan altsaa med Sikkerhed tale fortroligen med ham. Men videre formaaer jeg ikke at udrette noget. Hans Fag er saa forskielligt fra mit, at jeg ikke kan have nogen Indflydelse. Jeg kunde endog lettelig skade ham. Saare meget var det at ønske, at en saa kyndig Bergmands Indsigter bleve brugte til Fædrelandets Tieneste; og jeg haaber at han ikke har begivet sig paa den lange Reise, uden i det mindste at have erholdet Vink om Rimeligheden af Udfaldet. Vore norske Bergværker, især Kongsberg, skulle efter Sagkyndiges Sigende, være yderlig forfaldne; især skal den sidste Administration der ei have været til Gavn. Men vil man troe dette paa vedkomende Steder; vil man tilstaae at have været uheldig i Valget af Personer og Midler? Vil man fatte Tillid til en Mand, som man dog stedse vil ansee for en fremmed; vil man gjøre ham Tilbud som han kan imodtage? Paa alt dette veed jeg endnu Intet Svar. Dog frygter jeg for at *Vargas* vil finde Vanskeligheder, at Departements Chefen selv vil høre andre &c. Men paa den anden Side haaber jeg at Kongen er indtaget i Forveien til hans Fordel, ligesom De ogsaa sikkert vil have anbefalet ham hos dem som kunne virke, og Manden vil desuden anbefale sig selv. Opdagelsen af en riig Sølvgang i Kongsberg vilde være af yderste Vigtighed for os i disse Tider; og Forbedringen i hele Bergbygnings Systemet maatte, skiondt langsomere, frembringe de allervigtigste Resultater. Tillad mig nu kun tilsidst det fortrolige Spørgsmaal: Eier *Vargas* Formue? kan han see Tiden an, og blive her nogle Maaneder uden at lade sig afskrække af Vanskeligheder, som maaskee kunde gøres i Begyndelsen? Er dette Tilfældet, saa vil meget være vundet.

3. Hvad mig selv angaaer, saa takker jeg Dem først meget for de Skrifter De har havt den Godhed at medgive Grev *Vargas*. Hvad der ei er bestemt for mig selv, skal uopholdeligen vorde di-

stribueret. Dernæst, med Hensyn til den lille Fortegnelse over Romerske Mynter af hvilken jeg har Deres Tilladelse at yttre, hvad der mangler mig i de^{ne} Samling, da maa jeg takke Dem derfor paa Italiensk: Voi siete il Rè dei Galantuomini! Ja inderlig Tak for de^{ne} Deres Godhed! Jeg skal ogsaa strax benytte mig af den, og paa følgende Side udtegne de Familier, og de Keisermynter som mangle mig aldeles, eller hvoraf jeg kun har saare faa. thi, da Catalogen ikke er specificeret, kan ingen anden Designation finde Sted. Ei heller aspirerer jeg til nogen Fuldkomenhed i Romerske Keisermynter, men er glad ved skikkelige Sviter og de mærkværdigste Typer af hver Regiering. Jeg har og allerede over 5000 af dem. Jeg ønsker da kun at Deres gavmilde Ven vilde overlade mig følgende: *Carausius. Julianus Apostata, Avitus og Leo. Manlia Scantilla, Didia Clara og Antinous* er uidentvivelig uægte. ellers vilde det være store Skatte i enhver Samling. Af Familie Mynterne ønsker jeg følgende: *Afrania, Aurelia* (dersom den har en Ørn paa Lynstraalen med Navnet *Cotta*) *Carinatia, Clodia, Sergia, Terentia, Titinia*.

Af de 3 Mynter fra Marseille beder jeg kun om een som ikke har Løven. Men de tre Medaglie incerte ville være mig meget kiere, dersom de have tydeligt Præg, saa jeg kan probere min Konst paa dem.

Men nu beder jeg Dem og, at sige mig ret oprigtig, hvormed jeg atter kan tiene den brave *Migliorini*. Hvad Fag arbejder han i? Hvilket Slags Bøger vilde være ham velkomment?

Jeg længes meget efter *Avellinos* numismatiske Journal, og skal skrive ham til, saasnart jeg har faaet den. Midlertid hav den Godhed for mig at sige ham i Deres næste Brev, hvormeget jeg er ham taknemelig for den Umage han gjør sig for en Mand, han ikkun kiender af Navn.

Delfico har sendt mig sine 2 nyeste Skrifter: Historien af Republ. San Marino, som nu vel er den eeneste Republik i Europa, paa det lille Senarica nær i Kongeriget Neapel; og hans Bog om Historiens Unytte. En Historiker, som selv erklærer sig imod Historien! — det er Synd, thi med al sin Paradoxie er Bogen fortræffelig skrevet; og skøndt jeg var vreed paa ham, har jeg dog ikke kunnet lade være at læse den, og har i mit Hierte maattet give min gamle Ven Ret i adskilligt. Men jeg er ogsaa en Historiker, og bør ei lade min Yndlings Videnskab falde. Havde jeg Tid, saa kunde jeg været fristet til at kaste ham Stridshansken til.

Jeg skylder Dem endnu een, og det er en meget varm og hiertelig Tak for det Arbeide De har paataget sig, ved at give min Kiøbenhavns Beleiringshistorie italiensk Klædebon. Jeg kan ikke sige Dem, hvor meget jeg længes efter at see dette mit kiere Barn i saa skøn en Dragt. Denne Forfængelighed vil vel være en For-

fatter tilgivelig, især naar det angaaer saadant Emne og saadan Nationalsag. Gid Skriftet, som flød ud af et glødende Hierte, maatte aabne Manges Øine, og vise dem, hvorledes den ædle og hoi-modige Nation handler, naar den troer at kunne ustraffet trodse alle guddommelige og menneskelige Love! Send jo, saasnart det er giorligt, Exemplarer til Sicilien. Der kunde det maaskee gøres behov, at man lærte dem at kiende! Især beder jeg om tre, eet til *Calcagni*, eet til *Landolina* i Syracus, og eet til min Ven Don *Donato Tommasi* i Palermo.

Min Afhandling for Det Italienske Akademie, som jeg dog har tænkt paa flere Gange, kan jeg endnu ikke kome nogen Vej med. Jeg er bange for, at jeg ikke er den Gienstand voxen. dog skal jeg tage fat paa den endnu een Gang, naar Vinteren komer. Saa-længe maa jeg bede Dem om Overbærelse.

Med første gode Leilighed skal jeg sende Dem Afskrift af de tvende Taler jeg har holdt for Kongen i Ordens Kapitlet. Er da den tredje Deel af *Müllers Lexicon* færdig trykt, skal den følge med.

Min Nieces Brøllup har været 14 Dage efter *Carls* og *Augustas* Hiemkomst. *Charlotte* reiser om faa Dage med sin Mand til Lübek. Augusta er bleven en fortræffelig Pige. Min Søster har Ære af hendes Opdragelse, og jeg haaber at *Br[un]* skionner derpaa. Gid jeg kun formaaede at tilbageføre et got Forhold mellem Mand og Kone! Men der er desværre dybt indgroet Bitterhed paa begge Sider. Disse to Mennesker forstaae hinanden ikke, og giøre Intet for at nærme sig hinanden. det er derfor det bedste at de leve adskildte, og dette vil kunne skee, naar hun giør Sit dertil, ved at leve med al muelig Oeconomie: thi nu koster hver Scudo hun forterer, ham over 3 Rdr. Dansk Cour[ant]. Dog — det er næsten forgiæves at tale derom. Klagerne blive stedse de same, og hun har Ret i Meget: især og deri, at hendes Vexler ikke kome ordentligen. Dog dette har den eiegode Grev Sch[immelmänn] paa-taget sig at bringe i Orden. Han er vor Trøst: thi han har stedse været Mægler imellem dem, og begge Partier have i deres før hendes Afreise oprettede Contract modtaget hans Tilbud og bedet ham om fremdeles at være det. Og han er ogsaa den eeneste som kan virke; thi ham har *Br[un]* Ærbødighed for.

Kongen er i denne Tid glad og munter. Han maa altsaa have trøsterige Efterretninger. Som jeg hører her, er *Blome* og *Caulin-court* ogsaa tilstede ved Fredsforhandlingerne i Finland. Man mener her med Vished, at *Pr[indsen]* af *A[ugustenburg]* ikke modtager det ham giorte Tilbud. Han har ved den første Cour han havde hos sig som Statholder i Christiania erklæret sig paa en for de Norske meget smigrende Maade: at den nye Værdighed var ham saa meget des kjærere, som den aabnede ham Udsigt til at

blive længe hos dem. Prinds *Frederik af Hessen* er kommen over efter 40 Timers Seilads paa en svensk Baad, som var taget. Engländerne jagede ham. Han seilede midtgiennem en Convoyflode; tæt under svensk Val; man holdt ham altsaa for en Svensk, og hindrede ham ikke videre. — Papiret har nu ikke mere Rum. Lev vel, min dyrebare Ven, skriv mig snart. Især giv mig Efterretninger fra Rom, Neapel og Sicilien — og Tillad mig at jeg anbefaler Dem indlagte Brev til min Søster.

Deres hengivneste

F Münter.

8.

(Kbh. 8. Maj 1810).

Kun faa Ord idag, kæreste Ven, da Tiden neppe tillader mig at skrive, men jeg nødvendig maa svare Frue von *Humboldt* og min Søster; og, da jeg ikke veed, om de, naar dette Brev ankomer have forladt Rom, ikke veed nogen sikkrere Vei end at adressere Brevene til Dem. Maaskee de ere i Florenz, da findes de hos *Donato Orsi*, eller i Mayland, da er deres Adresse *Claude la Baume*. Dog jeg troer ikke at min Søster kommer bort. Hun faaer vist i Oieblikket at Reisen skal gaae for sig, af sin hæftige Sindsbevægelse nye Anfald af Sygdommen, og maa da blive liggende. Og hvorledes kan da *Ida* forlade sin syge og lidende Moder? Jeg forsikkrer Dem, at jeg hverken veed ud eller ind i deñe delikate Sag. Raade kan jeg ikke. Thi jeg seer lutter Ulykke imøde om min Syster kommer, og lutter Ulykke om hun bliver. Hun maa selv decidere sin Skiebne! Hvad der fra hendes Venners Side kan skee, indskrænker sig til at forekomme voldsomme Mesurer, ifald *Ida* ikke strax kommer tilbage. Thi *Br[un]* vil ikke troe at min Søster er saa syg: Han vil holde alting for Spilfægteri. Breve som ere skrevne mig til, vil han ikke engang læse, som han gjorde med Fru v. *Humboldts* Brev, hvilket han afviiste, da hans Søster vilde give ham det, med det Svar, at Intet læse ham, uden hvad der directe kom til ham — han vil da blive rasende, naar han erfarer hvad jeg forudseer, at *Ida* ikke reiser med Frue v. *Humboldt* — og han har allerede den Plan at begiære Kongelig Ordre til min Søster. Ja det var mueligt at han selv begav sig paa Veien til Italien: og i saa Fald var det sandelig nødvendigt at sikke den stakkels Kone for ubehagelige Optrin: thi naar Lidenskaben vogner i ham, og han er irriteret, kiender han ikke stort til Skaansel. Dog — herover ville vi endnu ikke ængste os. De skal betimeligen vende underrettet om Alt, og den Kongelige Ordre vil vel heller ikke være saa strax at udvirke, som han maaskee troer, især naar man veed Beskeed i Forveien. Jeg kan ikke skrive alt til Frue v. *Humboldt*. Hun bad mig kuns, at anvende al min Indflydelse, for, ifald min

Søster ei kom afsted, at overbeviise Br[un] om, at det ei var ond Villie. Hun troer altsaa at jeg har Indflydelse. Beviis paa hvor liden jeg har er netop at hendes saare fornuftige og venlige Brev blev saaledes sendt mig tilbage. Men hvad jeg ikke kan skrive, kan De vel, naar De tale med hende — eller skrive hende til, fortroligen meddele hende. Vil hun udrette noget, maa hun selv skrive Br[un] til. Men ogsaa dette kan ikke hielpe stort. Thi han respec-terer ingen uden *Sch[immelman]*.

Mangfoldig Tak for de Mynter, Deres Brev til Commissionen indholdt for mig. De 2 Kobbermynter ere desværre ikke ægte, men den lille Solvmynt er deilig. Afhandlingen er endnu ikke bleven oplæst; men det vil skee i næste Møde. *Gierlew*, som De udentvivl erindrer, er bleven udnævnt til Chargé d'Affaires i Tunis. Han veed ikke, naar han kommer til at reise, men gaaer da directe til Italien. Ham skal jeg da give adskilligt med til Dem.

Om Ministerialforandringen hos os skriver jeg Intet. De er sikkert saa noje bleven underrettet derom, at jeg ikke kan tilfoie noget nyt. Publicum er aldeles derouteret, og seer deri fremed Politik.

Min Kone lever nu eensomt paa Landet. Adskillelsen fra mig og hendes Børn skal helbrede hende: og den synes at gjøre god Virkning. Kiender De *Chiarugi* i Florenz? Castberg taler med stor Varme om ham. Skulde jeg være saa ulykkelig at hun ikke blev restitueret, saa veed jeg ikke hvad jeg skal gjøre, for dog nogenledes at gjøre hende Livet taaleligt, og ei at forsøme noget, som med Tiden kunde have velgiørende Indflydelse. Consultationer med fremede Læger føre ikke til noget i en Sygdom, hvor man nødvendigviis maa observere Patienten selv. Men var Florenz eller Paris ikke saa langt bortliggende, saa bragte jeg hende til eet af Stederne! Dog — jeg har den faste Tillid til Gud at han hielper mig; og jeg ojer allerede denne Hielp, da Sygdomens Symptomer blive mildere, endskjøndt den fixe Idee vedvarer, og da især Graad har indfunden sig. thi tilforn var hendes Øje altid tort. Men nu græder hun, og længes efter mig og sine Børn. Bliver hun restitueret i Somer, saa reiser jeg i August Maaned med hende til Norge. De maa nu ikke saa snart vente paa noget Brev fra mig. thi sidst i deene Uge tager jeg ud paa Landet for at visitere og kommer da neppe hjem før kort før St. Hans Dag. Midlertid vil ogsaa min Søsters Skiebne være afgjort. Men forefalder der noget mærkværdigt her i Kiøbenhavn, skal De sikkert blive underrettet derom.

Beviis mig det Venskab at brænde dette Brev.

Vargas er endnu i Christiania og befinder sig vel: Vinteren har hidintil hindret ham fra at reise vidre. Han synes at være meget vel lidt deroppe. Lev vel min dyrebare Ven.

K. 8 Maji X.

FM.

(10. Juli 1810).

I den korte Tid, kiæreste Ven, jeg er her imellem Landemodet og en Visitationsreyse jeg skal tiltræde til Møen, finder jeg netop saa megen Lise, at jeg kan besvare Deres sidste kiære Brev, endskiøndt med faa Ord.

Jeg har Dem den største Forbindtlighed for alt det Venskab hvormed De opfylder alle mine Ønsker. Gid jeg kun nogensinde kunde være saa lykkelig at vise Dem min inderlige Taknemlighed! Meget kiært er det mig at De endelig har befriet *Zoegas* Bog fra Fængslet; og med stor Glæde og Interesse men tillige med inderlig Længsel efter vor alt for tidlig bortgangne Ven vil jeg studere den. Jeg mener at de som her burde have Exemplarer ere følgende 1. Kongens Bibliothek 2. 3. begge Universitetsbiblioteker i Khvn og Kiel 4. Siellands Stifts Bibl. som jeg nu er betænkt paa at formere 5. Biskop *Birch*. 6. Provst *Engelbreth* 7. Generalsuperintendent *Adler*. maaskee een og anden ønskede at have Bogen af Patriotisme. ogsaa enkelte Svenske Lærde kunde attraae den. med 20 Ex. vilde formodentlig alles Ønsker kunne tilfredsstilles.

Deres Commission til Prof. *Wiborg* har jeg udrettet skriftlig, da jeg fik Brevet Dagen før min sidste Afreyse fra Kiøbenhavn. Han har været meget farlig syg, men er nu restitueret. Ogsaa *Schmidt-Phiseldeck* har skrantet i al den Tid, og stedse faaet nye Recidiver af Feberen. Men jeg haaber dog at han nu er af med den.

For det mig tilskikkede Diplom takker jeg meget. Jeg skal og strax efter min Hiemkomst bevidne den brave *Migliorini* min skyldige Erkiendtlighed. Midlertid hav den Godhed at sende ham et Exemplar af den Afhandling *Gierlew* bringer Dem fra mig. Det er den same om hvilken jeg allerede eengang har givet mig den Frihed at tilskrive Dem. Men da *Gierlew* reiser herfra i min Fraværelse, maa jeg arrangere alting 3—4 Uger forinden. Han bringer Dem derfor Intet Brev, men kun nogle Exemplarer af den Afhandling og *Schows* Levnetsbeskrivelse over *Zoega*, som er temelig noiagtig men meget tør. Den franske Udgave, som Prof. *Puerari* har bearbejdet, vil være behageligere at læse.

Jeg begynder nu ogsaa at troe at min Søster bliver i Italien. Nu da Fru v. *Humboldt* ikke reyser saa snart. Hvad vil *Br[un]* være vreed! Det er godt at jeg ikke seer ham saasnart; ellers fik jeg det glatte Lag! i hendes Huus veed man endnu ikke hvad Resolution hun vil tage. Men vi alle maae ønske at hun bliver. Dog er det billigt og fornuftigt at *Ida* kommer med første Leilighed, og deri giver *Br[un]* sikkerlig ikke efter.

Min Kone er nu, Gud være lovet, saa vel, at hun reiser med mig til Møen. Paa Hiemveien agter jeg at besøge Deres kiære Sø-

sterdatter paa Holsteinborg: og dersom man der vil bevare min Kone paa nogle Dage — vil jeg smutte over til Fyen, hvor jeg ikke har været i mange Aar. Kun Engellænderne ikke faae fat paa mig! Lev vel, bedste Ven, og lad mig være Dem stedse anbefalet.

d. 10 Jul. 1810.

F Münter.

10.

(Kbh. 11. September 1810).

Medens jeg, min kiereste Ven, var paa Visitats og i Fyen, hvor jeg ogsaa tilbragte fire glade Dage paa Bрахетrolleborg, og fandt Deres Frue Søster og hendes elskværdige Børn i bedste Velgaaende, var Skipperen ankommet med de tvende Bøger, De havde givet ham med til mig: og for faa Dage bragte Kamerjunker *Raben* mig Ringen, Mynter fra Mr. *Hall*, og den tredie Del af *Fabroni's* *Vitæ Italarum illustrium*. Om hver Sag især.

a. For Bøgerne takker jeg meget. Journalen er saare interessant. Afhandlingen om det italienske Sprog, har jeg endnu ikke faaet Stunder til at læse.

b. Ringen er deilig! Jeg kan ikke noksom takke Dem for denne kostbare Foræring! Den er den skønneste Prydelse for mit Dactyliothek, der allerede har 40 skaarne Stene, og dobbelt saa mange Paster. Den er ogsaa bleven beundret af alle dem, som jeg har viist den til; og den er ligesaa mærkværdig for dens Betydning, som for dens smukke Arbeide. Skulde jeg udtrykke dens Betydning med latinske Ord, saa blev det disse: *Cyrenaica subacta*.

c. Mynterne. De skriver i Deres sidste Brev: har Hall snydt Dem, saa maa Gud forlade ham det! snydt har han mig vel egentlig ikke: thi alle Mynterne ere ægte. Men det forekommer mig dog som han har taget saare høy Betaling. Ere hans Priser for nærværende Tid de gangbare Priser, saa har jeg forresten Aarsag til at være vel fornojet: thi da har min grædske Myntsaml. som nu er stegen til et Antal af 2900 Stykker en langt hoiere Værd for mine Børn, end jeg nogensinde havde troet. Men hvad jeg egentlig har at udsætte, er at han deels har sendt mig meget lidet af det jeg havde forlangt, og meest Ting jeg ikke forlangte, saa jeg har faaet adskillige Doubletter; deels at han har viist Uvidenhed ved at tillægge adskillige Mynter Navne, der ikke tilkomer dem, og udgivet dem for hvad de ikke ere.

Det faaer nu saa at være, og vi ere for Fremtiden advarede. Maaskee vor fælleds Ven, *Francesco Fontani* lod sig formaae til ved Leilighed at være mig behjelpelig til eet og andet, saafremt De vilde anbefale mig og give mig Credit hos ham for Pengene. Jeg er derfor saa fri at vedlægge en lille Fortegnelse over de

Pondera jeg har, og over nogle Mynter jeg ønsker. Og dernæst lasciamo lo fare. I næste December skal jeg sende Dem flere Penge. Alt hvad jeg oppebærer i Species, er bestemt til Empletter. Det er sagtens ikke meget. Men Coursen er alt for slem til at sætte Bancosedler om i Sølv!

d. For Fabronis Bog mangfoldig Tak. Jeg har sagt det til *Moldenhawer* at De har hele Værket til Bibliothekets Tieneste. Han synes at ønske det, og vil bede om nogle flere Bøger til. Men hvad enten det bliver derved, eller han betænker sig om igien, er jeg Dem ansvarlig for Bogen. Jeg har nu temelig Materialier samlede for at skrive den mærkværdige *Steno's* Levnet. Dog har jeg af Fabbr[oni] lært nogle Skrifter af ham at kiende, som det maaskee vilde være mueligt at finde i Florenz, især om Fontani vilde hielpe. Vidste jeg, at de vare at faae, skulde jeg saa længe udsætte mit Arbeide, stolende ogsaa heri paa Deres Venskab. De ere:

1. Epistola de propria conversione. Flor. 1677.
2. Epistola ad virum eruditum, cum quo in unitate S. Rom. Ecclesiæ æternam amicitiam inire desiderat, de methodo convincendi acatholicum. Flor. 1675. Qu.
3. Epistola de interprete S. Scripturæ. Flor. 1675.
4. Epistola ad novæ Philosophiæ Reformatorem de vera Philosophia Flor. 1675.
5. Parochorum hoc age. Flor. 1683.

og da har Fabbroni selv udgivet adskillige mærkværdige Breve af ham i Lettere d'Uomini illustri Firenze 1774. 2 Bind.

De fleste af disse Skrifter ere smaae Piecer. Maaskee alt opslugte af Tiden. Men got var det om de kunde reddes for Forglemsen, og det burde dog skee i en Biographie. Derfor beder jeg Dem at interessere Sig for Sagen. Naar jeg er færdig med mit Arbeide, haaber jeg at pryde Skriftet med *Steno's* Portrait, som Prof. *Winslow* hans Paarørende, eier. *Steno* var, som De veed, en meget berømt Læge, der gjorde store Opdagelser i Anatomien: men det der især gjør ham vigtig for mig, er at han, efter sin Overgang til den katholske Kirke, blev den første katholske Biskop for de Nordiske Lande. Og Skriftet kunde maaskee blive interessant med Hensyn til de Forenings Planer, som sikkert engang kommer à l'ordre du jours, naar Han først er færdig med Spanien, England og Rusland, som nu synes at staae for Touren.

2. Sagen, vor Ven *Spinola* angaaende, er incamineret. *Hauch* vil tale derom til Kongen, og Ordens Kanstleren, med hvem jeg har talt, lægger ingen Hindring i Veien. Jeg haaber altsaa at den kan blive realiseret d. 28 Jan. 1811. Men det er dog vel bedst ikke at give Manden noget Haab, der alligevel kunde blive skuffet. Vor

antiqu[ariske] Commissions Brev til Ham om at han er valgt til dens Medlem afgaaer om en 14 Dage, inden jeg reyser ud paa Visitats igien, og da skal jeg tillige skrive ham til og takke for min Udnævnelse til Academico indefesso.

3. Pakken til Dem med mit trykte Brev til Erkebiskoppen af Upsal, og en anden til Duca *Vargas* i Neapel har *Rosenkrantz* givet til C[ammer]herre *Waltersdorf*, som dengang vilde reise til Italien. Nu bliver han nok for at arbeide paa sin Udnævnelse til at være *Dreyers* Eftermand. Han er ikke ordentlig i at bestille Commissioner, hvilket jeg desværre veed af egen Erfaring. Kan De, saa reclameer begge Pakkerne af ham; ellers frygter jeg for at de ere forlorne.

4. Om min Søster veed jeg at hun har passeret Florenz. Men det er vel endnu uvist om hun ikke bliver Vinteren over i Schweiz. Baron *Renne[n]kampff* er reist tilbage til Rußland efter 9 Maaneders Ophold her. Intet er endnu bleven afgjort. Jeg er bange for at den stakkels *Augusta* vil tage sig det meget nær!

5. *Gierlews* Afreise, som skulde være i disse Dage, er atter bleven udsat. Thi han skal først gifte sig med en Frøken *Holsten*, en meget elskværdig Pige, hvis Fader er Comand[eur] i Søetaten. Han bringer blandt andet med, min Afhandling om Inscriptionen angaaende de Samothraziske Mysterier (hvis den til Algier udnævnte *Carstensen* faaer denne med, ifald han neml. gaar over Livorno) og min Afh. om det Locale i Eleusis og Omegnen; som nu endelig er bleven oversat paa Fransk — slet nok, men dog tro, saa en sagkyndig Italiensk Lærd kan under Deres Bestyrelse iklæde den det italienske Sprog, for at kunne trykkes iblandt Academiets Afhandlinger.

6. For alt det Venskab De har beviist *Koes* og *Brøndsted*, takker jeg dem inderlig. Jeg haaber sikkert at Fædrelandet skal have Ære, Videnskaben Gavn, og vi alle Glæde af disse unge Mænd, især af *Brøndsted*, som er det bedre Hoved.

7. Jeg har lovet en ung Dansk, *Andreas Bonnevie*, som formodentlig om nogle Maaneder kommer til Dem, at anbefale ham til Deres Bevaagenhed. Han var en meget duelig theologisk Candidat, men ved Krigens Udbrud greeb han til Kaarden, og blev Officerer; dog er det hans Ønske, atter at gaae tilbage til Videnskaberne, og at søge Præstekald. Han reiser med en norsk Kiøbmand.

8. Med min Kone gaar det, Gud være lovet, bedre. Hun kan nu allerede atter bestyre sin Huusholdning og kome blandt Folk: og Lægerne tvivle nu aldeles ikke mer om at jo hendes Melancholie efterhaanden vil aldeles forsvinde.

Lev vel min Kiæreste Ven! Saasnart Brevet til Spinola er

reentskrevet og underskrevet, skal jeg atter skrive Dem til. Vale et me ama.

Kbhvn d. 11 Sept. X.

FM.

11.

(Kbh. 27. Oktober 1810).

Indlagt erholder De, kæreste Ven, Commissionens Breve til *Migliorini Spinola*, hvori ham meddeles hans Udnævnelse til Medlem, og hvori jeg har vedlagt min Taksigelse for Diplomet som Academico indefesso: saa og til Duca *Vargas*, udi hvilket han bedes om at anstille Undersøgelser paa det Sted i Egnen af Pæstum, hvor *Spartaci* Nederlag var. Thi disse Slaver, som bragte Rom a deux doigts de sa perte, vare for en stor Deel Cimbrernes Børn, altsaa hører denne Krigs Historie i visse Maader til vore Nordiske Oldsager.

Det er nu tre Uger siden *Gierlew* reiste. Han har taget sig en ung Kone, og vil formodentlig derfor reyse noget langsommere. Men sidst i December er han sikkert i Deres Egn, og gjør Dem sin Opvartning. Han er en brav ung Mand: men han har vor nutids Ungdoms Feil — stor Tillid til sig selv. Gid han, naar han kommer til Tunis, hvilket maa være en meget vanskelig Post, handler med Klogskab, saaledes som Statens Interesse fordrer det!

Min Søster bliver Vinteren over i Frankfurt, for ikke strax at kome ind i vort kolde Clima. Hendes Mand har hertil givet sit Samtykke. Jeg er glad derved, thi en syg Søster og en syg Kone var alt for meget paa eengang. Min stakkels Kone er endnu ikke i Orden. Hun har været i Sommer meget med mig omkring paa Landet, ogsaa hos Deres Frue Søster i Fyen, og den Tanke, som gjorde mig saa ulykkelig hele afvigte Vinter, da hun ikke pønsede paa andet end paa at ende sit Liv, er nu temmelig forsvunden. Følelsen for Religion og Pligt er isaahenseende kommet tilbage. Men alligevel ønsker hun med inderlig Længsel sin Død, og vil, da hun føler sig udygtig til sine Forretninger, oppebie sin Opløsning i Sengen: kun der er hun rolig; naar man faaer hende op af den, bliver hun meget hæftig, i det ringeste meget bevæget i sit Sind. Altsaa har hidintil kun een fix Idee vexlet med den anden, skjøndt denne er mindre skrækkelig — men hvo indestaar mig for at den første, som dog ikke er ganske udslettet, skjøndt den kuns undertiden ytrer sig, og da kuns med Ord og Ønsker, aldrig med Foretagender, ikke engang kommer tilbage. Dog finde *Bang*, og *Callisen* hende bedre. *Brandis* vil derimod ikke tilstaae at hun er forbedret i sin Tilstand. Jeg begynder at frygte for, at *Brandis* har betragtet hendes Sygdom fra en ikke ganske rigtig Side, og ikke har taget Hensyn til hendes Character i hendes sunde

Dage, som dog burde kome med i Overveielse. Jeg er i en meget sørgelig Forfatning. Syv Børn — dog saa got som uden Moder! og hvad maa jeg selv lide ved stedse at see paa hendes Lidelser uden at kunne afhielp dem, uden at kunne med nogen Tilforlidelighed oine den Tidspunkt naar dette Onde har raset ud! Thi at den Tid vil kome er der hoieste Rimelighed for. Men Gud allene veed — Naar!

Min ældste Søn tager i disse Dage sin første Examen, og det gaaer godt: dette er dog nogen Trøst. Den anden skal dertil ad Aare.

At *Pontecorvo* har været her, er bleven meget vel imodtaget, og har yttret sig paa en saare tilfredsstillende Maade saa at man har de bedste Forhaabninger, veed De vel allerede af andre Breve. en af de svenske Adjutanter som var med ham, har været saa meget des uartigere. Det har overhovedet været hans svenske Led-sagere meget imod at han har modtaget Kongens Indbydelse. Grunden er naturligvis: Fornærmeren tilgiver ei. og vor gode Konge er bleven grovelig fornærmet i Sverrig. Vi leve her stille og i lang Forventning af Fremtiden. Vexelcoursen over 600. Inden Aarets Udgang venter man at den bliver henved 1000. lutter indvortes Fiender at kiempe med: thi det er især Jøderne — nogle Christne maaskee med — som ødelegge os ved deres Speculationer! Først da, naar man vil beslutte at gribe til kraftige Mesürer, kan nogen Hielp være at vente. Thi de halve Forholdsregler føre til Intet, gjøre ondt værre, og kunde eluderes paa tusinde Maader. Nu skulle Kongens Embedsmænd have Tillæg. 50 p. C. for de første 400 Rdr. og 25 p. C. for det øvrige. Noget vil det vel hielpe. Men hvorledes de komme ud med deres Huusholdninger, begriber jeg ikke. Jeg veed hvad min koster mig, uagtet den største Oeconomie. Jeg har den ikke for 12000 Rdr. Hvilket De let vil begribe, naar jeg siger Dem, at en Fierding Smør nu koster mellem 60 og 70 Rdr. og et par nymodens Støvler med Opslag er bleven betalt med 46 Rdr.

Gierlew bringer Dem min Afhandling til det italienske Academie: sur le local d'Eleusis et de ses environs. Det er bleven en stiv fransk Oversættelse, gjort af en *Hameken*, som er barnfødt i Tunis. Men jeg haaber at den vil vinde under en duelig italiensk Oversætters Haand, hvis den skal trykkes i Acterne. Ordret er den bleven, og hist og her har jeg tilfoiet et dansk Ord til Veiledning. Naar den engang bliver trykt, beder jeg om de Ark som kome til at indeholde den, separat til mig. Gierlew bringer Dem ogsaa min Afhandling om en græsk Inscription, som har Hensyn til de samothraziske Mysterier, om hvilken De har havt den Godhed at love mig, at De vilde lade besørge deraf en Italiensk Oversættelse. Jeg skulde næsten troe at denne Afhandling vilde være de

Italienske Lærde velkommen, da den kan foranledige Undersøgelser i deres Smag, som mueligen torde føre til interessante Resultater. Maaskee *Schulthesius* paatog sig Umagen, hvis De ikke veed nogen bedre. Men da han skriver en stiv italiensk Stil, slipper De ikke for mig! Thi Dem bønfalder jeg om, at corrigere ham! Vor Ven *Vargas* ønsker at Afhandl. maatte vorde hans Fætter, Hertugen, dediceret. Da kan Dedikationen til Academiet i München gjerne bortfalde. Men Spørgsmaalet bliver tilsidst kun, om nogen Boghandler befatter sig med Forlaget? Dette Spørgsmaal vil decidere hele Resten, og er egentlig det preliminære, uden hvilket det ikke kan hielpe at tænke paa Oversættelsen.

Lev vel, min dyrebare Ven, og vær lykkeligere end jeg!

Kiøbenhavn d. 27. October 1810.

F Münter.

P. S. Jeg har i det for Oversætteren bestemte Exemplar af min Afhandling giort enkelte Tillæg. Tillad mig at tilføie end eet til den Anmærkning som staar pag. 22. »In der Iliade hingegen, I, 243 wird von ihnen gesagt: beide umfasse bereits in Lacedämon die vaterländische Erde.«

Min Søster kommer endnu denne Vinter: hun skal allerede være passeret Cassel.

12.

(Kbh. 8. December 1810).

Først og fremmest, kiæreste Ven, min hiertelige Lykønskning til den saa heldigen overstaaede Fare! Deres Frue Søster *Schimmelmänn* gav mig den første Efterretning derom: nogle Timer derpaa fandt jeg Deres Brev. Dernæst glæder jeg mig inderlig over, at De agter at besøge Fædrelandet. Jeg tvivler ikke paa, at jo Deres Plan udføres, og at vi altsaa Foraaret og eendeel af Sommeren nyde den Lykke at have Dem her. Og jeg regner da ogsaa paa at tilbringe nogle glade Dage med Dem paa Holsteinborg. Deres Frue Søster *Reventlow* er netop her. hun længes saare meget efter Dem, og allene for hendes Skyld burde De iværksætte Deres Forehavende.

Tak for alt hvad De har sendt mig med min Søster. Hun er da nu atter huusvant, og det gaaer vel. Det lader til at Forholdet med Manden, som hidintil har været meget godt, vil blive varigt. Hun er skikkelig vel, og *Ida* vinder alles Hierter. Paa min Kone har hendes Tilbagekomst giort et godt Indtryk. Hun tilstaaer at hun er gjerne hos min Søster, og hendes Melancholie bliver virkelig mildere. Har vi nu kun først overstaaet Vinteren, saa haaber jeg alting vil blive godt!

Brevet fra Corfou var mig saare kiær komment. De kan forestille Dem, hvad jeg knytter for Planer dertil: om literære Opdagelser, om Rigdomsskatte, og andet mere. Vil de i Corfu sende Oldsager, skal jeg sende Bøger og Mineralier, og saaledes skal Forbindelsen etableres til fælleds Gavn mellem Grækenland og Danmark. Jeg har igaar refereret *Prosallendis* Publike Tilbud om Forbindelse, for Videnskabernes Selskab. Svaret, hvorom *Bugge* og jeg vare enige i Forvejen, vil De see, om De skiotter om at læse mit Brev til ham. Men han vil tillige være vort Selskabs Medlem, og dette gaaer ikke saa hurtigt, skøndt han ytrer Ønsket meget forbindligt. Efter vore Love skal ingen antages til Medlem, uden han er en ved Skrifter bekiendt Lærd, eller har indsendt en Afhandling. Jeg har derfor søgt at give ham den Sag at forstaae paa en delikat Maade; og jeg haaber at han ikke vil stødes derved. Jeg kan sandelig ikke hielpe ham saa gierne jeg end vilde. Videnskabernes Selskab faaer næsten hver Session Breve af Lærde, som sender noget, og lade sig tillige forlyde med dette Ønske, og *Bugge* maa ofte have ondt ved at svare dem høfligen. Men denne brave Mand lover meget interessante Bidrag, og saasnart disse ere indkomne, skal jeg nok sørge for Resten. Men det er min Ven, Kammerherre *Schubart*, som maa hielpe til at de indkommer, og tillige holde ham ved godt Lune. Forresten er den Idee, at det eene Videnskabers Selskab har en Correspondent eller Repræsentant hos det andet, meget god. Jeg har længe havt saadan Plan i Hovedet. Nu kommer de i Corfu med detsamme. Tænk paa, om ikke en lignende Forbindelse kunde stiftes mellem det Italienske Akademie og Vort Danske. Der ere jo her saa mange, som ere Medlemmer af begge. Det Neapolitanske, og Institutet i Mailand kunde gjøre detsamme. Men de smaa italienske Academier maatte ikke være med i saadan Confoederation. Thi deres Navn er Legio. Overvei denne Sag. Maaskee De kunde nærmere indlede Planens Udførelse naar De kom til os.

Jeg er forundret over det Ital. Akademies Virksomhed. Var ikke en Omstændighed, saa skulde jeg strax have fremlagt Acterne i Selskabets Samling. Men vor Ven *V[arga]*s har i Listen over Medlemmerne en Titel som ikke tikommer ham. Blev dette seet, saa vilde hans Uvenner vide at benytte sig deraf paa en frygtelig Maade. Er det mueligt saa lad dette Blad omtrykke. Han er endnu bestandig i Norge. Men har længe ikke skrevet. Opdagelserne han har gjort skulde være store. Misbrugene ikke mindre. Nu kan De tænke, hvorledes Vedkommende ere opmærksomme paa ham.

Deres Tale til Indefessi i Alessandria Marengo har jeg læst med megen Fornøjelse. For Deres skønne Italienske Stil gjør jeg Dem Intet Compliment. Thi det er jo notorisk, at De skriver med

al den Eleganz som en Italiener selv kan naae, og dette har Deres og min Beleiringshistorie tilstrækkeligen dokumenteret.

Micalis Bog har jeg seet hos min Søster. Jeg længes efter at læse den, saasnart hun har Kobberne hæftede.

Den unge *Malling* kommer een af Dagene til Dem; han reiste for 8 Dage siden. Men han bringer Dem Intet med fra mig uden en kierlig Hilsen, fordi det eneste jeg havde kunnet faaet, tredie Deel af *Müllers* Lexicon, ikke var færdigt fra Bogbinderen.

Gierlew har skrevet fra Dresden, og skynder sig til Wien. formodentlig er han da hos Dem samtidig med dette Brev. Hvorledes vil han nu komme over til Tunis? og hvad har han der at gjøre? Det vigtigste er vel for ham at han bliver i Italien, indtil Freden sluttet, og dertil vil han vel uden Tvivl findes meget villig.

Rosenkranz har selv erindret *Waltersdorf* om Pakken til Dem og til *Duca Vargas* i Neapel. Men det vil vel ikke skade, om ogsaa De tilskrive ham desangaaende. Han er altfor meget i den store Verden, for at agte paa slige literære Bagateller. en Æske med Svovlaftryk fra *Millin* i Paris har han kastet bort for mig — han eller hans Folk. Nok, jeg fik dem ikke: og dog forsikkrede han mig at have tilsendt mig dem ved sin Hiemkomst. Jeg blev derfor strax bange, da *Rosenkranz* sagde mig at have overgivet Pakkerne til ham. Det værste er at jeg næsten ikke har mere Aftryk af Brevet til Erkebispens af Upsal, da de allerfleste gik til Sverrig. Dem jeg har, skal jeg i Nødstilfælde ærligen dele med Dem.

Det skønne Exemplar af Beleiringshistorien har jeg leveret til *Moldenh[awer]* for Kongens Bibliothek. Hav nu den Godhed, naar De faar Pakken, at sende eet Exempl. til Corfou, og et andet til Cav. *Luigi Bossi*, forhen M[onsi]g[no]re Bossi i Mayland, min gode gamle Ven.

Tusinde Tak fordi De vil see at forskaffe mig nogle af *Steno's* (ikke *Fabbronis* som De formodentlig af Feiltagelse skrev i Deres Brev) sieldne Skrifter! Jeg haaber, at naar jeg har alt samlet, skal hans Liv og Levnet blive et interessant Skrift. Indlagt, kiereste Ven, sender jeg Dem en liden Vexel paa 64 Rdr. Species som er 192. Mark Banco. maaskee jeg skylder Dem eller *Fontani*, som jeg hilser kierligst, noget deraf. Disponer som De og *Fontani* vil over denne lille Sum; dog ønskede jeg ved *Thorwaldsens* Venskab at erholde for en 20 Scudi eller saa omtrent, fra Rom antike Paster, som forestiller *Guder* og *mythologiske Gienstande*. Min Søster har bragt mig endel andre med, som i Grunden ei haver synderligt Interesse, saasom Dyr, *Capricci*, og s. v. Dernæst vilde jeg gierne have et par *Kobberringe*, af det Slags, som Almuen pleiede at bære dem: sædvanlig er en Steen deri indfattet. Jeg har saaledes et par Jernringe: ogsaa vilde *Thorwaldsen* forpligte mig meget om han kunde skaffe mig nogen christelig Lampe af

Catacomberne, saasom en med Lysestagen, eller med den gode Hyrde. Og — la somma de' miei voti, una Tegola Etrusca con lettere! Men denne vil Fontani bedre vide Udveie til end Thorwaldsen.

Endnu eet Spørsmaal, som jeg har forsømt at gjøre min Søster, ville De tillade mig at forelægge Dem. Hvad vilde vel et smukt Christus Hoved i Mosaik, graat i graat, af en Scudo's Størrelse komme til at koste? Naar jeg engang skal have den Ære at salve Deres Majestæter, skal jeg have en ny biskoppelig Ornat, og behøvede dertil et smukt Charnier, for at holde Bispekaaben sammen for Brystet. Det er derfor jeg giver mig den Frihed at spørge Dem derom.

Lanzi er jo død! *Sestini* hans Efterfølger. Det er en saare brav gammel Mand, med hvem jeg flittig har corresponderet medens han var i Tydskland, og som har beviist mig meget Venskab 1806 da jeg var i Berlin. Jeg beder Dem at hilse ham inderlig fra mig, naar De seer ham.

Jeg er af mit ganske Hierte Deres hengivneste

F Münter.

Min Søster, og *Ida* hilse kierligt. *Mima Zoega* er allerede vandt til os. nyelig saae hun stift paa mig og raabte: Un prete che ha moglie!

Khvn d. 8 Dec. 1810.

13.

Kiøbenhavn d. 26 Jan. XI.

De faar idag, kiæreste Ven, kuns et kort Brev af mig som jeg allerede med forrige Post skulde ladet afgaae.

Det indeholder en venskabelig Hilsen fra O[ver] H[of]marskall *Hauch*, som har andraget for Hans Majestæt Deres Ønske angaaende den brave *Migliorini Spinola*. Kongen er ikke utilbojelig til at beviise ham den attraaede Naade, da Manden teer sig saa ivrig for at fremme vor Commissions Formaal, og vil vedblive at være Os til Tieneste, samt har de andre Egenskaber som kunne qualificere ham dertil. Men Sagen kan ikke gaae saa hurtig, da Keyseren har yttret det Ønske at man i saadane Tilfælde først vilde correspondere med ham. Det er derfor nødvendigt at De i et Brev til Statsminister *Rosenkranz*, som paa Ordensdagen d. 28. erholder Elefantordnen, andrager derom; da faaer *Waltersdorf* formodentlig Befaling at sondere i Paris, og jeg haaber at vort Ønske derpaa bliver opfyldt ved næste Ordenshoitid. Foruden *Rosenkr[anz]* erholder G.R. *Fritz Moltke* og Admiral *Winterfeldt* Elephanten; de øvrige Promotioner og Udnævnelser ere denegang ikke talrige.

Min Søster er ret vel, og hilser Dem hiertelig: saa og Pige-børnene. *Ida's* Sang har opvakt megen Sensation, man har længe ikke hørt saadan Stemme. Med *Brun* og min Søster gaaer det over al Forventning godt; og nu, da han endelig naaer sit Ønske, at faae et Kors i Knaphullet, vil han vel blive end mere traitabel.

Jeg læser for nærværende Tid *Micalis Storia d'Italia avanti il dominio de' Romani*, og læser den med meget stor Fornojelse. Manden har stor Kundskab, og en sielden Kritik; dertil skriver han et meget smukt Sprog; saa jeg holder Bogen i alle Maader for at være Classisk. Naar De engang kan finde Leilighed til at sende mig den, vil jeg være Dem meget forbunden derfor: den vil vel ikke koste stort over 10 Scudi, som jeg kan erstatte i næste Termin. Jeg haaber at De har faaet den Vexel paa 64 Scudi jeg sendte Dem sidst; og tillige mit Brev til den brave Secretair for Videnskabb. Selskab i Corfou. Vi længes meget efter Efterretninger fra *Koes* og *Brøndsted*, som vel nu formodentlig ere komne tilbage til Italien, da der efter hvad min Søster hører fra Neapel, neppe er blevet noget af deres Reyse til Grækenland.

Consul *Gierlew* maa efter min Gisning være ankommet hos Dem, og bliver vel en Stund i Deres Naboelav. Hvad skal han nu ogsaa gjøre i Tunis?

Vor Stilling er og bliver densame. Financerne ere ikke blevne bedre. Ikkun en hastig Fred kan hielpe os. Men hvor ere Udsigterne dertil? Maaskee det engelske Regentskab, hvis det kommer dertil, vil vise sig fredeligere, end det nuværende Ministerium: men vil de andre have Fred?

Dersom De kiende Abbate *Sestini*, som er kommen i Florenz i *Lanzis* Sted, saa beder jeg Dem, at lade ham hilse inderlig fra mig, og hvis han har noget at skrive mig til, at lade det gaae under Deres Couvert. Jeg har været i nogle Aar i Correspondenz med ham, og har gjort hans personlige Bekiendtskab, medens jeg i Aaret 1806 var i Berlin.

Med min Kones Helbred gaaer det noget bedre, men saare langsomt. *Callisen* vil at hun til Sommer skal reise til Carlsbad og Töplitz. Vil da Kongen tillade mig det, saa følger jeg med hende.

Min Søster beder Dem at hilse Micali.

Fra Grev *Vargas* har jeg for ikke længe siden havt et Brev, skrevet i Røraas. Han har gjort adskillige interessante Opdagelser: men inden han kommer tilbage, faaer man vel intet ret at vide, hvorledes han har funden Tilstanden deroppe. Glem ikke hvad jeg skrev Dem til i mit sidste Brev, ham angaaende! og nu lev vel min kiæreste Ven. Gid dette ny Aar, hvis første Maaned nu snart er til Ende maatte i alle Maader være lykkeligt og behageligt for Dem.

Deres hengivneste

FM.

(Kbh. 22. April 1812).

Med en dansk Skipper har jeg, kiæreste Ven, erholdt en Pakke fra Dem med tvende Bøger, og et par Breve fra det ioniske Acad[emie] ligesom Comandeur *Holck* har bragt mig en kiærlig Hilsen fra Dem. Jeg føler tilfulde, hvormeget De maa lide ved en elsket Kones Sygdom. Gud give Dem snart den Glæde at see hende fuldkommen helbredt! Hos mig er Tilstanden endnu densame. Ikkun Livsfaren synes at være bortfiernet ved Magnetismens Hielp; men Melancholien varer uafbrudt ved: og deñe er dog den egentlige Sygdom. Gud allene veed om den nogen sinde vil kunne overvindes! Og skeer det ikke saa maa min stakkels Kone, hvis Natur har meget store Kræfter, dog tilsidst bukke under! Dog, jeg behøver ikke at skrive Dem mer om deñe sørgelige Gienstand. De kiender jo min hele traurige Forfatning!

Indlagt giver jeg mig den Frihed at anbefale til Deres bevaagne Omsorg mit Brev til det Joniske Akademie. Jeg har været saa uheldig, at alle mine Breve til *Prossalendi* ere gaaet forlorne. Dette, haaber jeg da, skal dog sikkert ankomme! Ikkun det første, som De selv havde den Godhed at besøge, er kommet til Corfu.

Vi ere atter i Bekymring for *Brøndsted*. Hans sidste Brev var fra Athen, med[io] Novembr. f. A. Han agtede sig over Zante til Sicilien, og saa til Neapel. Dette sidste har sikkert ikke kunnet iværksættes. Han maa da vel gaae over England, og vi faae da Ingen Efterretning fra ham, inden vi see ham.

Jeg har faaet et Brev fra *Migliorini Spinola*, hvori han ønsker, at det maatte indrykkes i de danske Aviser at H. M. havde udnævnt ham til R. af D. og at ikkun Keyserens Tilladelse fattedes. Er det mueligt, at De paa en god Maade, uden at han bliver vreed paa mig, gjør ham det begribeligt, at dette ei kan lade sig gjøre? Der er jo ikke det ringeste bleven bekientgiort om hans Udnævnelse. Allermindst er Ordenskapitlet bleven underrettet derom. Det var ilde om han selv lod Saadant indrykke i italienske Aviser: og da han ønsker Sagen saa lidenskabelig, kan vi sandelig ikke være sikre derfor. Han har sendt mig et Blad af *Alessandrias Avis*, hvori han fortæller om de fra ham tilsendte Nordiske Oldsager, og gjør mig til Præsident for vor Antiquariske Commission. Tænk, om *Hauch*, som er den Første i Commissionen, og ikke er Præsident, fik sligt at see — hvor meget blev ikke jeg derved compromitteret!

Jeg har over Berlin faaet *Cattaneo's* i Mayland trykte Afhandling om en græsk og arabisk Mynt af Keyser *Heraclius* slaaet i Tiberias. Det er densame Afhandl. jeg bad Dem om, Afhandlingen behøver jeg da ikke mer; men om De ved Deres Venner

i Mayland kunde skaffe mig et par Svovlafstøbninger af deⁿe mærkværdige Mynt, og om den gode *Olinto* vilde tage den med, skulde jeg være Dem meget forbunden derfor. ligesaa skulde jeg takke Dem meget om De ved sa^me gode Leilighed vilde sende mig *Assemani's* Museum Cuficum Nanianum: trykt for en 20 Aar siden enten i Venedig eller Padoua. Det er næsten den eeneste Bog i den arabiske Numismatik, jeg mangler, og som jeg nødvendigt viis maa have, inden jeg kan udgive Beskrivelse over min rige kufiske Samling. Endnu een, som jeg fattes, dersom den ellers er udkom^en, hvilket jeg ikke er vis paa, er en Catalog over de i Sicilien slagne kufiske Mynter, af Monsign. *Gregorio* i Palermo. Men jeg tror næsten, at ikkun Kobberpladerne ere stukne. Derom skal jeg bede Duca *Vargas* om Efterretning.

Vor Ven Grev *Vargas* har tilbagelagt sin Reise, og er nu i Sverrig: udentvi^vl i Fahlun. Vi vente daglig Breve fra ham. Jeg haaber, at han bliver ansat her i Rentekammeret, nu *Kaas Lehn*, som havde Bergværks Faget, er død.

Min Afhandling om de samothrac. Mysterier har funden en Modstander i en tydsk Recension, som nægter at Inscriptionen handler om deⁿe Gienstand. Manden er sagkyndig; men han har efter min redeligste Overbeviisning uret. Midlertid nøder Recensionen mig til at skrive et Tillæg, hvori jeg viser at det Epigram han anfører af en anden Forfatter, ikke har noget med deⁿe Sag at gjøre. Men med Hensyn dertil beder jeg Dem, at standse den italienske Udgave. De smaae Forandringer jeg ellers kom^er til at gjøre, ere ikke af Betydenhed. Dog — skulde Trykningen allerede have begyndt — saa vær saa god, at udslette pag. 15 de 2 Puncta. *Niemand schiffte vorbei . . . og Niemand landete ohne gastfreie Aufnahme zu erfahren*, med dertil hørende Nota eller at lade det B l a d hvorpaa disse Ord staae, trykke om. Ogsaa i Dedicationen maa *Vargas* ikke kaldes Duca di Macciucca, men Duca *Vargas-Macciucca*. Thi det er et Familienavn. Besynderlig nok fandt jeg nyelig Aarsagen til dette Tilnavn i Begyndelsen af *Donquichotte!!*

Og nu lev vel, kiæreste Ven. Gid De snart maatte være fuldkom^en beroliget over Deres Frues Helbreds Tilstand! Mine bedste Hilsener til *Olinto*. Af mit ganske Hierte Deres hengivneste
F Münter.

Khvn d. 22. Apr. 1812.

15.

u. D. [Juli 1812].

Jeg har at takke Dem for Meget, kiæreste Ven. Først ankom *Lundbye*, dernæst *Olintho*, og bragte med, hvad De havde be-

troet dem til mig. Den hetruriske Inscription er et deyligt Stykke: Asserne ere meget smukke, og vare mig alle, skiondt jeg allerede havde de fleste af dem, meget kiærkomne, thi der gives sieldent fuldkomne Doubletter blandt Asses. Den Mynthandler, der har overladt Dem disse synes at være en ærlig Mand, og forstaaer Sagen ogsaa bedre end Præsten i Livorno. De tolv græske Mynter Deres Ven har foræret Dem, ere deilige. Det er umueligt for mig i dette Oieblik, da jeg er overvældet af Forretninger, at saamenligne dem med min Samling: men der vil kun være faa Doubletter iblandt dem. i mit næste Brev skal jeg udførligen beskrive dem, ogsaa for Deres Ven, som ikke synes at have kiendt dem alle. Selv den eneste Falske iblandt dem, *Odenatus* i Palmyra, er mig meget vigtig, fordi Mynten i og for sig selv er ægte, men kuns Omskriften forfalsket, men med mesterlig Konst. Om alt dette altsaa mere i mit næste Brev, som De skal faae, saasnart det første Ark af min Afhandl. om de samothr[aziske] Mysterier er aftrykt, hvilket sker snart: da jeg skal sende Dem disse enkelte Ark paa det fineste Postpapiir, om Geheimeraad *Rosenkranz* vil tillade det, under Departementets Couvert for større Sikkerheds Skyld.

Jeg har endnu ikke seet Olintho. Jeg var paa Landet, da han vilde bringe mig Deres Foræringer og bliver kun meget faa Dage i Byen. Someren maa jeg bruge saa got jeg kan til at reise omkring. Gid jeg snart maatte høre beroligende Efterretninger om Deres ædle Frue. Jeg kan mere end nogen anden tænke mig i Deres Stilling. Min Kone synes virkelig at blive noget bedre. Livet er reddet, og Melancholien synes at blive mildere. Men jeg er allerede saa ofte bleven skuffet i mit Haab, at jeg ikke tør overlade mig dertil! Og Frygten vinder alt mere Overhaand. Saaledes er jeg, som ellers kunde og burde være den lykkeligste af alle Mennesker, plaget og saaret paa det ømmeste Sted — og selv, hvis min Kone skulde vinde sin Helbred tilbage, hvo kan da indestaae mig for Recidiver? Min eeneste, men og stærkeste Stav er Resignation, og Underkastelse under Guds Styrelse. Hvorfor skal jeg i den Verden, hvor Ulykkerne storme saa skrækkeligen over hele Nationer, være den eeneste lykkelige?

Vi have havt et nyt Vanheld. Fregatten Najaden er efter en haardnakket Kamp med et engelsk Linieskib i en lille norsk Havn, tagen, og sprængt i Luften. Engellænderne skal derved have mistet en Brig; tvende Brigge, de havde taget fra os, er under Fægtningen eller strax efter den, bleven befriet af Roflotillen. Saaledes lyder den første Efterretning. Men de officielle Rapporter mangle endnu.

Til Deres nye Værdighed som Vener[abilis] veed jeg ikke om jeg skal lykønske Dem. Jeg har i 13 Aar baaret den Byrde, og

har havt temelig megen Fortred, og meget ufrugtbart Arbeide: og det var dog her, hvor Lidenskaberne ikke ere saa hæftige som under den sydlige Himel. Vanskelighederne begynde først ret at vise sig, naar man vil giøre noget mere, end bestandig blive ved Ritualet; naar man vil undervise BBr. om, hvad M. egentlig er og skal være: med eet Ord, naar man vil giøre Sagen til en alvorlig Sag. Og dertil vil den eene af de Nationer hvoraf Deres □ bestaar, og som altid har betragtet Sagen som et Leegetoi, neppe være oplagt. Den Bog De har sendt mig, ligesom Afhandl. del culto d'*Iside* skal af mig vorde Bibliotheket indlemet, og jeg beder Dem at lade mig faae alt det Italienske De kan overkomme. Af vor Catalog vil De see at vi allerede have adskilligt; dels ældre Sager, jeg havde medbragt, dels andre, jeg leilighedsviis har faaet siden.

Meget kiært er det mig at den Kasse med Bøger, *Zoega* engang maa have spederet til mig, er opdaget. Adskillige af dem har jeg allerede. nemlig *Banduri*. *Magn[ans]* Bruttia og Lucania. *Taninis* Supplem. *Sestini* Lettere numismatiche. *Magnans* Problema de anno natali J. C. De andre derimod ere mig kiære: især *Borgias* Memorie di Benevento. Card. *Garampi* de numo Benedicti III. og den Rømske Republiks Constitution. Maaskee disse engang ved Leilighed kunde kome til Kiøbenhavn tillige med de øvrige jeg ikke har: eller og ved flere Reysende. Men de store Folianter af *Banduri* og *Tanini &c.* kunde De maaskee finde Lejlighed til at bytte om med nyere Antiquariske Skrifter som i de senere Aar er udkomne!

Ogsaa *Corsini* de numo Minisaris, og *Oderici* de numo Oringetorigis har jeg allerede — derimod mangler jeg *Magnan* Miscellanea som ere forskellige fra Bruttia og Lucania, og som jeg allerede ofte har maattet savne.

Dersom den Mand der har overladt Dem Asses, kunde skaffe mig for billig Priis følgende til at complete mine Sviter med, vilde det være mig meget kiært. Volterra: en Semissis og en Triens. Todi: Quadrans og Uncia. Hatria flere. da jeg alene har en Uncia. af de ovale Vægter har jeg kun Sextans, men hverken Quadrans eller Uncia. ligesaa kunde han maaskee skaffe en balearisk Slyngesteen — egentlig af Bly. som ligeledes er af oval Form, og findes ofte i Italien fra *Hannibals* Tider af, som havde mange Baleariske lette Trupper, som førte Slyngen.

Lev vel dyrebareste Ven, og glæd mig snart med behagelige Efterretninger fra Dem og Deres Frue.

FM.

u. D. [Kiøbenhavn Januar/Februar 1817].

Igaar, kiereste Ven, sendte Dr. *Jacobsen* mig en venlig Hilsen fra Dem og et Brev fra *Sestini*. Jeg takker meget for begge Dele og især for den første. Med Glæde erfahrer jeg, at Deres Helbred er fuldkomen god, og at De atter er bleven ganske ungdomelig, og haaber jeg af mit ganske Hierte at den Sorg De har havt over Deres ædle Søsters Død, ei har yttret nogen skadelig Virkning. Dette haaber jeg at høre bekræftet af *Olinto*, som jeg søgte forgiæves igaar, men som jeg bringer dette Brev i Eftermiddag. Uafhængig fra alt dette havde jeg alligevel skrevet Dem til idag, for at raadføre mig med Dem i en for mig meget vigtig Sag, i hvilken Ingens Mening og Raad er saa afgjørende for mig som Deres. Candidat *Grüner*, man har været betænkt paa at kalde som Præst ved den protestantiske Menighed i Livorno, har bestemt erklæret for mig, at han ikke kunde tage derimod. han har en Brud her, og visse Udsigter paa Befordring i Fædrelandet. Jeg har da strax tænkt paa min anden Søn *Balthasar*, som vel kun er 23 Aar gamel, men moden og sat, som han var over 25. Jeg kunde ikke forestille mig nogen større Lykke for ham, end den, at tilbringe nogle Aar i Italien, hvorhen jeg ikke har Formue, eller ved vort slette Papir, Indkomster til at lade ham reise; og under saa fortrinlig gunstige Omstændigheder, da han vilde finde en anden Fader i Dem; traf *Niebuhr* i Rom, og min fortrolige Ungdomsven, Marchese *Tommasi* i Neapel, foruden adskillige andre Venner, jeg endnu har i Italien. Jeg har talt med ham om Sagen, opmuntret ham dertil, ligesom jeg først opmuntrede *Grüner*. Hans Lyst til at reise er brændende, og alligevel vil han ikke! Han siger: at han er for ung til at være Præst: han frygter for at staae isoleret i et fremed Land, ikke at finde Venskab og fortrolig Modtagelse der, og derved at blive ulykkelig, uagtet han tillige siger, at hvis han blev Præst, vidste han med sig selv, at han vilde opfylde sine Pligter: og at han har den dertil fornødne Duelighed, det veed jeg. Hvad der gjør Sagen, saa ønskværdig den ellers er for mig, noget betænkelig i mine Øyne; og hvorfor jeg ikke tør tiltale ham, som jeg ellers vilde gjøre, er: at hans Charackter er noget tilbøielig til Melancholie, og er noget reservé, saa at han enten attacherer sig meget varmt eller holder sig ængstelig tilbage. Jeg nægter ikke, at den Ængstlighed for en Deel er Følge af Lecture, f. E. af *Knigges* Bog om Omgang med Mennesker, at han troer at kiende Mennesker theoretisk, bedre end vi andre kiende dem af Erfaring, og hvad deslige Griller er, som gode Hoveder saa let faaer, indtil de have stødt Hornene af. Han troer ogsaa at handle uredelig, naar han tilbyder Menigheden sin Tieneste paa nogle Aar alene, og da forlader den, for at vende tilbage til

Fædrelandet Han tager sin Attestats til Paasken, og jeg tvivler ingenlunde om et meget godt, selv brillant Udfald. Professorerne ere særdeles vel tilfredse med ham; og have opfordret ham allerede for et Aar, at afgjøre Sagen; men her som ellers har han fanget Griller, fordi han var bange for, at naar han erholdt bedste Charakter, det da skulde hede, at Profess. havde givet ham den, fordi han er Biskoppens Søn. Men nyelig har han indlagt sig megen Ære ved en Disputats; og nu er Kåmen stegen paa ham. Han kan tydsk; og skal, naar der er Udsigt for ham, og hans Lyst til at kome udenlands, vinder Seyer, strax efter sin Examen, et par Maaneder til Holsteen, for at faae Munden ret paa Gang. at han forstaaer Dansk, veed De: han skriver det meget godt. Ogsaa Svensk forstaaer han til Huusbehov, da han jevnlig har havt Omgang med Svenske. Han læser færdig Fransk; og han udtrykker sig nogenledes. Engelsk forstaaer han ikke: paa hans Latin er Intet at sige, og sin Theologie kiender han saagot som nogen Candidat, der bliver Præst. Og nu, kiereste Ven, raad mig og ham, med en gamel Vens Oprigtighed. Raader De til, da lad Deres være omstændeligt, med Hensyn til hans Tvivl, og ostensibelt for ham. Siig os da ogsaa, paa hvad Maade han skal bære sig ad for at kome derhen. Raader De derimod fra, saa siger jeg ham Intet og Sagen er en Drøm, hvorfra man er vognet op. Kiøbmand *Becker* her i Staden har fra hans Broder i Genua havt Commissionen, og er det ham, som har foreslaaet Grüner. Han er meget misfornoiet over at den unge Mand nu ikke vil, og vil endnu prøve det yderste for at bevæge ham dertil. Jeg troer ikke at han udretter noget. Thi Kierlighedstankerne ere alt for stærke. Min Søn har Gud være lovet, ingen Brud. Forliebt har han vel været adskillige Gange. Men det er gaaet over igien. Og om han nu forelskede sig i en smuk Pige af Menigheden, og fik hende, da var den Skade ikke stor

Gråberg har sendt mig indlagte Forespørgsel, som nu er behørigen besvaret, hav den Godhed at sende den til *Morellet* med min Hilsen, og bed ham at tilstille den Abbate *Paolo Sconnio* Dottore di Teologia e Professore di Filosofia nell' Università di Genova. Vilde han tillige have den Godhed at lade *Gråberg* vide, at jeg har tilstillet den preussiske Consul *Tutein* en Pakke med min danske Reformationshistorie og min Religion der Carthager, samt et Brev til ham, som sikkert gaaer af til Spanien eller direkte til Tanger allerførst i Foraaret.

Lev vel, kiereste Ven, og glæd mig snart med et Svar. De kan forestille Dem, med hvilken Længsel jeg seer det imøde.

Deres hengivneste

F Münter.

Min Kone anbefaler sig til Deres venskabelige Erindring.

(Fortsættes).

HOFDAME-BRYLLUPPER VED CHRISTIAN VII'S HOF

Af
FR. TOBIESEN

En her i Byen boende Familie modtog for nogen Tid siden fra Slægtninge i Tyskland Anmodning om at fremskaffe en Vielsesattest for Kammerjunker *Otto Stemann*, hvis Bryllup med Frøken *Mathilde Kaas* fandt Sted her i Byen i Maj 1802.

Da Brudgommen paa dette Tidspunkt var tjenstgørende Kammerjunker hos Kongen og Bruden Hofdame hos Kronprinsessen, søgte man først i Slotskirkens Kirkebog, men uden Resultat, ligesom Eftersøgning i andre københavnske Kirkebøger ogsaa var forgæves.

Men saa fandt en Dame, der var vidende om, at Aviserne allerede i hine Tider bragte Meddelelser om, hvad der skete ved Hove, at det i Adresseavisen for 7. Maj blev meddelt, at Brylluppet havde staaet samme Dag »ved Hoffet«,¹ og da en Afskrift af Avismeddelelsen blev accepteret som fyldestgørende, var Sagen praktisk taget i Orden, men formentlig bør den ikke lægges ad acta, uden at det er forsøgt at opspore en mere officiel Beretning end Avismeddelelsen, og dette har vist sig at være muligt.

Blandt de fra Hoffourererne stammende Arkivalia er der en »Journal over hvad ved Hoffet er passeret«,² og heri findes under Dato 7. Maj 1802 en udførlig Beskrivelse af Brylluppet, der, fordi den stammer fra det Personale, i hvis Hænder hele Arrangementet laa, giver et meget detailleret og levende Billede af Højtideligheden.

»Samme Eftermiddag Kl. 7 Slet blev Brudevielsen imellem Hofdame hos Hds K. H. Kronprindsessen, Frøken *Augusta Mathilde v. Kaas*³ og Hr Kammerjunker *Otto v. Stemann*:⁴ Daglig opvar-

¹ Det kgl. Adressecontours Efterretninger 1802, No. 185.

² Hoffourerernes Dag-Journal for Aarene 1779—1837 i Protokoller med Register (Rigsarkivet).

³ *Augusta Mechtilda Andrea v. Kaas*, f. i Kbhvn. 24/10 1777, d. 12/11 (Brh.), død i Slesvig 10/12 1865. D. af Viceadmiral *Ulrik Christian Kaas* (f. i Kbhvn. 21/4 1729, død sst. 22/2 1808) og *Frederikke Amalie Charisius* (f. 23/12 1749, død i Aabenraa 18/3 1828). A. Thiset: Stamtavler over danske Adelsslægter IX, pag. 215.

tende Cavalleer hos Hans Majestæt Kongen fuldbyrdet i Hds K. H. Kronprindsessens Dame Gemack. Brudevielsen blev forrettet af Hr Biskop *Balle*.⁵

De herværende Fyrstlige Personer, Hoffets Damer og Cavallerer, samt Brudeparrets Familie, bleve efter Hr Hofmester *Brockenhuus*⁶ Ordre ved Hds Kongel. Höyhed Kronprindsessens Løber, 2 Dage i Forvejen inviteret til at bivaane Brudevielsen, og derefter at spise ved Hs Majestæt Kongens Taffel, og i Rosen⁷ til Aften.

Det Kongel. Taffel blev efter Hr. Overhofmarskal *Hauchs*⁸ Ordre, befalet at være, Ligesom forrige Aar ved Comtesse *Haxthausens* Bryllup,⁹ og sadde de höykongel: Herskaber med Damer og Cavallerer efter Etiquetten / alle Cavallerer paa Hs. M: Kongens höyre Side, og alle Damerne paa venstre Side, De kongel:

⁴ *Otto Johann v. Stemann*, f. i Kbhvn. 14/2 1774, d. 18/2 (Fr. t.), død 17/3 1865 i Slesvig, S. af Geheimkonferensraad *Christian Ludevig v. Stemann* (f. 12/12 1730 i Meldorf, død 11/11 1813 i Sorø) og l. Hustru *Augusta Elisabeth Müller* (f. 7/7 1739 i Slesvig, død 7/1 1776 i Kbhvn.). Kammerjunker 1795, Kammerherre 1808, s. Aar Amtmand i Aabenraa og Løgumkloster Amter, Afsked 1849. Thiset: l. c. VII, pag. 256.

⁵ *Nicolai Edinger Balle*, 1744—1816. Sjællands Biskop 1773—1808, Confessionarius fra 1800. Dansk biograf. Leks. II, 45.

⁶ *Johan Ludwig Brockenhuus*, 1759—1830, blev 1790 Hofmester hos Kronprinsen, 1808 Overhofmester hos Dronning Marie. Thiset: l. c. IV, pag. 230.

⁷ Rosen er Navnet paa Taflet for Hoffets Damer og Kavalierer. Thurah fortæller i »Danske Vitruvius« II, pag. 18, at paa Frederiksborg »Lofet i dette Værelse, [i hvilket Hofkavalererne og Hofdamerne i gamle Dage havde deres Spisestue] er med høvlede og malede Bredder underklædet og i dets Midte er fra gamle Tider, formodentlig uden nogen Hensigt, en temmelig stor Rose malet; denne Rose har bragt det Navn af Rosen tilveje, og er Oprindelse til, at i alle Slotte i Riget fra det Største til det Mindste, det Værelse, som Hof-Damerne og Hof-Cavallererne betiene sig af til Spise-Stue, overalt fører Navn af Rosen.«

Rosen var imidlertid ikke malet i Loftet uden nogen Hensigt. Den er Symbol paa Diskretion og blev hos Romerne anbragt over Spisebordene for at mane Gæsterne til at holde Tand for Tunge; heraf: sub rosa = i Fortrolighed.

Arlaud anfører i »Bevingede Ord«, 1906, et latinsk Digt, hvori fortælles, at det var Amor, som for at skjærme Elskovs Hemmeligheder indviede Rosen, Venus Blomst, til Tavshedens Gud.

Og i Kirkehistoriske Samlinger, 5. R., 5. B., pag. 208, findes en Meddelelse af O. Kalkar: Dr. Niels Hemmingsens sub rosa. Her meddeles, at der over hans Bord hang en Rose med en latinsk Indskrift, som i Oversættelse kan gives saaledes:

Den, som attraar at hvile ved dette Bord i Rosens Skygge,
Han maa afholde sig fra løs og letfærdig Tale.

Hvad en »Rosen«-mund taler, skal høres af »Rosen«-ører,

Og aldrig maa han bringe videre det, som den rene Rose forbyder.

⁸ *Adam Wilhelm Hauch*, Overhofmarskal og Fysiker, 1755—1838. Dansk biogr. Leks. IX, 440.

⁹ Paa Amalienborg 20.—3.—1801.

Sadde paa røde Fløjels Stole, havde Mundtöyer¹⁰ og bleve serveret af Kammerjunkere, for hendes Dr: Prindsessen af Würtemberg en Hofjunker, *Obelitz*,¹¹ Ridderne bar den heele Dag Baandet paa Kjolen,¹² og Pagerne opvartede i Apartements Uniform /: Formedelst Sygdom var i alt kun ¹³ Pager :/ undtagen Page *Lewetzow*,¹⁴ som bar Slæbet og opvartede Bruden i Stads Uniform.

Foranstaltningerne til Brudevielsen var efter Hr. Overhofmarskal Hauchs og Hr. Hofmester Brockenhuus Ordre Saaledes: I Hds Kongelige Höjhed Kronprindsessens Dame Gemack blev det store Gulvteppe lagt tværs over fra Vinduerne til Væggen, i Midten af Samme Brudeskammelen, Ligeledes vendt med Enderne mod Vinduerne og Væggen, Derover blev lagt det røde Fløjels Teppe og paa hvert Hiørne af samme en Sölv Gueridon¹⁵ paa hver en fem-armet Chirondell¹⁶ eller Lysestage. Brud og Brudgom stod under Vielsen hver ved sin Ende af Skammelen, Bruden ved den inderste Ende og Brudgommen til Vinduerne. For de Höykongel: og Fyrstlige var sadt 10 Kongel: og 2 Fyrstlige Stole ved den överste Kakkeloyn, Lige for Brudeskammelen, de övrige var blaa Atlaskes Stole 18 Stk. i alt, blev sadt omkring ved Væggene neden for Brudeskammelen.

Da alle til Brudevielsen ansagte vare forsamlede, nedkom Bruden fra sine Værelser, ledsaget af Hs. Excellence Hr Admiral *Friederich Christian Kaas*,¹⁷ Deputeret i Admiralitets Collegio /: i hendes Hr Faders Sted, som formedelst Sygdom ej var nærværende :/ fulgt af alle Damerne, som havde forsamlet sig hos Bruden og begave sig ind i Hds K. H. Dame Gemack. Hvor efter Hs. Majestæt Kongen kom over og førte Bruden til Brudeskammelen, da Vielsen derpaa begyndte. —

Saasnart Vielsen var til Ende Kl. 8½ Slet blev anrettet, og efter Hr Overhofmarskallen var underrettet at alting var færdig, begave Brudgommen og övrige Cavallerer og Damer dennem over

¹⁰ »Mundtöy« er de Kongeliges Spiseredskeer af Guld: Gaffel, Kniv, Ske o. s. v.; de anvendes sædvanligvis kun ved Desserten. Velvillig Oplysning fra Hr. Hoffourer Jørgensen og Hr. Slotsforvalter, Arkitekt Erh. Petersen.

¹¹ *Friederich v. Obelitz*, 1774—1839; 1802 Volontair i Danske Cancelli, Hofjunker 1800, Kammerjunker 1808. Død i Kbhvn. som Arkivar i Hof- og Stadsretten 1839. (Richter: Jurid. Stat).

¹² Det hvide Baand, Dannebrogordenens Storkors; indtil 1808 fandtes kun denne ene Grad af Ordenen.

¹³ Tallet mangler.

¹⁴ *Diederich Wilhelm Lewetzow*, 1786—1948. Landkadet i 1795, Fændrik 1802. Afsked 1816. Død som Toldkasserer i Aarhus. Hirsch: Fortegnelse over danske og norske Officerer, 1648—1814. Kgl. Bibliotek.

¹⁵ Gueridon: en Opstander, hvorpaa en Kandelaber sædvanlig anbragtes.

¹⁶ Chirondel: en 5-armet Sølvlysestage.

¹⁷ Admiral *Frederik Christian Kaas*, 1727—1804. Dansk biograf. Leks. XII, 284.

Collonaden, til Hans Majestæt Kongens Gemacker og strax derefter de höykongel: Herskaber og Bruden, som ledsagedes af Hds K. H. Kronprindsessen; foran gik Hds K. H. Kronprindsessens Kammer Laquai med 2 Lys i enkelte Sølv Stager. —

Efter Taffelet var forbi gik Bruden med de Kongel: Herskaber ind i Audience Gemakket, hvor Bruden forblev, indtil hun kiörte hjem, efterat Brudgommen og Cavallererne i Forveien vare kiörte til Brudehuset. Nb. Brudgommen kiörte i en af Kongens Cavaller Vogne :/ blev Bruden af Hs. Excellence Hr Admiral Kaas, geleidet ned til den i Porten holdende Kongel: Stads Equipage med 6 Heste bespændt, hvor Bruden, tillige med Hds K. H. Kronprindsessens Kammerfröken *Möesting*¹⁸ steg i Vognen, og kiörte til Brudehuset, som var paa Nörregade,¹⁹ med den Kongel. Equipage fulgte 3 af Hds K. H. Kronprindsessens Laquaier og 1 af Hans K. H. Kronprindsens Laquaier i Stads Liveré med brændende Begfakler, 2 ved hver Side af Vognen: NB. Kronprindsens Kammer Laquai lyste hende ned.

Følgende Avertissement blev indrykket i Aviserne. Fredagen den 7 Maj blev ved Hoffet Mariagen fuldbyrdet imellem Hendes Naade Fröken Augusta Mathilde Andrea Kaas, Hof Dame hos Hds K. H. Kronprindsessen og Hr. Kammerjunker Otto v. Stemann, Daglig opvartende Cavaller hos Hs. Majestæt Kongen.

Det Kongel: Taffel til Aften bestod af 47 Couverts og vare følgende.²⁰

Rosen var den Aften stor og var efter Hr Overhofmarskallens Ordre fleere Lys paa Taflet, den bestod af 24 Couvert²⁰«.

Som anført var Taffeldeltagerne placeret »efter Etiquetten«; Brud og Brudgom sad langt fra hinanden; Bruden imellem Prinsessen af Würtemberg og Kammerfröken *Möesting*, Brudgommen mellem Prinsen af Würtemberg²¹ og Brudens Onkel, Admiral Kaas; paa den anden Side af denne sad Brudens Fader, som altsaa var med til Taflet. Hendes Moder sad længere nede og hendes Søster, Kommandørinde *Stiboldt* allernederst.

I det Hele en smuk Afslutning paa Hoflivet og en pompøs Henfart til Brudehuset!

¹⁸ *Friederiche Louise Möesting*, f. 29/12 1748. Søster til Statsminister J. S. *Möesting*, Kammerfröken hos Kronprinsessen til 1807; senere Stiftsdame i Vallø, død paa Frederiksberg 21/4 1830, begr. 30/4 (Vallø).

¹⁹ Matr. No. 237, nuværende Husnummer 22 eller 24.

²⁰ Navnene anføres ikke.

²¹ *Friederich Wilhelm Philip*, Hertug af Würtemberg-Stuttgart, 1761—1830, Guvernør i København 1801—1806, g. m. *Baronesse Wilhelmine Tunderfeld Rhodis*, 1777—1822. Dansk biograf. Leks. VII, 323.

De allerfleste Bryllupper holdtes paa Christiansborg, kun enkelte paa de andre kongelige Slotte i Omegnen af Hovedstaden.

Paa Frederiksberg Slot fejredes 29^e Juli 1795 Brylluppet mellem Comtesse *Sophie Holstein*,²² Kammerfrøken hos Kronprinsessen, og preussisk Kammerherre, Rigs greve *Edzard zu Inn- und Knyphausen*.²³ Af Beretningen i Hoffourernes Dag-Journal skal anføres enkelte Afsnit.

»De i Byen værende Fyrstelige Personer, samt Brude-Parrets Familie og Hoffets Damer og Cavalierer, og øvrige, som har Busch en Cour²⁴ bleve efter Hr. Hofmester Brockenhuuses Ordre, ved Hds. Kongel: Höyhed Kronprinsessens Løber inviteret til Brude-Vielsen, og ansagte til at spiise ved det kongelige Taffel og Rosen til Aften, Det kongelige Taffel blev i Følge Hr. Hofmarskal Hauchs Ordre Bunterad«,²⁵ etc.

Efter at Vielsen var endt, blev Bruden hos de kongelige i deres Gemakker, medens de Fyrstelige, Brudgommen og øvrige Kavalierer gik »op til Cavalier Gemakket, hvor Taffel Nummerne af Hr. Hofmarskal Hauch blev omgivne, hvorefter de høykongelige og inviterede satte dennem saaledes: No. 1 for Midten af Taffelet Hs. Majst Kongen og Bruden, No. 2 Cronprinsessen og Brudgommen, No. 3 Cronprinzen og Ober-Jægermester Grevinde Holstein, de øvrige efter deres trukne Nummere, Nb! Alle Kongelige og Fyrstelige gebrokne Servietter²⁶ og de Kongelige deres Mundtøj som formeldt.«

Senere blev Bruden, ledsaget af Frøken Möesting, kørt til Brudehuset i Stadskaret med 6 Heste, eskorteret af 6 beredne Staldkarle med brændende Begfakler »som skulde ride til Ravelinen med ved Wester Port, hvor de blev afløst af de dertil beordrede 6 kongelige Laquaier i Stads Liverie, Nb! de to stod paa Vognen fra Friderichsberg til Porten, hvor de steeg af og bar

²² *Sophie Charlotte Hedeveg Holstein* af Ledreborg, f. i Kbhvn. 13/2 1771, død i Horsens 18/12 1854, D. af Grev *Christian Frederik Holstein*, Ledreborg (10/5 1735—15/6 1799) og 2^e Hustru *Charlotte Elisabeth Henriette Rigs-grevinde zu Inn- und Knyphausen* (3/2 1741—18/5 1809). Danmarks Adels Aarbog, LV, 366.

²³ Rigs greve *Edzard Mouritz zu Inn- und Knyphausen*, f. 10/3 1748, død 29/1 1824, g. 1° 1780 m. *Sophie Juliane von Closter* af Dornum, død 25/12 1793. Danmarks Adels Aarbog l. c.

²⁴ bouche en cour = fri Forplejning ved Hoffet.

²⁵ Ved Bunterad — eller Buntereihe — Tafler sad hver Dame mellem to Herrer og hver Herre mellem to Damer, saavidt der var tilstrækkelig mange Damer.

²⁶ Trods megen Søgen er det ikke lykkedes mig her i København at faa autentisk Oplysning om, hvad gebrokne Servietter er. Fru Museumsinspektør Ellen Andersen har imidlertid vist mig den Venlighed at spørge i Oslo hos Museumsdirektør Kielland, der er meget inde i Borddækningen i svundne Tider.

Direktør Kielland har svaret, at der ved Udtrykket »gebrokne« menes, at Servietterne er sat op paa forskellige, kunsthæderige Maader.

Fakler tillige med de dér mødende 4. Indenfor Porten gik Touren ad Philosophgangen til Hans Höy Grevelige Excellence Ober Jægermester Grev Holsteins Hotell.«²⁷

Paa Hirschholm holdtes 2 Bryllupper, det sidste 24' Oktober 1770, da Kammerherre *Rantzau* og Hofdame hos Dronning Caroline Mathilde, Baronesse *Wedells* Bryllup fejredes. Da der formentlig ikke findes offentliggjort nogen Beskrivelse af en stor Hoffest paa dette pragtfulde Slot og Beretningen indeholder mange interessante Detailler, anføres den.²⁸

Der meddeles først, at Administrationscheferne for Land- og Søetaten om Formiddagen »havde Forrestilling ved Kongen«, og at der siden var Taffel for en snæver Kreds, hvori blandt Cam: Herre *Brandt* og Conf^z *Raad Struensee*. Og saa fortsættes:

»Siden Cammer Herre Baron von *Haxthausen*²⁹ og Hof Dame ved Hendes Majest^t Dronning Caroline Mathilde Baronesse von *Wedell* samme Aften havde Bryllup, her paa Hirschholm Slott; saa blev forbemelte Hr Cam: Herre i følge Hr Geheime Conf^z *Raad* og Ober Hof-Marechall Greve af *Moltkes*³⁰ ordre anvist et Reserve-Kammer, hvori hand sig som Brudgom klæde, bemelte Kammer var i anden Etage, paa Vestelig Side, næst ved Cron Prinsens Forgemack. For Bruden var samme Dag bestilt et Tafel, paa 10 Personer, som blev holdt i Hr *Geheime Conference R. von Lühes*³¹ Forgemak, som var anrettet, med

- 1 Suppe
- 6 Fade samt
- 3 Pyramider, og
- 6 Tallerckener med Confect.

²⁷ Grev Holsteins Palæ er nuværende No. 10 i Stormgade, hvor nu »Land-bygningernes Brandforsikring« har til Huse.

²⁸ Bryllupsceremoniel. Overhofmarskallatet, L, No. 2, Rigsarkivet. Paa Titelbladet af Protokollen er kalligraferet: Beskrivelse / over de / Bryllupper / og derved forefaldende Ceremonier / som ere holdne ved Hoffet / med de høy Kongl. Herskabers / Hofdamer fra Aar 1760 den 25 Aug: til Aar — [12/12 1777].

²⁹ Der skal staa *Rantzau*; *Carl Adolph*, Greve, til Stamhuset Asdal og Brahesborg; f. 2/9 1742, død 3/6 1814, S. af Vicestatholder i Norge, Greve *Christian R.* og 2. Hustru *Eleonore Hedvig v. Plessen*. Officer, 1766 Kammerherre, 1770—71 Amtmand, g. m. *Christiane Ernestine Frederikke* Baronesse *Wedell-Jarlsberg*, f. 7/4 1751, død 9/4 1810, D. af Gehejmerraad F. V. Baron W.-J. og Charlotte Amalie Bülow. Dansk biograph. Lexikon (Bricka) B. XIII, pag. 406.

³⁰ *Christian Frederik Moltke*, f. 13/7 1736, død 5/4 1771. S. af Grev *Adam Gottlob M.* og 1. Hustru *Christiane Frederikke Brüggemann*. Overhofmarskal og Gehejmekonferensraad. Dansk biograph. Lex. (Bricka) B. XI, pag. 407.

³¹ *Volrad August v. der Lühe*, f. 28/10 1705, død 1/4 1778, Overkammerjunker, Overpræsident i København. Dansk biograf. Leks. XIV, 623.

Ligesom der og af Viin Kielderer, blev leveret, den sædvanlige Viin til samme Bord, og af Fröcken Tienernerne opvartet. Hos Brudgommen, var Ligel. Foranstaltet et Bord paa 4 Personer, med Anretning,

- 1 Suppe, og
- 5 Asietter samt
- 1 Pyramide med Confect, og de dertil hørende Tallerckener, samt behøvende Viin af Viin Kielderer som en hans Betientere fra sit Sted besörgede, og frembragte.

Værelser for Brude-Parret, blev indrömmet, udi de saakaldede Margrevens³² Gemacker, paa den Østelig Flöj nærmest ved Kircken, nemlig:

Et Kabinet, paa et Fag, med blaae Silcke Mohrs Tapeter betrucken.

Et Sove-Gemack paa 3 Fag betrucken, med guldt Damast, med Sölv Galoner besadt, derudi var en Thron Seng, Ligeledes af guldt Damast og med Sölv rigelig besadt, og Sengeklæder, i Complet Stand, samt guule Damastes Stoele, efter betrocket dog uden Galoner.

Ligeledes var et Forgemack, eller saakaldet Entrée, paa 2 Fag, betrucken med blaae Silcke Mohrs Tapeter.

Endelig var og et Gallerie, bestaaende af 3 Fag, med röd Laqueret betræck, som var anvist for Brudgommen, til at af og paa klæde sig udi.

Til bemelte 4te Kamer blev leveret hvide Vox-Lys, af det Kongel: Sölv-Kammer; og besörget af Brudens, og Brudgommens Folck, hvoraf de overblevne Stumper, blev deres Folck til deeling.

Videre var og til brug for den Aften, den saakaldede Billiard Stue, eller Margrevens Forgemack, hvor udi var 9 blick-Lampetter, og brændte i samme guule Vox-Lys, som blev af Huusgeraads-Karl *Peder Balle* besörget, og de overblevne Stumper af samme, blev ham til Deel.

Udi bemeldte Stue var hensadt, toe store Skiencke Borde, af hvilke Conditoren betiente sig af det eene at skiencke Thee, Caffés, og Chokolade ved, og ved det andet blev af en Skriver fra Viin-Kielderer skiencket Ungarsk, Bourgogne, Champagne, Rinsk og Rödt-Viin, hvilcket dog först blev brugt, da Tafelet var forbi, og Brud og Brudgom passerede til Deres Værelser.

I Gangen som förer til Kircken, var 6 Lampetter ophængt, hvorudi brændte guule Vox-Lys. Uden for Dören ved samme

³² Margreven, formentlig en af Markgreverne af Bayreuth Kulmbach, Friederich Ernst el. Friederich Christian, Dronning Sophie Magdalenes Brødre, som opholdt sig en Tid her i Landet. L. Koch: Kong Christian VI Historie, Kiöbenhavn 1886.

Gang var ophængt Ligeledes 2de Lampetter med bemelte Lys udi, hvilcke 8 Lampetter blev forsynet med Lys af Huus Geraads Karl *Hans Holst*, og de overblevne Stumper ham tilhørende.

Huus Geraads-Karl Peder Balle besøgede de udi Geheime Conseilets Værelser og der ved værende Kamre 6 i Tallet forsynet hver med 2 hvide Vox-Lys, og de overblevne Stumper blev derefter ham tilhørende.

Hans Mayest^t: Kongens Spise Gemack, som er næste ved Ridder-Sahlen, Forgemacket, Laquaie-Gemacket og Gangen uden for Laquai Gemacket blev forsynet med Lys, af Kongens Cammer Laquai *Torp*, og de overblevne Stumper blev ligeledes ham tilhørende.

Klokken imod 6 Slet, blev Brude-Skammelen, som her paa Hirschholm til dette Brug blev forfærdiget, saavelsom det sædvanlige Flöyels Teppe, der fra Kiöbenhavn var forskreven, samt 2de Sölv-Gueridons fra Conseils Gemacket og 2de dito, fra Dronningens Audience Gemack, hen bragt udi Dronningens saakaldede Skilderie-Gemack, vendende ud til Haugen og nærmest Ridder-Sahlen ved Cammer Fouréer *Reutzers*³³ Foranstaltning af Peder Balle og de dertil brugende Arbeids-Folck af Livréet hen sadt paa sædvanlig Maade, saaledes at den eene Ende vendte til Speilet, paa hvilcken Sted Bruden stod, den anden Ende vendte til Dören som förer ind til Dame Gemacket, paa hvilcket Sted Brudgommen blev henstillet, bemelte Dör blev under Vielsen tillucket, og den rette indpassage til bemelte Gemack, udi hvilcken Vielsen skeede, var ind af Dören fra Ridder-Sahlen; For Hans Majest^t: Kongen og Dronningen var hensadt 2de Stoele ved Vægen, ind imod Dronningens Audientz-Gemack, og paa den Side ind imod Ridder-Sahlen var hensadt Stoele for Dames og Cavaliers.

Bryllups-Giesterne blev tvende Dage i Forveien ved Hof-Fouréer *Berg*³⁴ Inviteret paa følgende Maade:

Med en Compliment fra Hans Höj *Grevelig Excellence*, Hr. Geheime Conference Raad og Ober Hof-Marechal *Greve af Moltke*, maa Efter skrevne Dames og Cavaliers Onsdagen d. 24 Oct^{br}: om Eftermiddagen Kl: imod 7 Slett inviteres at indfinde sig udi Hendes Majest^t: Dronningens Forgemack til för bemelte tiid og sted for at anhøre Hr. Cammer Herre Baron Rantzau og Baronesse von Wedell Deres Vielse og derefter at spise ved Hoffet.

³³ *Carl Friederich Reutzer*, f. 26/12 1725 (Enkek.), død paa Fredensborg 28/5 1779, begr. 11/6 (Brh.). Furer 1/1 1761, Kammerfurer 22/4 1766 (H. C. Rode: Fortegnelse over Hofetaten, Rigsark.). G. 26/3 1763 (Slotsk.) m. *Sara Catharina Kiær*, Kammerjomfru hos Prinsesse Sophie Magdalene, f. 12/11 1728 (Enkek.), død i Kbhvn. 8/1 1804, begr. 14/1 1804 (Brh.).

³⁴ *Johannes Berg*, f. 1712 (Rode l. c.), død i Kbhvn. 24/7 1791 (Richter), begr. 28/7 (Brh.), Furer før 1746 (Rode).

Der blev og ved samme Invitation beordret, at der skulle i agt-tages, om nogen adspurgte om for Dem blev givet ind Quartering Natten over paa Hirschholmm, da skulde forbemelte Hof-Fouréer Berg give til Giensvar, hand det icke vidste og troede ej heller at sligt skeede, siden han havde erfaret, at alle Værelser vare be-lagte.

Men da der ved Invitationen, icke, blev fore-spurgt af nogen, saa blev der ej heller sagt noget af ham om den Sag.

Bryllups-Giesterne som lod sige ja og kom vare følgende.³⁵

Da Kl. var imod 7½ Slett, gick Kongen fra sine Gemacker og til Dronningens Dame Gemack, hvor de samtl: Bryllups Giester tillige med De ved Hoffet værende Dames og Cavaliers da alle-rede var forsamlede i forbemelte Gemack.

Derefter blev Brudgommen Ledsaget, fra det tilforn ommeldte for ham anviste Kammer, af hans Höj Grevel. Excellence, Hr. Geheime Conference Raad Grev *Scheel*,³⁶ og strax derpaa blev Dören til Gemacket, hvor udi Vielsen stod, og de samtl: Bryllups-Giester og øvrige Dames og Cavaliers Trindte derind, til hvilcken tiid og sted den Tydske Hof-Præst *Bluhme*³⁷ og indfandt sig.

Da nu alting saaledes var i bereedskab, blev Bruden fra sit til-forn havde Dame-Kammer ved Hr: Cammer Herre Baron *Haxthausen*³⁸ Ledsaget ned af Dronningens Trappe, hvor Dronningens Cammer Laquai gick forud med Lys og Lyste hende, samt Dron-ningens Premier-Page *Bülow*³⁹ bærende Slæbet, og blev saaledes Ledsaget igiennem Dronningens Gemacker, tagende Veien paa Venstre Haand forbie Dronningens Garderobe, igiennem Dame Ge-macket, derfra igiennem Gemacket, hvor Vielsen skeede, og ind udi Dronningens Audience Gemack. Pagen fulgte efter og bar Slæbet, indtil Bruden trindte ind i Audientz-Gemacket, kastede hand Slæ-bet over Fiskebeens-Skiørtet, og stillede sig derefter paa det Sted, hvor Bruden under Vielsen skulde staa, for der igien at bære Slæbet.

Udi Audience-Gemacket blev Cronen hende sadt paa Hovedet, og strax derefter af Kongen ledsaget til Brude-Skammelen.

³⁵ Navnene anføres ikke; der var 7 Dames og 9 Cavaliers.

³⁶ *Jørgen Scheel (Skeel)*, Greve, til Grevskabet Scheel, Gl. Estrup, Ulstrup, Himmestrup, Viskum, 1718—1786, Geheimekonferensraad; 1761 Hofmester hos Arveprins Frederik, senere Overstaldmester hos Kongen. Dansk biograph. Lex. (Brick), XVI, 351, og Thiset: l. c. V, pag. 386.

³⁷ *Christopher Johansen Bluhme*, f. i Bohren 29/8 1708, død 23/4 1782 i Kbhvn., siden 3/4 1778 Kgl. Konfessionarius. Wibergs Præstehistorie II, 105.

³⁸ *Gregers Christian Greve v. Haxthausen* til Tienhausen og Nienfelde; 1732—1802; blev i 1766 Hofmester hos Caroline Mathilde, Geheimeraad og Deputeret i Sø-Etatens Commissariat. Thiset: l. c. I, 236.

³⁹ *Detlev (Detloff) Christian Bülow*, 1754—1804. Page 1766, Sec. I. 25/3 1772, dimitteret 21/1 1777 (Hirsch). Død som Overforstmester i Mecklen-burg-Strelitz. Bülowisches Familienbuch II, 344. Rigsarkivet.

Hans Mayest^t: Kongen havde samme Aften Hof-Uniform paa, og Hendes Mayest^t: Dronningen, havde en graae Fracke, med Sølv paa, og en Sølv-Mohrs Vest; Bruden var iført en hvid Mohrs Klædning over Fiskebeens Skiørt, Brudgommen var iført, en blaae Fløjels Klædning, med Guld Broderet.

Bryllups-Giesterne, saavel som Dames og Cavaliers, var klædt en Galla, Hof-Damerne var klædt i Deres Fracker, og Hof-Cavaliererne i Deres røde Hof Uniform, undtagen Ober Hof-Marechallen, som havde en hvid Kiortel, med Guld paa.

Saa strax Vielsen begyndte, blev strax Anrettet, og Tafelet, som udi Ridder-Sahlen, var tilforn opsadt og Dæcket, var helle Rosens Tafel 15 Allen lang og 2de Stk. af Marechals-Taflet, 2½ Allen lang, ialt 17½ Allen lang. Under Bordet var henlagt 3 tyrkiske Tepper, som udgiorte fuldkommen heele Tafelets Længte, bemelte Tafel, var Anrettet med 36 Fade, som Tafel-Protocolen nærmere udviser pag: [?]

Hans Majest^t Kongen ledsagede Bruden til Tafelet, Saaledes at Bruden gik paa Kongens højre Haand, og Dronningen paa hans venstre Haand, fra Audience Gemacket og ud i Ridder-Sahlen, Tafelet var dæcket saaledes at Hans Majest^t Kongen og Dronningen, skildt Midten af Tafelet, Bruden hun sad paa Kongens højre-, og Brudgommen sad paa Dronningens venstre Haand.

De Övrige Bryllups-Giester, paa begge Sider af Bordet, track Numere uden forskiel —. De Personer, som spiste ved samme Tafel vare følgende.⁴⁰

Confz: Raad *Schumacher*⁴¹ og Cammer Juncker von *Juul* sad for enden af Bordet imod Haugen, og paa den anden Ende sad, Cam: Herre *Ludewig Grev Moltke* og Camer Juncker *Schilden*, som alle gik ind uden Nummer, siden der paa begge ender af Tafelet, var ikke hosket Numere.

Under Tafelet var paa Galleriet, ud til Gangen, Capelmester *Sardi*⁴² med flere Violunger henstillet, for sammesteds at opføre Consert, eller saakaldet Tafel-Mucique, som saaledes continuerede, saalænge De Höy Kongl: Herskaber ved Tafelet sad. Ridder-Sahlen var samme Aften Ilumineret, saavel oven som neden heel igennem.

Da De Höy Kongl: Herskaber fra Tafelet var opstaaet, førte Hans Majest^t: Kongen Bruden igien, ind udi Hendes Majest^t: Dronningens Audience Gemack, hvor Cronen blev

⁴⁰ Navnene anføres ikke. Det følgende viser, at Bordet maa have været firkantet og ikke videre bredt.

⁴¹ *Andreas Schumacher*, 1726—1790, Forfatter, Diplomat; Kabinetssekretær hos Kongen fra 1767—1771. Dansk biograf. Leks. XXI, 425.

⁴² *Guiseppa Sarti*, berømt italiensk Komponist, 1729—1802, var Overhofkapelmester og opvartende Kammermusikur hos Chr. VII. Paa Grund af Misligheder maatte han i 1775 forlade Landet. Dansk biogr. Leks. XX, 575.

taget af hende; strax derefter, begav Brudgommen sig tillige med övriga Cavaliers, fört af Hr Geheime Conference Raad Grev *Scheel* igiennem Kongens Gemackr, som förer til Laquaie Gemack, op af Trapen, uden for samme, og hen til de for om melte Brude Værelser, lidet derefter, begav Bruden sig, fört, af Hr Cammer Herre Baron *Haxthausen* tilligemed samtlige Dames samme Vejö op til forberörte Brude Gemackr; Tafelet blev i værende Tiid staaende udi Ridder-Sahlen, indtil De Samtlige Bryllups Giester var igiennem passeret, da samme blev borttaget, og Laquaierne bekom af den overblevne Mad 4 Fade, og Huus-Geraads-Karlen og Arbejds Karlene bekom 2de Fade, den övriga Mad gik til Camer Bordet. Lidet efter at De Samtlige Dames, og Cavaliers havde opholdt sig i Brude Gemackerne begave de Personer fra Kiöbenhavn, saavelsom De fra Fridensborg sig nu hver hiem til sit igien, uden at nogen Natten over forblev paa Hirschholm.

Næstfölgende Dag d. 25de Octo^{br}: forblev Brud og Brudgom endnu paa Hirschholm og spiste til Middag og Aften i Rosen.

Efterfölgende Morgen 26de Octo^{br}: bortrejste Brude-Parret, med samtl: Deres Betientere, fra Hirschholm og directe til Kiöbenhavn.«

Ved disse Hoffester har Vielsesceremonien været et straalende Syn, og Taflet har næppe givet den noget efter. For Deltagerne var imidlertid dette sidste af langt større Interesse paa Grund af Placeringspørgsmaalet, som ved Datidens Hoffer gav Anledning til et Utal af Intriger og megen Jalousi. Dette ses tydeligt i en Bemærkning af *Gustaf Johan Ehrensvärd* i hans kloge og bedske Memoirer.⁴³

Han skriver 23' Febr. 1780 om Enkedronning *Lovisa Ulrika*:⁴⁴ »drottningen souperade icke en publique, soupéen skedde genom lottning, för at undvika all obehaglig etiquettesdispute; lottningen liknade de flesta lotterier, där man förut känner högsta vinsten.«

Ved det danske Hof havde man som før nævnt to Placeringsmaader; enten sad man efter Etiketten: Kongen præsiderede ved Bordenden med alle Kavallerer paa sin højre og alle Damer paa sin venstre Side, eller man sad i Buntereihe.

Ved Brylluppet paa Hirschholm var der Bunteradstaffel med Lodtrækning om Pladserne, og ved Brylluppet paa Frederiksberg Slot var Placeringsmaaden den samme, men det er usikkert, om

⁴³ Gustaf Johan Ehrensvärd: Dagbocksantegetelser, förda vid Gustaf III's Hof, B. II, pag. 76; Stockholm 1877—1878.

⁴⁴ *Lovisa Ulrika*, 1720—1782, Frederik d. Stores magtsyge og rænkefulde Søster, g. 1744, Enke 1771 efter Kong *Adolf Frederik*; Moder til Gustaf III.

man ogsaa der trak Lod om Pladserne. Thi et Sted hedder det, at Overhofmarskallen »omgav Numrene«, medens der et andet Sted staar, at Taffeldeltagerne sad efter deres »trukne Numre«.

Ved de to Bryllupper paa Amalienborg i 1801 og 1802, da Tonen ved Hoffet var bleven stivere, sad man efter Etiketten, men det fremgaar af Hoffourerprotokollerne, at i den følgende Tid de fleste Tafler, ogsaa de store, var »Bunterads«.

Det er bemærkelsesværdigt, at Hofdame-Bruden stedse træder saa stærkt i Forgrunden, selv om Brudgommen er en adelig og højt betitlet Mand. Paa Hirschholm fører Kongen Bruden og Dronningen til Taflet, medens Brudgommen gaar alene til sin Plads ved Siden af Dronningen. Og fra Amalienborg kører han i Stilhed til Brudehuset, medens Bruden bliver hos de højkongelige Herskaber og kører hjem i Stadskaret med 6 Heste og Fakkeltædere. Det genfindes atter og atter ved Beskrivelsen af Hofdamebryllupperne, og Grunden maa vel søges dels i, at hun havde sit Hjem ved Hoffet, dels i hendes høje Rang.

Fremdeles faar man et levende Indtryk af, hvor meget Livet, ogsaa paa Samfundets Tinder, blev paavirket af den primitive Belysningsteknik. Naar Aftenen kom, laa Gange og Trapper paa Slottene formodentlig i fuldstændigt Mørke, hvorfor der stadig tales om, at Personer bliver lyst op og ned ad Trapper, og Gemakkerne var til daglig næppe mere end nødtørftigt oplyste.

Som det var at vente, fandt de fleste Hofdamebryllupper Sted ved Frederik V's og Christian VII's pragtfulde Hoffer. I 1771 og 1772 er der kun faa, men saa stiger Antallet atter i de sidste Decennier af det 18de og i Begyndelsen af det 19de Aarhundrede. Men da Krigens Aar oprandt, da Landet blev forarmet og Kongen gammel, var disse straalende Festers Tid omme. —

Det er ikke noget ukendt, at en »Indførsel« mangler i en Kirkebog, men man vilde paa Forhaand anse det for lidet sandsynligt, at det kunde ske i Kongens og Hoffets Kirkebog, og det kunde derfor være Umagen værd at undersøge, om det skulde være mere end et enestaaende Tilfælde.

En saadan Undersøgelse kan foretages ved at sammenligne de af Hoffets Embedsmænd førte Journaler med Slotskirkens Kirkebog.

Af saadanne Journaler findes i Rigsarkivet 3. Først det omtalte Bryllupsceremoniel, som imidlertid ikke er paalideligt. Det indeholder Bryllupper, ved hvilke Bruden ikke var Hofdame, Brudgommen derimod Hofmand, men værre er, at der mangler 5 Bryllupper, som findes i Kirkebogen.

Naar man gennemser Ceremoniellet, tror man først, at alene Personer, hørende til Kongens egen Hofstat, er indført deri, men

det viser sig, at efter 1766 er Hofdamerne hos Prinsesserne, Kongens Søstre, og Enkedronning *Sophie Magdalene* ogsaa optagne; Dronning *Juliane Maries* Hofdamer mangler i Struensee-Tiden, men findes senere.

Fremdeles er der Overhofmarskallatets Dag-Journal,⁴⁵ der indeholder nogle Bryllupper, som ogsaa er optagne i Bryllupsceremoniellet; den er derfor uden Værdi for denne Undersøgelse.

Endelig er der »Journal over, hvad ved Hoffet er passeret«. Heller ikke den er helt at stole paa. Saaledes mangler et Bryllup i Registret og af to Hofdamer hos Prinsesse *Vilhelmine*,⁴⁶ begge viet paa Christiansborg, henholdsvis i 1835 og 37, findes kun den sidste.

Fra de to Journaler kan der samles 37 Brudevielser ved Hoffet — 24 fra den første, 13 fra den sidste — og en Sammenligning med Kirkebogen viser nu, at der foruden Stemanns i denne mangler endnu en Vielse, nemlig Staldmester, senere Overhofmarskal, *Adam Wilhelm Hauchs*, hvis Bryllup stod paa Christiansborg Slot 22^d December 1789.

Men heller ikke denne Gang søger man forgæves i Adresseavisen. Heri læses: »Tirsdag den 22 December blev paa Christiansborg Slot Mariagen fuldbyrdet mellem Hofdame hos H. K. H. Prinsesse Sophie Frederikke,⁴⁷ Frøken *Wibecke von Brockenhuus*⁴⁸ og Hr. Staldmester *Adam Wilhelm von Hauch*.«

Til sidst skal det undersøges, hvor paalidelige Datidens to Aviser, Berlingske Tidende og Adresseavisen, var med deres Hofnyheder.

Det maa formodes, at disse blev sendt Bladene direkte fra Hoffet; i Hoffourernes Dag-Journal kan man ved 3 af Bryllupperne se Ordlyden af de Avertissementer, Bladene fik.

For Tidsrummet Marts 1758 til 2^d August 1811 har jeg fra Slotskirkens Vielsesregister samlet 41 Vielser, der fandt Sted ved Hoffet, og ved hvilke Bruden havde en eller anden Charge ved dette. Af disse 41 savnes i Berlingske Tidende 8, medens Adresse-

⁴⁵ Protokoller fra 1. April 1771—7. Maj 1779, sidste uden Register. Overhofmarskallatet Q, 17—25.

⁴⁶ *Prinsesse Vilhelmine Marie*, 1808—1891, D. af Frederik VI og Dronning Marie. G. 1° 1828 med *Prins Frederik*, senere Frederik VII, skilt 1837, g. 2° 1838 med *Hertug Carl* af Glücksborg, Christian IX's Broder, Enke 1878.

⁴⁷ *Arveprinsesse Sophie Frederikke*, f. Hertuginde af Mecklenburg-Strelitz, 1758—1794, g. 21/10 1774 m. Arveprins *Frederik*.

⁴⁸ *Wibecke Magdalene Brockenhuus*, f. i Kbhvn. 27/2 1764, døbt 29/2 (Slotsk.), død sst. 8/6 1830. D. af Stiftamt., Geh. raad *Henrik Adam Brockenhuus* (1720—1803) og *Elisabeth Comtesse Holstein af Ledreborg* (1737—1786). Søster til Overhofmester J. L. Brockenhuus. Thiset I. c. IV, 233.

avisen, som paa Grund af sin yngre Alder⁴⁹ kun kan have de 38, mangler 5.

Paalideligheden er saaledes ingenlunde stor, men Adresseavisen staar dog væsentlig bedre end Berlingske Tidende. Dette hænger formentlig sammen med, at Adresseavisen synes at have lagt Vind paa, at bringe Meddelelser af personlig Art, og det er derfor næppe noget Tilfælde, at V. Richter har udarbejdet »Dødsfald i Danmark 1761—90« efter Adresseavisen.

⁴⁹ Berlingske Tidende er udkommet under skiftende Navne siden 1749, Adresseavisen siden 1759.

NOGLE BEMÆRKNINGER TIL »SLÆGTEN BERING PAA VIBORG-EGNEN«

(Nærv. Tidsskr. 11, III, 45—55)

Af

HANS WERNER

Til den af Hr. Oberstløjtnant Chr. Bokkenheuser ellers med saa stor Nøjagtighed udarbejdede Slægtstavle for Beringslægten fra Viborgegnen (11, III, 45—55), maa det være mig tilladt at fremkomme med et Par berigtigende og videreførende Bemærkninger:

Det anføres, at Nr. 14. Vinhandler og Raadmand *Jens Madsen Bering*, død før 1647, var gift med *Kirsten Christensdatter*, der senere ægtede *Christen Nielsen* i Nykøbing Mors. Dette stemmer ikke med Forfatterens tidligere meddelte Oplysninger om, at Vinhandleren var gift med *Kirsten Jensdatter*, der døde 1658 i Viborg, og efter sin første Mands Død ægtede den senere Sognepræst ved Domkirken *Laurids Christensen Trane* (10., IV, 196). 196).

Det anføres endvidere, at Vinhandleren havde fem Børn, mens der i den oprindelige Slægtstavle fra 1749 »Delineatio stirpis Beringianæ« kun nævnes tre Børn, nemlig de tre Sønner: Nr. 36. *Peder Jensen Bering*, Nr. 37. *Laurids Jensen Bering* og Nr. 40. *Jens Jensen Bering*, idet Døtrene Nr. 38. *Hilleborg Jensdatter*, født 1661, og Nr. 39. *Anne Marie Jensdatter*, hvad allerede den førstes Fødeaar, sammenlignet med »Faderen«s Dødsaar viser, rettelig, som i »Delineatio«, bør opføres som Døtre af Nr. 40. Naar dennes Børn angives at være: Nr. 64. *Hans Jensen Bering*, Nr. 65. *Joanes Jensen Bering*, Nr. 66. *Willads Jensen Bering*, Nr. 67. *Peder Jensen Bering*, og Nr. 68. *Hylleborg Jensdatter*, vil jeg formode, at den sidstnævnte er identisk med Nr. 38 og altsaa ikke har været gift med Købmand *Laurids Christensen*, som her anført, men som anført under Nr. 38 med Sognepræsterne til Vissenbjerg i Fyen *Niels Christensen Arctander*, død 1700, og *Hans Jensen Kingo*, død 1707.

Det anføres at Nr. 12 *Jens Pedersen Bering* havde Børnene Nr. 28—34; han har desuden haft en Datter *Margrethe*, begr.

Mandag p. Dom. Trin. 1722 i Verninge paa Fyn, hvor Sognepræsten *Peder Bering*, der var Søn af Præsten i Kopperup, har indført Begravelsen med den Bemærkning, at hun var »min sal. Faders Halvsøster, som jeg i 14 Aar har i mit Hus og ved Kirken opholdt; hun var 74 Aar gammel«.

Det anføres, at Borgmester *Frants Pedersen Berings* Datter *Margrethe*, Nr. 49, blev gift i Norge. Hun var født 11—10—1660 og døde 19—4—1744 og var gift med Visitør i Christianssand *Hartvig Eggers Frobos* (Norsk Tidskr. f. Gen. og Pers. Hist. III).

Det anføres om hendes Søster *Helvig Malene*, Nr. 50, at hun var gift i København. Hun var gift med Islandskøbmand *Mads Christensen*, begr. 3—3—1703 Kbhvn. (Trin.). De havde Sønnen *Vitus Bering Mathiesen*, begr. 20—5—1743 Kbhvn. (Trin.), der var Brygger og Islandskøbmand, Medlem af de 32 Mænds Forsamling, og som 11—6—1725 udnævntes til Kommerceraad. Han var gift med *Inger Margrethe Hjort*, begr. 16—4—1746 Kbhvn. (Trin.); deres Datter *Mette Bering*, døbt 27—11—1717 Kbhvn. (Hell. Geist), ægtede 12—9—1736 Kbhvn. (Hell. Geist) *Uldrich Friderich Edinger*, en nær Slægtning af *Anna Cathrine Edinger*, gift med Provst *Christen Christensen*, hvis første Hustru var *Vita Frantsdatter Bering* (Bokkenheusers Nr. 48), som anført i Albert Fabritius: Slægten Edinger (9, III).

ENDNU NOGLE BEMÆRKNINGER

Af

CHR. BOKKENHEUSER

I Anledning af foranstaaende, der af Redaktionen er tilsendt mig i Manuskript, skal jeg bemærke:

Vinhandler og Raadmand i Viborg *Jens Madsen Bering* var gift med *Kirsten Christensdatter*, og hun ægtede senere Sognepræst til Viborg Domkirke *Laurids Christensen Trane* (Viborg Landstings Dombog A. 1653, Fol. 224 ff.). Oplysningerne om hendes Ægteskab med *Christen Nielsen* skyldes en Misforstaaelse; Kilden nævner kun, at han, der var Borger i Nykjøbing paa Mors, stævnes for Gæld til hende. Hendes Ægteskab med *Laurids Trane* har fundet Sted i Aarene mellem 1647 og 1653. Naar jeg tidligere har nævnet hende *Jensdatter*, skyldes det *Wibergs* Præstehistorie.

Jens Madsen Bering havde i Henhold til »Delineatio« 3 Sønner, der af mig nævnes som Nr. 36, 37 og 40, og det er — af Hensyn til det for Nr. 38 *Hilleborg Jensdatter Bering* angivne

Fødselsaar — vitterligt, at hun (og sammen med hende naturligt ogsaa Søsteren *Anne Marie*) maa udgaa her.

I Viborg Skøde- og Pantebog Nr. 1, Fol. 121^b, 227 og 304 staar at læse, at Nr. 64, *Hans Jensen Bering*, Nr. 66, *Villads Jensen Bering*, Nr. 67, *Peder Jensen Bering*, og Nr. 68, *Hildeborg Jensdatter Bering* med Hensyn til Arven efter deres Fader, *Jens Jensen Bering*, er blevet stillet tilfreds af deres Stedfader *Peder Nandrup Knudsen*. Det er muligt, at denne Hildeborg senere er blevet gift, først med *Niels Christensen Arctander*, Sognepræst til Vissenbjerg paa Fyen, og senere med hans Eftermand i Embedet *Hans Jensen Kingo*, og det af mig anførte Giftermaal med Købmand *Laurids Christensen Arctander* i Viborg er en Misforstaaelse. *Laurids Arctander* var kun hendes Værge.

Da der i Søkendeflokken findes en Broder, Nr. 65, *Joannes Jensen Bering*, der ikke omtales i den her nævnte Kilde, er der en Mulighed for, at *Anne Marie Jensdatter Bering*, gift med *Claus Nissen*, Handelsmand i Odense, ogsaa er at tælle blandt *Jens Jensen Berings* Børn.

Ved min Behandling af Familien Bering har jeg kun taget Hensyn til »Delineatio«, hvor dens Opgivelser har passet med de Viborg-Kilder, der har staaet til min Raadighed, men i de her fremdragne Forhold viser det sig, at jeg har taget fejl. Det er mig imidlertid en Glæde, at andre har gaaet mine Oplysninger igennem og har rettet dem.

HAYDN OG DANMARK

Af

LOUIS BOBÉ

Om Komponisten *Joseph Haydns* tidligste Berøringer med Danmark har, saavidt vides, hidtil intet nærmere været bekendt udover at der i 1783 opførtes en Symfoni af ham paa det kgl. Theater og at man i 1785 spillede hans »Stabat mater« i det nye musikalske Selskab. Haydn, der siden 1760 havde været knyttet til den kunstelskende Fyrst *Nicolaus Joseph Esterházy's* Hof som Kapelmester, nød paa den Tid europæisk Berømmelse.

Om Haydns Forsøg paa at opnaa Føling med Danmark i Forventning af en Indkaldelse til dansk Hofkapelmester giver vort udenrigske Departements Arkivalier Oplysninger.

I Efteraaret 1787, samtidigt med at *J. A. P. Schulz* blev beskikket til kongelig dansk Kapelmester, indgav Haydn til den danske Gesandt i Wien, Geheimeraad, Lensbaron *Christian Frederik Güldenchrone* sine nysudkomne seks Symfonier, ledsaget af et Brev, stilet til Kongen af Danmark. Güldenchrone holdt dem tilbage, fordi han var betænkelig ved at forvolde Kongens Kasse Udgifter. Desuden havde han faaet Nys om at Haydn havde sendt sine Kompositioner til andre Suveræner og var bleven belønnet med Erkendtligheder, der svarede til Kunstnerens og hans Værkers høje Ry. Kongen af Preussen havde hædret Haydn med et Ur i en med Diamanter besat Kæde, og Güldenchrone henstillede i en Skrivelse af 1. Maj til Udenrigsministeren Grev *A. P. Bernstorff*, at der maatte ydes Haydn en lignende Naadesbevisning fra den danske Konge. Brevet og Symfonierne blev overrakt Bernstorff personlig af Güldenchrones Søn og Legationssekretær Baron *Christian Frederik Julius Güldenchrone* ved dennes Ophold paa Orlov i København. I sit Svar af 17. Juni meddelte Bernstorff, at han havde tøvet med at forelægge Kongen Symfonierne, fordi de allerede havde været kendt i København i et Fjerdingaar, spillet i det kgl. Kapel og var bleven modtaget med stort Bifald. Bernstorff bad Güldenchrone føle sig for med Hensyn til Haydns Ønsker. En Maaned senere svarede Güldenchrone, at Haydn ikke havde forbundet nogen Interesserthed med Oversendelsen af sine

Symfonier. Imidlertid havde Güldenchrone gennem en diskret Ven erfaret, at Haydn længe havde næret en stor Beundring for Kongen af Danmark som Beskytter af Kunst og Videnskab og nu levende ønskede at opnaa og sikre sig hans Bevaagenhed for det Tilfælde, at den højt bedagede Fyrst Esterhazy skulde dø, eller ved anden given Lejlighed.

Først den 30. Septbr. svarede Bernstorff, at han havde forelagt Kongen Symfonierne, men at der i dette Tilfælde intet videre var at gøre end at takke Kunstneren i Kongens Navn og forsikre ham om dennes, den kongelige Families og hele det danske Publikums Værdsættelse af hans ligesaa kendte som ypperlige Talenter.

Om Güldenchrone har naaet at udrette dette Hverv, er tvivlsomt, da han paa denne Tid var meget syg og allerede 10. Novbr. afgik ved Døden i Wien. Ikke længe efter døde Fyrst Esterházy i 1790, 76 Aar gammel, og samme Aar rejste Haydn til England.

I.

C. F. Güldenchrone til A. P. Bernstorff.

(Vienne le 1 May 1788, envoyé avec mon fils même datte)

Deja pendant mon absence de mon poste l'automne dernier, le Sr. Haydn, Maître de Chapelle du Prince Esterhazy, homme assez celebre dans le monde et à Copenhague même pour que son nom suffise pour rapeller à V. E. son talent et son merite superieur dans le genre de musique et de composition, avoit envoyé dans ma maison sous mon adresse les six sinfonies ci-jointes avec la lettre de sa part par laquelle il a l'h[onneur] d'adresser à S. M. notre Roi ce nouvel ouvrage de sa composition, et j'ai été tourmenté infiniment du depuis de vouloir satisfaire à la demande qu'il m'a fait de les faire parvenir à son auguste adresse. J'ai malgré cela toujours hésité par une delicatesse scrupuleuse avec laquelle je detourne si volontiers toute importunité à S. M. en quelque genre que ce puisse être et ainsi aussi surtout en objets qui font une depense pour la caisse de S. M. et j'ai évité par cette raison jusqu' ici toutes les explications qui mettoient au clair si je les avois envoyé ou non, mais m'ayant assuré que le dit Sr. Haydn avoit envoyé en differens temps aussi de son ouvrage à plusieurs autres souverains et en dernier lieu aussi à S. M. le Roi de Prusse par le soin de leurs ministre ici et que ces Souverains l'ont reçu avec la plus grande distinction en lui envoyant en reconnoissance et pour souvenir une gratification proportionnée au merite de l'ouvrage et de son auteur, j'ai craint de pouvoir être accusé d'un sang scrupule en differant plus long temps et je saisis ainsi cette occasion pour avoir l'h[onneur] de les remettre à V. E. lui en laissant avec cela tout l'usage et ses effets. Le Roi de Prusse doit lui avoir

envoyé une montre avec une chaîne enrichie de diamans dont on compte la valeur à 200 Ducats en affaire et qui n'en a peut être que pour 150, et je croirois qu'une marque de bienveillance et d'approbation de S. M. a peu près dans le même goût et de la même valeur pourroit largement remplir tous les vœux d'un homme qui paroît faire moins consister sa gloire et son ambition dans l'intérêt que dans la satisfaction d'être connu et apprécié distinctivement et publiquement par les grands souverains de l'Europe.

II.

Bernstorff til Guldencrone 17. Juni.

J'ai différé jusqu'ici de présenter au Roi ces symphonies du Sr. Haydn que Mr: Votre fils m'a remis comme destinées pour S. M. de la part de l'auteur. Nous les connaissons déjà ici depuis près de 3 mois, Elles nous sont venues de Berlin, où elles sont imprimées et publiées. On les a même joué plusieurs fois à notre Orchestre où elles ont été fort applaudies. Cette Consideration m'engage à prier V. E. de me dire encore plus particulièrement son sentiment sur le dessein et le souhait de Mr. Haydn, dont je connois fort bien les talens distingués et ces ouvrages excellents.

III.

Guldencrones Brev, dateret Wien 16. Juli, indgaaet 28. Juli, lyder:

Le contretemps que les Symphonies que le Sr Haydn par mon intermedation a osé présenter au Roi ont déjà été auparavant connu à Copenhagen comme Votre Excellence daigne en faire mention dans la lettre du 17 Juin qu'Elle a daignée m'écrire à ce sujet, git selon toute probabilité dans le delai involontaire de leurs très humble envoi dont il n'est pas coupable mais dont j'ai eu l'honneur d'exposer à V. E. les causes dans ma Lettre du 1er Mai provenant essentiellement d'un scrupule que je me suis fait d'attirer par là une nouvelle dependance au Roi et me decidant seulement pour l'envoi après que je m'étois convaincu de l'usage et de la pureté des motifs de l'Auteur et je ne lui ai pas soupçonné d'ailleurs quelqu'autre souhait ou dessein qu'il y attachoit spécialement, etant parfaitement bien chez le Pce Esterhazy auquel il restera apparemment attaché par reconnoissance et par goût jusqu'à la mort de ce Prince. Neanmoins après la reception de la dite lettre de V. E. je me suis servi de la voix d'un ami aussi adroit que discret pour le sonder de plus près sans me compromettre et il vient de me confirmer dans l'idée que j'avois. Il y a cependant ajouté que le Sr Haidn portant depuis longtems une Veneration toute

particuliere à ma Cour la maniere Auguste et genereuse de proteger et de recompenser les Arts et les Sciences lui etoit connue, il desiroit vivement d'en etre speciellement protégé et de se faciliter et s'assurer, s'il seroit possible, à cette occasion speciellement d'un accès ulterieur pour le cas que la Providence disposeroit du P^{ce} d'Esterhazy dont le grand age ne promets plus une longue vie, ou pour d'autres occurances. Quant à une gratification que S. M. pourroit lui vouloir destiner, il s'est montré extremement des-interessé, et selon cela je puis presque être sûr: que la maniere d'ordinaire si flatteuse et s'y propre au Roi et aux Organes de ses Sentimens de s'exprimer dans les Cas où S. M. assure de Sa Bienveillance et de Son Approbation, sera pour lui de plus de prix que la valeur du present même que S. M. pourroit lui destiner et sur laquelle j'ai pris la liberté de dire mes sentimens dans une lettre du 1er Mai.

IV.

Herpaa svarer Bernstorff 30. Sept.:

Je vois par la lettre que V. E. m'a adressée en date du 16 de juillet, au sujet des symphonies envoyées à S. M. en dernier lieu par le Sr Haydn, qu'il n'y a apresent plus rien à faire dans ce cas, que de remercier cet artiste au nom du Roi de ces pieces envoyées et de l'assurer en même tems, non seulement de l'approbation toute particuliere, qu'elles ont trouvée ici, mais en général de l'estime que le Roi, la famille Royale et tout le public d'ici porte à ses talents aussi connus que distingués. Vous voudrés donc bien vous acquitter Mr: de cette commission vis a vis de lui, et en cas qu' il vous en fournisse l'occasion de lui faire sentir que S. M. se reserve encore de lui donner dans la suite et dans des occasions nouvelles des preuves plus decidées de sa bienveillance.

ANMELDELSER

Svundne Tider. Erindringer og Breve. Udgivet af Carl Dumreicher, H. G. Olrik og H. Topsøe-Jensen. I. Bind. Min Rejse gennem Livet. En gammel Skibslæges Erindringer. Af A. G. Drachmann. Første Del. Kbh. 1942. 172 S. (H. Hagerup).

Det vil sikkert være velbegrundet i dette Tidsskrift at henlede Læsernes Opmærksomhed paa den i Overskriften nævnte Publikation og det saa meget mere, som man tør vente flere Bind af samme Række. Tre af vore kendte og kyndige Personalhistorikere har forenet sig om at paabegynde et Udgiverforetagende, som for saa vidt betyder en Videreførelse af de ældre Samlingsværker »Memoirer og Breve« og »Gemt og glemt«. Det kan næppe bestrides, at trods alle de Svagheder, som i hvert Tilfælde hefter ved det førstnævnte, har disse Samlinger baade tilgængeliggjort meget historisk værdifuldt Materiale og bidraget til i videre Kredse at vække Interessen for Memoirelitteratur, for Forstaaelse for Selvskildringers historisk-psykologiske Betydning og for de Tidsbilleder, der kan udvindes gennem Kilder af denne Art. Der er derfor paa Forhaand Grund til at hilse en Fortsættelse af disse Samlinger Velkommen, og en nærmere Beskæftigelse med Form og Indhold i dette Bind, den nye Rækkes første, kan kun forøge Tilfredsheden.

Under Titel af »Min Rejse gennem Livet« fremlægges her første Del af Lægen, Professor A. G. Drachmanns Erindringer. Forfatteren — Holger Drachmanns Fader — var paa sit Felt en meget anset Mand, og han har aabenbart været en karakterfuld Personlighed af en egen sund Støbning, udrustet med en sjælden Fremdrift og i høj Grad hærdet i Livets barske Skole. Desuden har han haft psykologisk Forstaaelse, et aabent Blik for det ejendommelige, han mødte paa sin Vej, og en ganske god Evne til at skildre sine Indtryk, om end man hist og her kan mærke, at Pennen er faldet ham lidt tungt i Haanden. Den nu udgivne Del af hans Erindringer indeholder foruden i første Række Bidrag til Drachmanns egen Livshistorie især værdifulde Skildringer af Livsvilkårene i Begyndelsen af forrige Aarhundrede, som de maatte forme sig for en ubemidlet ung Mand, der vilde arbejde sig frem ad den kirurgiske Bane. Specielt giver de meget — og meget interessant — til Oplysning om Livet om Bord paa Orlogsskibe, der drog paa Langfart.

Er Indholdet værdifuldt, saa er den Indsats, der er ydet fra Udgivernes Side, ikke mindre tiltalende. Tekstbehandlingen gør et omhyggeligt og tillidvækkende Indtryk, men især vil der være Grund til at fremhæve den fortrinlige Kommentar, Teksten er ledsaget af. Ikke blot forklares heri de mangfoldige, for ikke-maritimt kyndige Læsere lidet forstaaelige Sømandsudtryk, som Drachmann ynder at slaa omkring sig med, men overhovedet ethvert dunkelt Sted i Teksten er søgt belyst ofte ved Hjælp af arkivalisk Materiale. En ganske særlig Omhu har Udgiverne ofret det personalhistoriske Stof, og der er i Virkeligheden paa dette Omraade leveret saa mange nye og betydningsfulde Bidrag til Slægten Drachmanns Historie, at Kommentaren — rent bortset fra dens direkte Forhold til Teksten — vil bevare en ikke ringe selvstændig Værdi. For den, der interesserer sig for metodiske Spørgsmaal ved Udgiverarbejde, er det en virkelig Tilfredsstillelse at se, at ikke alt, der i det stille er talt og virket til Højnelse af Udgivertekniken, er som skrevet i Vand.

Bjørn Kornerup.

(*Peter Christian Alsted og Georg Peter Krogh-Jensen*): *Alsted Slægten. Peter Jørgensen Alsted 1765—1838 og hans Efterkommere*. Kbh. 1942. 30 S.

I et fra Det Berlingske Bogtrykkeris Presse udgaaet, nydeligt udstyret lille Skrift har Forfatteren, Højskolelærer Peter Christian Alsted og Kommunebibliotekar, Dr. phil. Georg Krogh-Jensen redegjort for Efterkommerne af *Peter Jørgensen Alsted* (1765—1838). Denne, der tilhørte en jysk Bondeslægt — Farfaderen var Fæstebonde i Ildved, Hvejsel Sogn, *Bent Jørgensen* (1689—1771), Faderen Fæster sst. *Jørgen Bentsen* (f. 1729) — tog Navnet Alsted efter Alstedgaard, hvor hans Morfader *Peder Nielsen* (1692—1762) var Ladefoged, og hvor han selv tjente efter sin Konfirmation. 1800—1810 drev han Forretning som The- og Porcelænshandler i Kbh., men vendte saa tilbage til Landbruget, idet han 1810 købte Hovedgaarden Laage i Sindbjerg Sogn, som han 1834 ombyttede med Kobbegaard i Tørring Sogn. Stamtavlen, der er en fuldstændig Efterslægtstavle, og som indeholder flere kendte Slægtsnavne (*Buch*, (*B.-Larsen*), *Børup*, *Krogh-Jensen*, *Matzen*, *Ostermann*, *Schmedes*), bærer Præget af en omhyggelig Bearbejdelse, men indskrænker de meddelte Oplysninger til et Minimum. Daabs- og Begravelsesangivelser mangler og desværre ogsaa Stedsangivelser for Vielse, medens saadanne meddeles for Fødsel og Død — en Ulighed, man staar lidt uforstaaende over for. Ogsaa de biografiske Oplysninger er holdt meget summarisk.

Selve Opstillingen er Indrykningssystemets — som saa hyppigt uden Indrykning — og som Betegnelsessystem er anvendt et ikke almindeligt forekommende Talsystem, hvorefter de enkelte Individider nummereres med Arabertal, som — taget bagfra — angiver vedkommendes eget, Faderens (resp. Moderens), Farfaderens (osv.) etc. Løbenummer inden for det paagældende Kuld. Saaledes er f. Eks. *746 (der iøvrigt fører den i vore Dage lidet gennemsigtige Titel »Antikvar«) sjette Barn af det fjerde Barn af Stamfaderens syvende Barn. Systemet rummer visse Fordele, men giver desværre ikke Oplysning, hverken om Individets eller Mellemledenes Køn. Skal et System af denne Kategori bringes til Anvendelse, er Grønvold og Webergs Betegnelsessystem (se nærværende Tidsskrift 7. Rk. I) dog utvivlsomt at foretrække. Man hilser imidlertid med Glæde ethvert fornuftigt Forsøg paa en Forbedring af vore systematiske Hjælpemidler.

Albert Fabritius.

Vita Johannis Grammii. Hans Grams Levned beskrevet af hans Broder og Fosterson Laurids Gram. Udgivet af Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie. Kbh. 1942. LVII — 235 S. — Ill. — 1 Tvl. (I Kommission hos Gyldendal).

I Anledning af Det kongelige danske Videnskabernes Selskabs 200 Aars Jubilæum — 13. November 1942 — har Det kongelige Danske Selskab ønsket at hylde sit to Aar ældre Søsterselskab ved Udgivelsen af Laurids Grams velkendte, men aldrig tidligere trykte Levnedsbetegnelse af Hans Gram.

Udgaven indledes med en klar biografisk Introduktion, hvori Lektor *Th. A. Müller* paa faa Sider trækker Hovedlinierne for Grams Virksomhed op og placerer ham i den centrale Stilling, han indtager i dansk Videnskabs Historie; han fremhæver hans til alle Tider enestaaende Fond af Kundskaber, hans Kombinationsevne, der holdtes i Tømme af hans jyske nøgterne Soberhed, og hans personlige Aabenhed og Redelighed. Maaske dvæles der med en for Historikeren forstaaelig Forkærlighed især ved Grams Indsats i dansk historisk Forskning, hvorimod hans Betydning for Filologien, især den græske, saavel som hans Udgiverearbejder slet ikke, og hans Indsats i dansk Etymologi kun forbigaaende berøres — ogsaa paa disse Felter kom hans kritiske Sans jo til fuld Udfoldelse, men med denne Begrænsning indtager Biografien dog

en smuk Plads i Rækken af Gram-Biografier, underbygget som den er af Forfatterens Kendskab til Perioden, udformet med hans velskolede Pen.

I en følgende »Historisk Indledning« har Selskabets Sekretær, Dr. theol. *Bjørn Kornerup* med Rette fremhævet det forstemmende i den officielle Lige-gyldighed, hvormed Samtiden betragtede Grams Død; det faldt ikke Universitetsstyrelsen ind af egen Drift at hædre hans Minde ved det Program, som dog ellers blev Kreti og Pleti til Del, da hans Arvinger, som Laurids Gram fortæller os, ikke kunde komme til Enighed om at bestille et saadant. Det er unægtelig lige beskæmmende for Universitetet og Arvingerne, at Universitetspedellen *Lars Møller* paa Universitetets Vegne var ene om at sætte Gram et »Ære-Minde«, men tillige et talende Vidnesbyrd om, hvorledes Programma funebre var blevet en tom Form. Universitetet forsømte her en ypperlig Lejlighed til at finde en værdigere. Videnskabernes Selskab holdt derimod Gram — og sig selv — skadesløs ved endnu samme Aar, som han døde, at lade præge den prægtige Medaille, hvis Portræt af Selskabets Inventor efter Broderens Udsagn er lykkedes fortrinligt. Med Hensyn til Mindetale var Selskabet derimod ikke væsentlig heldigere end Universitetet; ganske vist vedtog man endnu paa Grams Dødsdag at overdrage *Bernhard Møllmann* at skrive en Eloge, men dette var med *Molbechs* Ord »den rette Vei til, at den aldrig blev skreven«, og først 1752 — fire Aar efter Grams Død — holdt *Henrik Hielmstjerne* som Selskabets Sekretær en kortere Mindetale, som dog af Hensyn til Møllmanns forventede Skrift ikke blev trykt straks. At Samtiden følte det upassende i denne ringe Interesse for en Mand, hvis Betydning dog ogsaa da var klart indset, derom vidner Udtalelser af saavel *Klevenfeldt* og *Langebæk* som af »den højerværdige Mand« (sikkert *Nicolai Brorson*), der kastede den fængende Gnist ind i Laurids Grams Sjæl.

Laurids Gram gav sig da, endnu i Tillid til Møllmanns Evne og gode Vilje, til at udarbejde en kortere Fremstilling af Vita beati Johannis Grammii, der var tænkt som Grundlag for Møllmanns Biografi, og som væsentlig behandler Grams Barndom, Ungdom og første Manddomsaaar, den Del af hans Liv som en udenforstaaende maatte faa vanskeligst ved at behandle. Skriftet cirkulerede blandt Grams Venner og er ogsaa endt i Møllmanns Hænder, hvor det efter paa forfløjne og letsindige Pigers Vis at have flagret omkring, blev smedet saa fast i Lænker, at det var umuligt at genvinde Friheden for det, som Forfatteren saa elegant udtrykker den Kendsgerning, at Manuskriptet indgik i Møllmanns Samling og blev solgt som hans Ejendom ved Auktionen efter ham. Da Møllmann saaledes ikke var til at bevæge til at udlevere Manuskriptet og ej heller fik skrevet en Linie af den planlagte Biografi, gik Laurids Gram efter Opfordring fra Biskop *Ludvig Harboe*, der følte sig stærkt i Taknemmelighedsgæld til Hans Gram, i Gang med en ny Fremstilling, den fyldigere Redaktion (B), som er blevet lagt til Grund for Udgivelsen.

Foruden den omhyggelige Redegørelse for Manuskripterens Tilblivelseshistorie, deres senere Skæbne og de aldrig realiserede Planer om Skriftets Udgivelse, har Dr. Kornerup meddelt værdifulde Bidrag til en Biografi af Laurids Gram, hvem han skildrer som en humant dannet Studiernes Mand, der beundrede og følte sig kongenial med den grundige Videnskabelighed, ikke mindre med Sansen for den lette Spøgen, der udmærkede Broderen; ogsaa han kunde med *Jens Bircherod* udbryde: *Nec jocus arridet nimius nec serius omni tempore sermo, placent seria mixta joci* — en Sætning, der forøvrigt ogsaa præger Dr. Kornerups livfulde Indledning.

Foruden den latinske Tekst, for hvis samvittighedsfulde Udgivelse Dr. Kornerup borger, bringes en fordansket Gengivelse ved *Otto Foss*. Det er et beskæmmende Udtryk for den Tilbagegang i klassisk Lærdom, som præger det sidste Aarhundrede, at man ikke alene hilser Oversættelsen med Glæde, men endog maa finde den paakrævet.

Med en meget fyldig Realkommentar, hvori der gives indholdsmæssigt betydningsfulde og stilistisk interessante Varianter fra den første Redaktion, og et fyldestgørende Navneregister afslutter Dr. Kornerup Udgivelsen af Laurids Grams pietetsbaarne Billede af Broderen. Udgiveren fremhæver, hvorledes denne Skildring ifølge Sagens Natur maa præges af en mangelfuld Fordeling af Lys og Skygge, ensidigt som en taknemmelig Broderfølelse nødvendigvis maa gøre Billedet, nøgtern og paalidelig nok i de positive Meddelelser, men uden dyberegaende Blik hverken for hans Begrænsning eller Svagheder, uden egentlig Erkendelse af hans Værks virkelige Storhed. Skriftet rummer imidlertid saa mange værdifulde Enkeltheder, og det tegnede Portræt er saa lysende i sin Menneskelighed, at man blot undrer sig over, at det først nu gøres tilgængeligt for en videre Kreds.

Ved et lykkeligt Tilfælde har der her frembudt sig et Emne, lige betydningsfuldt for Giver og Modtager; Offentligheden nyder med Glæde godt af den smukke og værdige Form, Danske Selskabs Lyknskning har fundet.

Albert Fabritius.

SMAA MEDDELELSER

Til Redaktionen af »Personalhistorisk Tidsskrift«.

I Anledning af en af Dr. *Bjørn Kornerup* i »Personalhistorisk Tidsskrift« 1942 (S. 83 ff.) optaget Anmeldelse af Bogen »*I. C. Drewsens Rejsedagbog*«, udgivet ved mig, anmoder jeg om Plads for følgende Berigtigelse.

Anmelderen kritiserer først, at Titelbladet oplyser, at Bogen er udgivet »ved« mig, hvilket betegnes som »en lidt pudsigt illitterær Facon«. Anmelderen kan ikke være uvidende om, at Ordet »ved« benyttes, fordi Manuskriptet tilhørte min Familie og ikke mig personlig, hvad der iøvrigt fremgaar af Bogen selv. At en ganske tilsvarende Form er benyttet f. Eks. af Forfatteren, Bibliotekar *Dumreicher* ved hans Udgivelse af »*Thieles Aarbøger*« skal kun bemærkes. Udtrykket udgivet »ved« mig er altsaa fuldkommen korrekt, og Anmelderens Kritik ganske uholdbar.

Anmelderen klager derhos over, »at det er i højeste Grad paafaldende, at det ikke med et Ord omtales, hvor Originalmanuskriptet findes (i Udgiverens Besiddelse?)«. Det fremgaar af selve Bogen, at Manuskriptet var i min Families Besiddelse, og Anmelderen har da ogsaa i et Brev til mig af 19. Juni f. A. tilstaaet, at dette »selvfølgelig« var ham velbekendt, da han skrev sin Anmeldelse. Hvorledes kan han saa udtrykke sig som sket?

Anmelderen doler endelig over, at det ved Omtale af Ingeniør *Brunnel* ikke kan ses, om det er den ældre eller den yngre Brunnel, det drejer sig om. Det fremgaar af samme Side, hvor Ingeniør Brunnel omtales, at det kun kan være den ældre Brunnel, der tænkes paa. Anmelderen kan ikke have overset dette, og hans Kritik er altsaa ogsaa her ubeføjet.

Da Anmelderen saaledes hverken er korrekt i sit Referat af Bogen eller loyal, har jeg anset en Berigtigelse for paakrævet.

Købh., d. 20. Januar 1943.

Stein.

I Anledning af ovenstaaende ønsker jeg at fremsætte følgende Bemærkninger:

- 1) Det er paafaldende, at allerede under det første Punkt citerer den

for Korrekthed hos andre saa nidkære Højesteretssagfører vitterligt urigtigt, idet han ved at løsrive Ord fra deres Sammenhæng giver en Udtalelse af mig en urigtig Betydning. Jeg har ikke i min omtalte Anmeldelse (jvfr. sst. S. 84) karakteriseret Vendingen: udgivet »ved« som et Eksempel »paa en lidt pudsigt illitterær Façon«. Derimod har jeg — forøvrigt ganske en passant og uden at tillægge det større Betydning — kendetegnet Bogens hele Udgiverbetegnelse »ved Højesteretssagfører Stein« paa den angivne Maade, idet det er almindelig litterær Skik, at en Forfatter eller Udgiver anfører sit Fornavn eller et Forbogstav, ikke blot sit Efternavn og en Titel, som i denne Forbindelse er af underordnet Betydning. Vil man endelig nævne denne, sættes den almindeligvis med mindre Skrift under det fulde Forfatternavn. Højesteretssagførerens Forsvar i sin »Antikritik« for Anvendelsen af Ordet »ved« bliver derfor uden Interesse i denne Sammenhæng, ligesom hans Konklusion med Hensyn til det formentligt »uholdbare« i min Kritik bortfalder.

2) Dernæst har jeg i min Anmeldelse anket over, at der ikke med eet Ord i Udgiverens Indledning gives Oplysning om, hvor det til Grund liggende Haandskrift befinder sig, idet jeg i Overensstemmelse med al ordentlig Udgiverteknik maatte hævde, at det hører til en Udgivers selvfølgeligelige Pligter at oplyse Benytteren om dette Forhold. Denne Undladelse fra hans Side kan saa meget mindre undskyldes, som Udgiveren jo ikke har nærret Betænkelse ved at udstyre sin Udgave med en vidtløftig Indledning, der er overfyldt med Stof, som er Udgaven temmelig uredkommende. Heller ikke kan Højesteretssagføreren til sit Forsvar paaberaabe sig den Omstændighed, at der i en Forlagsmeddelelse paa Omslagets Bagside findes den mig selvfølgeligelig velkendte Oplysning, at »Manuskriptet har været« i Højesteretssagfører Steins Families Eje. Thi for det første giver denne svævende Udtalelse intet præcist Svar paa Spørgsmaalet om, hvor Manuskriptet nu er; og for det andet vedrører en saadan Forlagsmeddelelse ikke Udgiverens Arbejde, som det alene har været min Opgave at bedømme.

3) Endelig har jeg aldrig bestridt, at de Oplysninger, der i Udgaven S. 37 gives om Ingeniør Brunnel, kan være tilstrækkelige som Udgangspunkt for Udgiveren til at fastslaa vedkommende Persons Identitet. Men jeg har ved blandt flere andre at anføre det nævnte Eksempel paapeget, at Udgiveren stiller for store Fordringer til en Læser — ikke mindst i et bredere Publikum, til hvilket Bogen efter sit hele Anlæg henvender sig —, naar han forudsætter, at denne paa staaende Fod skal være klar over, om en Ingeniør Brunnel, der nævnes 1838, er den ældre eller yngre.

Som Følge af det her anførte ser jeg mig derfor nødsaget til med Protest at tilbagevise Udgiverens urigtige og fornærmelige Udtalelser om formentlig Mangel paa Korrekthed eller Loyalitet i min Anmeldelse. Det kan virke forstemmende at se en i andre Henseender agtet og dygtig Mand vove sig ud paa et Omraade, som han aabenbart ikke magter, men det virker direkte pinligt — som her — at blive stillet over for en svigtende Evne til at opfatte en fremsat Kritik nøjagtigt og til at forstaa de almindelige Krav, der burde være selvfølgeligelige Forudsætninger for at paatage sig et Arbejde som det her behandlede.

Det vilde unægteligt have været mere interessant, om Højesteretssagfører Stein i Stedet for at fremhæve et Par løse Enkeltheder i min Anmeldelse og paa Grundlag af en urigtig Forstaaelse heraf at fælde en uberettiget Dom over denne havde søgt at gendrive den indgaaende almindelige Kritik, jeg havde fremført mod hele Udgiverarbejdets Karakter, mod den mangelfulde og lidet tilfredsstillende Indledning, mod Behandlingen af Teksten, der indeholder adskillige meningsløse Steder, og mod den totale Mangel paa Kommentar, Register og andet Apparat. Herpaa har Udgiveren dog klogeligt ikke villet indlade sig. Næppe vilde det heller lykkes ham eller nogen anden at

levere et overbevisende Defensorat for et saa utilfredsstillende Arbejde som Udgaven af J. C. Drewsens Rejsedagbog.

Bjørn Kornerup.

Hermed maa Redaktionen anse Diskussionen for sluttet.

Der kan være Grund til i dette Tidsskrift at henlede Læsernes Opmærksomhed paa et af Elersianersamfundet udgivet Arbejde: »Elers' Collegium 1691—1941. Festskrift i Anledning af Collegiets 250-Aars Jubilæum den 29. November 1941« (Nyt nordisk Forlag, Arnold Busck). Bogen, der rummer en stor Mængde Stof, stærkt forskelligartet og af højst ulige Værd, indeholder ogsaa adskillige personalhistoriske Oplysninger, især om tidligere Elersianere. Størst Betydning i saa Henseende har formentlig en af Bibliotekar A. G. Drachmann udarbejdet Bibliografi over trykte Disputatser fra Elers' Collegium (S. 171—213); desuden en Fortegnelse over Alumner 1891—1941.

Ved samme Lejlighed kan der her nævnes et lille Hefte »Till Lunds Katedralskolas Historia, Supplement och Anteckningar«, som Docent, fil. dr. Otto Gertz har udgivet 1942. Dette Skrift, der fremtræder som Tillæg til samme Forfatters »Ur Lunds Katedralskolas Historia« (1937), bringer talrige værdifulde supplerende og korrigerende Oplysninger om Personligheder knyttet til Lunds Domscole eller udgaaet fra denne. Med al Berømmelse omtaler Forfatteren (S. 1) H. F. Rørdam som den, der i fortrinlig Grad har gjort sig fortjent af skaansk Lærdomshistorie i nyere Tid.

B.K.

SPØRGSMÅAL

BRAEM

Jeg tillater mig at forespørre om det skulde være mulig at faa noen oplysninger utover hvad der er nævnt nedenfor om ham selv, og specielt om forfædrene til: *Nicolai Nielsen Braem*, som i 1706 var skriver i Rente-kammeret i København, og som døde 17/12 1729 som justitsraad og tilforordnet i Camer Collegio?

Han var (født naar?) søn av *Niels Madtssøn* (f. ? død?) og hustru *Elisabeth Sophie Braem* (f.? d.?), som i 1706 begge bodde paa »Störrelængden« no. 6 i København.

Den 17/5 1706 var Nicolai Braem en av forloverne ved ægteskapet mellem søsteren *Else Margaretha Braem* (f. 1685 i København) i Holmens kirke med *Christian Iuell*, kongens foged i Solör, Österdalen og Odalen i Norge (f. 1679, d. 1744), og han var selv i 1706 gift med *Anna Borch Bröndsdorph*, som blev begravet 27/4 1727, men naar de blev viet vet jeg ikke, heller ikke naar hun blev født. Hun var datter av krigs- og landkommissær *Mathias Rasmussen Bröndsdorph*, som blev begravet 7/3 1703 i Trinitatis kirke i København, og hustru *Cathrine*.

I haap om at det vil være mulig at faa noen ytterligere oplysninger om Nicolai Nielsen Braem og hans forfædre end de som er nævnt ovenfor.

Ragnar Iuell,
Dronningensgate 4,³
Frederiksstad.

REGNSKAB FOR AARET 1942

	Kr. Ø.		Kr. Ø.
Saldo overført fra Regnskabsaaret 1942.....	989.74	Honorarer for Bidrag til 1.—4. Hefte	1,163.00
Bidrag fra Den danske Stat	390.00	Trykning af 1.—4. Hefte.....	3,038.72
» Carlsen-Langes Legatstiftelse	500.00	Kommission	454.28
» » Julius Skrikes Stiftelse	200.00	Porto	107.17
» » den Raben-Levetzause Fond	500.00	Omkostninger ved Møder	179.30
» » Alfred Good's personalhistoriske Fond	200.00	Tryksager	27.00
Annoncer i Tidsskriftet	40.00	Indkøbt Kr. 200.00 4 ⁰ / ₁₀₀ Østifter Kreditfor. Oblig.	195.87
Solgt 11 Ekspl. af Lensbaron H. Berner Schilden Holstens Slægtetog	440.00	Kontingent til Dansk Historisk Fællesforening	10.00
Indvundne Renter	190.65	Diverse Omkostninger.....	24.75
Udtrukken 4 ¹ / ₂ % Fyens's Kreditfor. Oblig. pr. 11/12	200.00	Saldo overføres til næste Aar	1,614.70
Medlemskontingent	3,116.00		
Salg af ældre Aargange af Tidsskriftet	48.40		
	6,814.79		6,814.79

Samfundet ejer 31. December 1942 foruden Kassebeholdningen 1,614.70, som indstaar i Københavns Handelsbank:

Kr. 1.000 4 ⁰ / ₁₀₀ Jydske Landkreditforenings Obligationer, testamenterisk Gave fra Hds. Majestat Enkedronningen,	Desuden ejer Samfundet Kr. 2,700.00 4 ¹ / ₂ % Husejer Kreditk.obl.,
» 500 4 ¹ / ₂ % Vest- og sønderjyds Kreditforenings Oblig.,	» 2,700.00 4 ¹ / ₂ % Københavns Kreditfor. Oblig.,
» 200 4 ¹ / ₂ % Fyens's Kreditforenings Oblig.,	» 98.58 kontant
» 2.500 4 ⁰ / ₁₀₀ Østfjernes Kreditforenings Oblig.	

Kr. 4.200 er Firetusindtohundrede Kroner

Kr. 5,498.58 er Femtusindfirehundredenit-
tiote Kroner 58 Øre,

indestaaende i Overformynderiet iflg. testamentarisk Gave fra Overretssagfører Paul Hennings Enke, Fru Lina Hennings, født Limpert.
Kapitalen udleveres først ved en Rentenydners Død.

København, den 26. Januar 1943.

O. H. Clementsen.

Overstaaende Regnskab har vi gennemgaaet og sammenholdt med de os forelagte Bilag, og vi har intet fundet at erindre. Formuen har vi befundet at være tilstede. Obligationerne lyder paa Samfundets Navn.

L. Bie.

Stefan Hetsch.

BREVE TIL BARON HERMAN SCHUBART
II
BREVE FRA P. O. BRØNDSTED OG CHRISTIAN VIII

Ved
ØJVIND ANDREASEN

11 BREVE FRA P. O. BRØNDSTED

17.

Badisca. sydligere Havn end Otranto i Apulien
den 1ste Mars 1813.

Saa har jeg da endelig atter fast Fod paa Italiens kjære Kyst! Det forekommer mig som var jeg Deres Excellence og de andre kjære og ædle Mennesker som ynde mig og som jeg elsker og agter højt meer end halvvejen nærmere. Det adriatiske Hav, som Hellenerne og Romerne belagde med Navnet det *troløse* adskiller os dog ikke mere. — Modvind og Vinter og Uvejr holdt os sex lange Uger fængslede i Corfou. Vi slap da endelig rundt om Øen til dens Vestside, men for at dvæle atter fjorten lange Dage i Porto Timoni som voldsomme Vestvinde og immerkrydsende engelske Blokadeskibe hindrede os at forlade. Vi forlode Porto Timoni i Gaar efter Middag, en gunstig Sydvind bragte os ud paa Dybet men forlod os troløs under Fanø. Usikre Vindpust kastede os siden hid og did. Et Uvejr rejste sig mod Midnat fra Norden forsloeg os fra vor Kurs (vi styrede mod Barletta) og joeg os ned mod Apuliens sydligste Kyst. Vi have henbragt, min lille *Lunzi* undtagen som sov sødelig midt i Faren, en ængstelig Nat. Mod Daggrøet befandt vi os nær denne lille Bugt og slap just lykkelige hid fem Minutter før en mægtig Engelsk Krydser, en Fregat fra Stationen for Otranto, styrede langsomt tæt forbi vort enge Tilflugtssted, hvor vi havde skjult os bag en ved Udløbet fremragende Klippe. Efter en trættende søvnløs Nat prøvede jeg at sove nogle Timer, men kunde ikke — jeg rejste mig atter for at sende vedlagte Brev til min elskte Pige og disse Linier til Deres Excellence med et Bud vi sende til Otranto for at hente

os Proviant og anden Hjælp indtil vi fra denne Øde kunne slippe did.

Hvor ubeskrivelig længes jeg efter at omfavne Dem min ædle Velynder! jeg har saa saare meget at tale med Dem om. Mit syge, lidende Sind tyrster efter den Lindring som allene Deres vennehulde Samtale og Efterretning fra mine Kjære i Fædrelandet kunne give det. De ville bevise mig en Velgjærning at sende mig alle mine Breve til Rom under vor kjære *Thorvaldsons* Adresse . . . Jeg har lært paa min lange Vandring at synge Hymnen til *T a a l m o d i g h e d*, en velgjørende men alvorlig Genius, som mit Gemyt uviist tilforn undslog sig for at dyrke flittigen. Først i Lidelsers og dyrekjøbt Erfarings Skole lærer den alt for raske Ungdom Selvkundskab, den ædle *Æ d r u e l i g h e d* i *S i n d e t* som Hellenerne kaldte *σωφροσύνη*, og Tingenes sande Værd. Først den som er prøvet ved store og tunge Uheld ænsrer ej mere de smaa. Dette Sindelag og denne kjække og religiøse Hengivenhed i det alstyrende Forsyns Villie anseer jeg for den sande Verdenskundskab, thi den er for det ædle Gemyt den skønneste Frugt af et virksomt Liv i den store Verden og erholdes saare vanskelig ved subjectiv Anskuelse og Tænkning i Studerekamret.

Vi have paa Corfou været modtagne af Alle med den venligste Velvillie især af Deres Ex-s værdige Ven C^{ns}l Imp. *Lesseps*, af General *Donzelot* og den kejserl. Ordonnateur Mr *Thiebaut*. jeg bringer et Brev med fra Mr de Lesseps til D. E. Med et friere og muntrere Sind vilde jeg denne Sinde paa Corfou fundet god Anledning til Undersøgelse og til at berige min Medaillesamling ved de betydelige militaire Gravninger i Corfous Paleopolis som bestandig fortsætter. jeg har gjort hvad jeg kunde og ibl: andet forøget min Samling med i det mindste et hundrede antike Myn-ter tildeels ret interessante. Alt hvad man af Sculptur har fundet, er, paa et venstre dejligt Been af en mandlig Statue nær, ubetydeligt.

Jeg fik først paa Corfou den behagelige Efterretning at *Belloli*, som førte min ædle afdøde Vens Papirer og Bøger med sig, lykkelig er ankommen til Italien. Det var den største Dumhed *Belloli* kunde begaae ej at deponere det Alt hos Grævinde *Lunzi* og hun er aldeles uskyldig da min Ven strax efter sin Ankomst paa Zante blev syg og døde hende ukjendt. jeg har i flere Breve strax og stedse i Duplicat bedet *Belloli* ved sin Ankomst i Italien Ingen at overantvorde min Vens Efterladenskab uden allene Deres Exc. hvis De ønskede det, hvis ej, at bevare det Alt til min Ankomst. jeg kjender nøje min Vens Portofeuille og troer mig forpligtet at drage *Belloli* til nøjagtigt Ansvar. jeg frygter Fortræd og Modgang ogsaa i denne Henseende thi neppe er vel nogen Anden

mindre i Stand til at skatte *Koes'* Papirer end just Belloli, et godlidende, men, uden for Musiken, det uvidenste Menneske.

Jeg sender D. E. vedlagt et Exemplar af den Anmeldelse af mine Venners interessante Gravning, hvortil jeg og nærværende medhjælp i det phigaliske Tempel, som under vor Opsigt blev bekjendtgjort i Zante. jeg beder D. E. at sørge for denne Anmeldelses Bekjendtgjørelse i Italien og at forsende den til Dannemark for at lade den aftrykke (helst i den franske Original) i vor bedste Avis. Den phigaliske Frise er uden Sammenligning det skønneste Sculpturmonument opdaget i Grækenland i de sidste tre Aarhundreder. Min Ven Baron *Stackelberg* har fuldendt sin skønne Tegning af alle Frisens Forestillinger. Den er som alt Vigtigt af vore fælles Portofeuiller bestemt for vort fælles Værk over Grækenland som jeg paa egne og mine Venners Vegne er befuldmægtiget at fremme. Har en sjælden Lykke begunstiget vore Bestræbelser, saa haabe vi og at et Værk af den Natur, som det vi maaskee kunne give, ej vil blive modtaget med Ligegyldighed af vore oplyste Landsmænd. jeg har havt Breve paa Corfou fra alle mine Rejsecompagnons. De ere igjen tilbage i Athen men den arme Baron *Haller* har havt det Uheld at lide Skibbrud i en Storm paa Overfarten fra Zante til Patrasso og miste det Meste af hvad han førte med sig. Denne min kjære hengivne Vens Modgang har meget bedrøvet mig.

jeg sendte i en stor Pli til H. E. Græve *Schimmelmänn* fra Patrasso for henvend 5 Maaneder siden en Afhandling i Form af Brev til Deres Excel. over mine Undersøgelser og vor interessante Gravning i Ruinerne af Carthaiia paa Øen Zéa. jeg sendte den til H. E. Græve S[chimmelmänn] fordi jeg den Gang formodede D. E. i Kjøbenhavn. jeg bad tilige D. E. at meddele denne Afhandling til min Lærer og Ven Geheimen Rath *F. A. Wolf* i Berlin til Indrykkelse i hans Museum. Er den ham meddelt da skader det ikke, men har De maaskee endnu ikke sendt ham denne pli da beder jeg Dem hellere at holde den tilbage, og bevare den til min Ankomst i Livourno. jeg har siden fundet vigtige Bidrag for dette Hefte, men dette er ikke den fornemste Aarsag til min nærværende Begjæring, denne er: at det imellem os er afgjort siden: at ethvert vigtigt Bidrag af vor græske Portofeuille allene kan bekjendtgjøres af os selv i vort fælles Værk.

Min lille elskværdige Lunzi, som er frisk og munter, beder mig sende hans ærbødigste Hilsen til hans Faders og Families Ven. Gud signe Dem, min ædle Velynder, og Deres elskværdige Familie. Med hjertelig Hengivenhed. Deres forbundneste Ven og Tjener

Dr Brøndsted.

Roma den 18de Maj 1813.

Saa er jeg da endelig atter efter saa megen Omflakken, gennem saa megen og heterogen Erfaring stundom i Medgang ofte i Modgang og Sorg, saa er jeg da endelig atter sluppet til det gamle, hellige Roma, mit geistige Fædreland. D. E. forestiller Dem lettelig hvor jeg glæder og vederqvæger mig i Romas velgjørende Skygge. Hende, Stædernes høje og majestætiske Dronning forunde Skjæbnen om føje Tid Hendes forrige Fred — og mig skænke Nornen en liden besked Paulun i Hendes brede Vingers Skygge indtil min Død — Dette er mit eneste jordiske Ønske — Dog Rum maa der være i den lille Hytte ogsaa for min trofaste Pige — thi vel mener jeg med den Digter, som af alle best veed at skatte Jordens gode Ting:

»Eine Welt zwar bist Du, o Rom, doch ohne die Liebe
wäre die Welt nicht die Welt, wärest denn Du auch nicht Rom.«

Tilgiv, ædle Velynder, at Roma henriver Deres Ven for et Øjeblik fra Tanken om Deres venlige Brev som ligger for mig; jeg modtoeg det igaar af vor fortreffelige *Thorvaldson*. Det var mig en saare velkommen Stemme fra det parthenopiske Montenero. Dets hele Indhold skal vorde nøje draget til Minde.

Vi ankom vel allerede i Forgaars, Søndags, Eftermiddag Kl: henved 4 til Rom — men det var alt for silde at skrive med Dagens Post. Skjönt Vejr og for Resten god Lykke fulgte os paa hele Turen hid. Vi fandt vel intet Spor til Røvere men have dog været nødsagede til at have 3 a 4 Mands ved hver Statjon afvexlende Escorte fra *M o l a* af indtil *V e l é t r i*. I denne sidste Stad sidde et par af Skurkerne i Fængsel som nylig ere paagrebne. Man transporterer dem hid at modtage deres Dom. Hverken i *Fondi* eller siden i *Terracina* vare Toldbetjenterne slemme — tvertimod. Med min Medaillesamling som jeg med Flid angav og foreviste paa det nøjagtigste, havde det ikke mindste Vanskelighed og h^r Consul og Ridder *Heigelin* kunde godt have sparet mig al den Ophævelse i *Napoli*, hvis han, som det mig synes en Consul vel egner og anstaaer, havde været bedre underrettet. jeg maa oprigtig tilstaae D. E. at Ridder *Heigelin*, som til Forsvar for mine uskyldige Medailler gaar løs paa *Ministre* og *Cavalerer* o. s. v. forekomer mig særdeles at ligne Ridder *Don Quixotte* som i modsat Hensigt saa drabelig gik løs paa de Stakkels Dragedukker, gelejdende hans hyppige Sværds slag og Ødelæggelsens Vederstygelighed med den pathetiske Tale: »holder Stand, I forvorpne Kjæltringer, holder Stand og undviger ikke &c &c thi Eders Time er kommen« — jeg er overbeviist om at Ridder *Heigelin* meente

det meget vel — saa meente det ogsaa fordum den berømmelige Ridder de la Mancha, men hverken Mandens Dukker hist eller mine Medailler her havde forbrudt det allermindste og Dukke-
manden og jeg have befundet os ilde ved Riddernes gode Men-
ning og Tapperhed. Det er overalt en for andre meget ubequem
Sygdom at tage en Myg for en Elefant, som et treffende dansk
Ordsprog kalder Ophævelse om ingen Ting. jeg bærer for Resten
ikke mindste Nag til Heigelin — tvertimod — jeg vilde kuns øns-
ke mig en Lejlighed som jeg hidtil ikke fandt, at vise ham sand
Velvillie og Tjeneste. kuns tilstaar jeg D. E. som til min Ven og
Velynder, at jeg hos M a n d e n ikke lider det umandige, usikkre,
urolige Væsen. Foruden ædelt Sindelag, og Lys i Hovedet fordrer
jeg endnu som M a n d e n s Særkjende et vist Mod og Kækhed i
Livet, en Vished i sin Sag saa ofte han handler, grundet paa
Overbevisning og klar Anskuelse — og min Følelse siger mig at
jeg ikke fordrer for meget — At jeg ikke personlig tog Afsked med
h^r Heigelin vil han tilgive mig naar han erfarer at det stedse
var min Sædvane at undvige disse for mig yderst trykkende og
ubehagelige Afskedsbesøg. Baron *Schubarts* Familie var den eenes-
te i Napoli med hvem jeg tog personlig Afsked — Til alle øv-
rige Venner og Bekjendte uden Undtagelse, til Erkebiskoppen af
Tarent f: ex: til General *Lostanges*, Cheval: de *Clarac*, *Carelli*,
Estermann, *Moritz*, Mad: *Filangieri* &c &c sendte jeg blot mine
Afskedskaart — H^r *Due* kan deri være mit Vidne — saaledes
ogsaa til den gode H^r Heigelin . . .

Vor ædle Thorvaldson befinder sig vel — saaledes mine øv-
rige Venner her — jeg har endnu blot havt Tid til at ordne mine
Manuskripter et Lidet og at besøge Peterskirken og Vaticanen.
Dog var jeg alt i gaar hos M^r de *Rossi* og har de kjærligste Hil-
sener til D. E. og Baronessen fra den interessante Mad. de *Rossi*.
Han selv er fraværende jeg troer i Viterbo og kommer først om
nogle Dage tilbage . . . Den samme Veturin som bragte os hid,
vender i Morgen tilbage til Napoli og skal bringe et langt Brev
fra mig ang: mine Vaser og øvrige Sager som bleve tilbage under
h^r Dues gode Varetægt. — jeg har i Dag efter Middag Audienz
hos General *Miollis* og skal i Morgen melde Dem om min Mod-
tagelse —

Gud signe Dem, min ædle Velynder, Baronessen og Deres hele
Huus, saa ønske af Hjertet min kjære lille Conrad og Deres Excel-
lences hengivneste og taknemmelige Ven

D. Brøndsted.

Roma den 22 Junij 1813.

... Min hjærteligste Tak for de sidste kjære Breve D. E. sendte mig. Min trofaste Piges og den gode *Lunds* Breve indeholdt gode Efterretninger og den levende Tanke om de kjære Mennesker som vente mig der hjemme udvider og styrker atter mit stakkels Hjerte som ellers Afskeden fra det hellige Roma vilde trykke haardt — jeg nægter det ikke — thi her og neppe noget andet Sted paa Jorden er mit Værksted — jeg føler det dybt, og nu, efter tre frugtbare Aars dyrekjøbt Erfaring, meer end nogen Sinde tilforn. —

Jeg afgaaer fra Rom i Morgen aarle, over Siena til Florenz — videre over Bologna til Venedig — jeg har kjøbt mig for 80 Scudj en ret god Rejsevojn. Florenz forbi skal det gaae, haaber jeg, med raske Skridt fremad. Intet skal blive forsømt af hvad D. E. har anbefalet mig —

Ved D. E.s Ankomst til Rom vil De finde hos vor kjære *Thorvaldsen* en Pakke til Dem indeholdende et læseligere Afskrivt af den Afhandling over Gravningen i Karthaia som De var saa god at laane mig; ogsaa deri et Exemplar af de VIII skønne *Cimarosaiske* Duetter for Baronessen. endnu vedlagt: Brevet fra den gode O. Lund som jeg ogsaa takker Dem hjertelig for at have sendt mig.

... Jeg har i Dag hævet endnu 100 Scudj hos den gode h^r de Rossi. Thorvaldson, min lille *Lunzi*, *Riepenhauserne* og jeg have nylig besøgt denne elskværdige Familie i Frascati. de Rossi har under mit Ophold i Rom viist mig megen Høflighed.

... Med inderlig Hengivenhed. Deres Excellences forbundneste Ven og Tjener

Brøndsted.

Montenero ce 5 Juillet 1813

Je ne peux pas me refuser le plaisir de Vous ecrire d'ici, mon noble ami, du moins quelques lignes. Je Vous les écris de Votre propre chambre, assis dans Votre fauteuil, a Votre table; l'espallier verd et la petite colline, qui borne la vue de Votre chambre, devant moi; je tourne le dos à Mr *Beaujour* (commerce de la Grece) & à toute la société savante que Vous possédez à Monte-nero. je ne sçaurais Vous exprimer le plaisir que j'ai éprouvé en parcourant les jolies petites plantations de M^e la Baronne, qui entourent Votre asyle Etrusque, en jouissant de la vue magnifique de la feuillée et du demicircle du banc en haut. Sans me brouiller avec le genie paisible & doux qui semble resider dans ce charmant lieu, j'ai maudit un peu le mechant chemin qui separe, bien mal à propos,

Vos deux jardins. Une bonne personne, je crois qu'elle s'appelle *Marianne*, m'a tout montré, même la chambre dans l'autre maison que j'occuperai un jour, si Vous permettez, à mon retour à Montenero; elle m'aussi prié de Vous dire comme tout est entretenu dans la propreté & l'ordre le plus parfait. Quelque pressé que je suis, je ne pouvois quitter Livourne sans voir Votre Montenero. Il meritoit ce me semble, qu'on lui change le nom en Monte Bello; car Votre villa Etrusque ne cede en rien, selon moi, celle de Parthenope. j'emporte quelques oeillets; ceux-ci et leurs compagnes: les fraises, les feuillées, les ceps de vigne &c semblent me prier d'interceder pour elles aupres de V. E. et M^e la Baronne à fin que Vous veuillez bien continuer à les aimer un peu & surtout Vous hater venir en jouir encore pendant que la belle saison leur conserve les charmes & la fraîcheur. — —

... j'ai vû à la hate la ville [Livourne], le port, la synagogue des juifs, les collections de tableaux & de medailles du predicateur Anglais. je fus hier au soir au spectacle avec la famille de Mr *Ulrich*. la salle est belle & la bande n'est pas mauvaise. je vins ce matin à 6 heures à Monte-nero, j'en retourne à present à huit heures en ville et j'espère d'être à Florence ce soir encore avant minuit. j'y ai laissé mon cher petit *Lunzi* avec mon ami le Baron d'*Eckardstein* a mon domestique.

Veuille Dieu que ces lignes Montenegrines Vous trouvent, V. E. & Votre epouse, en bonne santé, et non pas à Naples mais bien à l'alma & santa Roma. Donne moi, je Vous en supplie, de nouvelles de Votre Excellence bonnes & satisfaisantes, à Vienne. Addio, mille volte addio! De Votre Excellence le tres humble s[erviteur] & sincère ami

D. Brøndsted.

21.

Wien den 9 August 1813.

Mit sidste Brev til Deres Excellence var fra Venedig af 18 Julij — jeg havde alt længe siden atter skrevet til Dem, min ædle Velynder — thi jeg kunde vel siden Venedig havt nok at fortælle Dem — men jeg vidste ikke hvorhen at sende mit Brev, om til Napoli, om til Rom eller til Deres kjære Montenero. Endelig erfarer jeg i Dag til min største Glæde, af Madame de *Ramdohr* som ganske uformodentlig er ankommet hid, at D. E. og Familie alt før hendes Afrejse fra Rom var gennemrejst og havde medtaget til Firenze vor kjære elskte *Thorvaldsen* — Det var en glædelig Tidende og jeg griber Pennen som snarest for at tilskrive Dem. Intet Ord om den Recidive som opholdt Dem i Napoli og hindrede mig at omfavne D. E. endnu een Gang i Hesperia

— jeg haaber til Gud at blive underrettet om at De atter er saa rask og munter som nogen Sinde tilforn — gid jeg turde haabe det samme om Baronessen — og gid jeg snart maatte faae (var det og først i Hamborg eller Kjøbenhavn) en lille skriftlig Talisman som bevidner mig at De ikke glemmer en trofast Ven som stedse vender sit Øje mod Polarstjernen og stræber den nærmere. Min Polarstjerne staaer for Resten ikke stille over Finmarken men over Islinge, et smukt Gods i Nærheden af Wordingborg som tilhører min Svoger og hvor en vis lille Pige navnlig *Frederikke* for Nærværende Tid opholder sig — Efter denne Polarstjerne styrer jeg snart videre og agter paa min Cours fra Heiligenhafen til Laaland at tage adskillige engelske Fregatter som, i Følge de sidste Aviser, monne opholde sig i disse Farvande —

Førend jeg gaaer til Noget Andet maa jeg omtale et Brev som jeg sendte D. E. fra Rom til Napoli og som jeg bad Dem venligst at indeslutte i Deres næste pli til Græve *Bernstorff* her. Det var til min Ven Baron *Stackelberg* her og mig saare vigtigt fordi det indeholdt et Brev fra hans Broder min kjære Compagnon i Athèn og Underretning om de af mig paa den yngre *Stackelbergs* Begjæring, til hans Tarv, gjorde Foranstaltninger. Dette Brev er Bⁿ St. her ikke til hænde kommet og Græve *Bernstorff* har ikke heller faaet det — skulde D. E. slet ikke have faaet den hele pli? jeg udbeder mig indstændig Underretning desang: — — har D. E. ikke faaet denne pli, saa er dette mig et nyt Beviis paa de elskværdige H^{rrer} Franzosers smukke Postindretninger og retsindige Fremfærd. jeg bar selv denne pli paa Posthuset i Rom — Har D. E. maaskee heller ikke faaet et Brev jeg skrev Dem til fra Montenero, indsluttet i et Brev til Thorvaldsen som jeg sendte ham ved min Tilbagekomst fra Livourno til Firenze?

Fra Venedig tog jeg Vejen over Treviso, Pontieba og Clagenfurt gennem Kärnthen og Steyermark — jeg ankom til Wien for 10 Dage siden og forlader atter denne smukke og lystige By over Morgen — jeg tager Vejen over Salzburg og München meest fordi jeg har lovet at besøge *Kronprindsen af Bayern* paa min Gjennemrejse i Tyskland, ogsaa fordi jeg gjerne ønskede at see de smukke Kunstsamlinger i München. — Jeg kan ikke sige D. E. hvor det muntre Kärnthner Folk, den Frugtbarhed og Lystighed som strax ved min Indtrædelse paa Østerrigsk Gebet omgav mig, vederqvægede mit ved Nord Italiens Elændighed krænkede, sørgmodige Gemyt — Fra Clagenfurth til Wien mødte jeg mange østerrigske og herlige Tropper som især vandrede mod Grätz hvor en betydelig Lejr sammendrages — Man venter de kejs. østerrigske ved et nyt Feldtogs Aabning (hvis Freden ej ved et Mirakel skulde komme i Stand) i Triest og Fjume — Her er Alt i Bevægelse og store Troppecorps ere afgangne til den Bøhmiske Ar-

mees Forstærkelse — Intet Menneske tvivler paa at det kejserlige Cabinet her jo følger sin og Europas sande Interesse — Østerrigs Tiltrædelse til den nordiske Forening mod fransk Undertrykkelse og skjændigt Tyrannie er vis, hvis Krig udbryder paa ny — ulyksalige Dag da en Franskmand kom hist til Norden — jeg mener *Kronprindsen af Sverrig* — for at hindre ved sine uhørte Fordringer vort Fædrelands Medvirken til Europas gode Sag — Ogsaa did maatte en Franzos komme for at tilintetgjøre Nordens Sammenhold til Værn mod fremmet Aag — Ulyksalighed saae hine Bøddler overalt — og hvor de henkomme høste uskyldige Nationer Intet uden Torne og Tidsler —

Wien interesserer mig overmaade. Der udtaler sig hos det Wiener Folk en vis Lystighed og Godmodighed som nødvendig maa behage den Fremmede. Skade at adskillige af de Samlinger her som jeg helst havde ønsket at see; f. ex. det prægtige Myntcabinet og Belvederes Gallerie &c ere indpakkede for at forsendes til Ungarn hvis man, som vel kunde være Tilfældet, skulde blive hjem-søgt med et bajersk Indbrud i Østerrige medens den østerrigske Armee agerer offensive fra Bøhmen af. Man anseer ellers disse Messures blot som Demonstrationer for at vise at man mener det alvorligt. jeg har her gjort ret mange behagelige og for mig lære-rige Bekjendtskaber, tildels ved H. E. Græve *Bernstorfs* Omhu — Græven har overalt, paa D. E.s gode anbefalelse, viist mig overmaade megen Velwillie og Venskab; og jeg har henbragt i Hans Selskab mange behagelige Timer. Det *Lichtensteiniske* Gallerie her er at sammenligne med de bedste Italienske i Rigdom og Værdie — og Græve *Lambers* Vase-samling er det skønneste Privat-museum jeg kjender af dette Slags — Hofraad *Neumann* den lærdeste nulevende Numismatiker og den berømte *Eckels* Efterfølger som Director for det kejserl: Myntcabinet, arbejder paa et stort Værk over de Helleniske Mynter og har fundet i min Samling adskillige smukke Bidrag — jeg har sørget for at Deres Italienske Academies Forhandlinger ere blevne Wiens Lærde bekjendte —

Fred. Schlegel er her og jeg har fornyet mit Bekjendtskab med denne skarpsindige og genialske Mand — det gjør mig ondt at jeg ikke fandt Baron *Humboldt* her — Han er endnu ved Congressen i Prag som nu vel snart vil opløse sig i sit Intet — Her ere mange Engælændere i denne Tid, hidkomne over Berlin. jeg har gjort Bekjendtskab, hos Baronesse *Humboldt* og Græve *Stackelbergs*, med et par — saare dannede og elskværdige unge Mænd: Honorable *Douglas Kinnaird* og *Hophouse* af hvilke den sidste ogsaa har gjort en lille Tour i Grækenland. De komme for faa Maaneder siden directe fra Engeland og forsikkre mig at der over hele Landet kuns er een Stemme om den os Danske skeete Uret og at Fred med det gode og kække danske Folk er den hele En-

gelske Nations inderligste Ønske. Alle Konstsamlinger her ere fulde af Portraits og Kobberstik forestillende de braveste Russiske Helte og de forskellige, stundom bizarre, Uniformer af Russiske Cosak- og andre Cavalleriecorps. Den ædle Marquis *W[ellington]*s store Sejer over de Franske ved Vittoria er her, og vel med Rette, Dagens Orden — Over halvandet hundrede Canoner, hele Armeens Bagage og Ammunitionsforraad — tyve tusinde Krigsfanger og Resten af Armeen forfulgt mod Pyrenæerne — disse Resultater synes at give den Retsindige et grundet Haab om Spaniens Frelse.

Hvor inderlig glæder mig den Tanke at D. E. atter vederqvæger Sind og Hjerter i Deres vante Familiekreds og i vor elskte Thorvaldsens Selskab paa det kjære Monte-nero. Der skal denne lille Emissaire opsøge Dem og give Gud den maatte finde Dem i det ønskeligste Velgaaende. jeg tilskrev nylig herfra, med en ung Spanier som gik til Rom, vor kjære Thorvaldsen et langt Brev som nu forfejler ham i Rom — gid det maatte lykkelig slippe ham til Hænde paa Monte-nero! — jeg maa begynde at sørge for D. Ex-s Rembours af Hvad jeg hidtil paa Deres venlige Foranstaltning har hævet. jeg fik i Rom hos Deres brave og interessante Ven h^r de Rossi 400 Scudj — De veed af mine Breve fra Monte-nero og Firenze at det Creditbrev som D. E. venligst meddelte mig paa *Bosi & Co*. blev mig unyttigt — derfor maatte jeg ved h: *Martens* eller rettere af Huset *Koepff & Co* i Venedig lade mig udbetale 200 sp[anske] Piastre som afskrevs paa mit Frankfurter Creditbrev fra D. E. til *Bethmann & Co*. jeg bruger her atter noget og den gode Græve Bernstorff vil, i Følge sit Løfte, hos Hans Banquier her besørge mig denne Sag. Formodentlig afskrives ogsaa paa same Credit hvad jeg her modtager, men jeg veed ikke endnu hvor meget eller hvorledes og skal nærmere melde desang: fra Augsburg el. Frankfurt. De 200 sp[anske] Piastre ang: som jeg i Venedig modtog corresponderer Koepff med D. E-s Correspondent i Augsburg h^r v. *Garb* som jeg haaber at see paa min Gjennemrejse og bringe det Brev som D. E. har givet mig til Ham. For det Første giver jeg mig nu den Frihed at sende indsluttet en Vexel paa 8 Dages Sigt, paa Grævinde *Lunzi* meddelt i duplo og med Avisobrev. jeg tænker at D. E. uden Vanskelighed vil kunne negociere den allenfals over Corfoù. Som Correspondent og Mellemand foresloeg jeg D. E. hellere *F a u c h e t* Directeur général de police à Corfoù eller og *Mr de Flambouriári* à Corfoù, end den egennyttige lavttænkende uomskaarne Jøde *Biassy*. jeg skal af al Magt sørge for at D. E. kuns saare kort Tid skal komme i noget Forskud for mig og jeg ønskede mig gjerne til Hamborg el: Khvn et par Ord fra D. E. til bestemt Ordre: om jeg skal betale Hvad jeg ved min Hjemkomst endnu maatte være Dem skyldig, til Rybergs Comptoir el: hvor? Ogsaa maa jeg nok være D. E.

ikke endda saa lidt skyldig for den for mine mange Breve udlagte Brevporto — det forsømte jeg at erkyndige mig nøjere om i Neapel — deslige prosaiske Tanker gik mig reent af Sinde hver gang jeg kom hist op til Dem paa Deres dejlige parthenopiske Monte nero. jeg roser det parthenopiske, men jeg mener det i Sandhed ikke mindre godt med det Livournesiske — hvor det glæder mig at tænke Dem d e r! jeg haaber (og dette er eet af mine kjæreste Ønsker) næste Foraar at bringe Dem paa nogle Dage did en lille sællandsk Gjæst eller Gjæstinde som jeg vel troer ikke vil blive Dem og Baronessen uvelkommen — jeg har her modtaget kjære og trøstende Breve fra Hjemmet. Min elskte *Frederikke*, mine kjære Forældre og øvrige Familie befandt sig d 12 Junij alle i ønskeligt Velgaaende — men — Tidernes Tegn bringe Intet Godt for vort Fædreland — — ak — det koster mig mange og dybe Sukke!

Min lille *Lunzi* hilser 1000 Gange — jeg omfavner Dem, min ædle Velynder, med et trofast hengivent Hjertes hele Kraft og Fylde; ganske Deres Ex-

Brøndsted.

[I Randen:] Med vore Breve til Grævinde Lunzi ulejliges jeg ikke D. E. denne Gang fordi jeg med min græske Tjener, som over Triest og Zante gaaer tilbage til Levanten, kan sende en heel Pakke. Det gjør mig ondt at skulle miste min tro Følgesvend over Hellas mægtige Bjerge og vide Sletter, men ikke forstaaende et eneste tysk Ord var han her blevet mig aldeles unyttig. — Det østerrikske Militaire paa Grændserne mod Bayern skal alt gjøre Vanskeligheder med at lade passere.

Mine hjerteligste Hilsener til det hele Monte-nero, jeg mener Deres Deel deraf, og alle danske Venner.

22.

Francfurt den 4 Septmbr 1813

Tilgiv, min ædle Velynder, at jeg denne Sinde kuns i største Skynding kan meddele Dem nogle faa Linier — jammerlig har man fordærvet mig ved alskens Besøg, den kostbare Tid jeg skulde brugt at skrive Dem til og nu er min Vogn forspændt — o vee!

Jeg slap godt igjennem de østerrikske Forposter ved Lambach og det har jeg Græve *Bernstorfs* Godhed at takke for som forskaffede mig et Anbefalingsbrev fra Feldmarechal v: *Bellegarde* til den commanderende Forpostsgeneral v: *Pflacher* en elskværdig dannet Mand som hjalp mig selv igjennem Redouterne — Vi slap vel beholden over Grændserne — over det vakkre Salzburg til München, hvor jeg blot saae et par elskværdige Mænd — alle

døde gode Ting som Gallerie, Myntsamling, Bibliothek &c var indpakket og bortsendt til Manheim — Siden over Augsboung hvor jeg henbragte 2 Dage mest hos den fortreffelige elskværdige *Kronprinds*. ogsaa takker jeg D. E. hjertelig for Deres Anbefalelse til den gode h^r v: *Garb* som tog sig venskabeligst af mig. Videre over Ulm, Stuttgart Ludvigsburg og Hejdelberg hid til Francfurt. jeg maatte nemlig opgive Rejsen til Nyrnberg og afgjøre ved Breve mine Commissioner der, fordi Kronprindsen af Bayern bad mig meget ikke at tage Vejen over Nürnberg, da østerrigske Husarer og russiske Cosakker nys havde streifet over Bayreuth ned mod Nürnberg.

... De Franske her tale om en Sejr Deres Herre og Mester skal have vundet den 27 August over Østerrigerne ved Dresden — andre ville have andre Efterretninger — Man taler her i Dag om et andet partielt Slag som *Kronprindsen af Sverrig* skal have leveret det mod Berlin anrykkende franske Armeecorps, ganske til de Franskes Tab — Gid jeg var i Altona! jeg afgaaer i dette Øjeblik til Friedberg og tager Vejen over Cassel, Hannover &c — Fra Cassel eller Hamburg skal jeg nøjere tilskrive D. E.

Evig Deres hengivneste

Brøndsted.

23.

Khvn den 25 Nov: 1814

Jeg takker D: E. af mit ganske Hjerte for Deres venlige og særdeles kjærkonne Brev fra Frankfurt af 9 Nov: som jeg først modtog i Forgaars. Velkommen til gamle Rhin! Nu begynde vi ogsaa ret at længes efter Dem her i »vore nordlige Enemærker« som den snurrige Person i Frejas Alter kalder vor stakkels Afkrog. D. E. tænker paa Vejen hid at see ind til »ham som boer lidt under Havet, og med Guld er stærk begavet« kunde De ikke finde paa (at sige i Tugt og Ære) at bringe os en Slump af hans *Ducater* med, thi til dem have vi svarligen Trang her til Lands, ogsaa jeg, for om muligt engang at faae mig alskens *Riddere* og *Cavalierer* af Halsen. Meente D. E. at lade mig slippe for Porto da vidste Cavaliererne baade her og hist bedre at gjøre lateris og transport; thi Frankfurter Cavalierens *incluse* kostede mig hos Kjøbenhavnner Cavalieren meer end Deres simple *excluse* paa Posten vilde have kostet, neml: 17^r d. C. For Resten haaber jeg at den resterende Draabe ufejlbarligen nu skal falde i Ridderens Ocean, i denne December Termin, om ellers en Proces jeg faaer at amüsere mig med, i Anledning af en nederdrægtig Beregning en vis publik Kjæltring vil gjøre mig min Kones Formue angaaende, om denne Proces, siger jeg, ellers vil tillade mig at disponere over

Hvad Mit er. Gid jeg saa sandt havde Livourner Ridderen af Halsen! Naar D. E. nu, gid snart! kommer til os, saa ville vi tilhobe istemme et kyrie eleison! Herre, forbarme Dig over os! Den Vise vænnes De saa nok her til alligevel, thi det lader til (entre nous soit dit) at dette endnu en god Stund vil blive Omqvædet til Alt hvad bedrives og forhandles her til Lands. Naar *Kongen* f: ex: ved et Magtsprog gjør mig Obligationer for 24,000 Specier (indleverede enten af min eller min Kones Familie i h a a r d e b l a n k e D a l e r e for faa Aar siden) aldeles udisponible; naar jeg, som aldeles Intet har foretaget mig, uden det hvortil mit Talent og mit højere Kald opfordrede mig og hvortil egne Ressources, ogsaa pecuniaire, vare fuldkommen tilstrækkelige, naar jeg nu, efter en skøn og kjæk Udførelse af min ædle afdøde Vens og min egen videnskabelige Plan, sidder her i Gjæld til alskens Riddere, uagtet jeg i Kongel: Obligationer ejer meer end det tidobbelte af min Gjæld, blot fordi det har behaget Vedkommende at følge et Landets Tarv diametralement modsat System og at holde slet Huus i det Hele — ak da har jeg vel som privat Mand skjellig Grund til at istemme et kyrie eleison! og mit kyrie eleison istemmes af mange andre som stædtes i samme Vaande saa mangelund — Men — naar ussel Feighed og Udygtighed slethen prostituerer en brav Nation og en kjæk Armee, sælger plat ud, for Fred uden Sværds slag, Landets og Armeens Hæder, sønderslider det helligste Baand og forraader et ædelt og tappert Broderfolk ak! da maa vel Litaniet blive almindeligt over Landene — — kyrie eleison — Herre forbarme Dig over os!!!!!!! —

Har D. E. ikke ogsaa smukke Commissioner til mig fra den decorerede og p a r c o n s e q u e n c e vel fortjente Mand i Livourno? i al min Nød takker jeg dog Herren min Gud at jeg, moderne Mynter anbelangende, Intet har at gjøre med Napolitaner Ridderen — jeg fik Lapperie nok med ham, mine antike Mynter anbelangende — med de moderne var det sagtens gaaet meget galere.

... D. E. melder mig at have havt den Godhed at betale vor kjære *Thorwaldson* 100 Scudj paa mine Vegne men De melder mig Intet om Tegningerne fra Brødrene Riepenhausen som jeg havde bestilt for denne Summe og som jeg saa meget bad om, i et af mine forrige Breve, at faae hidbragte ved Deres E-s Godhed, jeg er ordentlig lidt ængstelig i denne Henseende — »Mit Gott und Geld ist nicht zu scherzen« siger et gl: Ordsprog, jeg lægger til: auch mit K ü n s t l e r n ist nicht zu scherzen — Thorvaldson skylder jeg slet Intet, men de hos Riepenh[ausen] bestilte Tegninger skulde han indløse ved den omskrevne Summa og sende mig til min elskede *Frederike* som jeg har lovet dem for lang Tid siden —

Gamle Norges Sag gik da Krebsgang som Alt Hvad foretoges i dette ulykkelige Land i de sidste Decennier — *Prinds Christian F[rederik]* er her bleven modtaget med velfortjent Hæder og Deeltagelse. Prindsen er atter rejst til — Augustenborg. Man snakker om en Forbindelse med den unge *Hertuginde af August*: — en saadan vilde vist hverken smigre eller glæde Nationen; jeg vil haabe den Ting er blot et Produ[k]t af *chronique de la cour*. Den offentlige Grund til Prindsens Rejse angives blot: at rejse Kongen imøde — Alt fra Aarhuus sendte Prindsen sin Adjutant *Brock* til Wien og jeg veed at Prindsen nok ønskede at gaae did, hvis det var Kongen med; men dette, som Alt fornuftigt, hindres da nok i betimelig Tid af Vedkommende. Da Prindsen var kommet til Aarhuus, var naturligvis den confuse *Prindsesse i Horsens* ikke seen at galopere did — Prindsen modtog hende men ikke *tête à tête*, *Gyldenkrone* og en tredie vare nærværende. H. H. beegnede hende paa den værdigste og meest passende Maade —

Courerer komme og gaae i talrig Mængde til Wien og hjem igjen. Men til hvad Tarv denne Expedition skulde bringe et skammelig forhaanet ulyksaligt Land, spores endnu Intet. Der gives mangen Spottegjøg hist og her som mener: at naar de højeste og allerhøjeste Herskaber nu tilhøbe have afspiist, saa gaaer hver hjem til sit for — at sove (thi Søvn skal hjælpe til Fordøjelsen) og saa er den Ting forbi. *præfiscine dixerim!*

Hvad mit ringe Væsen angaaer, hvis D. E. skulde spørge derom, da søger jeg her, omtrent som midt i Tyrkiet, nu og fremdeles i *A l d e r d o m m e n* Lise og Vederqvægelse, samt ikke sjælden (atter imellem os sagt) højst nødvendig Modgift imod al den moderne Vammelhed — — jeg arbejder af Hjertens Grund enten for mine offentlige Foredrag, eller for det vigtige Værk over Grækenland og dets Monumenter hvortil jeg har forbundet mig med mine kjære Staldbrødre som alle (ak min ædle uforglemelige Ven undtagen —!) samles i Rom i næste Sommer — Min kjære *Stackelberg* fra hvem jeg nylig, fra Petersborg, har havt saare behagelige Breve, kommer maaskee hid til Foraaret at følge med os, jeg mener min Kone, *Lunzi* og mig, til Rom, hvor jeg med Guds Hjelp skal forblive rolig indtil vort Værk er fuldendt. Saasnart H. M. Kongen kommer hjem og Fædrelandet maaskee vil kunne aande lidt friere, saa beder jeg H. M. slet hen om at udnævnes til dansk *Chargé d'affaires* eller Noget saadant i Rom med en maadelig Gage. Den ædle Græve *Sch[immelman]*ⁿ veed min Plan i denne Henseende og billiger den, desligeste adskillige andre Hædersmænd som ynde mig og mene at jeg ved mit Talent og een og anden Fortjeneste maaskee nok kunde fortjene dette eeneste jeg agter at søge saa længe jeg lever; thi den Post jeg nu beklæder har jeg ikke søgt — jeg har egentlig aldrig ønsket den, ikke fordi den jo lønner mig

baade med Hæder og Glæde, men fordi dens Pligter hindre mig i mit Værks Udarbejdelse og i at udføre mine andre videnskabelige Planer.

... D. E-s hengivneste og ærbødigste Ven og Tjener
Dr Brøndsted.

24.

Hamborg d 20 Novemb^r 1818

Det er en rum Tid siden jeg saae nogen Meddelelse fra Deres Haand, min ædle Velynder — jeg haaber imidlertid med Tillid at disse Linier skulle treffe Dem sund og vel til Mode paa Deres Monte nero, hvor jeg selv om føje Tid haaber, om Gud giver Sundhed, at besøge Dem. jeg er egennyttig nok til at være vel tilfreds med at D^s Excellence ej, som man nyeligen anmeldte os, vender tilbage til Nordens Kuld i dette Efteraar. Saa kan jeg dog endnu vente at see Dem, Ansigt til Ansigt, im schönen Lande wo die Zitronen blühn. Ogsaa havde det vel ej været raadeligt at føre vor dyrebare *Thorwaldson* mod Nord paa denne sildige Aars-tid efterat han uafbrudt har henlevet 5 lustra i Sydens varme eller tempererede Luft.

Med mig er foregaaet højst sørgelig Forandring siden jeg sidst tilskrev D^s Excellence. Ved min dyrebare, elskelige Kones Død i hendes Alders Vaar, er jeg sat i en saadan Tilstand at en Rejse til Italien ligesaa fuldt for mit Helbreds Skyld som i videnskabelig Henseende blev mig nødvendig. Gud veed om det skal lykkes mig at gjenvinde det elastiske, muntre Sind som jeg saa højligens savner og som dog er en saa vigtig Betingelse for al heldig Virksomhed, især i Videnskaben. — Det er D^s Excellence bekjendt at jeg siden min Tilbagekomst fra Levanten attraaede en offentlig Post i Rom, naar mine Familieforhold tillod mig at drage did. Min dyrebare Kones Svangerskab i Foraaret bød mig at opsætte min Rejse til næste Foraar. hendes højst uventede Død tilskyndede mig at ile mod Syden endnu før den haardeste Vinter. — Jeg veed af Erfaring at en bestemtere åplond er saare gavnlig d e r hvor die lieben Pfaffen af fine eller grove Aarsager ikke villigen tilstæde den Fremmede Adgang — ogsaa glæder den Tanke mig paa en eller anden Maade i Rom at kunne tjene yngre Landsmænd. Hs. Maj[estæt] *Kongen* gav mig strax en saadan Post, da jeg yttrede bestemt mit Ønske derom, og med sin sædvanlige kongelige Velvillie har Hs M[ajestæt] accrediteret mig som sin Hofagent i Rom. Det er mig saare kjær at jeg maaskee endog ved mit Embedsforhold kan bidrage i Et el. Andet til at fremme D^s Excellences Ønsker i Rom naar De selv er fraværende.

Mine søde Børn, 3 i Tallet (min mindste, nydelige, ak! alt for

kostbare alt for dyrekøbte Pige er nu netop 6 Maaneder gamel) befinde dem paa Iselinge hos deres hulde Plejemoder, min Svigerinde Frue *Aagaard*, min *Frederikes* ømme sørgende Tvillingsyster.

Sidst i September og først i October bivaanede jeg min elskte Faders Jubilæum eller halvhundredaarige Embedsfest i Horsens; en saare rørende Højtidsfærd til hvilken en Mængde af Provindsens anseeligste Embedsmænd havde indfundet sig. Det traf sig synderligt nok, at H^s Exc. Greve *Schimmelmann* indtraf fra Holsteen paa Bygholm ved Horsens just d 30 Septmb^r min Faders Jubilæumsdag. Der talte jeg sidste Gang med denne min ædle Velynder — jeg var siden i Kjøbenhavn blot nogle faa Dage af Octob^r Maaned for at røgte hvad Anliggende jeg endnu maatte bringe i Orden. Min sidste r o l i g e Station i mit Fædreland var det kjære Iselinge, hvor min elskte *Lunzi* og jeg henlevede 8te ufor-glemmelige Dage for ret at kysse og lege med mine Rollinger — — Vor Rejse hid har været ret behagelig — jeg var netop, efter 8 Dages Ophold i Hamborg færdig med hvad jeg her havde at udrette, da man ankyndigede os *Prinds Christians* og Gemalindes forestaaende Ankomst til Altona. jeg opsatte da nogle faa Dage min Afrejse for at opvarte det elskværdige Fyrstepar. Et Par Banquets til Prindsens og Prindsessens Imodtagelse først hos Grev *Blücher-Altonas* og siden hos h^r *Donners*, vare meget glimrende; desligeste et Bal i Altona paa hvilket Prinsessen skinnede som en Sol iblant mindre Lys. jeg har aldrig seet denne elskelige Fyrstinde skjønnere end hiin Aften. Selv i Hamborg modtoges Prinds og Prindsessen med almindelig Bifaldsklap i Skuespilhuset. Prindsen drog i Forgaars med sit Følge videre til Lauenborg.

jeg har her gjort Bekjendskab med adskillige højst interessante Mennesker, f: ex: en h^r *Poele* i Flotbek (Eieren af Altonaer Mercur) en saare genial og talentfuld Mand, og den flinke opvakte Boghandler *Perthes*. den gode Justiz R[aad] v: *Muir* og L[e]-g[at]ions R[aad] *Bokelmann* have viist mig al muelig Artighed og vi have ofte talt om D^s Exc. og drukket Deres Skaal. jeg har hos *Perthes* for første Gang (Skam at tale om!) seet *Overbeks* dejlige Tegninger af vor Thorwaldsons Basreliefs og *Cornelius* geniale Compositioner til *Göthes* Faust. — Vi rejse i Morgen over Hanover og Göttingen til W e i m a r videre over Bamberg til Nyrnberg siden abwärts til Stuttgart, Augsburg og M ü n c h e n. derfra over Inspruck V e r o n a etc

Gud velsigne Dem, ædle Velynder, og give Dem Sundhed og Alt Godt!

Deres Excellences hjertelig forbundne

Brøndsted

p. s. I Inspruck paa Posthuset, kunde jeg kanskee vente at see et

Par Linier fra Deres Excellence (adressen poste restante). p. s. Den gode h^r *Due* beder jeg meget at hilse — fra Nürnberg, i det seneste fra München skal jeg tilskrive ham — Vedlagte Brev til Grevinde *Lunzi* anbefales D^s Excellence

25.

Verona den 18. Januar 1819.

Endskjøndt jeg selv kan kappes med dette Blad om hvo først kommer til Pisa el: Livorno, saa synes mig det dog en Pligt ikke at forlade denne mærkelige Stad uden at sende D^s Excellence nogle faa Linier, til Tak for Deres venlige Brev poste restante i Inspruck, somhelst da jeg dog har en hemelig Frygt for at disse skrevne Ord ville løbe hurtigere med Postkerren end de mundtlige med mig selv og min Vogn. Min kjære unge Ven og jeg forlode München for 5 Dage siden og have hurtigen gennemrejt det magnifique Tyroler Bjergland, stedse siden München (hvor det sneede og tudede fælt med Storm og Ondt) stedse siden begunstigede af det skønneste Vintervejr. Gaarsdagen have vi her henbragt overmaade behagelingen. Amfitheatret her kan hver ærlig Antiquario gjerne spare sig pour la bonne bouche; thi det er sikkerligen det skønneste Monument af dette Slags endnu forhaanden i Italien. Idag har jeg endnu blot en numismatisk Samling og et par Billeder at løbe efter. jeg haaber vi kunne forlade Verona henimod Middag og være i Aften i Mantua. jeg tager denne Gang ikke over Florenz for ej at opholdes, men den anden Vej over Piano-Asinatico og Pistoja.

Den Efterretning D^s Exc. meddelte os om *Lunzis* Broders Ankomst til Pisa er baade god og nye. Lunzi er naturligvis hjerteglad over at omfavne sin Broder allerede i Italien og jeg glæder mig ogsaa til at see det unge Menneske igjen, især naar *Giovanni* ærligen vil bestræbe sig for at lægge al græsk (maaskee ogsaa halv-moratellisk) Vanitet til Side, Intet at gjøre for at blive berømt eller omtalt, men derimod at gjøre Alt for at blive ædel og indsigtsfuld. I Sandhed ædel Dannelsen erhverver Ynglingen ikkun i Ydmyghed. Ikkun af Erkjendelsen om egne Kræfters Svaghed fremgaar en indvortes Trang til Anstrængelse og Flid — dette er min Overbevisning som grunder sig paa egen Erfaring; og derfor er der Intet jeg ved unge Menneskers Opdragelse saa meget befrygter som at nære den gamle Adam der heder Vanitet og Forfængelighed (Vi have alle en Rem af Huden) denne Trolldordærver Alting og undergraver i Særdeleshed den *S a n d h e d* i *H j e r t e t* som er Menneskets ypperste Gode og Moderen til de elskværdigste Dyder.

Jeg havde i mit sidste Brev slet ikke talt med D^s Excellence

om en ny dansk Consuls Ansættelse i Rom, af den simple Grund nemlig at man ikke gjerne taler til sine Venner om det Ubehagelige (at sige naar det ikke er fornødent) ogsaa, en lille Smule, af det velbekjendte pudseerlige Princip som Mange ansee for Diplomatens Hjørnesteen: »il faut faire bonne mine à mauvais jeu« — D^s Exc. anseer maaskee denne Tilstaaelse for en Naivitet; den er det ogsaa. jeg er nemlig aldeles enig med en stor Skribent som har yttret den, ikkun ved første Øjekast baroque Mening: »la meilleure finesse dans le monde c'est — de ne pas en avoir« at sige naar man hermed forbinder en reen Villie og en organisk Dygtighed til at iværksætte hvad man anseer for det Bedste. — Men da D^s Excellence nu selv foranlediger mig til at tale om denne Sag bør jeg ærligen tilstaae Dem at Yttringen om Deres Uvidenhed i Henseende til min Attraa om en offentlig Charge i Rom, i højeste Grad forundrer mig. Jeg har selv forlængst, for hele fem Aar siden ved min Hjemkomst fra Levanten da jeg i Napoli havde den Ære at omgaaes D^s Excellence betroet Dem denne Plan. Hver Mand fast i Kjøbenhavn vidste allerede for 1½ Aar siden, da D^s Excellence var i Kbhvn, at jeg søgte en saadan Post og der var ofte Tale om denne Sag ved H^s Exc. Grev *Schimmelmanns* Bord, (hvilket h^r EtatsR. del *Borgo di Primo* har fortalt mig) ogsaa er det de facto over 16 Maanedere siden H^s Majestæt *Kongen* udnævnte mig til min nærværende Post; kuns foranledigede jeg selv at den officielle Kundgjørelse endnu nogen Tid holdtes tilbage, fordi jeg ved mine Familieforhold (især fordi min dyrebare Hustrue var svanger) hindredes i strax at gjøre Brug af den Kongelige Udnævnelse. —

D^s Excellence har nu Ret i at — factum infectum fieri neqvit — ogsaa skader det jo ikke at H^s Majestæt *Kongen* har een tro Tjener mere, thi jeg kan ikke tvivle paa at h^r *Chiaveri* jo monne være en ædel og dannet Mand, siden D^s Excellence har anbefalet ham. Hvad vort Forhold angaaer haaber jeg det skal blive godt og værdigt og uden synderlig Collision. Han er jo slet ikke diplomatisk Embedsmand og jeg har slet Intet med Handelsaffairer at bestille. jeg skal komme ham imøde med al Velvillie og Høflighed.

I denne Skynding har jeg endnu blot Tid til at bevidne Deres Excellence min uforandrede ærbødigste Hengivenhed

Brøndsted.

Rom 3 Marts 1819.

Endskjøndt jeg først efter Midienat er hjemkommen fra en liden computation, i Scharavigen[?], med kjære Landsmænd for at

drikke vore rejsende Venners Skaal, og ej allene Sovetiden men og paa en Maade Bacchus' overflødige Gaver true med at confundere mig lidt mine Concepter — saa kan jeg dog umuelig lade min unge Ven *Conrado* rejse til Pisa uden at medbringe i det mindste et par Linier, som ærbødigt Hilsen fra mig og hjertelig Anbefalelse for ham, til Deres Excellence. Skulde samme Linier ogsaa, par malheur, komme til at see lidt halvbeskænkede ud, saa vil jeg dog hellere sende deslige end slet ingen.

Jeg har tilladt Lunzi at gjøre denne Udflugt til Broderen baade fordi hans Attraa efter at omgaaes hans kjære Giovanni nogle flere Dage, er naturlig og elskelig, ogsaa fordi jeg tilforn har lovet saadant til begge. Nu, da den gode Dr *Estrup* og et par andre dannede unge Mænd afgive Rejseselskabet, har jeg Intet imod at Lunzi foretager denne Excursion...

Vore vakkre unge *Prindser*, atter lykkeligen hidkomne, ere i disse Dage beskæftigede med at lære det gamle Rom at kjende. jeg bestræber mig naturligvis, ifølge min Pligt, for at være dem til saa megen Tjeneste som jeg er istand til. jeg haaber at de høje Herrer skulle blive vel tilfreds med den gamle Ulvinde, hvis Bryster aldrig udtørres for hver den som kan skjonne paa god og ædel Saft.

p. s. Rygtet, multivaga fama, siger i Rom at D^s Exc. snart ægter en riig Engælænder- eller Irlænder-inde. Kunde jeg, som en gamel Bekjendt, haabe at erfare Hvad der er sandt i denne Tale?

Deres Excellences ærbødigt hengivne Tjener

Dr Brøndsted.

27.

Rom den 4 Februar 1823.

Deres Excellence imodtage min bedste Tak for Deres venlige Skrivelse til mig af 7 Decembr. Indlagte fra den gode og meget nøjagtige Prof: *Ramus* kom vel lidt seent, eller hvad man kalder post festum — efterdi jeg allerede forlængst havde igjentaget mit Forlangende og saaledes imodtaget fra den brave Mand selv ved directe Meddelelse de to smaa Mynttegninger fra Kabinettet som vare mig fornødne — men vor *Wessel* siger jo: »det prosit som kom seent, er bedre end aldeles intet«.

... Vi befinde os midt i Karnevalen, der, som D^s Exc. af Erfaring og af *Göthes* Beskrivelse veed, er en lystig Tid. Den ene Fest afløser den anden, og Rom er særdeles animeret. Endskjøndt for det Meste roligten arbejdende i min lille Stue, morer mig dog Lystigheden uden for. I Aftes hoppede *Thorwaldsen* og jeg ogsaa lidt med. Denne ædle Konstner er vel og meget flittig; hans

senere Arbejder, især de christelige Figurer til Frontonen og det Indre af Frue Kirke i Khvn overgaae fast Alt hvad han hidtil frembragte og dette vil meget sige.

Den højtidelige Funeral-Ceremonie i chiesa dei S^{ti} Apostoli i Anledning af *Canovas* Død, udførtes sidste Fredag og var den allerskjønneste af dette Slags jeg nogensinde har bivaanet. Musiken (Requiem af *Giomelli*) var i det Hele meget god og udførtes ypperligen.

Hos *Torlonia's* er i disse Dage megen Glædskaab i Anledning af Datterens Formæling med den unge *March^{se} di Gravina*. 200,000 Scudis Medgift synes en svær Sum for en Mand der har 4 Børn (deriblant 3 Sønner) men Romerne sige at for vor Herre og for *Torlonia* er ingen Ting umueligt —

Hvad mig angaaer, da er jeg især beskæftiget med Redactionen af den franske Udgave af et Værk over mine Rejser i de græske Lande, et interessant og tildeels ved Lykke særdeles begunstiget Foretagende som D^s Excellence ogsaa venligen interesserede Dem for. Mit Værk har jeg en rum Tid flittigen forarbejdet af det — fast kunde jeg sige Chaos af Materialier som jeg i mange Aar samlede. Ifølge lovet og forventet allernaadigst Permission tænker jeg i Foraaret paa 10 à 12 Maaneder at afgaae til Paris og London for dette Formaals Skyld.

Deres Excellences meget forbundne, ærbødigste Tjener
Brøndsted.

BREV FRA CHRISTIAN FREDERIK (CHRISTIAN VIII)

28.

(Christiania 15 November 1813).

Hr. Baron v. Schubart

Det Brev jeg foretager mig at besvare er af 6 May dog røber dette ikke en Lunkenhed i Brevvexlingen som jeg, fra min Side, ikke ønsker med Rette at beskyldes for, men jeg skylder at sige Dem at Aarsagen er at jeg først for faae Uger siden har modtaget Brevet i Couvert fra Dr *Brøndsted*, hvilken Deres Søster havde den Godhed at tilstille mig. Giennem hendes Hænder modtager De ogsaa disse Linier og jeg finder derved en dobbelt behagelig Leilighed til at erindre mig hos Hende —

Da De tilskrev mig ahnede De ikke at Brevet maatte reyse saa langt for at komme mig ihænde, jeg var selv faae Dage forud ukiendt med den Bestemmelse der ventede mig, men snart var jeg reisefærdig, med blødende Hierte, men med Følelse af min

høiere Pligt, forlod jeg Søn og Venner og d. 22 May var jeg allerede her efter den heldigste Overfart uantastet af Fienderne, der særdeles ønskede at annamme mig — Jeg fandt her i den hierteligste Modtagelse og i en agtværdig Nations Tillid og Hengivenhed Lønnen for mit Savn og har allerede ved de flere Reyser jeg har foretaget levet mangen glad Time her i Norge. Det er saare lønnende at kiende denne brave og troe Nation. Nogen Bekymring foraarsaget ved Mangelen har jeg ogsaa giennemgaaet, men Himlen hialp med en uventet Tilførsel af flere tusinde Tønder Korn og med en tidlig og velsignet Høst. Sygdomme have ey heller hiemsøgt os efter Hungersaaret, man har endog bemærket at de Egne som have ernæret sig af Barkebrød have været mindst udsatte for Blodgangsepidemier som paa andre Steder yttrede sig, kort man kan ikke noksom takke Gud for det vidunderlige Held hvormed disse Trængsler overvandt.

At jeg har usigelig meget at bestille for at rygte mit Kald som jeg bør kan De begribe, men mit gode Helbred staaer mig bi og jeg sætter mit Haab i Nationens Trofasthed. Den lader sig ikke lokke ved Smiger eller underfundige Rænker maatte det blot lykkes at forskaffe den de nødvendige Fødemidler.

De seer altsaa, at jeg ikke er istand til hverken at overbringe Deres Hilsener til mine Søstre eller til at sige Dem hvorledes min Søn befinder sig, ikke engang dette hvor tungt for en Fader! men efter alt hvad jeg hører fra ham er han en prægtig rask Dreng som tiltager til sin Fordeel. Siden min Afreyse er Cam[er]h[e]r[re] *Bardenfleth* hans Gouverneur, hvilket Valg aldeles beroliger mig for hans tilkommende Dannelse, og han har ogsaa en anden Lærer om hvilken der siges meget godt. Han er hos min Søster *Charlotte* der viser ham moderlig Ømhed —

Hvad Dem selv angaaer H. Baron har det bekymret mig at erfare Dem saa lidende, men Deres Forsikring at De nu befinder sig bedre end da De forlod Dannemark har igien beroliget og glædet mig. Jeg kiender Deres Hengivenhed for Fædrelandet Deres ømme Følelser for Konge, Slægtninge og Venner. Disse eene kan formaae Dem at forlade Italiens skønne Climater og Kunstens Hiem; inderligen ønsker jeg at De maae see Deres Hensigt opfyldt og at De, saavel som Deres Frue, maae kunne tilbagelægge Veyen i Fred, giennem Europas nu bræ[n]dende Stater. Endnu har ingen Fiende betraad dansk Bund men vore Tropper fægte med Hæder paa Grændsen, give Gud at Overmagten ikke maatte forandre deres Stilling og udsætte Fædrelandet for hidtil ukiendte Ødelæggelser — Ogsaa det skønne Italien synes at trues hermed. — At jeg under disse Omstændigheder med Grund frygter for at uovervindelige Hindringer vil afholde Dem fra Deres Reyse, ligesom ogsaa at *Thorvaldsens* nu saa bestemte Reyseplan vil rok-

kes, nægteer jeg Dem ikke; men lige oprigtigen tilstaaer jeg Dem at det inderligen skulde fortryde mig. Hvad Thorvaldsen angaaer da lover jeg mig saa meget godt af hans Nærværelse ved Akademiet at jeg i fredelige Dage vilde ansee det for den sandeste Vinding for Konsterne i mit Fædreland. Ligesom Bygningskunsten har bekommet en stor og gavnlig Impuls ved Overbygning Directeurs *Hansens* Skole saaledes vilde de plastiske Kunstgrene vinde nyt Liv og Fremgang ved Thorvaldsens Aand og i sin Tid vel og ved *Eckersbergs* Pensel. De kiender nu vel denne talentfulde Kunstner, som opholder sig i Rom for at uddanne sig, jeg lover mig saare meget af ham og jeg anbefaler ham særdeles til de Danskes varme Ven og Beskytter i hiine lykkelige Himmelegne. *Høyer* er, som De ogsaa vil kiende ham, arrogant i sine Fordringer, saaledes har han nyeligen begieret at succedere *Abildgaard* som Professor i Historiemalerie. Akademiet bør vælge imellem flere der nu udarbejde Receptionsstykker og især ey tilsidesætte *Lund*; Sagen er udsat, *Lunds* Malerie blev beundret som giennemtænkt og vel udført Kunstværk, men det manglede den fuldkomne Lighed.

Jeg takker Dem for de oversendte Tegninger og for Medaillen; min Søster har dem for Tiden i Forvaring; jeg vil ikke vove dem over Havet. Jeg har tilskreven den fortiente Dr Brøndsted og bevidnet ham hvormeget jeg beklager ikke at have giort hans Kiendskab ved hans Tilbagekomst til Fædrelandet. Samme Beklagelse over en feylslagen Forventning frygter jeg for at jeg vil komme til at føre med Hensyn til Dem, naar De opfylder Deres Hensigt at vende tilbage til Danmark næste Foraar, neppe vil vi treffes der.

Det skal imidlertid være mig særdeles behageligt at høre gode Tidender fra Dem, de skulle til alle Tider inderligen glæde Deres tjenstvilligste og forbundne

Christian Frederik.

Christiania d. 15 Novbr 1813.

RETTELSER

S. 14, Linie 12 f. n. sous les rapports; læs: sous tous les rapports.

S. 23. 9 Breve fra Frederik Münter; læs: 11 Breve fra Frederik Münter.

LISTE OVER ANVENDTE FORKORTELSER

- ADB = Allgemeine deutsche Biographie 1—56, 1875—1912.
 BiMü = Bibliotheca Münsteriana, sive Catalogus librorum, quos reliquit Fredericus Münster, 1830.
 Bobé = Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreds. Udg. af Louis Bobé 1—10, 1895—1932.
 DAA = Danmarks Adels Aarbog, 1884 ff.
 DBL = Dansk biografisk Leksikon, 1933 ff.
 DNB = Dictionary of national biography 1—63, 1885—1900.
 Dorph = Uddrag af P. O. Brøndstedts Reise-Dagbøger. Samlet og udgivet af N. V. Dorph, 1850.
 DPS = (Danske) Patriciske Slægter 1.—5. Samling, Kbh. 1891—1930.
 EI = Enciclopedia italiana, 1929 ff.
 Erichsen og Krarup = B. Erichsen og Alfr. Krarup: Dansk historisk Bibliografi 1—3, 1918 ff.
 Head HN² = Barclay V. Head: Historia numorum. A manual of Greek numismatics. 2. ed., 1911. 4.
 Humboldt-Welcker = Karoline von Humboldt und Friedrich Gottlieb Welcker. Briefwechsel 1807—1826. Herausgegeben von Dr. Erna Sander-Rindtorff, 1936.
 KB = Det kongelige Bibliotek, København.
 Kneschke = E. H. Kneschke: Neues allgemeines Deutsches Adels Lexicon 1—9, 1859—70.
 Münster = Frederik Münster. Et Mindeskraft II—IV (Aus den Tagebüchern Friedrich Münters I—III), Kbh. 1937.
 Noack = Friedrich Noack: Das Deutschtum in Rom seit dem Ausgang des Mittelalters 1—2, 1927.
 Pastor = Ludwig Pastor: Geschichte der Päpste seit dem Ausgange des Mittelalters, 1886 ff.
 PW = Paulys Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft. Neue Bearbeitung. Herausgegeben von Georg Wissowa, 1893 ff.
 Elise v. d. Recke = E. v. d. R.: Tagebuch einer Reise durch einen Theil Deutschlands und Italiens 1804—1806, 1815 ff.
 RA = Rigsarkivet, København.
 Rom og Danmark = Rom og Danmark gennem Tiderne. Red. af Louis Bobé, 1935 ff.
 Spredi = V. Spredi: Enciclopedia storico-nobiliare italiana 1—6. App. 1—2, Milano 1928—35. 4.
 Thiele = J. M. Thiele: Thorvaldsens Biographi 1—4, 1851—56.
 Thieme-Becker = Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart, 1907 ff.
 Weilbach = Philip Weilbach: Nyt dansk Kunstnerlexikon 1—2, 1896—97.
 Welcker = Friedrich Gottlieb Welcker: Zoega's Leben 1—2, 1912—13.
 Werlauff = E. C. Werlauff: Historiske Efterretninger om det store kongelige Bibliothek i Kiøbenhavn. 2. Udg., 1844.
 Wurzbach = Constant v. Wurzbach: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich 1—60, 1856—91.

En Stjerne (*) efter Sidetallet ved Henvisningerne viser hen til Noterne til den paagældende Side.

NOTER OG LITTERATURHENVISNINGER

Nr. 1—5. Breve fra Georg Zoëga, 1805—06.

1.

S. 4. Andreas Conrad Peter *Rantzau*-Breitenburg 1773—1845; Byste udført af Thorvaldsen i Rom 1805, afleveret 1825; s. Aage Marcus: Thorvaldsens Portrætbuster, Kbh. 1926, 88 og 11. — S. 5. recueil: den romerske Advokat Giovanni Battista Bondacca's Møntsamling købtes ved Zoëga til den Kongelige Mønt- og Medaillesamling i København; Welcker 2, 174 og passim; Münter IV 114. Christian *Ramus* 1765—1832 Direktør for Mønt- og Medaillesamlingen. — S. 6. la mort de leur sœur: Isidora (Isis) Z. 1789—1805, begravet 15/6, Z.'s tredjeældste Datter; Welcker 2, 24 116 183. Heinrich *Kohlrausch* 1777—1826 Hannoveraner, i Rom 1803—28/5 1809, Huslæge for den Humboldtske Familje, for Ida Brun (1807), senere Læge ved Charité-Hospitalet i Berlin; Humboldt-Welcker 285—89 og passim (Portræt S. 64). disgracié livre: Z.'s Katalog over Kardinal Stefano Borgia's koptiske Manuskripter, der udkom posthumt som Catalogus codd. copt. qui in Museo Borgiano Velitris adservantur, Rom 1810. Fol. Camillo *Borgia* 1774—1817 Brodersøn af og Universalarving efter Kardinalen. Romualdo *Braschi Onesti* 1753—1817 Nevø (Nepot) af den foregaende Pave, Pius VI (1775—99), Kardinal 1786; Pastor 16,3, 251; Münter IV 115. Angelo Luigi *Nuzzi* Huskapellan hos Pius VII, Forfatter til »Acclamations Pio Papæ ad Pontificatum Maximum evecto 14/3 1800«, Venedig 1800. Fol. Riccy: muligvis Giovanni Antonio R., Forfatter til »Dell antico Pago Lemonio in oggi Roma-Vecchia«, Rom 1802. 4. Prince Royal: Kronprins Frederik (Frederik VI). — S. 7. Secrétaire d'état: Ercole Consalvi 1757—1824 Statssekretær under Pius VII's Pontifikat (1800—23). Stefano *Borgia* 1731—1804 Kardinal (1789) og Præfekt for Missionskollegiet (Propaganda Fide) i Rom (1802—04); Münter IV 114. son neveu: ovennævnte Camillo Borgia, hvis Brevarkiv findes i Biblioteca comunale i Velletri, bl. a. tre Breve fra Schubart (Montenero 24/6 1805, Livorno 14/10 1805, Montenero 18/5 1807). la marque de distinction: Camillo Borgia havde efter Onkelens Død, 24/11 1804, faaet Titel af dansk Geheime Legationsraad, bl. a. for at danske Romarejsende vedblivende skulde kunne faa let Adgang til Familjemuseet i Velletri, en lille By Syd for Rom. Frederik *Münter* 1761—1830 Professor Theol. ved Københavns Universitet (1788—1808), fra 8/5 1808 til sin Død 9/4 1830 Sjællands Biskop; Breve til Camillo Borgia i Velletri. Bertel *Thorvaldsen* 1770—1844; hvilede ofte ud paa S.'s skønt beliggende Landsted Montenero ved Livorno, første Gang i Sommeren 1804; s. Louis Bobé: Thorvaldsen i Kærlighedens Aldre, Kbh. 1938, S. 54 ff.; s. Bay's Beskrivelse i Memoirer og Breve 32, 192 (1816). servus glebae [addictus]: Udtryk fra Romerretten om den til Jordstykket hørende Slave; d. v. s. Stavnsbunden. — S. 8. portraits: Portrætbysterne af Baron og Baronesse Schubart, senere udførte i Marmor i Rom, blev aldrig fuldt betalte og derfor ikke afleverede, nu paa Thorvaldsens Museum. bas relief: Musernes Dans paa Helikon, udført i Marmor i Rom, afbildet Rom og Danmark 1, 177; Thorvaldsens Museum; i ændret Udførelse 1816. neveu: Grev Ditlev Christian Ernst Reventlow til Brahetrolleborg 1782—1854 eneste Søn af Grev Ludvig R. († 1801) og Sybille R., f. Schubart; Bobé 9, 200 (Portræt) og passim, s. Geheimeregistr. 6/7 1805: Passeport pour le comte Detlef de R. qui compte faire un voyage en païs étranger accompagné du docteur Schroeder; den planlagte Rejse til Italien i Nov. 1805 (Thiele 2, 27) maatte udskydes paa Grund af Krigen; s. 2, 9; angaaende Grev R.'s Rejse med sin Mentor, Joh. Chrn. Theodor *Schröder* 1777—1814, imm. i Göttingen 22. og 24. Okt. 1803, s. Bobé 9, S. XLVI, 149/50 og passim.

S. 9. le Comte de Reventlow: s. ovenfor. rétablissement de la paix: den 3. Koalitionskrig mod Frankrig afsluttedes, efter Napoleon's Sejr ved Austerlitz 2. Dec. 1805, for Østrigs Vedkommende ved Freden i Presburg Dec. 1805/Jan. 1806. le roi de Prusse: Friedrich Wilhelm III. (1797—1840) havde i Okt.—Nov. 1805 nærmet sig de Allierede (England, Rusland og Østrig) uden dog aabent at tiltræde Koalitionens mod Frankrig. son frère le Capitaine: Baronesse S.'s ældste Broder, Willem Arent van Wieling, var Forretningsmand i Amsterdam; af de øvrige blev én Fændrik i den østrigske General Wenzel Colloredo's Regiment 16/7 1799, fransk Krigsfange 18/5 1800; en tredje, Charles, var i 1813 død, efterladende sig 7 Børn; s. Schubart's Arkiv, Pakke 25, Fasc. e. M. Lund: J. L. Lund 1777—1867 dansk Maler, i Rom Efteraaret 1802—August 1810 og 1816—19; den følgende Tidsangivelse stemmer ikke med L.'s Komme til Italien fra Paris. occupations d'Ancona: den første (1797—99) endte med Fransk-mændenes Kapitulation 12/11 1799; omkring Midten af Oktober 1805 besattes A., en i maritim Henseende vigtig Plads i Kirkestaten, paany af den franske Marskal Laurent Gouvion marquis Saint-Cyr 1764—1830; s. d'Haussonville: L'Église Romaine et le Premier Empire 2, 1869, S. 55. mon *Frederic*: Federico Salvatore Zoëga 1798—1881 den eneste overlevende af Z.'s fem Sønner, Genstand for Faderens store Omsorg, ofte nævnt i hans Breve; Welcker 2, 24 116 135 138 140 f. 143 145 f. 154 183 186 192 199 213 230 ff.; Bobé 5, 209 f.; Humboldt-Welcker Nr. 115* og passim. — S. 10. fille aînée: Laura Zoëga 1784—1825/26; Welcker 1, 250 ff. 257; 2, 2 231; ved Faderens Død (10/2 1809) 24 Aar gammel, kort Tid efter forlovet med den franske Billedhugger og Akademistipendiat Charles-René Laitié 1782—1862, i Rom c. 1804—c. 1812; havde derefter et Forhold til den tyske Maler Ferdinand Jagemann 1780—1820, i Rom 1807—Aug. 1810; blev saa forlovet med den franske Maler og Akademistipendiat Jean-Auguste-Dominique Ingres 1780—1867, i Rom Efteraaret 1806—1820; faldt endelig til Ro i et Ægteskab (1817) med en Købmand Salvadori i Pisa; døde senest Januar 1826; s. Brev fra Friederike Brun og Mimma Zoëga til Schubart, 26/1 1826; Thiele 2, 347; Carl V. Petersen: Et Blad af Ingres Kærlighedsroman i det danske Rigsarkiv, i Kunstmuseets Aarsskrift 3, 1917, S. 61—66; Humboldt-Welcker 339 (Registret). le mal de sa sœur: den 16aarige Isidora (Isis) døde, ligesom senere Moderen, af Brystsyge i Juni 1805. *Emilie*: Emilia Maria (Mimma) Z. 1801—68, kom efter Z.'s Død til Friederike Brun, der tog hende med til Danmark i 1810, † ugift i Roskilde; Welcker 2, 186 192 232; s. 12, 41. Emil *Eduard Theodor v. Humboldt* 1797—1871 ældste Søn af Wilhelm og Caroline v. H.; Gothaisches genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser 1897, S. 391; Familjerne H. og Z. var Naboer: H. boede siden Januar 1803 i Palazzo Tomati, Via Gregoriana 42, Z. siden Februar 1785 (Welcker 1, 256) i Nr. 44. apprend à écrire et à faire des comptes: de Humboldt'ske Børn: Caroline f. 16/5 1792, ovennævnte Theodor f. 19/1 1797, Adelheid f. 17/5 1800 og Gabriele f. 28/5 1802, havde til Lærere i Skrivning og Regning to Italienere, Camminati og Armellini (Humboldt-Welcker 53); Humboldt underviste selv Datteren Caroline, bl. a. i Græsk; da han forlod Rom (14/10 1808) overtog Z. Græskundervisningen; R. Haym: Wilhelm von Humboldts Briefe an F. G. Welcker, Berlin 1859, S. 6/7 og Humboldt-Welcker 53. — S. 11. Adam Wilhelm *Hauch* 1755—1838 Overhofmarskal, Chef for den Kongelige Mønt- og Medaillesamling i København (1803 ff.). Christian Fædder *Høyer* 1775—1855 dansk Maler i Rom (1805—11); Noack 2, 278 (Hoyer). la patente du chevalier Borgia: s. 1, 6. Christian Günther *Bernstorff* 1769—1835 dansk Udenrigsminister

(1797—1810). Ignazio de Rossi 1740—1824 italiensk Koptolog, Forfatter til »*Etymologiae Aegyptiacae*«, Rom 1808. 4. Hans Christian Rat(h)je 1767—20/10. 1805; udenlands 1802 ff. Charles Frederik Ferdinand Stanley (d. y.) 1769—tidligst 16/11 1805 dansk Arkitekt; Weilbach (2, 409 f.) og Thieme-Becker (31, 468) angiver begge fejlagtigt den 8. November (hans Daabsdag) som Dødsdag; Thiele 2, 257 f. — S. 12. le prince du Saxe Gotha: den senere Hertug Friedrich IV. von S.-G. 1774—1825, regerende Hertug (1822—25), i Rom Vinteren 1805—06 og senere, Konvertit. Henrik Vilhelm Lundbye 1772—1830 dansk Chargé d'affaires i Tunis (1807—12), rejste 1804 som Konsulatssekretær over Italien dertil; senere Redaktør af »Svada«; Slægthaandbogen 558: Farbror til Maleren Johan Thomas L. († 1848).

3.

nos compatriotes: s. Noten til 3, 15. — S. 13. Gaetano Palloni 1766—1830 Dr. med. og Professor ved Universitetet i Pisa, Sekretær ved Accademia italiana delle scienze, belle lettere ed arti i Livorno. la transporter à Montenero: fra Pisa; s. Brev fra Baronessen til Ernst Schimmelmann, Livorno 15/6 1806 (RA): om det nylige Opbrud fra Pisa, venter i Løbet af et Par Dage atter at være paa Montenero; om Festligholdelsen af Baronessens 42aarige Fødselsdag d. 10. Sept. s. Museum 1890, S. 259. lettre du 16 [mai]; Welcker 2, 187 ff. Ma femme: Maria Elisabetta Geltrude Z. 1765—1807 f. Petruccioli; s. Bobé 5, 209; Münter IV 163. flux d'en bas: vel diarrhée eller dysenterie s: Blodgang. offre genereux: s. 5, 21 (Votre bonté). — S. 14. Ardia: Ardea, By i Latium mellem Albano og Havet, 37 km Syd for Rom; ogsaa det Rom nærmere Ostia og Fiumicino benyttedes dengang lejlighedsvis til Søbade; s. Humboldt-Welcker 23. Johan Hendrick Wulffen Junior: Søn af Købmand i Livorno Joh: Hein: W., kgl. dansk Konsul i Civitavecchia (Bestalling 16/11 1803); oprettede i 1805 sammen med Gerhard Stub fra Bergen (s. 6, 23), der i 9 Aar havde gjort sig bekendt med Handelen i Italien, Handelshuset Wulffen & Stub i Livorno; ansøgte fra København 4/8 1812 om Stilling som Toldkontrollør i Flensborg, hans Fødeby, hvor han havde Kone, 3 Børn, en Søster og sin gamle Moder at forsørge; den foretrukne blandt de 38 Ansøgere blev Johan Ditlev (v.) Sick, Premierløjtnant af den danske Artilleri Bataillon. I December 1812 opholdt W. sig i Flensborg, hvorfra han ikke synes at være vendt tilbage til Italien; død før 1/6 1814 (Brev fra Vicekonsulen i Civitavecchia Teofanio Arata til Kommercekollegiet); en Bror til ham, Paul H. Wulffen, skriver til Thorvaldsen fra Livorno 15/3 1827; jvf. Münter IV 162 (Livorno 1785: Wulf); Thiele 2, 53; 3, 12; Louis Bobé: Frederikke Brun, 1910, S. 200. M. Mathei: enten Ernst Gottl. Matthäi 1779—1845 sachsisk Billedhugger, i Rom 1805—20, eller hans ældre Broder Historiemaleren Joh. Friedr. M. 1777—1845, hvem Schubart i 1802 havde taget med fra Dresden til Italien (Museum 1890, S. 259); begge Brødre var, ligesom Thorvaldsen, hyppige Gæster paa Montenero; Thiele 2, 51 61 f. Sophus Frederik Raben 1784—1828 (Karlsbad); DAA 1896, S. 330; s. 10, 33 (Kammerjunker 1810); ifølge Hof- og Statscalenderen 1810, S. 149 Gesandtskabs Cavallier ved det Kgl. Westphal. Hof; udat. Brev til Schubart fra Florens (RA). envoye de marbres: de ovennævnte Portrætbyster af Baron og Baronesse S. samt A. P. Bernstorff's Byste, en Replik af den tidligere Byste (1795), som var blevet sendt til Nic. Abildgaard, af denne overlodes til Statsminister C. D. F. Reventlow og nu er paa Brahetrolleborg; angaaende Forsendelsen af de tre Byster tilligemed Bondacca's Møntsamling fra Rom til Livorno s. Brev fra Schubart til Zoëga, Pisa 2/6 1806, Svar paa Z.'s Brev af 28/5 (KB, blandt Breve til C. F. Stanley). — S. 15. nos compatriotes:

jvf. 3, 12; vel foruden de nævnte, Raben og Bielke, den hos Thiele 2, 69 f. omtalte danske Baron [Otto Reedtz-Thott 1785—1862 til Baroniet Gaunø (Oktober 1805)], der i Sommeren 1806 i Selskab med flere Landsmænd besøgte Rom og ligesom den nedenfor nævnte Bielke bestilte en Hebe i Marmor, der senere afbestiltes (Reedtz-Thott til Thorvaldsen, Gaunø 28/3 1812); maaske samme Bestilling; s. Danske Herregaarde ved 1920, 1, S. 84 ff. og DAA 1894, S. 326 f. Johan Christian *Bielke* 1781—1846 dansk Søofficer, Kammerjunker (1804), fik 22/5 1805 Rejsetilladelse til Udlandet paa 2½ Aar; DAA 1887, S. 70; Marquard og Topsøe-Jensen: Officerer i den dansk-norske Søetat, 1, 1935, S. 108 f.; ægtede efter Hjemkomsten 9/12 1806 en Søster til ovennævnte Baron R.-Th. fouilles: s. Brev fra Z. til Münster, 27/4 1805 (KB), hvorefter Slutningen, i tysk Oversættelse, er meddelt Welcker 2, 182. Giuseppe Antonio *Guattani* 1748—1830 frugtbar antikvarisk Forfatter; udgav, da Münster var i Rom, Maanedsskriftet »Monumenti antichi inediti, ovvero Notizie d'antichità e belle arti«, Rom 1784—89 (÷ KB), som han i 1805 søgte at fortsætte med nogle maanedlige Hæfter, »Memorie enciclopediche Romane« 1, 1806; senere Sekretær i Akademiet S. Luca i Rom; Elise v. d. Recke 4, 104; Thiele 2, 252; Noack 2, 223; Münster IV 127. excavation à Ostia: Udgravningerne i arkæologisk Øjemed begyndte i 1780'erne ved Private; Pius VII (1800—23) forbød dette og lod foretage Udgravninger paa Statens Vegne under Ledelse af Carlo Fea og Giuseppe Pettrini; de systematiske Udgravninger begyndte dog først 1855 i Pius IX's Regeringstid under Ledelse af Pietro Ercole Visconti. Elise von der *Recke* 1756—1833 f. Rigsgrevinde von Medem, i Rom 7/11 1804—12/6 1806. la gîte cet avril: foruden Z. var ogsaa Maleren Joh. Chr. Reinhart (s. 5, 21) med i Følget; Elise v. d. Recke 4, 109 ff. (2/5); Otto Baisch: Joh. Chr. Reinhart u. seine Kreise, Leipzig 1882, S. 194 f. monuments intéressans en marbre: s. Carlo Fea: Relazione di un viaggio ad Ostia etc., Rom 1802 (8.), S. 42 ff. Marcaurele: s. Elise v. d. Recke 4, 105 (i Canova's Atelier i Rom). une rue: Hovedgaden (cardine massimo), som førte fra Tiberen til Torvet. — S. 16. Thermes de Diocletien: den største Varmtvandsbadeanstalt i Kejsertidens Rom; i en Del af det uhyre Ruinkompleks findes siden 1886 Thermemuseet (Roms Bymuseum). Andrea *Palladio* 1508—80 italiensk Arkitekt; s. Le Terme dei Romani dissegnate da A. P. e ripubblicate da Ottavio Bertotti Scamozzi. In Vicenza 1797 (4.), S. 41—46, Tavle XI. temple de Vesta: det lille Rundtempel paa Piazza Bocca della Verità. — S. 17. Colossée: s. Welcker 2, 188. Carlo *Fea* 1753—1836 romersk Arkæolog, Forfatter af »L'integrità del Panteon rivendicata a Marco Agrippa«, Rom 1806; 2. Udgave 1820. 4.; Münster IV 123; EI 14, 921. Alois *Hirt* 1759—1839 tysk Kunsthistoriker, i Rom 1782—96 og 1816—17, Forfatter til »Osservazioni storicoarchitettoniche sopra il Panteon«, 1791, i tysk Oversættelse i F. A. Wolf og Phil. Buttmann: Museum der Alterthums-Wissenschaft; s. Neuer Nekrolog der Deutschen 15 II 1839, S. 679; Münster IV 129; Welcker 2, 216 og passim. tête de Mercure: s. Mus. Chiar. Tvl. XXII; jvf. 4, 19 (statue de Mercure). Lucangeli: Welcker 2, 188.

4.

S. 18. notre caisse: Kassen med den Bondacca'ske Møntsamling; s. 1, 5; 5, 22 og 6, 24. Wilhelm v. *Humboldt* 1767—1835 preussisk Gesandt i Rom (1802—08); han og hans Familie flyttede i Jan. 1803 fra Villa Malta ind i hans Forgængers, Uhden's, Lejlighed i Pal. Tomati, hvis Ejer, den gamle Grev Tomati, døde 1812; sammesteds boede John (Giovanni) *Brown* 1738—1821 Søn af fransk Konsul i Trondhjem James B., allerede i 1784 i Rom, Konvertit; s. Historisk Tidsskrift 8 I 291 (Bobé). Rappezzini:

af det italienske Verbum rappezzare 5: sammenflikke. — S. 19. Guiseppe *Petrini*: romersk Arkitekt. Gaspare *Capparone* (Caperoni) della Guardia 1756—1808 italiensk Gemmeskærer. Il Museo Chiaramonti, aggiunto al Pio Clementino ... pubbl. da Antonio d'Este e G. C. 1, Rom 1808. Fol. Il Museo Pio-Clementino, paabegyndtes af Giambatt. Visconti (1, 1782) og fortsattes af Sønnen Ennio Quirino V. 2—6, 1784—92; 7, 1807. Fol. Filippo Aurelio *Visconti*: romersk Arkæolog, Broder til Ennio Quirino V. Johan David *Akerblad* (Akerblad) 1763—1819 svensk Arkæolog og Linguist; flyttede i Efteraaret 1809 ind i Pal. Tomati. Venus demi-nuë: jvf. Mus. Chiar. Tvl. XXVI (Venus Anadyomene). Mercure: Mus. Chiar. Tvl. XII; jvf. 3, 17 (tête de Mercure). — S. 20. Vincenzo *Pacetti* ca. 1746—1820; navnlig Francesco Antonio Franzoni 1734—1818 var berømt som Restaurator af Skulptur; Mus. Chiar. passim; Thieme-Becker 12, 391. d'esse de la Paix: Kephisodotos' Eirene med Pluto; jvf. Zoëga's Indberetning til Arveprins Frederik, Rom 27/10 1790, S. 8—9 (Ny kgl. S. 4. 3224) og Antologia romana 17, 1791, S. 105—06 (Okt. 1790); angaaende den først af Heinrich v. Brunn identificerede Statue i Villa Albani s. Furtwängler: Katalog der Glyptothek², S. 216 ff. Pausanias: 1.8, 2 og 9.16, 1. Friedrich Wilhelm v. *Erdmannsdorf* 1736—1800 tysk Arkitekt, i Rom for 4. Gang 1789—90 som Rejsledsager for Karl Georg August, Erbprinz von Braunschweig, tillige for at gøre Indkøb for Friedrich Wilhelm II. (1786—97). tête de Mercure: Mus. Chiar. Tvl. XV. Isis: Mus. Chiar. Tvl. I. Deriades: Konge i Indien, Dionysos' Modstander. autel découvert à Gabii: Mus. Chiar. Tvl. XXXVI—XXXIX. autel dédié à huit divinités: Mus. Chiar. Tvl. XVIII—XXI.

5.

S. 21. Votre bonté: s. 3, 13 nederst. Johann Christian *Reinhart* 1761—1847 tysk Maler og Raderer, for 3. Gang i Rom 1803—43. *Nunziata Labruzzi*: vel Datter af Z.'s Ven og Nabo, Maleren Carlo L.; Welcker 2, 231. premiti: »Mavekneb«. — S. 22. Antonio *Canova* 1757—1822 (Venedig), begravet i sin Fødeby Possagno; Sjelemesse for ham i Rom Fredag den 31. Jan. 1823; s. 27, 96 og Thiele 3, 169. Angelica *Kauffmann* 1741—1807 schweizisk Malerinde i Rom, ligesom Zoëga begravet i Kirken S. Andrea delle Fratte i Via Capo le Case. Andreas *Kalleberg* 1772—1827 dansk Arkitekt, udenlands 1804—07. Jakob Laurids *Thrane* 1785—1819 dansk Arkitekt, udenlands sammen med ovennævnte; Thorvaldsen udførte hans Byste i Rom. Son médecin: Kohlrausch; s. 1, 6. *Mathei*: s. 3, 14. Notre caisse: s. 4, 18. Tønnes Christian Bruun *de Neergaard* 1776—1824 til Bonderup, naturvidenskabelig Forfatter, ~ 1804 i Wien Therese L. B. Baronesse von Mannagetta und Lerchenau; Wurzbach 16, 381 ff. dessinateur François: Thomas-Charles Naudet 1773—1810 fransk Landskabsmaler og Raderer, udførte Tegningerne til Stikkene i N.'s Voyage pittoresque du Nord de l'Italie, Paris 1820. Fol.; ifølge Fortalen gik de over Store St. Bernhard 6/7 1806 paa deres første Italiensrejse.

Nr. 6—16. Breve fra Frederik Münter, 1808—17.

6.

S. 23. Brev af [7/3 1808]: KB, med udførlige Citater af Brev fra Zoëga til Schubart, 17/2 1808, angaaende Mønterhvervelser for den Kgl. Mønt- og Medaillesamling i København. Carl Ludwig von *Baudissin* 1756—1814 til Rantzau og Lammerhagen havde i August—November 1807 Kommandoen over samtlige Linie- og Landeværnstrupper i Sydjylland, derefter

Kommandant i København; M. ønskede hans Anmærkninger til sit Skrift: *Die Belagerung von Kopenhagen im Sommer 1807*, Kph. 1807. 8. i hans Egenskab af Medlem af Over-Krigskommissionen. paa Søndag: den 8. Maj. Edouard Romeo *Vargas* Bedemar 1770[?]-1847 belletristisk Forfatter, Mineralog, Eventyrer af uvis Herkomst; efter egen Angivelse født i Kiel i Aaret 1770 af spanske Forældre; meget taler for, at han i Virkeligheden er identisk med den Carl Groß, Lægesøn fra Magdeburg, født 5/6 1768, som indskreves ved Universitetet i Göttingen 26/4 1786; s. Otto Deneke: *Der Malteser-Ritter von Göttingen*, Göttingen Juni 1937, suppleret med Breve fra samme til Redaktionen af »Dansk biografisk Leksikon«. Livorno 2/11 1792 indførte V. sig i den danske Miniaturmaler Christian Hornemann's Stam-bog ledsaget af Silhuet (Kobberstiksamlingen, København); V.'s lille Skrift »Kleine militärische Bemerkungen«, 1799 (÷ KB) skal være dediceret oven-nævnte Grev Baudissin, dansk Oberst (Deneke); 1798 stiftede V. *Accademia Italiana* i Toskana, hvis Præsident han var til 1807, Schubart Vicepræsident siden 1804; 1801-05 havde V. en militær Charge i Neapel, hvor Elise v. d. Recke traf ham i Maj 1805 hos den fhv. danske Konsul Christian Heigelin; s. Elise v. d. Recke 3, 1815, S. 80. Schubart havde lært V. at kende ved sin Ankomst til Italien i 1802, og V. var paa Schubarts anbefaling blevet udenlandsk Medlem af Videnskabernes Selskab i København (21/11 1806), som han dedicerede sin Piece »Dissertazione sulle miniere della Sardegna«, Livorno 1806. 8. I Slutningen af September 1809 kom V. paa Vejen til København til Brahetrolleborg (Bobé 9, 230 ff.) og den 25/1 1810 faldt den kongelige Resolution angaaende hans Sendelse til Norge, hvortil han i 1810-14 foretog to mineralogiske Rejser, s. *Reise nach dem hohen Norden durch Schweden, Norwegen u. Lappland* 1-2, Frankfurt a. M. 1819. 8. Angaaende Münter og V. se Bobé 5, 167 og 8 T. 23; Münter's franske Koncept til Svar paa Vargas' Brev af 10/2 [1813], hvori han anholder om Fanny Münter's Haand, blandt V.'s Breve til Schubart i RA; jvf. V. til Schubart, Kbh. 17/2 1813 og M.'s Dagbog 16, 70 ff. *Bergværker i Norge*: spec. angaaende Kongsberg s. Norsk slekthistorisk tidsskrift 6, 1938, S. 218-40 307-34; Amund Helland: *Kongsberg Solvværks Drift før og nu*, Kria 1885, S. 45; Joh. K. Bergwitz: *Kongsberg som bergkoloni, bergstad og kjøpstad 1624-1924*, 1-2, 1924. Staten ophørte med Driften 1805 (Kgl. Rescr. 10/7 1805), men Private fortsatte Driften af nogle Gruber. Herr Svoger: Grev Ernst Schimmellmann. Grev Christian Ditlev Frederik *Reventlow* 1748-1827 Præsæs for Rentekammeret (1789-1813); Koncept til Brev fra S. til R., Pisa 13/2 1809, som Svar paa dennes Brev af 2/12 1808 angaaende V.'s Ansættelse i Danmark (RA). Gerhard *Stub*: s. Noten til Wulffen 3, 14; ifølge Brev fra S. til M., 10/12 1807, rejst til Kbh. paa en kortere Rejse; s. *Memoirer og Breve* 32, 189 og passim (Bay, 1816); gift med en Englænderinde (f. c. 1786), kan altsaa ikke være identisk med Gerhard Heiberg Stub 1780-1831 Købmand i Bergen; s. A. T. Gløersen. Slægten Meidell, 1903 (4.), S. 173/74. ung Mand fra Livorno: Grøn, s. S. 25 øverst: ifølge Brev fra S. til M., 27/7 1807, en Søstersøn af den 8, 31 nævnte P. A. Castberg og ansat i Firmaet Wulffen & Stub i Livorno; muligvis snarere et Søskendebarn, idet P. A. C.'s Faster, Anna Christina Blixencrone C. 1752-80, 1770 ægtede Lektor Jens Garmann Grøn 1743-81, og deres yngste Søn Jens Garmann G. 1779 (Kongsberg)-10/7 1814 (Kbh.), Grosserer, turde være ment her; han ægtede i Kbh. 22/12 1809 Catharina Lauretta Tychsen 1792-1855 fra Norge; s. Slekten C. gjen-nem 300 aar. Utarb. av A. St. C., Oslo 1938 (4.), S. 24. Hakon Jarl: Oehlenschläger's »Hakon Jarl hin Rige« udkom i »Nordiske Digte« i Kbh. i Efteraaret 1807; M. kendte det dog, inden det udkom, idet A. C. Gierlew, s. 8, 31, havde læst det op for ham; s. M.'s Dagbog, Dresden 6/9 1806

(15, 179 nederst). C. F. v. *Hellfried*: Forsøg til en politisk Overskuelse af Englands Overfald paa Danmark i Aaret 1807, Kbh. 1808. 8. (405 S.). Krigen mellem Danmark og Sverige: siden Februar 1808, da Rusland, der ligesom Danmark var Napoleons Allierede, faldt ind i Finland; Freden sluttedes i Jönköping 10/12 1809. Kongen: af Sverige, Gustav IV Adolf 1778—1837 Konge (1792—1809). Sir Edward *Thornton* 1766—1852 engelsk Gesandt i Stockholm Dec. 1807—Nov. 1808 og paany 1812 ff. — S. 24. Skibet *Prinds Christian*: Søtræfningen ved Sjællands Odde 22/3 1808. Carl Wilhelm *Jessen* 1764—1823 Chef paa »Christian Frederik«. Carl Adolph *Rothe* 1767—1834 Næstkommanderende. Justice Raad Andreas Bjørn *Rothe* 1762—1840; Münster IV 148. Søster: Friederike Brun, som i Aarene 1807—10 opholdt sig i Schweiz og Italien. Peter *Willemoës* 1783—1808, begravet sammen med J. W. Dahlerup og over 20 Menige, alle ilanddrevne, paa Oddens Kirkegaard 7/4; s. O. Lütken: Om P. W. Kbh. 1883, S. 122 f.; den tredje Officer, der faldt, var Løjtnant i Infanteriet Peter Abildgaard Soland, døbt 21/6 1779, Søn af Købmand i Flekkefjord Lars Berentsen S.; s. Johs. Beer: Om familien Beer i Norge, Kria 1912, S. 43*. ved Callundborg: en Umulighed. 2den Aprils Medaillen: uddeltes den 2/4 1802 som offentligt Hæderstegn til de Officerer og Menige, der havde udmærket sig i Kampen den 2. April 1801; i Guld besat med Brillanter, til Olfert Fischer; s. Afb. i »Den kgl. Mønt- og Medaillesamling«, Kbh. 1941, S. 73, Nr. 29, og uddeltes af Kronprinsen i Guld til 49 Sø- og 27 Landofficerer, samt til 35 Maanedsløjtnanter; s. K. E. Ackermann: Mønter og Medaljer, der staar i Forbindelse med den danske Marines Virksomhed, Kbh. 1920. 8. (Tidsskrift for Søvæsen. 91. Aargang. Ekstrahæfte). Kassen med Mynterne og Bøger: Bondacca's Møntsamling, s. 1, 5, som »eskorteret af 140 danske Søfolk« var afgaaet fra Livorno's Havn 20/1 1808 til C. H. Donner i Altona; indeholdt desuden til M. det italienske Akademi's Skrift »Magazzino di letteratura« og de tre første Hæfter af Zoëga's »Li Bassirilievi antichi di Roma incisi da Tommaso Piroli colle illustrazioni di G. Z. publicati in Roma da Pietro Piranesi«, Tomo 1, Rom 1808. 4.; mere udkom ikke, omfatter alene Basreliefferne i Pal. og Villa Albani. Antiquariske Commission: s. Victor Hermansen: Oprettelsen af »Den kgl. Commission til Oldsagers Opbevaring« i 1807 i: Aarbøger f. nord. Oldkynd. og Hist. 3 XXI, 1931, S. 265 ff.; oprettet 22/5; om M.'s Indsats spec. S. 292 ff.; jvf. Dagbogen 16, S. 39. Francesco Maria *Avellino* 1788—1850 neapolitansk Numismatiker, udgav »Giornale numismatico« 1—2, 1811. 4., hvis 1. Hæfte S. havde sendt M. (BiMü 546); det anf. Værk »In Ariadnes etc.« (BiMü 554) omhandlede en Guldmonet, slaaget af Ariadne, Datter af Kejser Leo. *Numi Italiae*: Italiæ veteris Numismata, Neap. 1808. 4. (BiMü 553). Don Michele *Calcagni*, italiensk Numismatiker, † i Palermo ca. 1814. Børge *Thorlacius* 1775—1829 Professor i latinsk Sprog, Medlem af Oldsagskommissionen. Conrad Friederich *Schmidt-Phiseldack* 1770—1832 Kommitteret i Generallandøkonomi- og Kommercekollegiet (1801—12), M.'s Svoger. — S. 25. Christian *Heigelin* 1742—15/5 1820 dansk Konsul i Neapel (1787—1804), efterfulgtes af sin Brorsøn Wilhelm H.; s. Louis Bobé: Frederikke Brun 149* og Münster IV 129. Georg *Koës* 1782—1811 klassisk Filolog; kom i Dec. 1808 til Rom; hans Svoger og Rejsefælle i Grækenland, P. O. Brøndsted, stødte senere til i Italien (Efteraaret 1809); sammen rejste de det følgende Efteraar til Grækenland, hvor K. døde paa Zante 6/9 1811. min Søster atter ikke vel: den 10/12 samme Aar sendte Frederikke Brun fra Rom et bønfoldende Brev til sin »Très cher Ami et Protecteur!« Grev Schimmellmann i Anledning af hendes Hjemkaldelse. *Augusta Brun* 1790—1845, ~ 11/10 1811 Gustav v. Rennenkampff, s. 10, 35; hentedes hjem af Broderen Carl det følgende Aar. Addelaide (*Ida*)

Brun 1792—1857, ~ 4/2 1816 Grev L.-Ph. de Bombelles. Hermann Adolph Cph. *Schmidt-Phiseldack*, f. 14/4 1803, cand. jur. 14/4 1827, † »ubefordret« 20/5 1827; s. Richter: Jur. Stat S. 291. Frue Søster: Grevinde Sybille Reventlow 1753—1828 f. Schubart. Francesco *Daniele* 1740—1812 Historiker og Numismatiker i Neapel; Münster IV 120. Melchiorre *Delfico* 1744—1835 Forfatter i Neapel og Teramo; Münster IV 120. — S. 26. overalt: idetheletaget. Domenico *Forges Davanzati* 1742—1810 italiensk Monsignore, Prælat af Canosa, Medlem af Akademiet i Neapel; s. Karl Morgenstern: Reise in Italien 1, 1813, S. 35 f. og Brev fra Münster til Melchiorre Delfico, Kbh. 26/11 1808.

7.

Svar paa 2 af Deres Breve: 24/7 og 4/8 angaaende Vargas og Migliorini Spinola's Møntsamling; Brevet af 30/6 omhandler Zoëga's Born m. m. Holsteinborg, Besidder: Lensgreve F. A. Holstein 1784—1836, gift (1808) med Wilhelmine Komtesse Reventlow fra Brahetrolleborg. Forestilling til Kongen: Montenero 10/7 1809, vedlagt Brev til Schimmelmänn af 14/7 (Schimmelmänn'ske Arkiv, Pakke 41, RA); s. Finansskoll. Journ. 1809 Nr. 2202 (Kgl. Reskr. af 2/9 1809) og Kabinetsarkivets Forestillingsprotokol Nr. 3429: Resolution 14/11; Sønnen 500 Rdl. indtil sit 21. Aar, ellers som foreslaet af M. Cabinetssekretairen: Peter Carl Jessen 1772—1830 Kabinetssekr. fra 1808 til sin Død. Chr. Wilh. *Lange* 1753—1839 Deputeret (1800—16), senere (1833) Generalpostdirektør; s. dette Tidsskrift 7 III, 1919, S. 41—55. Christian *Birch* 1760—1829; Welcker 2, 254 (Reg.). Ernst Philipp *Kirstein* 1759—1834 surnumerær Deputeret 1809. N. I. *Schow* 1754—1830 Professor, ~ 1794 Anna Rosine Rothe, Datter af Tyge Rothe 1731—95; s. Münster IV 148. — S. 27. Directionen for Museum ved Kongens Bibliothek: om Moldenhawer's Plan af 15/1 1809 om Oprettelsen af et »Museum« ved KB til Udgivelse af dets Haandskrifter s. Werlauff 323 ff.; Direktionen bestod, foruden af Bibliothekschefen, Hertugen af Augustenborg, og Moldenhawer, af Professorerne J. Kierulf og Børge Thorlacius, samt Laur. Engelstoft som Sekretær. Departements Chefen: Otto Joachim Moltke 1770—1853 Direktør i Rentekammeret (1804—13). — S. 28. Fortegnelse over Romerske Mynter: tilhørende den nedenfor nævnte Migliorini Spinola. M. Aurelius *Carausius* † 293 Usurpator i Britannien. Eparchius *Avitus* † 456 vestromersk Kejser. *Manlia Scantilla*, Kejserinde, gift med Soldaterkejseren M. Didius Julianus († 193), deres Datter var *Didia Clara*. *Antinous* † 130 Kejser Hadrian's Yndling. *Afrania*: en Møntmester Sp. Afranius; PW 1, 712. *Aurelia*: en Møntmester L. Aurelius Cotta Konsul 65 f. Kr. *Clodia*: en P. Clodius M. f. var Møntmester 38 f. Kr. *Sergia*: vel Sergius Silus, Quaestor i 90'erne f. Kr. *Titinia*: maaske C. Titinius, Møntmester ca. 150—125 f. Kr. Melchiorre *Delfico*: Memorie storiche della Repubblica di San Marino, Milano 1804. 4. og Pensieri su l'istoria e sull'incertezza ed inutilità della medesima, Forlì 1808. 8. (BiMü 438). Kiøbenhavn's Beleiringshistorie: L'assedio di C. nell'anno 1807. Traduzione libera di E[rmanno] B[arone] de S[chubart], Pisa Luglio 1809. 8.; et Fragment af Oversættelsen (Traduzione libera d'un Eremita di Montenero) i S.'s Arkiv, Pakke 20 (RA); Eksemplarer sendtes Münster, dels med en Skibskaptajn Christensen fra Fyn, dels gennem Departementet for de udenlandske Affærer. — S. 29. Saverio *Landolina* 1742—1814 Oldforsker i Syrakus; Münster IV 133. Donato *Tommasi*, marchese di Casalichio 1761—1831 neapolitansk Statsmand; Münster IV 157. Afhandling for det italienske Akademiet: Sur local d'Eleusis; s. 10, 35 og 11, 37. Georg Heinrich Waldemar *Müller* (Möller) 1762—1834 Lærer i Historie og Geografi, i Tysk og Dansk ved det holstenske Militær-

akademi i Rendsborg (1802 ff.), udgav »Deutsch-Dänisches Wörterbuch. Rev. von Fr. Hoegh-Guldberg 1—3«, Kiel 1807—10. 8. Nieces Brøllup: Charlotte (Lotte) Brun 1788—1872, ~ 4/8 1809 en Søn af Faderens tidligere Kompagnon A. W. Pauli og Magdalene (Manon) Poel 1757—1825, en Søster til den 24, 92 nævnte Piter Poel, August Wilhelm P. 1781—1858 hanseatisk Ministerresident i Kbh., død i Rom og begravet ved Cestiuspyramiden; Noack 2, 441. Vexler: Friederike Brun foreslog gennem Schubart Grev Schimmelmänn, at hun fik Dispositionsret over de af Zoëga efterladte 3.200 »piastre forte«, mod at hendes Mand i Kbh. indbetalte Beløbet, for derved at undgaa Kurstabet; s. Brev fra Schubart til Schimmelmänn, 10/4 1809 (Duplik) og til Finanskollegiet (Schimmelmänn's Arkiv, Pakke 41); jvf. Finanskollegiets Journal 1809, Nr. 1530: Resol. 13/6: »de i Zoegas Boe forefundne Penge maatte remitteres i sikke Vexler til Bank Compt. i Altona, da man derefter vil omsætte Beløbet i transportable Statsfonds«. Carl F. B. Brun 1784—1869 til Krogerup, eneste Søn af Constantin og Friederike Brun. *Grev Schimmelmänn*: s. 6, 25. Contract: af 24/5 1805; medundertegnet af Carl Woltersdorff (s. Bobé 8 T. 12) og Johann Reinhardt som Vidner; Afskrift iblandt de Krenchel'ske Papirer og, med Schubart's Haand, i S.'s Arkiv, Pk. 24, blandt Brevene fra Friederike Brun. Otto Blome 1770—1849 dansk Gesandt i Rusland (1804—41); arbejdede paa, at Danmark skulde støtte Rusland i dets Krig med Sverige. A.-A.-L. Caulaincourt 1773—1827 Hertug af Vicenza, fransk Ambassadør i St. Petersborg (1807—11). Christian August 1768—1810 Prins af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenburg, Statholder i Norge (1809), valgtes Juli 1809 til svensk Tronfølger. — S. 30. *Frederik* (Friedrich) 1771—1845 Prins af Hessen-Kassel, afløste Christian August som Vicestatholder i Norge; afløstes i Maj 1813 af Christian Frederik. svensk Val: den svenske Kyst; jvf. Johs. Ewald: *Fiskerne* (3, 188): Fra Vallen hørtes Vraal, som brød den tykke Sky. Caroline v. *Humboldt* 1766—1829 f. von Dacheröden, Brevet af 5/4 1810 i KB. *Donati Orsi*: en Bankier af dette Navn i Florens i 1785; Münter IV 141. hans Søster: Valentine Regine Sophie Brun 1753—1824; s. Louis Bobé: *Frederikke Brun* 229*. — S. 31. *Kobbermynter*: med Brev fra S. til M. af 10/12 1807 sendtes en »Etruskisk Kaaber Mynt beskrevet af Møntkenderen Herr Thomas Hall, tilligemed Zoëgas Bemærkninger«; s. 10, 33. A handlingen oplæst: en Afhandling om Cimbrerkrigen, dediceret Oldsagskommissionen og oversat til Dansk af Schubart. Andreas Christian *Gierlew* 1774—1845. Ministerialforandringen: Christian Bernstorff og Broderen Joach. Friedr. 1771—1835 gik af 28/4 1810, henholdsvis som Udenrigsminister og Direktør for Udenrigsministeriet. Min Kone: Maria Elisabeth (Elise) M. 1771—1842 f. Krohn, Datter af 1. Borgmester i Lübeck Hermann Dietrich K. († Dec. 1805); efter M.'s Referat at dømme synes der at foreligge »endogene melankolier af den manio-depressive type«; venligst meddelt Udgiven af Hr. Overlæge Paul J. Reiter. Vincenzo *Chiarugi* 1759—1820 Sindssygelæge i Florens, siden 1788 Direktør for det af ham grundlagte Sindssygehospital Bonifazio. Peter Atke *Castberg* 1779—1823 Læge og Døvtummepædagog; angaaende hans Rejse i Italien 1804 s. Brev fra C. til Frederik Moltke, Bordeaux 22/10 1804 (blandt Breve til Schubart, Pk. 24): kom 11/5 1804 til Venedig, derfra over Bologna til Florens, hvor han blev en Maaned og »opholdt sig længe ved de skønne Hospitaler«. Paris: hvor Philippe Pinel 1755—1826 den berømte Psychiater virkede. Til Norrge: M. kom hverken dengang eller senere til Norge.

9.

S. 32. sidste Brev: 29/5 1810. Zoegas Bog fra Fængslet: Katalogen over Borgia's kopt. Haandskrifter; s. 1,6 og Welcker 2,233; i Virke-

ligheden var det John Brown, som udvirkede Frigivelsen; s. Brown til Schubart, Rom 23/12 1809 (afgjort 20/12 1809) og Konzept til Svarbrev fra Schubart, Montenero 5/1 1809 (skal være 1810) med Lykønskning til Resultatet; s. Humboldt-Welcker 66. Andreas *Birch* 1758—1829 Biskop i Aarhus (1805—29). Wolf Frederik *Engelbreth* 1771—1862 Koptolog. J. G. C. *Adler* 1756—1834 Orientalist, Generalsuperintendent i Slesvig (1792 ff.) og Holsten (1806 ff.). Erik Nissen *Viborg* 1759—1822 Direktør for Veterinærskolen; Schubart Mellemand mellem V. og Veterinæren Giovanni Brugnone i Turin 1741—1818. Diplom: M. Medlem af Accademia degli Indefessi i Alessandria ved Marengo 1/4 1810; s. 10, 35. Afhandling: s. 10, 35 (Samothraciske Mysterier). N. *Schow*: En Beretning om afdøde Professor og Ridder G. Z.'s Liv og Fortienester, Kbh. 1809. 4. (Særtryk af Videnskabernes Selskabs Skrifter). Marc-Nicolas *Puerari* 1766—1845 Professor i Fransk ved Københavns Universitet.

10.

S. 33. Skipperen: en norsk Koffardikaptajn Eger; s. S. til M., 29/5 1810. tvende Bøger: 1. Hæfte af det ital. Akademis Journal og Antonio Cesari: Dissertazione sopra lo stato presente della lingua italiana, Verona 1810. 4. (KB); angaaende Forfatteren, 1760—1828, s. Biographie universelle 7, 363 f. og EI 9, 880 (Portræt). Kammerjunker *Raben*: s. 3, 14. Thomas *Hall*: engelsk Præst i Livorno, Amerikaner af Fødsel, Mønt- og Malerisamler, s. 20, 83, Schubart's Korrespondent (1812—14); har en gift Datter i Bergen (1812); s. Thiele 2, 52 (Haal) (i 1785 hed den engelske Præst i Livorno Hawke, s. Münster IV 128). Angelo *Fabbroni* 1732—1803 Universitetskansler i Pisa; Münster IV 122. Ringen: en Carneol indfattet i en Guldring, fundet iblandt Karthagos Ruiner; s. Museum Münsterianum 3, S. 136, Nr. 205; jvf. M. til Goethe 30/8 1823 (Nr. 2). Dactyliothek: M.'s Samling af skaarne Stene overgik efter hans Død ved testamentarisk Gave til Nationalmuseet. Mynterne: S. havde medgivet Raben en lille Møntsamling fra Hall, som S. havde betalt med 10 Zechiner (Brev af 3/8). Francesco *Fontani* 1748—1818 Bibliotekar ved Biblioteca Riccardiana, personlig Bekendt af M. fra Rejsen 1785 (Münster IV 124); fremtrædende Medlem af Accademia Italiana (dets Biografo). Angelo *Fabbroni*: Vitae Italarum doctrina excellentium qui saeculis XVII. et XVIII. floruerunt 1—20, Pisa 1778 ff. 8.; Tom. 3 indeholder Steno's Biografi, S. 1—63; Schubart havde omsider antikvarisk oprevet alle 20 Dele (KB). Frederik Christian *Winsløw* 1752—1811 Hofkirurg. *Spinola*: ønskede at blive Ridder; s. 13, 41. Ordens Kansleren: C. L. v. Baudissin. d. 28. Jan.: Kong Frederik VI's Fødselsdag, som saadan Ordensdag. — S. 35. Erkebiskoppen af Upsal: Jac. Ax. Lindblom. Tommaso (II) IV duca de Vargas Machuca 1760—1843 Embedsmand i Neapel; Spreti 6, 825 f.; s. 14, 44. Niels *Rosenkrantz* 1757—1824 Udenrigsminister (1810—24). Ernst Frederik *Walterstorff* 1755—1820 dansk Gesandt i Paris. Christopher Wilhelm *Dreyer* 1738—1810. Gustav *Rennenkampff* 1783—1854 liflandsk Godsejer, ~ 11/10 1811 Augusta Brun. A. C. *Gierlew*: s. 8, 31, ~ 22/9 1810 Wilhelmine Josepha Holsten 1791—1812 Datter af Kommandør Christian H. († 1811). Samothraziske Mysterier: Erklärung einer griech. Inschrift, welche auf die S. M. Beziehung hat, Kph. 1810. 8.; s. 14, 44. Joh. Arn. Hieron. *Carstensen* 1783—1853 stud. theol. 1810, s. A. Konsulatssekretær i Algier, Fader til Tivolis Grundlægger, Georg C. Afhandling om det Locale i Eleusis: bestemt til Optagelse i 2. Bind af det Italienske Akademi's Atti, som ikke udkom, oversat paa fransk: af L. J. Hameken, s. 11, 37. *Andreas Bonnevie* 1782—1833 cand. theol. 1804; 1/5 1808 indtraadte han i Hæren som Fændrik ved Kronens Regiment i Helsingør;

ledsagede den svenske Tronfølger Karl Johan (Bernadotte) gennem Sjælland i Oktober 1810; † som Sognepræst i Øiestad i Norge, hans Fødeland. Rejsen til Italien blev ikke til noget, s. foruden Bricka og Norsk biografisk leksikon Familien Bonnevies i Danmark og Norge 1714—1930, Kbh. og Oslo 1931 (8.), S. 57—62.

11.

S. 36. *Spartacus*: det afgørende Slag mellem S. og Crassus, hvor S. faldt, stod i Lukanien; PW III. A. 2, S. 1535; s. Münster til H. v. Gagern, 10/8 1817 (Capaccio). A. C. Gierlew: skriver til Schubart fra Venedig 13/2 1811. F. L. Bang 1747—1820. Henrich *Calisen* 1740—1824. Joach. Dieterich *Brandis* 1762—1845. — S. 37. ældste Søn: Hermann 1792—1867 Landmand, den anden: Balthasar 1794—1867 Præst; s. 16, 47 f. og Balthasar Münster: Familien Münster's Stamtavle, Kbh. 1901. 8. *Pontecorvo*: Jean-Baptiste-Jules Bernadotte 1763—1844 fransk Marskal 1804, Fyrste af Pontecorvo (1806); valgt til svensk Tronfølger paa Rigsdagen i Örebro 21/8 1810 (Karl XIV Johan); rejste gennem Danmark til Sverige; gik over fra Helsingør til Helsingborg 20/10 1810. *Vexelcoursen*: den 20/10 var den 648; s. Marcus Rubin: 1807—14, 1892, S. 226. Tillæg: anf. Værk S. 534 (19/28 Sept. 1810): dog kun indtil 1.200 D. C. min Huusholdning: M.'s skattepligtige Indtægt 1809 var 14.475 Dansk Courant; Rubin: anf. Værk S. 530. *Fierding Smør*: ang. Priserne paa Levnedsmidler i 1810 s. anf. Værk S. 490 ff. Støvler med Opslag: s. Danmarks Riges Historie 5, S. 718 (Ill.). Ludvig Joseph *Hameken* 1778—1852; s. August Hennings' Dagbog 1802 (Da. Mag. 7 I, 1934), S. 181 Anm. 2. — S. 38. Joh. Paul *Schulthesius* 1748—1816 tysk evangelisk Præst i Livorno; konfirmerede 24/9 1808 Ida og Augusta Brun i det protestantiske Kapel, det eneste i hele Italien; jvf. Humboldt-Welcker 39/40 og Münster IV 151.

12.

overstaaede Fare: et af de ikke sjældne Lynnedslag i Montenero. Charlotte *Schimmelmänn* 1757—1816 f. Schubart. — S. 39. Brevet fra Corfou: fra Sekretæren for det Ioniske Akademi Stelio Doria Prossalandi, † 1812; det ioniske Akademi oprettedes 1808 under den franske Besættelse og ophørte med Franskmandenes Rømning af Korfu i 1814; M. Medlem 20/6 1811; det var overvejende beskæftiget med Statistik og Økonomi; s. Henri Dehérain: La vie de Pierre Ruffin orientaliste et diplomate 1742—1824 Bd. 2, 1930, (4.), S. 106 Anm. 2. Thomas *Bugge* 1740—1815 Professor i Astronomi, Sekretær i Videnskabernes Selskab (1801—15). Efter vore Love: Vedtægter 1796 Art. 2; s. Det Danske Videnskabernes Selskab 1742—1942 Samlinger til Selskabets Historie, Kbh. 1942, S. 143. Akterne: Atti dell' Accademia italiana di scienze, lettere, ed arti, Tomo 1, Part 1—2, Livorno 1810. 4. E. R. de Vargas Bedemar's Titel: Ispettore delle Miniere della Norvegia (I, S. XXV). Tale til Medlemmerne af Accademia degli Indefessi: paa en Rejse i Norditalien i Juni-Juli 1810 havde S. tilbragt et Par Dage hos Migliorini Spinola i Alessandria. Giuseppe *Micali*: Storia d'Italia avanti il dominio de' Romani (BiMü 446); s. 13, 42. Peder *Malling* 1781—1865 Arkitekt, i Italien 1811—15. Müllers Lexicon: s. 7, 29. Aubin-Louis *Millin* 1759—1818 fransk Lærd. Erkebisp af Upsal; Jac. Ax. Lindblom; s. 10, 35. Luigi *Bossi* 1758—1835 italiensk Arkæolog; Münster IV 114; Schubart havde truffet ham i Milano, og B. havde givet ham til M. sit lille Skrift: Lettre sur deux inscriptions prétendues runiques trouvées à Venise, Turin 1805. 8. (KB fra BiMü, 1806!), rettet imod J. D. Åkerblad's Skrift om Piræusløvens Rune-

indskrift. antike Paster etc.: til Frimurerlogen i Kbh.; Schubart skaffede dem fra Rom gennem sin Kommissionær der, Giov. Gher. de Rossi, tilligemed to Lamper fra Katakomberne; s. S.'s og de R.'s Brevvexling (8/3 og 20/3 1811) i Schubart's Arkiv, Pk. 18. — S. 41. Tegola Etrusca con lettere: s. 15, 45 (Fragment af et Laag fra Volterra), bestemt for M.'s Lapidarium, indmuret i Bispegaarden. Christus Hoved i Mosaik: S. lod dette udføre i Rom efter Annibale Caracci's Ecce Homo (s. Münter til I. H. v. Wessenberg, Kph. 30/10 1827 (Münter VI 367)) »af den ypperste Nutids Kunstner i dette Fag« under Thorvaldsen's Overopsyn, og havde saavel dette som Pasterne og Lamperne med til Kbh. i 1811. Luigi Lanzi 1732—1810 Etruskolog og Kunsthistoriker; Münter IV 133. Domenico Sestini 1750—1832 italiensk Numismatiker i Berlin og Florens.

13.

Brevet modtaget i Pisa 2/3 og besvaret 4/3. attraaede Naade: Migliorini Spinola havde gennem S. foræret den antikvariske Kommission »Celarii's ældgamle Italienske Landkort, et af Ptolemei, Guid. Ferrarii Inscriptionum ed. altera Italica auctior ducentis, [Mediol. 1772. 8. (nu KB)], samt Ch. Denina: Tableau historique, statistique et moral de la Haute-Italie, [Paris 1805. 8. (nu KB)], ønsker til Gengæld Dannebrogens 4de Classe [Ridderkorset], er af den berømte ældgamle genuesiske Familie Spinola, har været Major og Commandant de place i Sardinien, men er nu ansat i l'Intendance du tresor public impérial à Alessandrie«. Fritz Moltke 1754—1836 Præsident for Generaltoldkammeret (1803—13). Jørgen Balthasar Winterfeldt 1732—1821. — S. 42. Kors i Knaphullet: Constantin Brun fik Ridderkorset den 28. Januar 1811. Giuseppe Micali: s. 12, 40. Secretair ... i Corfou: S. D. Prossalendi; s. 12, 39. Koës og Brøndsted: s. 6, 25. A. C. Gierlew: s. 11, 36. Regentskab: 5/2 1811 blev George, Prins af Wales, Regent under sin Faders, George IV's, Sindssygdom. Ministeriet: Spencer Percival 1762—1812 Premierminister (1809—12). Brev fra Vargas fra Røraas: 29/11 1810.

14.

S. 43. Carl Christian Holck 1758—1816. Hos mig: angaaende Bispindens Sygdom s. 8, 31. Magnetisme: Behandlingen ved Magnetisme (am Baquet) var i disse Aar paany bragt frem af de to Berlinerlæger, K. C. Wolfart 1778—1832 Elev af Mesmer, der i Aarene 1807—13 praktiserede i Frauenfeld i Thurgau, og David Ferd. Koreff 1783—1851; s. om dem bl. a. Humboldt-Welcker Nr. 100* og 102* (1815) og Wilhelm Erman: Der tierische Magnetismus in Preussen vor und nach den Freiheitskriegen, München u. Berlin 1925, 8.; M. havde bl. a. konsulert Berlinerlægen K. A. F. Kluge 1782—1844, hvis Bog »Versuch einer Darstellung des animalischen Magnetismus als Heilmittel«, 1811, han havde læst; jvf. M. til B. G. Niebuhr i Berlin 30/11 1811 ff., Dagbogen 16, 64 samt Münter III 308/09 (Genf 2/3 1787, baquet de famille); angaaende F. A. Mesmer 1734—1815 s. Münter IV 137. Brev til det Ioniske Akademie: Svar paa Prossalendi's Brev af 29/1 1812, besvaret af hans Efterfølger som Sekretær Viaro Capodistria 1770—1842 Broder til Statsmanden Johs. Ant. Grev C. († 1831). over Zante: hvor han rejste Georg Koës et Gravmæle. over England: om Brøndsted's Overfart fra Korfu til Italien s. 17, 77. Gaetano Cattaneo, † 1841, Direktør for Montkabinettet i Brera i Milano, G. C[attaneo:] Lettera al signor Domenico Sestini... sopra due medaglie greche del gabinetto di Milano, Milano 1811. 8. (KB). — S. 44. Olinto dal Borgo 1775—1856 Privatsekretær hos Schubart (1806 ff.), fulgte ham paa Rejsen til Danmark 1811—12, ~ 11/8 1812 paa Solyst Grev Schimmelmans's Pleje-

datter Louison. Simone *Assemani* 1752—1821 Professor Orient. i Padova, Forfatter af »Museo Cufico Naniano illustrato«, Padova 1787—88. 4.; Wurzbach 1, 80. Rosario di *Gregorio* 1753—1809 Kanonikus og jurid. Professor i Palermo; Münter IV 127. Otto Ditlev *Kaas-Lehn* 1772—1811; s. Vargass til M., Drontheim 7/2 1812: Aussi à moi il est d'abord venu l'idée de chercher la place de Kaas Lehn qui semble me convenir à tout égard. *Afhandling om de samothraciske Mysterier*: s. 10, 35; den italienske Udgave, i Oversættelse ved Schubart, synes aldrig at være udkommet; *Afhandlingen* revideredes i *Jenaische Allg. Literatur Zeitung* 1811 III 391 f.; M. replicerede i *Antiquarische Abhandlungen* 1816, S. 245 ff. Miguel de Cervantes Saavedra: *Don Quixote* 1, 1810, S. 65; jvf. *Spreti* 6, 817 (af Verbet maciullare: gennemhegle).

15.

H. V. *Lundbye*: s. 2, 12. *Olintho*: s. ovenfor. — S. 45. Den hetruriske Inscription: s. 12, 41. Schubart havde købt 32 Asses hos en Mønthandler for 6 Zechiner. Præsten i Livorno: Thomas Hall; s. 10, 37. Deres Ven: i Følge Brev fra S. til M. (27/5 1812) den berømte Oldforsker Grev Viani; havde foræret Schubart 12 græske Mønter; vel den numismatiske Forfatter, Giorgio Viani 1762 — senest 1817; *Biographie universelle* 43, 278 f., Forfatter af »Le memorie della famiglia Cybo e delle monete di Massa di Lunigiana«, Pisa 1808. 4. (KB og BiMü 584). *Odenatus*: Odaenathus dræbte Septimius Odaenathus, Hersker i Palmyra, 266/67 e. Kr. og opkastede sig selv til Hersker; s. PW 17. 2, S. 1880 f. Najaden: angaaende Sotærfningen i Lyngør Havn 6/7 1812 s. *Litteraturen* hos Erichsen og Krarup 1. S. 197. *Venerabilis*: angaaende S.'s Forbindelse med Logen »Napoleon« i Livorno s. hans Arkiv, Pk. 20. i 13 Aar: M. var ordførende Mester i Logen »Friedrich zur gekrönten Hoffnung« i Kbh. 19/11 1794—23/12 1807, s. Edg. Collin: Fremragende danske Frimurere 1, Kbh. 1872, S. 134 ff., Münter's Dagbog 14, S. 135; 16, S. 44. — S. 46. [S. Germain de Gordes:] *Del culto d'Iside presso i Romani e delle sue vicende*, Mantova 1807. 8.; s. Katalogen over Frimurerbiblioteket 1851, Nr. 168 og *Atti dell' Accademia ital.* 1, 233. vor Catalog: Verzeichnis der von den vereinigten Logen Zorobabel zum Nordstern u. Friedrich zur gekrönten Hofnung in Kph. gesammelten Maurerischen Bibl., Kph. 1801. 8. Anselmo *Banduri* c. 1670—1743 italiensk Numismatiker, Forfatter af »Numism. Imper. Roman.«. Domenico *Magnan* 1731—96 Franciskaner, romersk Numismatiker; Münter IV 135; Forfatter bl. a. af »Bruttia numismatica«, Rom 1773. Fol. (BiMü 523) og »Lucania numism.«, Rom 1775. 4. (BiMü 552); jvf. Münter IV 135. Girolamo *Tanini*, Florentiner, Numismatiker i Rom; udgav i 1791 Supplement til Banduri's ovennævnte Værk, Fol. (BiMü 524); s. Welcker 2, 28 og Münter II 262*. Domenico *Sestini*: s. 12, 41. Giuseppe *Garampi* 1725—92 Kardinal (1785), Biskop af Montefiascone og Corneto; anf. Værk, Rom 1749. 4. (BiMü 554); s. Münter IV 125. Eduardo *Corsini* 1702—65 Professor i Pisa, Forfatter af »De Minisari aliorumque Armeniae regum nummis... Diss.«, Livorno 1754. 4. (KB og BiMü 551); angaaende denne Mønt, der af J.-J. Barthélemy erhvervedes for Møntkabinettet i Paris og rigtigere tillagdes Adinnerglos Soter, Konge i Charakene i Mesopotamien 21 e. Kr., s. *Biographie universelle* 9, 267 Anm. 1; PW 1. 1, S. 362 og Head HN² S. 823 G. L. *Oderici* 1725—1803 Abate, Universitetsbibl. og Numismatiker i Genova; Münter IV 140; Forfatter af »De argenteo Orcitirigis numo«, Rom 1749. 4. (BiMü 554). *Orcingetorix*: Orgetorix, Helvetier; PW 18. 1, S. 1025; Alfred Holder: *Alt-celtischer Sprachschatz* 2, S. 868 (Orcetirix).

S. 47. Brevet maa dateres noget senere, mellem 14. Februar, da Balthasar blev 23, og Paaske (6. April). Dr. *Jacobsen*; vel Lægen Ludvig Jacobsen 1783—1843 Dr. med. h. c. i Kiel 1815, titulær Prof. 1816. ædle Søster: Charlotte Schimmelmänn døde 2. Dec. 1816. *Olinto* dal Borgo, som havde været paa Vej til sin Post i Brasilien, var i Anledning af Grevinde S.'s Død vendt tilbage, og var 28/1 1817 naaet til Fyn; i Juli forlod han atter Kbh. Lauritz Peter Winding *Grüner* 1793—1865 Kateket i Randers 1823, † som Andenpræst ved Domkirken i Roskilde, ~ 1823 Cathrine A. M. Rosted 1797—1863; Kopi af *Grüner's* Brev til Menigheden i Livorno i Schubart's Arkiv, Pk. 20. A. Freyherr von *Knigge*: Ueber den Umgang mit Menschen 1—2, Hann. 1788. 8.; 9. Udg. 1—3, ibd. 1817—18. — S. 48. Georg Ludwig *Becker* 1759—1835 sardinsk Generalkonsul; angivet som G. L. Becker i ovennævnte Kopi af *Grüner's* Brev. Jakob *Gråberg* af Hemsö 1776—1847 svensk Vicekonsul i Genua (1811—16), Konsul i Tanger (1816—22), siden 1811 Medlem af »Dansk Litteraturselskab«, M.'s Korrespondent. Antonio *Morellet*, dansk Konsul i Genua. Paolo *Sconno*, Professor i Moral-filosofi i Genua. Ferdinand *Tutein* 1788—1880; s. Münter til *Gråberg*, Kbh. 20/4 1817 (Münter V 310).

Nr. 17—27. Breve fra P. O. Brøndsted, 1813—23.

Peter Oluf Brøndsted 1780—42 Arkæolog, Professor i Filologi ved Københavns Universitet (1813—18), Hofagent i Rom (1819—23), Direktør for Den kongelige Mønt- og Medaillesamling og Professor i Filologi og Arkæologi (1832—42). B. lærte S. at kende paa sin store Udenlandsrejse (1806—13) i Efteraaret 1809 i Florens paa Vej fra Paris til Rom; s. Brev fra S. til *Münter*, Montenero 3/11 1809: »Den gode og lærde Dr Brøndsted lærte jeg at kjende i Florenz hvor vi sammenlevede fiire glade og lykkelige Dage. Vi elske hverandre høyligen, og isandhed fortjener saavel han, som hans Reise Staldbroder *Koës* at elskes. Af saadanne Landsmænd kan vi bryste os. Jeg har nu skreven til Constantinople for at skaffe dem Firman, og hvad endnu er vigtigere et Anbefalingsbrev fra den Grædske Patriarch til Geistligheden, Klosterforstanderne, Skolelærerne etc. *Villoison* har havt et saadant Brev, som har været ham til største Nytte, især medens hans Ophold paa Bierget Athos.« Bekendtskabet fornyedes efter Tilbagekomsten fra Grækenland i Neapel, og i 1815, da S. var i København, fulgte han med Interesse B.'s Universitetsforelæsninger over Grækenland. Under B.'s 4aarige Ophold i Rom som Hofagent blev Forbindelsen atter knyttet, navnlig da Schubart blev Tronfølgerparrets Rejseledsager i Italien (1819—21), og endnu efter at S. havde forladt Italien, fortsattes den brevlige Forbindelse; det synes dog at kunne læses imellem Linjerne i de her meddelte Breve, ogsaa Brevunderskrifterne tyder i samme Retning, at der i 1820'erne er indtraadt en Kølning i Forholdet fra B.'s Side, hvad ogsaa B.'s Breve til andre, for Ex. til Christian *Ramus*, tyder paa.

I Schubart's Arkiv i Rigsarkivet (Pakke 24) findes bevaret 3 Breve fra B. til S.: Napoli 24/4 1813 (angaaende *Koës'* efterladte Papirer hos den gamle *Belloli*, jvf. 17, 2), Rom 21/5 1813 (om Modtagelsen hos *Miollis*, til hvem han var anbefalet af *Donzelot* og Schubart; angaaende *Belloli*) og Kbh. 31/1 1818, yderligere findes et enkelt Brev fra Rom, 9/5 1813, i Ny kgl. S. 4. 2748. — Blandt Breve til Brøndsted i KB (Ny kgl. S. Fol. 1545) findes 7 Breve og Billetter fra S. til B.: Neapel 1820 — Kbh. 1830.

17.

S. 78. Mathieu de *Lesseps* 1774—1832 fransk Kommissær paa de Ioniske Øer (1809—14), død som Generalkonsul i Tunis, Fader til Ferdinand de L. (Suez); s. L. Bridier: *Une famille française. Les de L.*, 1900. 8. og Henri Dehérain: *La vie de Pierre Ruffin* 2, 1930 (4.), S. 72/73 (Portr.) 102—08 232 og passim. F.-X. comte de *Donzelot* 1764—1843 Guvernør paa de Ioniske Øer (1806—14). Maria *Lunzi* (Lountzēs), f. Martens, Enke efter dansk Konsul paa Zante Anastasios L. 1764—1810, Venetianerinde, vel Slægtning af den 21, 86 nævnte danske Konsul M. i Venedig; i Ægteskabet var tre Sønner: Nicolò Conrado 1798—1885 B.'s »Plejesøn«, dansk Greve 1818; Giovanni og Ermanno (Hermann) 1806—68 Dr. jur. i Pisa 1827 samt en Datter Bettina; Breve i Schubart's Arkiv; Græsk Encyclopædi 8, 1930, S. 831; Bobé 8, 235. — S. 79. Otto Magnus Freiherr v. *Stackelberg* 1787—1837. Karl Freiherr *Haller* v. Hallerstein 1774—1817. Friedrich August *Wolf* 1759—1824 klassisk Filolog i Halle og Berlin; udgav sammen med Phil. Buttmann »Museum der Alterthumswissenschaft«.

18.

S. 80. »Eine Welt... wäre denn Rom auch nicht Rom«; Goethe: Römische Elegien I. parthenopiske Montenero: Schubart's havde tilbragt Vinteren 1812/13 indtil 30/6 i Neapel, i en Villa nær Slottet Capodimonte. Parthenope: den klassiske Benævnelse paa Neapel. Wilhelm *Heigelin*: dansk Konsul i Neapel 1804 ff., Brorsøn af Forgængeren Christian H.; s. 6, 25. overalt: overhovedet. — S. 81. Giuseppe Capece Latro 1744—1836 Ærkebiskop af Tarent (1778—1815), residerede i Neapel i sin Villa Cappella Vecchia i La Chiaia, omgivet af rige Samlinger af Mønter og Antikviteter; hans græske Vasesamling købte Christian Frederik paa Rejsen 1820; nu i Antiksamlingen; sammesteds hans Marmorbyste af Rauch. Ch.-O.-I.-J.-B. de *Clarac* 1777—1847 Lærer for Caroline Murat's Børn (1808—14), Arkæolog. Francesco *Carelli* 1758—1832 neapolitansk Numismatiker; s. F. C. Numorum Italiae veteris tabulas ed. C. Cavedonius, Leipzig 1850. Fol. *Estermann*: »den gode Mad. Estermann« nævnt i Dagbogen, Nisida 13/5 1810 (Dorph 78). Carolina *Filangieri* † 1828 f. v. Frenzel, Enke efter den neapolit. Forfatter Gaetano F. († 1788). Christian *Due* 1764—1843 fhv. Kancellisekretær, døbt i Frue Kirke (Kbh.) 20/11, Søn af Jens D. og Anne Birgitte Alum, ved sin Indtræden i Enkekassen (Marts 1797) Kancellist i Admiralitetet; betegner sig i Brev til B., Neapel 19/11 1821, som fhv. Kancellisekretær; en Købmand D. fra København forekommer i Livorno 1809 og 16, s. Bay i Memoirer og Breve 32, 190. Giov. Gherardo *de Rossi* 1754—1827 Schubart's Kommissionær i Rom; tillige Bankier; B. hævdede hos ham 400 Scudi ved sin Ankomst til Rom c. 7. Maj. A.-S. *Miollis* 1759—1815 Roms franske Generalguvernør, boede i Pal. Doria; B. bragte ham Brev fra S.; Miollis til S., 8/5 1813 (RA).

19.

S. 82. Ole Troelsen *Lund* 1768 (eller 67)—1843 Hosekræmmer, senere Grosserer i Kbh.; M. F. C. og O. H. Lund: Familiestamtavler, 1890, Tvl. C. I og C. V. Domenico *Cimarosa* 1749—1801.

20.

L.-A.-F. baron de *Beaujour* 1763—1836 fransk Publicist og Politiker, Forfatter bl. a. af »Tableau du commerce de la Grèce 1787 à 1797« 1—2, 1800. 8. — S. 83. Villa de Parthenope: s. 18, 80. predicateur Anglais: Thomas Hall; s. 10, 33. Johann Christoph *Ulrich*, † 1835, dansk Konsul i Livorno, Ridder; Memoirer og Breve 32, 186 og passim; Bobé 8

T. 62. v. *Eckardstein*: vel en Søn af Spejlfabrikant Freiherr v. Eckhardtstein i Berlin († 1803); s. Gotha'sches genealogisches Taschenbuch d. Freih. Häuser 1929, S. 142 ff.; en Herr v. E. fra Berlin færdedes 1817 i Rom i Caroline v. Humboldt's og Thorvaldsen's Kres; s. Wilhelm u. Caroline v. Humboldt in den Briefen 6, 28 37 89 og passim. domestique: B's græske Tjener Georgio Sadacchi fra Øen Syra, som permitteredes i Wien; s. 21, 87; jvf. Thiele 2, 239 f.

21.

Madame de Ramdohr: nævnt Humboldt-Welcker 305 (Wien); den preussiske Resident i Rom (1811—16) var F. W. B. v. Ramdohr. Bertel *Thorvaldsen*: s. Thiele 2, 242. — S. 84. Is(e)linge(n): ejedes siden 1810 af Holger Halling Aagaard 1785—1866, der nævnte Aar havde ægtet Marie Koës 1790—1858 Tvillingsøster til B's Forlovede, Frederike K.; s. 24, 92. navnlig: ved Navn. Christian *Bernstorff*: dansk Gesandt i Wien; s. 2, 11. Brev fra Rom til Napoli: Roma 9/5 1813 (KB). *Baron Stackelberg*: »ikke Ministeren men en Frænde, Magnat i Ungarn«. *Compagnon*: Otto Magnus Freiherr v. Stackelberg; s. 17, 79. Brev til *Thorvaldsen*: Fir. 6/7; trykt Thiele 2, 237 ff. Kronprindsen af Bayern: Ludwig 1786—1868 Konge (1825—48). — S. 85. Kronprindsen af Sverrig: Karl Johan; s. 11, 37 (Pontecorvo). *Messures*: Mesures; forekommer ogsaa hos Dorph (S. 55). *Liechtensteiniske Gallerie*: det Fyrstelige L.'ske Billedgalleri og Kobberstiksamlingen fandtes i Palæet i Forstaden Rossau; s. Wurzbach 15, 137 f. og Joh. Pezzl's Beschreibung von Wien. 5. Ausg. [1820], S. 177 f. Anton Franz de Paula *Graf Lamberg* 1740—1823 østrigsk Gesandt i Turin og Neapel; hans Vasesamling købtes 1815 til Antikabinetet i Wien. Franz *Neumann* 1744—1816. Jos. *Eckhel* 1737—98. *Italienske Academies Forhandlinger*: Atti dell' Accademia Italiana; s. 12, 39. Friedrich *Schlegel* 1772—1829; B. havde lært S. at kende i Paris 1806; s. Dorph 11 ff. Gustaf Magnus Ernst *Reichsgraf v. Stackelberg* 1766—1850 russisk Ambassadør i Wien (1810 ff.); Gustaf Elgenstierna: Den introducerade svenska adelns ättartavlor 7, 1932, S. 461 f.; Gotha'sches genealogisches Taschenbuch d. Gräfl. Häuser 1942 A, S. 538; s. S. 84 (Baronerne S.). Douglas James William *Kinnaird* 1788—1830, ligesom sin Rejsefælle Hobhouse Byron's intime Ven; DNB 31, 189 f. John Cam *Hobhouse* (Lord Broughton) 1786—1869 engelsk Statsmand; DNB 27, 47 ff.; J. C. H.: A journey through Albania, and other provinces of Turkey etc. (1809—10) 1—2. 2. ed. Lond. 1813. 4. og Lord Byron's Correspondence chiefly with ... Mr. H., the Hon. D. K. etc. 1—2, Lond. 1922. 8. (med Portrætter af begge); s. sidstnævnte Værk 1, 29 (Athens 20/1 1811): »I [Byron] have contracted an alliance with Dr. Brondsted of Copenhagen, a pretty philosopher as you'd wish to see«; jvf. Recollections of a long life. By Lord Broughton 1, 1909, S. 50 ff. — S. 86. Arthur Wellesley 1769—1852 Hertug af Wellington. *de Rossi*: s. 18, 81. Wilh. Conr. *Martens*: dansk Konsul i Venedig (1785 ff.); Münter IV 136. *Creditbrev paa Bosi & Co.* unyttigt: Huset var fallit; s. Thiele 2, 238. Christ. Jak. v. *Koepff*: Augsburg, Kaufdiener i Venedig 1781, † smstds. 1838; s. Henry Simonsfeld: Der Fondaco dei Tedeschi 2, 1887, S. 182. Simon Moritz v. *Bethmann* 1768—1826 Bankier i Frankfurt. *Hr. v. Garb*: en adelig Familie Edle v. Gilbelli, Ritter u. Freiherren v. Garb, k. k. Residenten i Ulm og Augsburg nævnt Kneschke 3, 441. Anastasios *Flambourari* (Phlampouriarēs) 1774—1825 Politiker fra Zante; s. Græsk Encyklopædi 10, 1931, S. 640. Gian Battista di Biasy, † 1820, dansk Konsul paa Korfu; S. kalder ham i Brev til Münter, 29/5 1810, »en riig Handelsmand, hvis Hierte er ganske og aldeles Dansk«. Joh. Chr. *Ryberg* 1767—1832 Grosserer i Kbh. — S. 87. græske

Tjener: Sadacchi; s. 20, 83; i hans Sted antog B. som Tjener Wieneren Carl Abendroth, f. c. 1795, som fulgte B. til Kbh.; s. B.'s Brevbog (Ny kgl. S. Fol. 1578 I) 3/5 1815.

22.

Friedrich Heinrich Graf v. *Bellegarde* 1760(1756)—1845 østrigsk Feltmarskal. v. *Pflacher*: en kurpfalz-bayr. Friherrefamilie v. Pflachner nævnes Kneschke 7, 128 f. — S. 88. Kronprinds: Ludvig af Bayern; s. 21, 84, Kronprindsen af Sverrig: Karl Johan.

23.

Brev fra Frankfurt: S. var da paa Hjemrejse til Danmark. den snurre Person: Oehlschläger's Syngespil »Freias Alter« udkom 1. Gang 1805 i »Poetiske Skrifter«; 2. Gang 1816; muligvis er der tænkt paa Skoleholderens Replik (Liebenbergs Udgave 13, 67, 1. Stykke): »Gid jeg havde mig et Compas, at jeg kunde... faae at vide disse Egenes sydlige eller nordlige Bredde«. »Han, som boer lidt under Havet... Spare er en Dyd hos ham; Men, naar han, tung af Ducater, Spiser evige Salater« etc.; J. H. Wessel: Braadne Potter i alle Lande; Schubart lagde Vejen om ad Holland for at rejse et privat Laan til Afhjælpning af sin finansielle Nød. Frankfurter Cavalieren: vel Bethmann. Kjøbenhavnner Cavalieren: Ryberg. en vis publik Kjæltring: formodentlig sigtes til Bogholder og Fuldmægtig ved Overformynderiet Carsten Ludvig Schiødt 1767—1821 (Richter: Jur. Stat 287); s. B. til Schiødt 30/9 1814 ff. i Brevbogen; B.'s Kones Medgift var anbragt i Overformynderiet. — S. 89. Livourner Ridderen: J. C. Ulrich. Vedkommende: sigtes der til den under Frederik VI formaaende Finansminister og Overdirektør ved Rigsbanken Johan Sigismund v. Møsting?. decorerede Mand i Livourno: J. C. Ulrich, Ridder; s. 20, 83. Napoletaner Ridderen: Heigelin. antike Mynter: s. 18, 80 nederst. Tegningerne fra Brødrene Riepenhausen: s. Thiele 2, 238 nederst. — S. 90. Hertuginde af Augustenborg: Caroline Amalie 1796—1881, ægtede 22/5 Christian Frederik. Kongen imøde: Frederik VI opholdt sig fra Sept. 1814 til Maj 1815 ved Kongressen i Wien. Ludvig Frederik Brock 1774—1853 Overadjutant hos Christian Frederik. Prindsessen i Horsens: Charlotte Frederikke 1784—1840; B. havde i hvert Fald senere, maaske gennem Faderen, der var Provst i Horsens († 1833), Forbindelse med Prinsessen; Brev til hende 25/2 1815 (Brevbogen). F. J. C. *Güldenkrone* 1765—1824 Lensbaron, Stiftamtmand i Aarhus (1804—20). præfiscine: Lad det være sagt i en god Stund; Udtryk hentet fra den romerske Komædie (Plautus). Chargé d'affaires i Rom: s. 25, 94.

24.

im schönen Land wo die Zitronen blühn: Goethe's Digt: Mignon (Kennst Du das Land). à plond: à plomb, et Udtryk hentet fra Fægteskolen; at være d'aplomb 5: at være »i Lod«, at staa sikkert paa Benene, have Selvtillid; s. Dorph 63. Mine søde Børn, 3 i Tallet: 1. *Georg Koës B.* 1814—78 Proprietær, ejede 1840—63 Herregaarden Gyldeholm (V. Flakkebjerg H.). 2. *Augusta Marie Frederikke B.* 1816—91, ~ 1837 *C. C. Hall*. 3. *Frederikke Koës B.* 5. Maj (døbt 16. Maj, Frue K.) 1818—97, ~ 1840 *Michael Treschow* til Laurvig; DAA 1889, S. 424; Til Minde om Frederikke Koës Treschow, Kjbh. 1898. — S. 92. Bygholm: ejedes af Nic. Eman. de Thygeson 1772—1860 til Stamhuset Matstrup, fhv. Amtmand i Norge. Konrad v. *Blücher-Altona* 1764—1845 Overpræsident i Altona (1808 ff.). Conrad Hinrich *Donner* 1774—1854 Købmand i Altona. Piter

Poel (udtales Pu'el) 1760—1837, hvis Erindringer blev udgivet af Sønnen Gustav P. som »Bilder aus vergangener Zeit. Erster Theil«, Hamburg 1884. 8. Friedr. Cph. *Perthes* 1772—1843 Forlægger i Hamborg. Georg Wilhelm *Bokelmann* c. 1779—1847 dansk Generalkonsul ved Hansestæderne; muligvis den Købmand G. W. B. i Cadix, der var Wilhelm v. Humboldt's Led-sager paa den baskiske Rejse i 1801; s. Wilhelm u. Caroline v. Humboldt in den Briefen 7, 378 (Reg.). Johann Friedrich *Overbeck* 1789—1869; »Bas-reliefs des Bildhauers A. T. 1.—3. Lief. Nach den Zeichnungen von F. O. in Kupfer gestochen von P. Bettelini u. Di Marchetti, Frankfurt a. M., u. A. Peter *Cornelius* 1783—1867 tysk Maler, i Rom 1811—19 og senere; P. v. C.: Bilder zu G.'s Faust. Gestochen von F. Ruscheweyh, Frankfurt a. M. 1816. 12 Bl. Tvær-Folio. til Weimar: om Besøget hos Goethe s. Memoirer og Breve 47, 128 f. til Nyrnberg: Ophold 11.—16. Dec.; s. anf. Værk S. 129 f.

25.

S. 93. *Giovanni Lunzi*: s. 17, 78. halvmoratellisk: ifølge Brev fra den 12aarige Ermanno Lunzi til S., Zante 11/5 1818 (Schubart's Arkiv, Pk. 14. Fasc. b), havde han (og Giovanni) til Lærer i Geografi og Historie en Professore Moratelli, mens Læreren i Fransk og Tysk hed Signor Luz. — S. 94. la meilleure finesse etc.: i Følge Stevenson's book of quotations. 3. ed., Lond. 1938 (4.), S. 349 Nr. 11 ordsprogligt (La plus grande f. est de n'en avoir point). Tale om denne Sag: s. 23, 90 nederst. Luigi *Chiaveri*: dansk Konsul i Rom, Søn af Bankieren Giuseppe C. og Anna Schultheiß 1760—1840, der som Enke 1793 ægtede Bankieren Giov. Raimondo Torlonia; s. 27, 96.

26.

S. 95. *Conrado*: den ældste af de tre Brødre Lunzi; angaaende denne L.'s Rejse til Pisa og Florens s. Memoirer og Breve 33, 97 ff.: Rud. Bay kørte 20/3 med Hr. Due, dansk Købmand i Livorno, til Pisa, hvor de hentede Conrado og Giovanni Lunzi, rejste alle fire til Florens, hvor Schubart var indtruffet, derpaa rejste Bay og de to Brødre tilbage til Rom, hvor Bay indlogerede sig hos Brøndsted; der var dengang ca. 30 Danske og Norske i Rom, bl. a. Grev Conrad Rantzau-Breitenburg, Billedhuggeren Hermann Freund, Peder Hjort, Provst Frederik Schmidt og B. S. Ingemann; de to sidste blev af B. anbefalet til Capece Latro i Neapel 24. og 25. Febr. (Brevbogen). H. F. J. *Estrup* 1794—1846 dansk Historiker, Fader til Politikeren J. B. Scavenius Estrup. Prindser: Christian August 1798—1869 Hertug af Augustenborg og hans Broder, Frederik 1800—65 Prinsen af Nør.

27.

Christian *Ramus*: s. 1, 5. »Den Prosit, som kom seent« etc.: Kierlighed uden Strømper (Levins Udgave S. 58). — S. 96. Antonio *Canova*: s. 5, 22. *Giomelli*: Nicola Jommelli 1714—74. Giov. Raimondo *Torlonia* 1754—1829 Bankier, Hertug af Bracciano; havde tre Sønner: Marino, Alessandro og Carlo og i det mindste to Døtre, Teresa og Maria Luigia; s. Noack 2, 600 og David Silvagni: La corte e la società romana nei secoli 18. e 19. Bd. 3, 1885, S. 313; jvf. Friedrich Noack: Die Bankfürsten T. Ein Beitrag zur Sozial-u. Wirtschaftsgeschichte Roms im 18. u. 19. Jahrhundert i: Vierteljahrschrift für Sozial- u. Wirtschaftsgeschichte 18, 1924, S. 201—23.

Nr. 28. Brev fra Christian Frederik (Christian VIII), 1813. *Christian Frederik* (Christian VIII) 1786—1848. C. F. blev 1809 Præs for Kunstakademiet og fik derved Forbindelse med Akademiets Stipendiater i

Rom, først og fremmest *Thorvaldsen*, og da Schubart i Kraft af sin Stilling og Tilbøjelighed følte sig som Beskytter, Mæcen og Fortaler for de danske Kunstnere og Videnskabsmænd i Italien hos Kongen, Akademiet og dets høje Præses, traadte han ogsaa i Forbindelse med C. F., vel under sit Besøg i København 1811—12, hvor han virkede som en Art Impressario for Thorvaldsen; s. Thiele 2, 192 ff. Brevvekslingen, som den er bevaret, strækker sig fra 1812—31. I Schubart's Arkiv (Pakke 3) findes 9 Breve fra C. F. til S.: Sorgenfri 5/9 1812, Kbh. 11/4 1818, Odense 26/4 1818, Pyrmont 10/7 1818, Carlsbad 20/7 1819, Kbh. 14/11 1829, 18/2 og 26/4 1831, de sidste indeholdende kritiske Bemærkninger til Manuskriptet til S.'s Memoireværk »*Biographie d'un diplomate de 50 ans*« 1—7 (Ny kgl. S. Fol. 1386d), som var bestemt til Udgivelse i Paris i 1832, men aldrig udkom. Sammesteds findes 4 Koncepter til Breve fra S. til C. F.: Rom 1818—Sollerup 1829, Originalerne findes i Kongehusets Arkiv.

Deres Søster: vel Charlotte Schimmelmänn. — S. 97. Søn: Prins Frederik (VII) 1808—63. Overfart: »paa en Fiskerbaad fra Fladstrand [Frederikshavn], klædt som Matros«; s. Norges historie 5. 2, 1914, S. 275. mine Søstre: Charlotte 1789—1864, gift 1810 med Landgreve Vilhelm af Hessen-Kassel, og Juliane 1788—1850, gift 1812 med Prins Frederik Vilhelm C. L. af Hessen-Philippsthal-Barchfeld. Joh. Frederik *Bardenfleth* 1772—1833 Hofchef hos Prins Ferdinand. — S. 98. C. F. *Hansen* 1756—1845 Arkitekt, Direktør for Kunstakademiet, hvis Præses Christian Frederik var. C. W. *Eckersberg* 1783—1853; i Rom 3/7 1813—13/5 1816. C. F. *Høyer*: s. 2, 11. Nicolai *Abildgaard* 1743—1809 Direktør for Akademiet (1801—09). J. L. *Lund*: s. 2, 9; blev Medlem paa et Maleri »Habors Tilbagekomst fra Slaget«.

OPTEGNELSER OM SLÆGTEN PIO

Af

C. KLITGAARD

Samfundets Skriftudvalg har for et Par Aar siden vedtaget ikke i Fremtiden at ville give Plads i Tidsskriftet for Stamtavler, der er ført op til Nutiden. Naar Udvalget fraviger dette Princip ved at optage nedenstaaende Stamtavle over Slægten Pio, sker dette ud fra den Betragtning, at der kun er saa faa nulevende Personer tilbage af Slægten, der synes at skulle uddø i Danmark med dem, ligesom man ogsaa har ment at kunne gøre en Undtagelse, naar henses til Slægtens Betydning. Optagelsen skaber ikke noget Præcedens.

Red.

I Aarene omkring 1900, da jeg boede i Aalborg, og i en Del følgende Aar stod jeg i Forbindelse med flere Medlemmer af Familierne Brix og Pio, som nu forlængst er døde, og blandt disse var Frk. *Dagmar Caroline Amalie Brix*, f. 1843, d. 1904, Datter af *Jacob Stephanus Brix* og *Jeanette Pio* og Søster til Socialdemokraten *Harald Frederik Valdemar Brix*, f. 1841, d. 1881. *Harald Brix* saa vel som hans Fætter, Socialdemokraten *Louis Albert Francois Pio*, f. 1841, d. 1894, var jævnaldrende med min Fader, Købmand *Niels Bondrop Klitgaard* i Blokhus, og opholdt sig som unge ofte hos mine Bedsteforældre, Købmand *Jens Carl Bang Klitgaard* og *Christiane Brix* i Blokhus, idet min Bedstemoder var Halvsøster til *Jacob Brix* og til *Anne Marie Brix*, gift med Kaptajn *Wilhelm Emil Laurent Pio*, der var *Louis Pios* Forældre. I mit Hjem omtaltes disse Slægtninge naturligvis ofte, og der kom ogsaa *Laura Pio* og hendes Ægtefælle Pastor *Rasmus Lund* i Jetsmark, senere Frimenighedspræst i Ø. Jølby paa Mors.

Louis Pios og *Harald Brix*' politiske Indstilling i 1870erne og sidstnævntes aggressive Holdning overfor Kirken medførte imidlertid en vis Uvilje mod dem i mit gammelkonservative, grundtvigianske Hjem, og Forbindelsen med de to »Revolutionsmænd« afbrødes, selv om *Louis Pio* dog lige til sin Død førte en sparsom Brevveksling med min Fader. Da jeg i Slutningen af 1890erne samlede Oplysninger om Efterkommere af *Mogens Brix* og *Karen Pedersdatter Lassen* (trykt Aalborg 1898), blev min Interesse for Slægten Pio ogsaa i nogen Grad vakt, og da jeg hos ovennævnte Frk. *Dagmar Brix* i Aalborg saa et Miniature-Maleri paa Voksplade af hendes Morfader, Dansemester *Jean Pierre Pio*, fik jeg et Fotografi af det. Efter *Dagmar Brix*' Død 1904 var Originalbilledet i Overlærer i Aalborg *Anthon Jørgensens* Besiddelse, men det har ikke været mig muligt at opspore, hvad der er blevet af det efter hans Død 1926. Dr. polit. *Frantz Pio*, Kbh. ejer ogsaa et Maleri af »Dansemesteren«, det viser ham en Face og i næsten naturlig Størrelse; jvf. Billede i Tidsskriftet »Før og Nu« III. 75.

I Aarene 1900—15 samlede jeg en Del Materiale til Slægten *Pios* Historie,

og ca. 1918 sendte jeg et Haandskrift desangaaende til en af mine Venner i Kbh. for om muligt at faa det suppleret. Ved et Uheld blev det forlagt, og da Vedkommende ikke erindrede at have faaet det, efterlyste jeg det i »Personalhistorisk Tidsskrift« 1926, men uden Resultat. Saa gik Tiden til 1932, da min Ven genfandt det og sendte det til mig, hvorefter jeg efter kort Tids Forløb sendte det til en anden Genealog blandt mine Venner til eventuel Supplering paa visse Punkter. Men der syntes at hvile en uheldig Skæbne over dette Manuskript, thi nu i Aar (1942) fik jeg Fotografiet af Dansemester Pio og et Par Sedler med Notater tilbage, hvorimod selve Artiklen atter var »forsvundet«.

Da Slægten Pio har fostret adskillige prominente Mænd her i Landet, tør jeg maaske antage at nogle genealogiske og personalhistoriske Oplysninger om den ikke vil være uden Interesse, selv om jeg ikke nu paa Grundlag af min Erindring og nogen bevaret Korrespondance med Medlemmer af Slægten kan rekonstruere det borteblevne Manuskript.

Jeg bringer Museumsinspektør Hjorth-Nielsen, Landsarkivar Hans Knudsen, Grosserer H. Friis-Petersen, Arkivar Seesten og Dr. polit. Frantz Pio min Tak for velvillig Haandsrækning ved dette Arbejde.

*

*

*

Pio-Slægten's første Mand i Danmark var:

Jean Pierre Pio, om hvem den fransk-reformerte Kirkebog (i Kbh.) oplyser følgende:¹

»Jean Piô ou Piou, né à Anjers en Anjou au mois de Février 1734; venu ici comme soldat puis engagé au service de l'ambassadeur Ogier, enfin agent de la police de cette Capitale, marié ici, en 1771, avec une luthérienne, de laquelle il a eu sept enfants; est mort la nuit du jeudi au vendredi 25 Mai 1804 dans sa 75e année. D'après le desir exprès. qu'il avait manifesté, d'être inhumé quoiqu'il soit catholique, au cimetière des Reformés français il a reçu la sepulture mardi 29. Mai.«

(Jean Pio eller Piou, født i Anger i Anjou i Februar Maaned 1734, kom her som Soldat, derpaa ansat i Ambassadør Ogiers Tjeneste og sidst Politibetjent i denne Hovedstad, gift her 1771 med en Lutheranerinde, med hvem han havde 7 Børn; er død Natten mellem Torsdag og Fredag 25. Maj 1804 i sit 75. Aar. Efter det udtrykkelige Ønske, som han havde fremsat om, skønt Katholik, at blive jordet paa den fransk-reformerte Kirkegaard, blev han begravet Tirsdag d. 29. Maj).

Stamfaderen til den danske Slægt Pio skal have været *Antoine de Piou*, 1605— efter 1641, der boede i Frankrig.² Professor Jean Pios Enke lod gennem Magny's heraldiske Institut i Paris udarbejde en Stamtavle over Slægten i Frankrig,³ hvor den ved-

¹ Tome II, p. 8.

² Dansk biogr. Leksikon, II. Udg. XVIII, 359.

³ Nu hos Dr. polit. Frantz Pio, Kbh.

varende hedder Piou eller Piou de Saint Gilles efter dens Familieejendom St. Gilles (Vendée), som Professor Pios Enke købte 1884, og hvor hun og hendes 4 Børn derefter boede i en Aarrække. I Frankrig var Familien adelig, og her optog Professorens Børn det gamle Slægtsnavn Piou de St. Gilles.

Det vides ikke, hvad der foranledigede Jean Pio til at slaa sig ned i Danmark; han var som anført i den fransk-reformerte Kirkebog først Soldat, derefter i Ambassadørens Tjeneste og var 1776 Politibetjent. Hans Efterkommere har ment, at det var Fa-

milieforhold, der bragte ham til at forlade Fædrelandet.⁴ Han blev gift 1771 med en Kvinde af luthersk Religion; hun hed *Frederikke Wilhelmine*, men hendes Efternavn har mange Former, saaledes 1778 *Schang*, 1782 *Class*, 1784 *Klans* (Kbh. katholske Menigheds Kirkebog), 1817 *Schangklai* (Frberg. Kbg.). Hun var født o. 1753 og døde paa Frederiksberg 15. Juni 1817. Hun er formentlig den Jordemoder Madam Pio, som 1804 var med ved Skuespiller Jean Pierre Pios Barns Daab. Ægteparret angives i den fransk-reformerte Kirkebog at have haft 7 Børn, af disse er kun fundet Oplysninger om 4,⁵ nemlig:

1. *Jean Pierre Pio*, f. 177., ikke døbt i den katholske eller fransk-reformerte Kirke, død 3. Dec. 1776, begr. fransk-reform.
2. *Jean Pierre Pio*, f. 18. April 1778 i Kbh., døbt 23. April s. A. (Katholsk K.), Dansemester, se nedenfor under Linie A.
3. *Jean Wilhelm Pio*, f. 4. April 1782 i Kbh., døbt 19. April s. A. (Katholsk K.),⁶ Murermester, se nedenfor under Linie B.
4. *Jean Frédérik Pio*, f. 4. Marts 1784 i Kbh., døbt 14. Marts s. A. (Katholsk K.); nærmere Oplysninger savnes. Ses ikke død (eller viet) i katholsk Menighed eller nævnt i Kbh.s Begravelsesvæsens Registre og Skifteregistre.

*

*

*

⁴ Som en Art Sidestykke til Pio kan anføres, at en fransk Præst, *Jean d'Aubert*, f. o. 1755 i Lyon, d. 1817, ugift, ernærede sig som Maler i Løkken (Hjøring Amt) 1801. Ogsaa han var vel kommet udenfor sit sociale Milieu; han boede hos en Fisker.

⁵ Der er ikke fundet Skifter i Kbh. efter Forældrene.

⁶ Bl. Faddere: Matrina Theresia Laurent.

Linie A.

Jean Pierre Pio, f. Kbh. 18. April 1778, d. Kbh. 17. Maj 1867, kongelig Skuespiller, Lærer i Dans ved Landkadetakademiet, Krigsraad. — Gift 1° 11. Marts 1802 (Frberg.) med *Dortea Christence Giese*, f. o. 1774, d. 18. Maj 1818 (Kbh. Frue).⁷ Forlovere for ham Løjtnant N. C. Høst, for hende Fuldmægtig N. Hansen. 10 Børn. — Gift 2° 18. Sept. 1822 (Tysk Garnisons) med

Jean Pierre Pio.

Marie Olsen, f. 1797, d. 12. Febr. 1877 i Kbh. Marie Olsen betegnes ved hendes Vielse som »Jomfru« og har altsaa ikke været Enke;⁸ hun havde allerede 15. Dec. 1821 faaet sit første Barn med Pio.

Børn:

1. *Jean Pierre Pio*, f. 10. Okt. 1801, døbt 11. Marts 1802 i Frberg. K.; Forældrenes Vielsesdag; død som Barn (før 1814).
2. *Frederikke Jeanette Pio*, f. 7. Jan., døbt 28. Jan. 1804 i Kbh.

⁷ I August v. Eybens »Stamtavle over Slægten Stockfleth« (Kbh. 1929) siges S. 32, at hun var Hollænderinde. Hun var 1801 Tjenestepige hos Danserinden Ane Margrete Schloyder, Østergade 66 (Folketællingen).

⁸ Hun medbragte i Ægteskabet med Pio en Datter *Wilhelmine Bauer*, der antagelig var født udenfor Ægteskab, og som blev gift 1° med en *Larsen* og 2° med en *Søborg*. Hun boede i 1870'erne som Enke i St. Kongensgade i Kbh. (Meddelt af Dr. polit. Frantz Pio).

(Frue), d. 29. Juni 1857 i Kbh., gift 1838⁹ med *Jacob Stephanus Brix*, f. Blokhus 16. Dec. 1811, d. Asaa 19. Aug. 1867, Søn af Skudehandler *Mogens Steffensen Brix* og *Else Jakobsdatter Ingstrup*. Ved Frederikke Jeanette Pios Daab var kun Forældrene og Jordemoderen, Mad. Jean Pio, Faddere.

Jacob Stephanus Brix lærte Guldsmedfaget i Aalborg og opholdt sig 1832 i Hjøring og 1835 i Næstved som Guldsmedesvend. Senere blev han Landmand og Skovløber, boede en Tid i Skovshoved og derefter i Kbh., men var en ustadig og til Drik forfalden Person, der hurtigt forødt sin Fædrearv 1600 Rdl., og fra Hustruens Død førte han en vagabonderende Tilværelse, idet han undertiden opholdt sig hos sin Svoger J. C. B. Klitgaard i Blokhus. I hans Ægteskab med Frederikke Jeanette Pio var der 4 Børn, nemlig:

- a. *Thora Stefania Brix*, f. 12. Juli 1839, d. 1. Juli 1879 i Aarhus, Skuespillerinde, ugift.⁹
 - b. *Harald Frederik Valdemar Brix*, f. 25. Feb. 1841 paa Fødselstiftelsen, d. 28. Maj 1881 i Kbh., begr. i Aalborg, ugift. Var først Bog- og Musikhandler i Kbh. efter at have deltaget i Krigen 1864, men gav sig derefter 1871 i Gang med sammen med sin Fætter Louis Pio at skabe et socialistisk Parti og blev Redaktør af Dagbladet »Socialisten«, senere af »Ravnen«, »Herolden« og »Brix' Ravn«. Se iøvrigt »Dansk biografisk Lexikon«, hvor der findes udførlig Biografi.
 - c. *Dagmar Caroline Amalie Brix*, f. 11. Okt. 1843, d. 15. Jan. 1904 i Aalborg, ugift.
 - d. *Astrid Victoria Signe Brix*, f. 30. Dec. 1845, d. 14. Feb. 1872, ugift.
3. *Wilhelm Emil Laurent Pio*, f. 15. Jan., døbt 30. Marts 1806 i Kbh. (Helligg.),¹⁰ d. 7. Feb. 1890 i Kbh. Blev 14 Aar gammel Landkadet og var senere Sekondløjtnant i Aarhus og Aalborg. 1831 var han som Løjtnant ved 3. jyske Infanteriregiment udkommanderet paa Kystbevogtning i Skagen i Anledning af den da i Udlandet herskende Kolera og skrev da et Par kvikke Viser om Forholdene her. 1834 blev han Premierløjtnant, og ved sin Afsked 1841 paa Grund af Svagelighed blev han Kaptajn. Ved Krigens Udbrud 1848 meldte han sig som Frivillig og gjorde først Tjeneste som Sergent, men blev 1849 Kompagnichef og udviste baade Tapperhed og Konduite i flere Slag. 1864 meldte han sig ligeledes som Frivillig og var Etappekommandør paa Strib. Efter Krigen skænkede hans Medborgere ham en Sølvpokal som Æresgave,

⁹ Havde u. Æ. 1 Søn og 1 Datter.

¹⁰ Faddere: Professor Bruuns Hustru Sophie, Jomfru Emilie Rossing, Ritmester Qvistgaard, Kaptajn Martin og Skuespiller Knudsen. Professor Bruun er den bekendte Forfatter Ths. Chr. B., Skuespiller *Knudsen* er antagelig Patrioten Hans Christian Knudsen, og Jomfru *Rossing* maa vel være Skuespiller Michael Rossings Datter Wilhelmine Emilie, der var Skuespillerinde.

Pios, der 1804 boede i Farvergade, boede 1806 i Klosterstræde.

og 1881 udgav han i Anledning af sit 60 Aars Jubilæum i Militæretaten et lille Skrift »helliget Kammerater og Venner«. Han var ikke uden digterisk Begavelse, men havde et kolerisk og erotisk Temperament, som førte til Skilsmisse med hans Hustru. Medens han var Sekondløjtnant i Aalborg, blev han kendt med den for sin Skønhed vidt bekendte *Ane Marie Brix*, f. Blokhush 7. Juli 1808, d. Kbh. 1883, Datter af Skudehandler Mogens Steffensen Brix og Else Jakobsdatter Ingstrup. Hun var da forlovet med Justitsraad *Arent Plesner* til Langeslund, men hævdede Forlovelsen og blev ca. 1830 forlovet med den elegante Løjtnant. Hendes Fader modsatte sig imidlertid denne Forbindelse, og Pio kunde vel heller ikke som Sekondløjtnant faa Tilladelse til Ægteskab. Efter hendes Faders Død 26. Aug. 1831, ved hvilken Lejlighed hun arvede 1600 Rdl., som delvis var anbragt i Alstrup Kirketiende, flyttede hun og vist ogsaa hendes Moder, der i de senere Aar ikke havde samlevet med Mogens Brix, og som døde i Kbh. 1851, til Toksværd, hvortil hendes Moster¹¹ var kommet i Januar 1832, da hendes Ægtefælle Frederik Michael Lund blev Præst der. Her ægtede Wilh. Pio 9. Marts 1834 *Ane Marie Brix*, efter at Pastor Lund d. 10. Febr. s. A. var død, og her var dette Ægtepars ældste Søn født allerede 1. Juli 1833. Wilh. Pio og Ane Marie Brix havde følgende Børn:

a. *Jean Frédéric Guillaume Emile Pio*, f. 1. Juli 1833 i Toksværd, d. 12. Jan. 1884 i Kbh. (Jacobs K.), begr. i Gentofte, Student fra Roskilde 1850, filologisk-historisk Eksamen 1857, Lærer i Kbh., 1864—65 i Grækenland, 1865—68 Huslærer paa Frijsenborg, 1868 Bestyrer af Borgerdydskolen i Kbh., 1875 tit. Professor. Udførlig Biografi i »Dansk biogr. Leksikon«. Gift 23. Dec. 1868 i Kbh. (Frelsers K.) med *Elisabeth Susanne Sophie* Komtesse *Sponneck*, f. 24. Juni 1846 i Kbh. (Trinit.), d. 12. Sept. 1905 i Odense, Datter af Rigsgreve *Wilh. Carl Eppingen Sponneck* (senere Finansminister) og *Antoinette Sigfriede v. Lowsow*.

¹¹ *Anne Jakobsdtr. Ingstrup*, f. i Løkken 1783, d. Nærumgaard 1847, Datter af Skudehandler *Jakob Thomsen Ingstrup* og *Maren Jensdatter*.

Pastor Lund, f. 1775, d. 1834, der havde været Præst i Rubjerg-Maarup 1815—28, var en daarlig Økonom og gik 1819 fallit; 1833 vandt han imidlertid de 50.000 Rdl. i Lotteriet, saa han kom paa Fode, men 1834 forspiste han sig i Risengrød og døde. Da han skulde hente de mange Penge i Kbh. var Ane Marie Brix med ham. De var inde paa en Gæstgivergaard, og her glemte Præsten Tasken med Pengene, men fik dem dog igen, og han og Hustru, der ingen Børn havde, stiftede det Ingstrup-Lundske Legat for Studerende ved Kbh. Universitet.

Kort efter Pios Død flyttede hun til Frankrig og købte Slægtens Stamsæde der St. Gilles ved Nantes, som hun atter solgte ca. 1904, da hun flyttede til sin Søn i Odense. Ægteparret havde efternævnte 4 Børn:

- 1) *Poul Emile Nicolas Pio*, f. Kbh. 3. Okt. 1871 (Garnisons), d. 29. Juni 1921 i Paris, begr. i Redemptoristernes Gravsted ved Anthony. Studerede først Medicin i Paris, blev Dr. med. og praktiserede nogle Aar som Læge i St. Gilles. Antog Navnet Piou de Saint Gilles og gik over til Katholicismen. Indtraadte senere i Redemptoristerordenen, blev Præst og i 1904 ansat ved den katholske Kirke i Odense (St. Albani) og tillige som Lærer ved Klosterskolen, hvorefter han igen kaldte sig med Navnets danske Form Pio. 1920 blev han syg; han mente selv, at det var af Overanstrengelse som Leder af St. Albani Skolen, og efter et Hospitalsophold vilde han rejse til sit elskede Frankrig for at søge Rekreation. I Foraaret 1921 afrejste han med Skib fra Kbh.; men næppe var han kommet til Paris, før hans Tilstand forværredes, og kort Tid efter døde han af Aareforkalkning og en Art Meningitis. Han omtales som en meget afholdt Mand, og hans Breve til mig vidner om stor Elskværdighed.
- 2) *Gaston Frédéric Oscar Pio*, f. Kbh. 11. Marts 1873 (Garnisons). Antog i Frankrig Navnet *Piou de Saint Gilles*; var 1940 Civilingeniør i Paris.
- 3) (*Ellen*) *Helene Marie Pio*, f. Kbh. 31. Jan. 1875 (Garnisons), var 1912 gift i Polen.
- 4) *Agnes Elisabeth Pio*, f. Kbh. 23. April 1880 (Jacobs), d. i Frankrig før 1900. Gift med en Franskmand, med hvem hun havde en Søn, som hendes Broder Poul og hendes Moder 1904 tog med til Odense.
- b. *Carl Johan Bruun Pio*, f. Kbh. 17. Okt. 1839, d. sst. 26. Okt. 1839; var opkaldt efter den rige Godsejer Bruun paa Birkumgaard paa Gøl, der antagelig har understøttet Forældrene økonomisk.
- c. *Louis Albert François Pio*, f. Roskilde 14. Dec. 1841, d. 8. Juli 1894 i Chicago, begr. 1921 Kbh. (Vestre), Student 1859 privat, cand. phil. 1861, studerede en Tid Polyteknik og var 1863 Timelærer ved Borgerdydskolen, deltog i Krigen 1864 som Officersaspirant og var 1867—68 tjenestgørende Sekond-Løjtnant, hvorefter han atter var Lærer ved Borgerdydskolen og kastede sig over Folkesagn og Folketro. Udgav 1869 »Sagnet om Holger Danske« og 1870 en »Cyprianus« med Tydninger; blev 1870 Post-

skriver i Kbh., men hans urolige Aand egnede sig ikke for stadigt Arbejde, hvorfor han 1871 tog sin Afsked. Han kastede sig nu over Politik og grundlagde sammen med Fætteren Harald Brix og Poul Geleff Socialismen i Danmark. En kort Tid var han Huslærer hos Kammerherreinde Berling paa Ordrup og rejste paa hendes Bekostning til Genf for at studere Katholicisme, men knyttede i Stedet for paa Rejsen Forbindelse med udenlandske Revolutionære og Socialister, og da han kom hjem 1872, antog han Titelen »Stormester« for den danske Afdeling af »Internationale«. Om hans videre Levned, hans Flugt til Amerika 1877 o. s. v. henvises til »Dansk biografisk Leksikon«, hvor udførlig Omtale findes. Han var en ustadig, ærgerrig og fantastisk forfængelig Karakter.

Gift 1878 i Chicago? med *Louise Augusta Henrietta Jørgensen*, f. Kbh. (Frue) 16. Marts 1853, d. 24. Juni 1924 i Tyron i North Carolina, Datter af Klejnsmed *Anders Jørgen Jørgensen* og *Maren Marie Bjergsted*.

Børn:

- 1) *Sylvia Mizpah Pio*, f. Chicago 29. Nov. 1878, d. 24. April 1932 i Hellerup. Gift 1° i London 6. Juli 1903 med Lensgreve *Eggert Christoffer Knuth* til Knuthenborg, f. 27. Feb. 1882, d. 19. Marts 1920. Ægteskabet opløst 30. Dec. 1912. Gift 2° i Birkerød 30. Juni 1917 med kgl. Skuespiller *Johannes Poulsen*, f. Kbh. 17. Nov. 1881, d. 14. Okt. 1938; Ægteskabet opløst. Se nærmere om Johannes Poulsen i »Dansk biografisk Leksikon«.
- 2) *Herbert Pio*, f. o. 1880, drev 1919 og 1940 Ingeniørvirksomhed i St. Louis, U. S. A.
- 3) *James Percival Pio*, f. o. 1880, var 1919 og 1940 Sagfører i Chicago.
4. *Erhard Christian August Pio*, f. 4. Marts 1808 i Kbh. (Garnisons), vist død som Barn, i hvert Fald før Faderen 1867.¹²
5. *Frederik Laurits Theodor Pio*, f. 4. Marts 1808 i Kbh. (Garnisons), d. 4. Nov. 1858 i Kbh., Kaptajn, ugift.
6. *Angelique Therese Pio*, f. 23. Marts 1810 i Kbh. (Slotsk.), vist død som Barn.
7. *Frantz Christian Erhard August Pio*, f. 11. Juli 1811 i Kbh. (Trinit.), vist død som Barn, i hvert Fald før Faderen.¹³
8. *Emma Caroline Francisca Pio*, f. 18. Juli 1812 i Kbh. (Helligg.), d. efter 1880, gift 18... med *Vilhelm Holm*, f. 18...,

¹² Ikke i Kbh. Begravelsesregister.

¹³ Ikke i Kbh. Begravelsesregister.

- var 1843—1880 Skolelærer i Alkestrup i Sædder Sogn paa Sjælland. Ægteparret skal have haft 2 Sønner og 1 Datter: *Peter, Emil*, der blev Arrestforvarer i Køge, og *Emilie*.
9. *Jean Pierre Pio*, f. 22. Dec. 1814 i Kbh. (Slotsk.), d. 26. Aug. 1832 i Kbh. (Helligg.), Elev ved det kgl. Teater.
 10. *Nina Eleonora Augusta Pio*, f. 26. Jan. 1817 i Kbh. (Frue), d. i Kbh. 7. Sept. 1900. Gift 1° 18... med *Frantz Bülow Leopold Peter Stockfleth*, f. 28. Okt. 1814, d. Hals 3. Juni 1851, Krydstoldassistent, Borger i Skagen 1843, Søn af Fyr- og Toldinspektør i Skagen, Premierløjtnant, cand. jur., Krigsraad *Eggert Gabriel Stockfleth*¹⁴ og *Dorteia Magdalene Mønster*. — Gift 2° i Hals 8. Nov. 1854 med Skipper i Hals *Christian Wegner Rohde*, f. Hjerm 4. Okt. 1812, d. 21. Juni 1858 i Aarhus. Som Enke boede Nina Pio 1867 paa Samsø. — Gift 3° 18... med Lærer *Schmidt*, død før 1890 ved Ulykkestilfælde.
 11. *Marie Dorteia Pio*, f. 15. Dec. 1821 i Kbh. Daabskonf. 18. Okt. 1822 (Trinit.),¹⁵ d. i Kbh. 188... Var 1867 Huslærerinde hos Skudehandler Søren Jensen i Løkken og havde o. 1870 en lille Pogeskole dør, men en af hendes Elever siger, at hun var ganske udygtig. Ugift.
 12. *Anna Hulda Petrea Pio*, f. 29. Maj 1824 i Kbh.¹⁶ (Trinit.), d. 11. Jan. 1885 i Kbh., ugift.
 13. *Laura Pio*, f. 8. Maj 1826 i Kbh. (Trinit.), d. 7. Marts 1903 i Ø. Jølby paa Mors, gift 22. Juni 1859 i Slotsbjergby med *Rasmus Lund*, f. 9. Jan. 1827 i Brande, d. 23. Jan. 1889 i Ø. Jølby, adjungeret Præst i Tyrstrup-H 1859—64, Sognepræst i Jetsmark 1864—71, derefter Valgmenighedspræst ved St. Ansgars Kirken i Ø. Jølby og fra 1883 Fri-menighedspræst der. Flere Børn. Se iøvrigt »Dansk biografisk Leksikon«.
 14. *Frantz Christoffer Bülow Pio*, f. 2. Nov. 1827 i Kbh. (Trinit.), d. 17. Nov. 1905 i Kbh. Gik Militærvejen og var 1867 Premierløjtnant i Helsingør. Boede senere i Kbh. (1870) og steg til Oberstløjtnant. Etablerede sig 1880 som Vinhandler og blev kgl. Hofvinhandler.¹⁷ — Gift 1866 i Helsingør med

¹⁴ Død i Hals 13. April 1853. Blev 1815 Tolder paa Læsø og 1829 i Skagen. Se iøvrigt August v. Eyben: »Stamtavle over Slægten Stockfleth«, Kbh. 1929, S. 32.

¹⁵ Forældrene boede i Adelgade 296. Faddere: Forældrene og Jordemoder Madam Gennerup.

¹⁶ Forældrene boede i Adelgade 296. Faddere: Madam Nielsen, Christianshavn, Jomfru Olsen, Peder Hvidtfeldtsstræde, Fuldmægtig Michelsen og Assessor Wilhelms.

¹⁷ Førte Slægten Pios Vaabenskjold som Varemærke.

Olavia Frederikke Gammeltoft, f. 8. Dec. 1842 i Herlev, d. 7. Sept. 1920 paa Kullen, Datter af Proprietær *Hans Gammeltoft* til Herlevgaard.

6 Børn:

- a. *Marie Vibeke Pio*, f. 25. Juli 1867 i Helsingør, Skuespillerinde, ugift. Billede i »Før og nu«, V. 3.
 - b. *Hans Gammeltoft Pio*, f. 21. Nov. 1868 i Kbh. (Citadels), d. 27. Juli 1937, Assistent i Kbh.s Borgerrepræsentation. Gift 26. Maj 1911 med *Martha Petersen*, f. 4. Dec. 1882. — Ingen Børn.
 - c. *Frantz Emil Pio*, f. 6. Jan. 1870 i Kbh. (Citadels), cand. jur. 1891, cand. polit. 1894, Dr. polit. 1903, Overretssagfører 1908, Nationaløkonom, Kommunalpolitiker og Medlem af Københavns Borgerrepræsentation. Se »Dansk biogr. Leksikon«. Gift 17. Maj 1905 i Seest med *Martha Christiane Borch*, f. 7. Marts 1880 i Kolding, Datter af Købmand *Erhard Andreas Borch* og *Frederikke Lund*. 2 Døtre.
 - 1) *Nina Pio*, f. 29. April 1906 i Kbh., gift 17. Juni 1934 med *Carl Albrecht Walther*, f. 7. Febr. 1907 i Berlin, Dr. juris, tysk Statsborger og Meddirektør i en tysk Aluminiumsfabrik i Oslo.
 - 2) *Martha Pio*, f. 15. Dec. 1908 i Kbh., gift 10. Febr. 1934 med *Ivar Thomsen*, f. 6. Nov. 1904 i Ringkøbing, Ingeniør, Direktør for Høgeness Fabrikers Filial i Kbh.
 - d. *Johan Julius Pio*, f. 3. Dec. 1871 i Kbh. (Citadels), d. 6. Maj 1928 i U. S. A. Fortsatte Faderens Vinhandel indtil 1907, da han rejste til Amerika, hvor han fik en ledende Stilling i Fernis-Industrien. Gift 23. Juli 1907 med *Louise Hindsberg*, f. 6. Marts 1875. Ingen Børn.
 - e. *Holger William Pio*, f. 3. Dec. 1872 i Kbh. (Citadels), d. 14. Jan. 1933 i Kbh., ugift. Fuldmægtig i Fritsches Glashandel i Kbh.
 - f. *Olavia Frederikke Pio*, f. 2. Juli 1877 (Citadels), gift 14. April 1905 med Direktør *Tage Hiort*, f. 18..., d. 23. April 1930 i Kbh. — 2 Børn.
15. *Alfons Constant Pio*, f. 15. Nov. 1831 i Kbh. (Helligg.), d. før 1867, antagelig død som Barn.
 16. *Emil Theodor Ferdinand Pio*, f. 21. Jan. 1835 i Kbh. (Helligg.), d. 26. April 1863 i Kbh. (Garnisons, Assistens), ugift, var Kontorist.
 17. *Frederikke Benthe Pio*, f. 16. Juli 1837 i Kbh. (Frue), d. 17. Juli 1922 i Chicago. Var 1866 Lærerinde ved Christen Kolds Pigeskole i Dalum ved Odense, men oprettede samme

Aar en Højskole i Aale vest for Horsens, med hvilket Gaardejer Jens Jørgensen og Lærer Anders Jensen Dahl, som hun vist kendte fra Dalum Højskole, var hende behjælpelig. Denne Pighøjskole drev hun til 1869, da hun afhændede den og rejste til Tørskind i Bredsten Sogn, hvor hun købte en Grund af Gaardejer Jørgen Olsen og opførte en Skole. Den laa paa et meget afsides og ubekvemt Sted, og hendes Højskole her bestod kun 2—3 Aar. Som Medhjælper havde hun Præstedatteren fra Odder, *Christine Charlotte la Cour*, f. 1836, der ogsaa havde været ved Kolds Pigeskole, og som 1870 blev gift med Pastor *H. B. Lillelund*, da Sognepræst i Frøslev paa Mors. Samme Aar giftede Frederikke Pio sig med ovennævnte Gaardejer *Jørgen Olsen*, og efter Nedlæggelsen af Højskolen virkede hun som Bondekone og var som saadan meget dygtig paa Mejerivæsenets Omraade, saa hun 1879 fik Præmie for Ost paa Udstillingen i Vejle og Understøttelse af Landboforeningen til en Studierejse i Holland. Landbruget i Tørskind var dog ikke rentabelt, og ca. 1880 afhændede de Gaarden og flyttede til København, hvor de i en Aarrække havde en Mejeriforretning. 1897 rejste Familien til Amerika (Chicago), hvor det gik dem godt, og hvor Frederikke Pio tog virksom Del i den danske Kolonis Liv og sluttede sig til Adam Dans Menighed. Ægteparret havde flere Børn, bl. a. en Søn Svend Olsen, der var Musiker i Chicago, og i hvis Hus Frederikke Pio døde som Enke, endvidere en Søn, der 1897 blev her i Landet og studerede ved Polyteknisk Lærestanstalt i Kbh. Han rejste senere til Sydafrika og faldt 1900 i Boerkrigen.¹⁸

*

*

*

Linie B.

Jean Wilhelm Pio, f. 4. April 1782 (Katholsk K.), d. 13. Dec. 1845 i Kbh. (Frue), Muremester. — Gift 1° o. 1809 med *Anna Kirstine Franck*, f. o. 1788, d. 1. Sept. 1824 i Kbh. Gift 2° 19. Feb. 1827 i Kbh. (Holmens) med *Else Marie Andersen*, f. 1808, d. 5. Okt. 1878 i Kbh. (Frue). — 6 Børn.

1. *Pierre Theodore Pio*, f. 1810, d. 3. Marts 1836 i Kbh. (Citadels). Hornblæser (Hoboist) ved jyske Jægerkorps, Violinist. — Gift 4. April 1834 (Citadels) med *Hansine Vilhelmine Thomsen*, f. o. 1814, d. 1877. — 2 Børn.

¹⁸ Oplysningerne om Frederikke Pio er velvilligst meddelt mig af Lærer A. M. Christensen, Egtved.

- a. *Emanuel Vilhelm Theodor Pio*, f. 15. Marts 1834 i Kbh. (Citadels), d. 5. April 1875 i Kbh. Var 1856—61 Boghandler i Kbh. og derefter Medhjælper i Valdemar Pios Boghandel. — Gift 20. Nov. 1858 (Trinit.) med *Andrea Hansine Andersen*, f. 27. Okt. 1835 i Kbh., d. 26. Nov. 1911 i Kbh. Datter af Viktualiehandler *Niels Andersen* og *Kirstine Larsen*. — 2 Børn.
 - 1) *Valdemar Pio*, f. o. 1860, død uden Afkom.
 - 2) *Emanuel Pio*, f. o. 1860, død uden Afkom.
- b. *Anna Emilie Eline Pio*, f. 9. April 1836 i Kbh. (Citadels), død 5. Dec. 1909 i Kbh. (Naz.), gift 1. Juni 1858 i Saaby med *Carl Frederik Aagaard*, f. 29. Jan. 1833 i Odense, d. 2. Nov. 1895 i Kbh., Søn af Skomager *Ole Aagaard* og *Anna Ursula Winchler*. Landskabsmaler og 1892 tit. Professor. Se »Dansk biogr. Leksikon«. 1 Søn, 3 Døtre.
2. *Emilie Vilhelmine Clarentine Pio*, f. 21. Juni 1811 i Kbh. (Petri), d. 28. Aug. 1901 i Kbh., ugift.
3. *Peter Jean Pio*, f. 12. Aug. 1827 i Kbh. (Trinit.), d. 23. Nov. 1856 i Kbh., Instrumentmager. Gift 1850 med *Anne Marie Svendsen*, f. 1827, d. i Febr. 1896 i Kbh. Gift 2° med Tobakshandler *Hans Jensen*, f. 1822, d. 1891.

Hun havde med cand. jur., senere Borgmester i Køge, *William Carl Frederik Lipke* (1822—89) en Søn u. Æ. *William Frederik Svendsen*, f. 27. Maj 1850 i Kbh. (Fødselsst.), d. 22. Okt. 1909 i Kbh., som Pio adopterede under sit Navn. *William Frederik Pio*¹⁹ var en fremragende Skuespiller ved Casino. Gift 1° 12. Maj 1883 i Asminderød med Skuespillerinde *Anna Henriette Winsløv* (1589—1913),²⁰ Ægteskabet opløst. — Gift 2° 26. Jan. 1894 i Kbh. (borgerligt viet) med *Laura Henriette Georgine Ohlendorff* (1857—194*), tidligere gift Diederichsen. Se »Dansk biogr. Leksikon«.

I første Ægteskab havde William Fred. Pio 2 Sønner.

- a. *Hjalmar Axel William Pio*, f. 12. Juli 1884 i Asminderød, d. 17. Okt. 1901 (Helligaands), Maskinlærling.
 - b. *Viggo Elith William Pio*, f. 3. Juli 1887 i Kbh. (Frue), Skuespiller, gift 23. Okt. 1912 paa Fred.berg med *Soffy Marie Eleonora Christensen*, f. 15. Okt. 1892 i Kbh. Se »Dansk biogr. Leksikon«.
- I andet Ægteskab var Sønnen *Olaf Rye Vilhelm Pio*, f. 7. April 1898 i Kbh. (Helligaands), d. 25. Maj 1919 (Frederikskirken). Tegner.
4. *Valdemar Vilhelm Pio*, f. 3. Juni 1829 i Kbh. (Trinit.), d. 9. Okt. 1902 i Kbh. (Trinit.), Forlagsboghandler 1852. Gift 23. Nov. 1855 i Kbh. (Helligg.) med *Vilhelmine Emilie Clausen*, f. 28. Maj 1835 i Kbh. (Helligg.), d. 10. Okt. 1904 i Kbh., Datter af Hofglarmester *Johan Ferdinand Clausen* og

¹⁹ Billede i »Før og Nu« III. 165.

²⁰ Billede i »Før og Nu« III. 165.

Andrea Caroline Lindbom. — Se iøvrigt »Dansk biogr. Leksikon«. — 3 Børn.

- a. *Agnes Andrea Marie Pio*, f. 10. Jan. 1857, d. 19. Aug. 1924, gift 1880 med Læge, senere (1884) Forlagsboghandler *Thomas Christian Branner*, f. 18. April 1847, d. 29. Jan. 1913. Søn af Generalmajor *Vilh. Jacob Branner* og *Louise Dorteia Clausen*. 5 Børn.
- b. *Augusta Johanne Pio*, f. 7. Nov. 1865, ugift i Gentofte.
- c. *Ellen Julie Vilhelmine Pio*, f. 12. Nov. 1867, ugift i Gentofte.
5. *Frederik Carl Christian Pio*, f. 17. April 1832 i Kbh. (Trinit.), d. 12. Marts 1904 i Ordrup. Boghandler. — Gift 12. Nov. 1875 med *Alma Caroline Kristine Clausen*, f. 15. Feb. 1856, d. 19. Juli 1918 i Charlottenlund, Datter af Dr. *Julius Clausen*. — 2 Børn.
 - a. *Julius Vilhelm Pio*, f. 4. Feb. 1877 i Kbh., d. 22. Juni 1936 i Charlottenlund, cand. mag., ugift. Student Metropolitanskolen, Magister i Fysik 1900, Lærer ved Kbh. Kommune 1919, Lektor ved Christianshavns Gymnasium 1923, Afsked 1930. Interesserede sig varmt for det sønderjyske Spørgsmaal og Forsvarssagen; en Tid Formand for den konservative Vælgerforening i Gentoftekredsen.
 - b. *Ferdinand Christian Pio*, f. 18. Marts 1880 i Kbh. Papirhdl. en gros i Kbh. fra 1907, Firma »F. Chr. Pio, jun.«. Gift 16. Marts 1911 i Ordrup med *Ida Sofie Maag*, f. 15. Dec. 1883, Datter af Grosserer *Carl Maag*.
6. *Theresia Angelica Pio*, f. 2. Sept. 1841 i Kbh. (Trinit.), d. 31. Okt. 1897 i Kbh., gift 18.. med Vexelmægler *Alfred Tycho Ludvig Nicolaysen*, f. 18.., d. 16. Juli 1914. 2. Sønner.

PREMIERLØJTNANT JENS FREDERIK LASSON'S Oplevelser i Fjendens Hovedkvarter

Ved
P. SCHOU.

Hos enkelte Medlemmer af Slægten Lasson findes under Navnet »Lassoniana« en Samling Oplysninger om Slægtens Medlemmer i tidligere Aarhundreder. Det væsentligste i »Lassoniana« er Afskrifter af de paagældende Lassoners egne Optegnelser. Afskrifterne er foretaget af afdøde Premierløjtnant H. Chr. Stig Lasson, født 14. Nov. 1858.

Optegnelserne, der især er gjort af Officerer, indeholder ikke saa lidt af Interesse. Hvor de originale Optegnelser nu findes, vides ikke. Den mest interessante Oplevelse er fortalt af Krigsraad *Jens Frederik Lasson*. Om denne kan gives følgende Oplysninger:

Jens Frederik Lasson blev født d. 31. Juli 1785 i Odense som Søn af daværende Second-Ritmester for det fynske Dragonregiment, senere Generalmajor og Chef for det slesvigske Rytterregiment, *Ivar Christian v. Lasson*, (en Sønnesøns-Søn af den bekendte *Jens Lasson* fra Frederik d. 3's Tid) og Hustru *Anna Sophie de Løvenørn*, (en Sønnedatter af den ikke mindre kendte *Poul Wendelboe de Løvenørn*). Daaben fandt Sted i Frue Kirke. Fadderne var Barnets Moster, Frøken *Dorothea Løvenørn* (senere gift med Generalmajor *Bardenfleth*), Geheimeraad *Holstein*, Major *Rosenkrantz* til Søbyesøgaard og en Frøken *Leth*.

I Jens Frederiks første Aar flyttede Familien til Slagelse, da Faderen var forsat til det sjællandske Rytter-Regiment der; d. 17. Januar 1788 flyttede den til Kalundborg, og d. 11. Dec. 1789 atter tilbage til Odense, hvor Faderen var blevet Chef for en Eskadron i det fynske Regiment.

Jens Frederik Lassons øvrige Data vil fremgaa af det efterfølgende, hvori han selv gør Rede derfor. Dog kan det yderlige oplyses, at han i 1811 giftede sig med *Maria Magdalene Elisabeth Sidenius* og, efter dennes Død, i 1824 med *Mette Marie Nielsen*, f. 28. Juni 1799, d. 8. Jan. 1856.

Jens Fr. Lasson døde d. 9. Juli 1855 kort før sin 70 Aars Fødselsdag.

Hans Optegnelser, i hvilke der kun er foretaget uvæsentlige Ændringer, f. Eks. i Tegnsætningen, lyder saaledes:

Min salig Moder var *Anna Sophie de Løvenørn*. Hun døde, dengang jeg var i 16. Aar, saa jeg tydeligt mindes hende, og ingen Tid kan udslette Mindet om hendes ædle Karakter og ubegrænsede Moderkærlighed. Hun levede kun for sin elskede Mand og sine Børn, og min glædeste Tanke og Haab ud over dette Jorde-livs Grænser er engang ved Guds Naade at samles med hende i de lysere Egne.

Min første Opdragelse nød jeg paa Harritslevsgaard paa Fyn i min salig Onkel, Hs. Excellence Generaløjtnant *Bardenfleths* Hus, hvor der alligevel blev holdt ypperlige Lærere til hans Sønner, hvorfra jeg da profiterede.

Naar mine Børn og Børnebørn engang kommer der og ser den gamle Borg, da vide de, at det var der deres Fader traadte sine Børnesko og kjendte sine Barndommens skyldfri Glæder, som aldrig glemmes.

Fra min Barndom var jeg bestemt til Handelen og tilbragte flere Aar i Hamborg og Udlandet, men den aldeles Standsning, som Krigen i 1807 og de Engelskes Overfald paa København [foraarsagede], i al Handel, gjorde at jeg forlod denne Vei og i 1807 erholdt Ansættelse som Second Lieutenant i det daværende Slesvigske Rytter Regiment, hvis Chef min salig Fader var. Lidet activ, som denne ulykkelige Krig var for Danmark, havde den dog for min Person de interessante Stillinger til Følge, at jeg nød den Lykke at være ansat 1813 som Adjutant og Ordonnance Officer hos den franske Marshall Prinsen af *Eckmühl*, og senere efter Freden 1814 til Kiel i samme *Qualité* hos daværende Kronprins af Sverrig, *Carl Johan*, som var Chef for den mod de franske agerende allierede Nord Armee, og med hvem jeg da fulgte til Frankerige.

Disse lige saa praktiske som interessante Stillinger gav mig en saadan Modbydelighed for militaire Garnisons Liv i Fredstider, saa jeg 1815 efter Freden ansøgte om og i Naade erholdt min Afsked. Hans Majestæt Kong Frederik d. 6. beærede mig som Bevis paa sin Tilfredshed med Dannebrog Ordenens Ridderkors og Krigsraads Character.

Efter Freden var jeg saa heldig ved nogle faa lykkelige Handelsforetagender med mine Ungdoms Handelsvenner at erhverve en liden Capital, som satte mig i Stand til 1823 at kunne fæste Øverste Ørkilds Mølle ved Svendborg, hvor jeg siden i denne yndige Egn og omgivet af en fortræffelig Kone og vore elskede Børn har levet det lykkelige Familie Middelstands Liv, som jeg anseer for Jordens bedste Gode.

Nu — saamange Aar efter, nu — da jeg er naaet op til Oldingens stille Livsperiode, hvor ofte dvæler ikke min Erindring ved saa mangt et interessant Optrin af hin saa bevægede Tid. Jeg maatte i hine Stillinger, i saa nær Berøring med hiin Tids største Helte nødvendig opleve saa meget mindeværdigt. Jeg ved, at mine elskede Børn ønskede gerne, at jeg skulde fortælle dem en heel Del om hiin Tid, men det kan jeg ikke, det vilde blive for vidtløftigt, men — een Begivenhed, som mødte mig, vil jeg dog fremstille for dem, da den kun sjelden vil have fundet sin Lige.

Ved Juletid 1813 laa jeg i hiin Egenskab med den franske Marchal *Davoust*, Prins af *Eckmühl*, i Hamburg, som var haardt be-

lejret af Russerne under General *Benningsen*, hvis Hovedquarteer var i Pinneberg. Jeg maa bemærke, at ifølge en Convention mellem Eckmühl og Benningsen var Altona erklæret for neutral, imod at hverken Franske eller Russere maatte betræde den. Uden denne Overenskomst vilde Byen uundgaaelig være bleven brændt af Eckmühl, som umuligt kunde have taalt et saadant Skjulested for en russisk Angrebscolonne lige under sin Fæstnings Kanoner. Men uagtet denne Convention udstedte Benningsen uhyre Requisitioner paa Byen Altona, som i Tusindvis maatte levere Slagtekvæg, Klædningsstykker, Skotøj med mere til Russerne.

For at regulere disse Leverancer var en Altoner Borger antaget af Benningsen og Altonas Overpræsident *Blücker* som Commisair og reiste uafbrudt som Mellemand mellem Altona og det fiendtlige Hovedquarter i Pinneberg.

Eckmühl var, som sagt, haardt belejret og havde intet hørt fra det danske Armeekorps under Prins *Frederik* af Hessen, siden han først i December af den fiendtlige Overmagt var bleven tvunget til at kaste sig ind i Hamborg og derved skilt fra det danske Korps, der som bekendt slog sig igennem til Rendsborg. Rygtet gik i Hamborg, at Kong Frederik d. 6. stod Norden for Rendsborg med ca. 25000 Mand danske Tropper; dertil kom ca. 8000 under Prins Frederik i Rendsborg. I Hamborg og Haarbùrg havde de franske under Eckmühl over 30000 Franske foruden Cavallerie og Artillerie. Først i December ankom en fransk Grevinde under Haanden til Hamborg med Depecher til Eckmühl fra Napoleon, hvilke indeholdt Ordre til paa alle mulige Maader at understøtte Kongen af Danmark for at tvinge Fjenderne ud af Holsten og til dette Øjemed at stille den sidste Daler af Hamborgs Bank og den sidste Soldat, Fæstningens Forsvar kunde undvære, til Kongens Disposition.

Nu var det 80000 Mand Russer, Svensk, alleslags Fricorps, Hanseater og Kosakker, med hvilke *Carl Johan*, hvis Hovedquarter var i Kiel, havde oversvømmet Holsten; men — ikke desto mindre — da Hamborgs Garnison vare Kjernetropper, og de ca. 33000 danske, som Eckmühl troede opstillet ved Eideren, ligesaa, saa var der slet ingen Tvivl om et heldigt Resultat, naar blot Eckmühl og Kongen kunde komme overens om en fælles og samtidig Operationsplan, saa at den danske Armee var trængt over Eideren sønder efter og den franske samme Dag ud af Hamborg Nord efter, hvorved Fjenden blev taget baade i Ryg og i Flanquen og sikkert slaæet.

At faae en saadan Operationsplan aftalt med Kongen maatte altsaa være af højeste Vigtighed for Eckmühl.

Han sendte adskillige dygtige og betroede Personer med Breve

til Kongen skrevne med Chiffer, men ingen vendte tilbage, thi Fjenden opsnappede dem alle og sandsynligvis hængte dem.

Jeg har maattet forudskikke alle disse Data, for at det, jeg har at berette, tilfulde kan forstaas.

Eckmühl kaldte mig nemlig en Dag til sig, og efter at have paa det allernøjagtigste sat mig ind i de mindste Details, baade af sin Styrke og sin Angrebsplan, yttrede han det Ønske, at jeg vilde paa-tage mig mundtlig at overbringe Kongen samme, da Erfaringen havde vist Umuligheden af, at skriftlige Meddelelser kunde pas-sere de fjendtlige Linier.

Da jeg hverken kunde udføre en saadan Sendelse i Mundering eller bevæbnet, men maatte forklædes, og altsaa, om Fienden dog opdagede mig, maatte vente en lidet hæderlig Dødsmaade, saa kunde jeg ingenlunde commanderes dertil, men det beroede paa mig selv. Imidlertid faldt det mig ej ind at undskylde mig; jeg var Soldat for at tjene mit Fædreland, og da denne Lejlighed var saa højst presserende, saa var det i mine Tanker kun en højst ubetime-lig Spidsfindighed at sætte en indbildt Vanære i, om man i værste Tilfælde kom til at døe i en civil eller i en militær Kjole.

Jeg blev altsaa klædt paa som Købmand og erholdt af Over-præsident Blücker et Pas for at kunne rejse til Lolland. Ved Bestik-kelse lykkedes det endog Blücker at skaffe en russisk Passereseddel, paa hvilken Forposterne havde at lade civilklædt Personer passere.

Nu præsenterede Blücker mig for den ovenomtalte Commissair, ganske som den mit Pas lød paa, men og som en speciel Ven af sig, som han bad Commissairen tage med sig til Pinneberg, samt sørge for Vogn til mig derfra videre Nord efter, hvilket denne i sin Stilling let kunde, og uden hvilket jeg ikke skulde have kom-met langt til Fods i bundløse Veje i December.

Commissairen og jeg kørte altsaa derpaa en mørk, regnfuld Eftermiddag til Pinneberg, og godt at jeg intet skriftligt havde med, thi 3 Gange blev jeg, mine Passer uagtet, af Forpostkæderne afklædt og undersøgt paa det strengeste. Vi kom til Pinneberg, hvor det myldrede med Russere, og hver en Vraa var belagt. Imidlertid havde min Commissair et Aftrædequarтер der, hvilket han bad mig dele med sig til næste Morgen, da det var en bælgmørk, regn- og stormfuld Nat og ingen Vogn at skaffe før næste Morgen.

Det var et stort Værelse. Commissairens Seng stod i den ene Ende, i hvilken laa en saaret russisk Ingenieur Officer af Benning-sens Generalstab. Han kendte naturligvis Commissairens Individ og kunde ved den uhyre Indquartering ikke tage noget Anstød af, at denne havde en Fremmed med sig den Nat. I selve Hovedquar-teret vækkes selvfølgelig mindst Mistanke.

I Aftenens Løb kom en General-adjutant, *Camps*, fra Carl Johan i Kiel med de strengeste Befalinger til Benningens at frem-

skynde Hamborgs Belejring og hellere at vove en Storm, end længere at berøve den store Nord Armees højre Fløj, som marscherede mod Rhinen, de betydelige Stridskræfter, som nu laae om Hamborg. Benningens havde paastaet Umuligheden af at udføre noget mod Hamborg med de Midler, han havde dertil, og mod den stærke Befæstning, som Eckmühl havde omgivet Byen med. Da imidlertid General Camps vedblev sin Paastand, saa havde Benningens sendt ham til den saarede Ingenieur-Officer for at blive fuldkommen overbevist ved at conferere med ham, da det nok var ham, som især skulde have ledet Belejringen.

Medens deres højst interessante Samtale varede, var min Commissair beskæftiget med sine Regnskaber, og jeg læste tilsyneladende i en Bog vendende Ryggen til de to Herrer, som samtalede paa Fransk.

Russen detaillerede paa det specielleste for General Camps, hvor umuligt det vilde være dem at tage Hamborg med det Caliber af Artilleri og øvrige Kræfter, de dertil havde, og i Talens Løb opregnede han nøjagtigt deres Styrke af enhver Vaabensort, og hvor disse Tropper vare placerede, hvad der var paa Højre og hvad paa venstre Elbbreddal for Haaburg, ligeledes den øvrige i Holsteen fordelte Armees Styrke med Hensyn til den Soutien, de kunde vente af samme.

Af disse Herrer Samtale erfor jeg ligeledes, at Kong Frederik d. 6. desværre ikke var ved Eideren med en Armee, men at denne størstedels stod i Fyn, og Kongen selv var i København.

Da General Camps var gaaet, bad Commissairen mig at dele hans Natteleje med ham, hvori jeg indvilligede, men bad ham, da han lagde sig hen, først at overlade mig Papir og Pen, foregivende at jeg ønskede endnu at tilskrive Blücker et Par Takkens Ord. Jeg satte mig da hen, og meldte min Prins Eckmühl alle de mangfoldige vigtige Oplysninger om den fjendtlige Styrke, Stilling og Plan, samt om Frederik d. 6. og den danske Armee, hvad der for Eckmühl var af uberegnelig Vigtighed at erfare, samt at jeg nu maatte søge at naa København for at aflægge mit Ærinde hos Kongen.

Dette Brev til Eckmühl indesluttede jeg i et til Blücker med Begæring om iilsomt Besørgelse. Commissairen afleverede det (som jeg siden erfarede af den danske Major Grev *Løvendal*) til Blücker næste Formiddag, og inden Middag havde Eckmühl min Rapport fra Centret af det fiendtlige Hovedquarter.

Prinsen lod Grev *Løvendal* hente og forsikrede, at jeg skulde være Æreslegionens Kors vis for den store Tjeneste, men — jeg saa jo aldrig Prins Eckmühl oftere, formedelst Freden til Kiel, som paafulgte 14 Dage efter og gjorde Dannemark til hans Lands Fiender, — og ansøge om Ordenen vilde jeg ikke.

Sandelig, jeg sov ikke, min Glæde var ubeskrivelig over de saa utrolig heldige Omstændigheder, som havde fulgt mig. For faa Timer siden stod jeg hos Eckmühl i hans Arbejdsværelse i Hamborg og nu — laa jeg meget trygt i den fiendtlige Generalstabs Hovedquarter.

Naar der møder Mennesker noget saa ualmindeligt og utroligt, saa har man næsten ondt ved at fatte, at det ogsaa er Virkelighed.

Ved Daggry kørte jeg af Sted efter Heiligenhafen, hvorfra jeg haabede at blive sat de 5 eller 6 Miil over til Rødbye paa Lolland, men overalt vrimlede det af fiendtlige Tropper, og alle Baade ved Strandbredden vare trukne paa Land og under Vagt.

Jeg valgte at gaa ind til en Toldembedsmand der i Byen, hvem jeg i Kongens Navn opfordrede til at skaffe mig over Vandet. Han var meget villig og lod en flink Sømand hente, som mod en god Portion Louisdorer i Mørket slæbte en lille Baad i Vandet og med den naaede vi over næste Morgen, efter en kold Vinternats Seilads.¹

Jeg ilede nu med Coureerheste til København og havde i Nykøbing den Glæde at hilse paa min Fader, som paa den Tid havde Generalkommandoen over Øerne. Hans Forundring over at se mig, som han vidste var indesluttet i det beleirede Hamborg, komme ind til sig i civile Klæder, var ubeskrivelig. Lidt over Midnat naaede jeg Amalienborg Palads. Kongen var gaaet i Seng, men jeg turde ikke andet end lade ham underrette om, hvorfra jeg kom, for ifald han befalede at se mig straks. Kongen stod øjeblikkelig op og kun iført en simpel Frakke, og underholdt sig med mig om min Mission næsten til Kl. 2, Derpaa lod han mig anvise Logis og befalede mig at komme igen til sig om Morgen og medbringe skriftligt alle de Efterretninger, som jeg nu havde meddelt ham mundtligt.

Næste Aften rejste Kongen til Hindsgavl paa Fyn, hvorhen jeg fulgte ham, og da Freden 10 Dage senere blev afsluttet i Kiel, var Hs. Maj. selv saa naadig at beordre mig til at forrette samme Tjeneste hos den svenske Kronprins, Carl Johan, der nu skulde føre os mod de Franske, som jeg tidligere havde forrettet hos Prinsen af Eckmühl.

Jeg stødte til Carl Johan i Bryssel og fulgte saa ham i den Campagne indtil Tropperne, efter at Napoleon var gaaet til Elba, igen droge over Rhinen og Elben til Hjemmet.

¹ Russerne havde faaet Nys om L.s Sendelse, og havde han tøvet 5 Min. længere i Heiligenhafen var han blevet fanget. Nu bortførte de Toldforvalteren, som kort Tid efter døde af de Mishandlinger, han havde maattet udstaa.

KONFERENSRAAD A. L. DREWSSENS OPTEGNELSER OM H. C. ANDERSEN

Meddelt af

H. TOPSØE-JENSEN.

I Breve og Memoirer fra H. C. Andersens Samtid kan der hentes adskillige Træk, baade morsomme og karakteristiske, til Belysning af hans ejendommelige Personlighed. Alligevel kan de følgende Blade vel siges at indtage en Særstilling mellem Beretningerne fra Øjenvidner. Deres Forfatter har sat sig som Maal at fæstne en Række Øjeblikksbilleder af den store Digter paa Papiret, og hans Optegnelser virker derfor med en Friskhed og en overbevisende Troværdighed, som man sjældent træffer Magen til, naar Talen er om senere nedskrevne Erindringer. Yderst levende og værdifuld er saaledes Skildringen af Andersens Debut som Oplæser i »Arbejderforeningen«, men af stor Interesse er ogsaa, hvad Drewsen har at fortælle om »Den gamle Kirkeklokke«s Tilblivelseshistorie eller om *H. P. Holst* som Model for Poeten Jespersen i »Den ny Barselstue«.

Optegnelserne skyldes daværende Etatsraad, senere Konferensraad *Adolph Ludvig Drewsen* (1803—1885), Justitiarius i Kriminal- og Politiretten, gift 1826 med *Jonas Collins* ældste Datter *Ingeborg* (1804—1877). Han var H. C. Andersens gode Ven, selv om han ikke var blind for hans smaa Svagheder. Til Sammenligning er der i Noterne meddelt Brudstykker af Breve og Dagbøger fra Digteren, som skildrer de samme Situationer, der er nedtegnede af Juristen.

Manuskriptet er 1927 skænket Det kgl. Bibliotek af Drewsens Datterdatter, Kammerherreinde *Astrid Stampe-Feddersen*. Det er indlemmet i Ny kgl. Samling Nr. 1977 b, 4° (Danske Biographica).

H. C. ANDERSENIANA

d. 15. Januar 1860.

I denne bevægede Tid¹ har H. C. Andersen ikke været den mindst bevægede, skjøndt Politik er det, han mindst af Alt giver sig af med, eller forstaaer. Han er i disse Dage i en feberagtig Tilstand, blot fordi han har lovet at oplæse nogle af sine Eventyr i Arbejderforeningen² i Morgen Aften; han taler ikke om Andet, han tænker ikke paa Andet, og hans Phantasi maler ham 1000 Skrækkbilleder. Det er Massen, han er bange for, siger han, han der er saa vant til ideligt og ideligt at oplæse, hvad han digter, baade for Konger og Keisere, og for Venner og Bekjente. Han har været i Localet, hvor

han skal læse, og forlangt, at Cathederet, eller Schafottet, som han kalder det, skal flyttes hen foran Døren, forat han strax kan komme ud, hvis han faaer ondt. — Da vi i Middags sad ved Bordet hos min Svigerfader,³ saae han paa sit Uhr, og maatte tilstaae, at det var for at udregne, hvor lang Tid der endnu var til det frygtelige Øieblik, hele 28 Timer. Saaledes har han stadigt udregnet Tiden i alle de Dage, han har vidst, naar han skulde læse, og ønsket, at han først havde erfaret dette om Middagen før den forfærdelige Aftentime; han har forbandet sit Legeme, hvis nerveuse Tilstand er Skyld i hans Lidelser, ikke mindre, end hans ubændige Phantasi, der udmaler ham allehaande Forfærdeligt. Under disse Omsth. har jeg tilbudt ham at følge ham derhen og blive i Nærheden af ham, om mueligt, og han har modtaget det. Idag har han hørt, hvilken Rift der er om Billetter, ny Angst, thi det forstørrer Massen i høi Grad. Da Dirigenten *Overby*⁴ idag var hos ham, og blandt andet yttrede, at der mueligt kunde blive raabt til ham at tale høiere, blev han ganske bleg.

Han vil indlede sin Oplæsning med nogle Ord om Digtekunsten, denne lille Tale har han her holdt mange Gange, og særskildt for de fleste af os, som ogsaa for flere samlede, og dette, tilligemed hans mange Udbrud af Fortvivelse, har givet Anledning til megen Morskab, idet han er blevet drillet med alle de Ulykker og Hændelser, der kan møde, og ideligt afbrudt i Talen, for at vænne ham til Afbrydelser. Da han holdt Talen for min Søn *Viggo*,⁵ saae denne ham stift i Øinene, saa gik han fra det, og da han kom igang igjen, raabte min Søn *Einar*⁶ Bravo fra næste Værelse, saa gik han atter fra det; de gjorde det, sagde de ham, for at øve ham i Afbrydelser.

Han kan aldeles ikke blive enig med sig selv i Valget af Eventyr til at oplæse, af Angst for, at han kunde komme til at nævne noget Ord, der kunde blive optaget som en Hentydning paa de Gjenstande, der have fremkaldt de nu saa hyppige natlige Folketumulter. Han gennemlæser derfor sine Eventyr, og ethvert, hvori der er Tale om en Minister, en Dandserinde eller Grevinde, bl[ev] forkastet, hvorfor jeg idag beskyldte ham for, at naar han traf paa det store G i et Eventyr, forkastede han dette, fordi Grevinde begynder med dette Bogstav. Det kommer af hans grændseløse Angst for at gjøre det Mindste, som mueligt kunde bringe ham i Collision med Politi el. andre Authoriteter. — I denne Tid fremstiller Alt, hvad der møder ham, sig i Skikkelse af en Ulykke; saaledes kom han i Fredags og fortalte om en ny Ulykke, han havde havt, idet han var tilsagt til Kongens Taffel til Dagen efter, og anmodet om at blive der tilaften for at læse nogle Eventyr for Kongen.⁷ Min Lykønskning til den Lykke, at han nu havde faaet andet at tænke over, end Arbejderforeningen alene, gik i Opfyl-

delse, thi da han idag omstændeligt fortalte Gaarsdagens Begivenheder, medens han fra Kl. 4 til 11 var hos Kongen, var han synligt opmuntret. En 3die Begivenhed, som han ogsaa fik gjort til en Ulykke, var, at han for et Par Dage siden var Æresgjæst ved »nordisk Høitid« i Studenterforeningen, hvor hans Skaal var drukket med 9 Gange Hurra.⁸ — Men han er da heller ikke død i Synden, thi han er artig blevet drillet af os Alle, og vi have i disse Dage stadigt leet af og med ham, saa vi stundom have været ved at revne.

d. 16. Jan. 1860

Aften Kl. 8.

Andersen var her nu. Han havde aldrig lidt saa »rædsomt«, som fra i Tirsdags Aftes (da han lovede at læse) og til nu. — Han vil efter hvert Eventyr pausere et Par Minuter og imedens gaae ud, saa kan han bilde sig ind, at han har kun eet Eventyr at læse, siger han. — Gaaer det galt, prostituerer han sig, vil han paa Mandag reise — til Italien, til München, siger han fremdeles. — Han gik op og ned af Gulvet; han mærkede, at Benene rystede under ham, han stampede i Gulvet. De forbandede Been, den Krop! udbrød han, og klagede over den overvætted Ængstelighed, han altid betages af; selv naar han skal reise, af Frygt for ei at komme tidsnok; — han er angst for at blive aftegnet i Smudsbladene. — — Jeg kan ikke følge ham, for han skal ind af en anden Dør, end jeg. — Han vil allerede nu, Kl. 8, gaae derhen, men langsomt, han har ei Ro paa sig. — Han vil læse »Barnet i Graven, — Det er ganske vist, — 5 i en Ærtebæl og Noget« — hvis han ikke besvimer, hvis Stemmen ikke slaaer ham Klik etc. etc. — Men det vil skee, frygter han, naar han seer »alle de sorte Skikkelser, dette Hav, denne Dybde« (af Mennesker).⁹ — Min Kone betegnede hans dæmoniske Angst rigtigt: »nei han er reent gal, man kan see, at han aldrig har haft nogen Sorg, og aldrig følt Angst for noget Menneske, undtagen for sig selv; deraf kommer det«. —

d. u. s. Nat Kl. 12.

Slaget har staaet. Kl. 8¾ kom jeg udenfor Skolen i Sølvgaden, som var udseet til Valpladsen. Da Billetterne for flere Dage siden vare udsolgte, stod der Mange paa Pladsen foran Skolen og bad de Kommende om Billetter, hvis de havde tilovers; i Indgangsdøren var stor Trængsel. Præcis Kl. 9 traadte Andersen ind paa Cathedralen, i Salen var stor Stilhed og der blev raabt Hattene af, som ogsaa blev efterkommet, og som skal have været en stor ham viist Høflighed, da det ei før var skeet. — Jeg stod som paa Naale, da der var stærkt Spectakel ved Indgangen, idet saa mange vilde

trænge ind, og der fra Auditoriet raabtes: »Luk Døren« og »stille«; hvilket vedblev til omtrent midt under Oplæsningen, da Klyngen udenfor, som ogsaa havde forsøgt at komme til gennem Vinduerne, tilstædedes Adgang. Det var Andersens sædvanlige ubetvingelige Utaalmodighed, der var Skyld i, at det begyndte hurtigere end sædvanligt, og at ikke alle Billethavende var komne ind. — Mærkeligt nok sporedes ingen Angst paa ham, efter at han havde begyndt, kun da en Stemme under »Noget« raabte: »H. C. Andersen leve« (det sagdes at have været en begejstret Tømmermester) kunde jeg mærke, at han blev lidt forstyrret, da han ikke forstod Raabet, men det gik strax over. — Han læste alle Eventyrene ypperligt, og fik efter hvert rungende Bifald. — Tilsyneladende moerede det Comiske meest, især: »Det er ganske vist«, derefter »Noget«. — Han kom derefter hjem og drak The hos os og var nok saa glad. Men han døde da ikke i Synden, da han ideligt vilde lede det hen til, at jeg skulde gjentage mine rosende Bemærkninger om hans Optræden.¹⁰

D. 8. Febr. 1860 læste han andengang sammesteds. Han havde valgt: »hun traadte paa Brødet — den grimme Ælling og — hun duede ikke Noget«. Denne Gang var han slet ikke angst. Der var propfuldt, men over Halvdelen af Tilhørerne var af den dannede Classe. For Heden maatte Vinduer lukkes op, og der steg saadan Damp ud, at det i Etagen ovenfor saae ud, som var det Røg fra Ildløs. Andersen blev modtaget med megen Jubel, og var meget fornøiet med denne Aften.¹¹

Ult. Febr. 1860. Forleden var der Tale om Fru *Rahbek* ved Caffen hos min Svigerfader. Andersen fortalte da, at salig Admiral *Wulff*¹² havde korset sig saadan over ham, fordi han, da han hørte Fru *Rahbeks* Død,¹³ hvilket var en ottedags Tid efter at hans Fodreise paa Amager var kommet ud, i sin Naivitet havde udbrudt: »aa! Gud veed, om hun fik læst min Fodreise før hun døde?«

Et Par Aar i Forveien havde han læst en Tragedie for hende; han huskede ikke meer dens Navn, men den var compileret af Oehlenschlägers og Ingemanns Arbejder. Hun havde strax bemærket dette, og udbrudt: »Gud, det har De jo taget fra O. og I.« Hans naive Svar var: »ja, de allerdeiligste Steder hos dem har jeg brugt.«¹⁴

I Anl. af de Hyldninger og Presenter, *Bournonville* i denne Tid har faaet paa Grund af, at hans Ballet *Napolis*[!] 100 Gange er opført,¹⁵ kom Andersen i Samtale med ham om hans Balletcompositioner, og yttrede blandt Andet m. Hs. til hans *Don Quichote*,¹⁶ at det var Skade, at han (Andersen) ikke var bleven ved Balletten, da han kunde have udført *Don Quichotes* Rolle. — Bour-

nonville blev henrykt over denne uforbeholdne Udtalelse af Andersen om sin karakteristiske Figur (og den er saa meget mærkeligere, som Andersen holder meget paa sit Ydre).

29. Marts 1860. For et Par Dage siden spurgte Andersen mig, hvor *Schillers* Fødeby, Marbach, laae, navnlig om det ikke var ved Donau, og da han fik at høre, at det var ved Neckar, vilde han vide, i hvilken Flod, Neckar løb ud. Vi fik Landkortet frem og jeg viste ham dens Løb til den falder i Rhinen. Det passede ham ikke, han vilde have, at den skulde falde i Donau. Han havde nemlig faaet en Opfordring at skrive Noget til det *Schillers-Album*, der skal udkomme,¹⁷ [*overstreget*: naar hans Statue afsløres i München] i Anl. af den i Nov. f. A. holdte Fest 100 Aars Dagen efter hans Fødsel, og var efter megen Tænken derover blevet staaende ved en Ide, han havde taget af *Schillers* »Die Glocke«; han tænkte sig nemlig, at Kirkeklokken i Marbach ringede, medens Moderen fødte Schiller, — at den samme Klokke i Aarenes Løb faldt ned og revnede, og laae paa Kirkegaarden, indtil den blev brugt ved Støbningen af den ovennævnte Statue, hvor dens Malm kom til at udgjøre Hovedet og Brystet. Han vilde skrive en Historie herom til det omtalte Album, men da han paastaaer, at han altid stræber efter at være correct, vilde han have en bequem Vandvei fra Marbach til München, hvor Statuen støbes, for at det ei skulde see alt for usandsynligt ud, at Klokken var ført fra det første til det sidste Sted; og han vilde ikke nøies med min Bemærkning, at det jo var en temmelig ligegyldig Sag, som Digteren ei behøvede at bryde sig om;¹⁸ men det beroligede ham dog en Deel at see paa Kortet, at Neckars Udspring ei er langt fra Donaus Løb. — Som sædvanligt vilde han vide, hvad jeg syntes om Ideen, og han lo ved min Bemærkning, at han ved en saadan Historie vilde skabe et Sagn, som i kommende Tider maaske endog vilde gaae som historisk Sandhed i Tyskland.* Idag, da jeg stod beskæftiget nede i Haven, kom han og sagde, at han havde skrevet Historien, og jeg maatte naturligviis paa Opfordring forlade mit Arbeide og gaae op med ham i mit Værelse, for at han kunde læse den for mig. Han vil døbe den: »Den gamle Kirkeklokke«. — Det vilde være moersomt, om han eller jeg i levende Live skulde erfare, at Tyskerne gjorde dette hans Hjernefoster med Kirkeklokken i Marbach til historisk Kjendsgjerning, og umueligt er det ikke! — Jeg blev da og-

* NB. Ved senere nøiere at examinere Andersen, erfarer jeg, at det ikke er i München, men i Stuttgart, at Statuen af Schiller er opreist; og derved kommer det curieuse, at der slet ikke bliver Tale om at faae Klokken paa Donau, der vilde være en stor Omvei fra Marbach til Stuttgart; men vist er det, at vi gennemgik Kortet for at finde en bequem Vei til Donau, da der kun var Tale om München.

saa opfordret til at rose ham, fordi han havde bragt Danmark ind i Historien,¹⁹ og det kunde jeg gjøre med god Samvittighed. Han paastod, Tyskerne sagde om ham: »Der Däne, er spricht immer von Dänemarck«.

D. 22. April 1860. I det i Dag udkomne Nr. af Illustreret Tidende (Nr. 30) findes en Artikel, undertegnet —a, om Liden Kirstens Grav. Den er efter Forlæggerens Opfordring skrevet af Andersen, som i Mandags Aftes kom til mig, for at jeg, som sædvanligt, naar han skal skrive Noget i den Retning, skulde laane ham det fornødne Apparat af: Traps statistisk-topografisk Beskrivelse, Kjømpeviser etc. — og lægge Mærker, hvor Materialet findes. Dette hentede han Alt næste Morgen tidligt, da han skulde aflevere Manuscriptet til Torsdag. Da Sven Grund[t]vigs Kjømpeviser har en Undersøgelse paa, jeg troer, henved 30 Quart-Blade om Visen: »Kong Vald. og hans Søster«, og dens Fortsættelse i »Kong Valdemar og hans Søsterdatter«, ²⁰ (som Andersen slet ikke kjendte, før jeg underrettede ham om dens Tilværelse) kunde jeg forudsee, at hans Utaalmodighed vilde forhindre ham i at læse saameget, hvilket jeg dog saa gjerne vilde have ham til, meest for at han kunde faae et rigtigt Begreb om vore Kjømpeviser. Derfor brugte jeg hele den lange Aften til ud paa Natten for at læse det igjennem, og under- eller indstregte, hvad han paa ingen Maade maatte springe over. — Klokken var omtrent 7½ Tirsdag Morgen, da han hentede Traps og Sv. Grundvigs Bøger; Kl. 8½, da jeg gik i Retten, mødte jeg ham, han var paa Farten paa Gaderne; til Kaffen hos min Svigerfader, Kl. mellem 12—1 samme Formiddag spurgte jeg ham, om han var naaet gjennem det store Stof. — »Gud, jeg har allerede skrevet det Halve af Artiklen til Bladet!« var hans Svar. Jeg maatte saaledes ansee det fysisk umueligt, at han havde kunnet gennemlæse, endog kun det Halve af Sv. Grundvigs Bemærkninger, og han har vistnok kun gennemfaret dem ved Hjælp af mine Streger. Han roser sig selv ikke sjældent af den store Færdighed, han har i at gennemblade et Skrift, eller en Avis, og kunne finde alt, hvad han vil vide, (især om der staaer Noget om ham,) og han antager da at kjende Indholdet. — Næste Dag kom han og forelæste mig den reenskrevne Artikel, idet han tillige opregnede, hvor utrolig meget han havde bestilt i de to Dage af ganske heterogene Ting, for at jeg kunde see, hvor flittig han havde været. — I Artiklen kunde jeg ikke faae ham til at medtage Noget om Blodskams Begreberne paa Kong Valdemars Tid, og dissens Indflydelse paa hans Grusomhed mod liden Kirsten, det var saa fælt at nævne Blodskam, svarede han blot. — Han vilde ikke sætte sit Navn under Artiklen, fordi det kun var Uddrag.

D. 4. Januar 1861. Andersen kom iaften tilbage hertil fra Basnæs;²¹ han gik strax over til os, men var forstemt, da han led af Tandpine,²² og havde forefundet sin nye Bopæl paa Hjørnet af Toldbodgaden og Garnisonspladsen saa uhyggelig som mueligt, da der ikke engang var rigtigt udflyttet af de forrige Beboere.²³ Paa B. havde han keedet sig storartet, da Fru S. havde havt sit melancolske Anfald hele Tiden. Han havde derude digtet 4 Eventyr og Historier, 1) en heel Comoedie²⁴ 2) 12 med Posten, 3) Skarnbassen og 4) Sneemanden, — foruden andre Arbeider, han havde foretaget, saaledes oversat 1ste Act af Pleormel,²⁵ omdigtet Historien om Bispens Mord i Børglum.²⁶ De 4 nye Digtninger bedømte han selv saaledes, at 1 ikke duede synderligt 2) var god, 3 meget bedre og 4) den allerbedste. Anledningen til Nr. 3 Skarnbassen var at der etsteds i Household Workes²⁷ staaer, at da Storsultanens Livhest blev beslaaet med Guldsko, og Skarnbassen saae det, rakte den Foden ud for at blive ligedan beslaaet; derefter kom en Opfordring fra *Dickens* til Andersen om at skrive et Eventyr om denne gamle Sentens. Dette havde A. ofte tænkt paa, og nu fuldført. Han læste derefter Skarnbassen og Sneemanden for os, og alt som han læste, havde han ingen Tandpine og Humeuret blev godt. — Da han efter Theen var gaaet, kom han tilbage, fordi han paa Gaden havde mærket, at Manuscriptet fra Basnæs var borte; det fandtes paa vort Gulv, men nu stod der ikke andet end Tandpine skrevet i hele Ansigtet.²⁸ — Det var tydeligt af hans Fortælling om Hunde paa Basnæs at see, at han derfra havde taget Ideen om Hunden i Sneemanden.²⁹

10. Febr. 61. A. forelæste mig i Dag³⁰ for 2den Gang hans »Det nye Aarhundredes Musa«, som han erklærer for noget af det genialeste, han har skrevet, og som han har omskrevet 11 (elleve) Gange, før det kom i sin nærv. Form, hvori det vil udkomme om en 14 Dage.³¹ — Jeg talte noget om den Satire, der var deri, hvorfra Talen kom paa hans Godmodighed, som vi saa ofte drive Skindpels med. Han sagde i den Anl., at Prof. *Meldahl*³² havde bedet ham om, ikke at være for godmodig, naar han nu skal give sin Stemme i Committeen ang. det Anckerske Legat (han og *Chr. Winther* skal bestemme, hvilken Digter, der skal nyde det).³³ Han kjender Dem godt, [bemærkede] jeg, og A. vidste godt, jeg meente, at han var Intet mindre, end godmodig. — Man troer, jeg er blød som Vand, sagde Andersen, men jeg kan ogsaa være stridig som Vandet. — Forresten yttrede han, at der i det oplæste var et Hieb til *Hertz*, hvem han havde tænkt paa, med hvad der staaer, om at tømre Dramaer af Scenens aflagte Herligheder (saaledes blev den endelige Redaction) ligesaa til sig selv, idet han sigter til Mulatten, hvor han taler om at dække

Mangler i den dramatiske Architectur ved Lyrikens blomstrende Drapperier.³⁴

15. Oct. 1861.

Andersen har idag oplæst for mig sit nye Digt: »Isjomfruen«, som han har skrevet under sit Ophold i Schweiz iaar og renskrevet i Maxen.³⁵ Ved Middagsbordet idag hos mig, hvor blandt Andre han og Professor Theaterlæge *Th. Collin*³⁶ vare tilstæde, fortalte A., at han til Dandseren *Scharff*,³⁷ (der viser A. stor Beundring, hvorfor Th. Collin driller A.) der havde spurgt ham hvad Th. Collin syntes om de nye Eventyr, havde svaret: troer De, han tillader mig at læse dem op for ham?; nei det beder han sig rigtignok at maatte være fri for! S. havde steilet ved at høre dette, og endnu mere, da A. tilføiede, at Th. C. stundom sagde til ham: »Pil af, Kartoffel!«

A. fortalte ogsaa, at han idag havde gaaet over Garnisonspladsen med Indenrigs Minister *Orla Lehmann*, hvor Oehlenschlägers Statue igaar Aftes er bragt hen, for paa Mandag at afsløres.³⁸ L. havde ridset en Fiirkant og sagt, at der kom Andersens Statue til at staae, hvortil A. havde svaret, at den nok snarere kom til at staae i Kongens Have mellem Ammerne og Børnene. (Eventyr Digteren).³⁹

18. Marts 1862. Andersen har i den senere Tid været i stadigt godt Lune; i Anl. af hans forestaaende Reise til Spanien (med *Jonas Collin*)⁴⁰ har han lært sig at ryge Cigarrer, fortiden 2 om Dagen, og han gaaer endogsaa rygende paa Gaden. Han har ellers svært ved at komme efter det, især ved at blæse Røgen ud af Munden, og han gjør sære Grimacer under Rygningen; hvorover han maa høre Meget af Th. Collin og mine Sønner. Idag bl[ev] han photographeret her i Haven i Amaliegaden af Th. Collin, medens han røg Cigar, men han kunde ikke tages af med den i Munden for Grimacernes Skyld, hvorfor han har den i Haanden.⁴¹

Han var i Eftermiddag, efter at have spist hos os, i glimrende Humeur, og fortalte i et Væk, blandt andet, at han, da hans »Barselstue« var opført anonymt,⁴² kom i mangt et underligt Forhold, da han bevarede Hemmeligheden saa godt, at der i lang Tid ingen Ahnelse var om hans Forfatterskab. Edv. Collin var vidende derom, og i den Tro, at det Samme var Tilfældet med Prof. *Hartmann*,⁴³ roste han Andersens Taushed for denne, men bl[ev] høilig forskrækket, da H. befandtes uindviet, hvorfor han gav H. de stærkeste Opfordringer om Taushed. Men H. kunde ikke bare sig for at sige det til sin Kone,⁴⁴ og da hun næste Gang saa A., fortalte hun ham nok saa polisk, at hun vidste det. Andersen svarede

strax, »Men saa har jeg da vundet Væddemaal« og bildte hende ind, at han og Edv. Collin havde væddet om, at H. ikke kunde tie, og derfor havde E. C. med Villie spilt Comoedie med ham, ved at bilde ham ind, at »Barselstuen« var af A., for at see, om han kunde tie for sin Kone. Saaledes reddede A. sin Anonymitet. —

Der blev her Tale om, at A. i »Barselstuen« har havt *H. P. Holst* for Øie. Han nægtede det vel directe, men indirecte fortalte han saameget, der viste, at det dog forholdt sig saaledes. Han havde nemlig været i Selskab, Holst gjorde, da hans »Gioachino«⁴⁵ var opført, i hvilket Holst fik saa mange væmmelige Smigrerier, at A. bl[ev] ganske stum derved, bl. Andet havde *Rimestad* (Arbejderforeningens)⁴⁶ sagt ham, at det var det Bedste, der var skrevet, siden Oehlenschlägers bedste Arbeider (Da A. siden spurgte, hvor han dog kunde sige saadant Noget, lo R. og sagde, det var Kis!) Da A. nu her bl[ev] gjort opmærksom paa, at der netop var saadant et Gilde i »Barselstuen«, svarede han, at det var en Frokost, men det havde været et Aftengilde hos Holst! — Han fortalte endvidere, at Holst havde spurgt ham, om det var ham — H. —, som Andersen havde sigtet til? Dertil svarede A. ham, at han et Øieblik vilde sætte, at han var Forfatter til »Barselstuen«, og saa vilde han spørge H., hvad der stod i den, som kunde passe paa H., og saa indrømmede H., at han ikke vidste, hvad det skulde være, men Folk sagde det. —

A. havde tjent 500 rdl. ved Opførelsen af »Barselstuen«. —

Ingen vilde troe, at den var af A., fordi man ikke ansaae ham istand til at tie dermed. —

A. talte om, at han i denne Tid bliver modelleret, da Galvanoplastikeren *Møller* vil udgive hans Brystbillede,⁴⁷ »Jeg har aldrig seet saa deiligt et Billede« — »af mig,« føiede han til efter en lang Pause; og han døde da ikke i Synden!

NOTER.

¹ 2. December 1859 dannedes Ministeriet Rotwitt, der mentes at føre Grevinde Danners Politik. Det fik en daarlig Modtagelse i København; Ophidselsen steg yderligere ved Budskabet om Frederiksborg Slots Brand 17. December. Ved Aarsskiftet 1859—60 fandt der store Optøjer Sted i Byen med Demonstrationer mod Grevinden. — ² »Kjøbenhavns Arbejderforening«, en Forløber for »Arbejderforeningen af 1860«. Ifølge Fortsættelsen af »Mit Livs Eventyr«, 1877, S. 24 var det Dagbladets Redaktør *C. St. A. Bille* og Lægen, Professor *Emil Hornemann*, der havde opfordret H. C. Andersen til at læse op i Foreningen, der hovedsageligt virkede ved oplysende Foredrag. — ³ Gehejmerraad *Jonas Collin*. — ⁴ *U. P. Overby* (1819—1879), Kopist ved Hærens Klædedepot, skrev Digte til de liberale Arbejderforeninger, men

er især bekendt som Socialismarschens Digter. — ⁵ *Viggo Drewsen* (1830—1888), Assistent i Finansministeriet, senere Kontorchef i Livsforsikringsanstalten af 1871, filosofisk Forfatter. — ⁶ *Einar Drewsen* (1833—1873), Assistent i Nationalbanken. — ⁷ A.s Almanak 14. Januar 1860: »Til Tafels hos Kongen og blev der til Klokken elleve, læste flere Eventyr, f. Ex. en Historie fra Klitterne«. — ⁸ Almanak 13. Januar: »Indbudt af Studenterne til nordisk Høitid, Student Kock holdt en smuk Tale til mig og jeg fik 9 Gange Hurra, hjem Klokken eet«. — ⁹ »Det er ikke den Enkelte, selv den betydeligste Mand, der som Tilhører vækker denne Angst, nei, det er Mængden, Massen; den ligesom omtaager og betager mig. Og dog er jeg altid blevet modtaget med Glæde og lydelig Taksigelse« (Mit Livs Eventyr, Fortsættelse, S. 23—24). — ¹⁰ I et Brev til Ingemann 21. Januar 1860 gav A. følgende Skildring af Aftenens Forløb: »I Mandags læste jeg for Arbejderforeningen. De veed, at flere yngre Professorer og Videnskabsmænd skifte til tre Gange om Ugen d er at holde Foredrag i forskjellige Fag; nu vilde man ogsaa forsøge, hvad Virkning Poesie gjorde, og Resultatet var glimrende; de optog det med Jubel og Opmærksomhed. Der var nok 700 Mennesker, men udenfor Huset mange Flere, som rigtignok strax gjorde et grueligt Spectakel for at komme ind; de raabte, at man skulde aabne Vinduerne, at de kunde høre mig. I sex Nætter og Dage havde jeg gaaet i Angst for denne Aften; jeg ventede at prostituere mig, besvime etc.; men da jeg kom i Ilden, havde jeg ingen Frygt. Jeg holdt et Foredrag, en Indledning, om Poesiens Nytte, og lærte dem, hvorledes den traadte frem selv i Bibelen som Parabel og Lignelse, at man der ikke tog det lige efter Ordene, og at, naar vi hørte Echoet, da vidste vi godt, at det ikke var Mark og Hoie, Træer eller Huse, som svarede, men vi vidste, at det var Gjenklang af os selv, og denne var det, vi skulde søge i Eventyret. Jeg læste fire Eventyr og endte med »Noget«, der i en høj Grad greb Mængden; der blev saa stille, at man kunde høre en Knappenaal falde til Jorden. »Det er ganske vist« forstode de i hver lille Enkelthed. Jeg haaber at have uddrettet noget Godt og seer allerede, at der i Rækken af videnskabelige Foredrag er nu gjort en Forandring, saa de faae lidt mere Andet fra Digtekunsten; saaledes allerede iaften er der en anden Herre, der oplæser for dem et Udvalg af danske Digtere; naar Sligt vælges godt, vil det jo have en stor, god Indvirkning, og jeg er da glad ved at have været den Første, som paa Digtekunstens Vegne selv traadte frem og læste for Almuesmanden« (Breve fra Hans Christian Andersen, II, 1878, S. 414—15). Smlgn. MLE, Forts. S. 24—25, hvor A.s Indledningsforedrag er aftrykt, men Oplæsningen fejlagtig henlagt til 1858. I sin Almanak skriver A. 16. Januar: »Hele Ugen i Helvedsqual; iaften læste jeg da i Arbejderforeningen, — de stormede paa udenfor men jeg havde en ubegribelig Ro og læste godt og med stort Bifald«. — ¹¹ Almanak 8. Februar: »Læst i Arbejderforeningen Pigen som traadte paa Brødet, den grimme Ælling og Hun duede ikke; stort Bifald«. Han læste tredie Gang 17. Marts. — ¹² Kontreadmiral *P. F. Wulff*, mangeaarig Chef for Søkadetakademiet, Shakespeares Oversætter. — ¹³ Kamma Rahbek døde 21. Januar 1829; A.s »Fodreise fra Holmens Canal til Østpynten af Amager« udkom 2. Januar samme Aar. — ¹⁴ Historien fortælles allerede i »Mit Livs Eventyr« (Samlede Skrifter, 2. Udg., I, S. 47). — ¹⁵ 20. Februar 1860. — ¹⁶ »Don Quixote ved Camachos Bryllup«, pantomimisk Ballet i 3 Akter af Aug. Bournonville, Musikken af Ludvig Zinck. Den gjorde ikke Lykke og gik kun to Gange, 24. og 25. Februar 1837. Om Balletten se A. til Henriette Hanck 9. Marts 1837 (Anderseniana, X, 1942, S. 185). — ¹⁷ »Schiller-Album der Allgemeine deutsche National-Lotterie«, Dresden 1861, S. 57 ff. Paa Dansk tryktes Historien første Gang i Folkekalender for Danmark, 1862,

S. 46—51. — ¹⁸ Smlgn. Eventyret: »Den kom fra Marbach, solgt blev den som gammelt Kobber og skulde i Smelteovnen inde i det bayerske Land. Hvorledes kom den derhen og naar? Ja, det maa Klokken selv fortælle, om den kan, det er ikke af stor Vigtighed; men vist er det, den kom til Bayerns Kongestad« (SS, XIV, 330). — ¹⁹ A. benytter Omtalen af Schiller-Statuen i Stuttgart til en Hyldest til Danmark og til Thorvaldsen; SS, XIV, S. 330. — ²⁰ Danmarks gamle Folkeviser, III, 1858—1862, S. 63—147. — ²¹ Her besøgte han Fru *Henriette Scavenius*, f. Komtesse *Moltke* (1819—1898), Enke efter Godsejer *J. B. Scavenius* til Basnæs. — ²² A.s Dagbog 3. Januar 1861: »Tandpine. Rheumatiske Smerter i Hals og Mund. ... Ved Middagsbordet stærk Tandpine. ... Gik iseng Klokken halv ti, men nu tog Tandpinen voldsom til, jeg sov ikke hele Natten, transpirerede voldsomt, men det er 10 Graders Kulde, mit vaade Haar syntes at fryse, jeg havde febril Fornemmelse«. 4. Januar: »Stod op Klokken 8, med Tandpine. ... Tandpine vedvarede hele Dagen, jeg frøs om Benene«. — ²³ Dagbogen 4. Januar: »Klokken blev $\frac{3}{4}$ til 7 før jeg naaede Byen og kom i mit ny Logi, Gulvtæppet var ikke slaaet paa, en Fremmed havde mit ene Værelse«. A. boede 4. Januar—4. April 1861 St. Annæ Plads Nr. 22, Stuen, hos Restauratør *Lorentz Peter Schmidt*. — ²⁴ »I Børnestuen«. Historien omtales 2. Januar 1861 i Dagbogen; den blev først renskrevet paa Frijsenborg i Juni 1865 og udkom 17. November samme Aar i »Nye Eventyr og Historier«, Anden Række, 3. Samling. — ²⁵ Meyerbeers nye Opera »Le Pardon de Floërmel« til Tekst af Michel Carré og J. Barbier (1859). A. oversatte Tekstbogen Dec. 1860—Marts 1861. Operaen blev først opført 14. December 1892 under Titelen »Dinorah« paa Det kgl. Teater; A.s Oversættelse er utrykt. — ²⁶ »Bispen paa Børglum og hans Frænde«. Historien stammer fra November 1860, blev omskrevet i Juleferien paa Basnæs og trykt første Gang i Illustreret Tidende Nr. 70, 27. Januar 1861. — ²⁷ »Household words. A weekly journal. Conducted by Charles Dickens«, Vol. IV, No. 101, Saturday, February 28, 1852, p. 539: »Strings of proverbs«. Heri hedder det: »»When they came to shoe the Pasha's horses, the beetle stretched out his leg«. (Arabic). This is exquisite; we commend it to the attention of Hans Christian Andersen«. Om »Skarnbassen« skriver A.: »I et Nummer af »Household words« havde Charles Dickens samlet en Deel arabiske Ordsprog og Talemaader, mellem disse fremhævede han: »Da Keiserens Hest fik Guldskoe, stak ogsaa Skarnbassen Benet frem«. Vi anbefale, siger Dickens i en Anmærkning, Hans Christian Andersen at skrive et Eventyr herover; jeg fik Lyst dertil, men der kom intet Eventyr. Først ni Aar efter, under et Besøg paa det hjemlige Herresæde Basnæs, hvor jeg tilfældig igjen læste Dickens's Ord, sprang pludseligt frem Eventyret: »Skarnbassen« (SS, XV, S. 309). — ²⁸ Dagbogen 4. Januar: »Gik til gamle Collin og Drevsens hvor jeg læste Skarnbassen og Sneemanden; kom hjem, drak Punsch og Viin det hjalp mig noget thi jeg havde Feber«. — ²⁹ »»Væk, væk!« bjæffede Lænkehunden. »Hvalp har jeg været; lille og yndig, sagde de, da laae jeg i Floielsstol derinde paa Gaarden, laae i Skjødets paa det øverste Herskab; blev kysset i Flaben og visket om Poterne med broderet Lommetørklæde« (SS, XIV, S. 351). Jvnfr. Dagbogen 1. Januar 1861: »Miss [s: Fru Scavenius' Selskabsdame *Agnes Dunlop*] tørrede Lordis Mund med Servietter vi brugte ved Bordet, jeg skjændte over dette Svineri«. — ³⁰ Dagbogen 10. Februar: »Var indbudt hos Baronesse *Stampe*, Fru *Ræder*, Groserer *Melchior*s men blev hos Gamle Collin, hvor dog Stemningen ikke var saa behagelig«. — ³¹ »Det ny Aarhundredes Musa« udkom 2. Marts 1861 som sidste Stykke i »Nye Eventyr og Historier«, Anden Række, 1. Samling, der tillige indeholdt »Tolv med Posten«, »Skarnbassen«, »Hvad Fatter gjør, det er altid det Rigtige«, »De Vises Steen«,

»Sneemanden« og »I Andegaarden«. — ³² Arkitekten *F. Meldahl*. — ³³ Digteren og Legatstifteren *C. Ancker* (1828—1857), der som debuterende Poet havde søgt A.s Raad, havde ved Testamente af 14. Oktober 1857 bestemt, at Halvdelen af hans Formue efter hans Død skulde tilfalde Hustruen, som dog, ifald hun giftede sig igen, skulde afgive Halvdelen af sin Part til et Fond for Rejsestipendier til Malere, Billedhuggere, Digtere og Komponister. Ancker døde 1857, Enken giftede sig paany 1860 med Major *F. C. Stiernholm*. Fundatsen er dateret 1. Maj 1861. A. havde sammen med *J. L. Heiberg* været udset til at repræsentere Digterne i Udvælgelseskomiteen; efter Heibergs Død valgte Ministeriet *Chr. Winther* i hans Sted. Dagbogen 6. Februar 1861: »Underretning fra Ministeriet om det Ankerske Legat, Christian Winther er valgt til min Kolega for Poeterne«. — ³⁴ A. sigter til følgende Sætninger i Eventyret: »Ikke vil hun optræde som Gjenganger af den svundne Tid! ikke vil hun tømre Dramaer af Scenens aflagte Herligheder eller dække Mangler i dramatisk Architektur ved Lyrikens blendende Drapperier!« (SS, XIV, S. 364). — ³⁵ Paabegyndt 18. Juni 1861 i Bex, fortsat i Brunnen i Juli; Hovedparten skrevet 1.—10. August i Maxen. Historien udkom 25. November 1861 i »Nye Eventyr og Historier«, Anden Række, 2. Samling (1862). — ³⁶ Jonas Collins yngste Son, Teaterlæge, Professor Theodor Collin (1815—1902). — ³⁷ Solodanser ved Det kgl. Teater *Harald Scharff* (1836—1912). — ³⁸ Bissens Statue af Oehlenschläger; ved det nye kgl. Teaters Aabning flyttet til sin nuværende Plads foran Teatret. — ³⁹ Dagbogen 10. [5: 11.] Oktober 1861: »Imorges kom *Orla Lehmann*, der nu er Minister, tog mig under Armen og da vi paa Garnisonspladsen standsede hvor Fodstykket er reist til Oehlenschlägers Monument, ridsede han med sin Stok i Jorden lige over for og sagde her skal nu dit Monument staae, nu har jeg betegnet det. Jeg sagde at jeg kom i Kongens Have hvor Ammer og Børn gik«. — ⁴⁰ Søn af *Edvard Collin*, Zoolog (1840—1905). — ⁴¹ Ifølge Dagbogen er Billedet taget 15. Marts. Det er gengivet f. Ex. i Rigmor Stampe: »H. C. Andersen og hans nærmeste Omgang«, 1918, S. 16. — ⁴² »Den ny Barselstue« opførtes 1. G. paa Det kgl. Teater 26. Marts 1845. — ⁴³ *J. P. E. Hartmann*. — ⁴⁴ *Emma Hartmann*, f. *Zinn* (1807—1851). — ⁴⁵ »Gioacchino«, romantisk Drama i 4 Akter af H. P. Holst, opf. 1. G. paa Det kgl. Teater 12. Oktober 1844. A. skriver samme Dag i Almanaken: »Holst Gioacchino spillet første Gang; stort Selskab hos ham. Sære Tanker«. — ⁴⁶ Folketingsmand, Redaktør *C. V. Rimestad* (1816—1879), Stifter af »Arbejderforeningen af 1860«. — ⁴⁷ Dagbogen 17. Marts 1862: »Alle disse Dage har jeg i flere Timer siddet for Billedhugger Stramboe [*Fr. Chr. Stramboe* (1833—1908)] der gjør min Medaillon til Galvanoplastikeren Møller«. — 18. Marts: »Idag blev Medaillon færdig og er meget smuk«. *C. Møller* bestyrede Etablisementet for galvanoplastiske Arbejder i Firmaet Budtz Müller & Co. i Norgesgade.

OM SLÆGTEN DU PLAT, ISÆR DENS DANSKE LINIE. SUPPLEMENT OG BERIGTIGELSE

Af
FR. TOBIESEN.

Efter at denne Afhandling er offentliggjort (dette Tidsskrift B. III, pag. 204, 1942) har jeg fra Major *Otto v. Cossel* modtaget nogle Oplysninger, som her skal meddeles.

I den pag. 206 omtalte »Haupt-Rolle« skriver General *Georg Josua du Plat*, at Oberst *de Courgelon* hedder Jean; Registret over Døde (Stadtkirche i Celle) indeholder imidlertid følgende Notat: 1712, 9 Dezembris obiit D. Hieronymus de Courgelon, lateralis manipuli Colonellus.

Og om Jérôme de Courgelons Giftermaal er i Vielsesregistret sammesteds anført: »Am 20 September 1704 wurden getraut Herr Hieronymus Courgelon, Sr. Hochfürstl. Durchl. allhier Hochverdienter Obrister über Dero Leib-Guarde und Jfr. *Catharina Eleonora Schersien*, sel. Hrrn. *Johann Friederich Schersii*, Prediger der evangel.-luth. Gemeinde in Friederichswerder und Dorotheenstadt vor Berlin, hinterlassene jüngste Tochter; Bruden hed altsaa Schersius, ikke Jergius. —

Der er rejst Tvivl om, hvorvidt den fra v. Cossel stammende Dato for *Anna Dorothea Feindts* Fødsel, 22. 2. 1738 (pag. 209) er rigtig.

Kirkebøgerne i Jork viser, at *Barthold Feindt* og *Catrin Margret Richter* 4. 5. 1729 fik en Datter, *Anna Dorothee*, som blev begravet 21. 8. 1733; 22. 1. 1738 fødtes igen en Datter, der blev døbt 23. 1. 1738 og ligesom Søsteren kaldt *Anna Dorothee*; Aarstallet og Dagen er altsaa korrekt, ikke Maaneden. —

Endelig angives følgende Trykfejl: pag. 212, Linie 5 f. o. *Christine Schiött* blev født 27/2 1795; hendes Fader, Linie 6 f. o., døde 1801.

pag. 214, Linie 19 f. o. Alette Marie Amalie du Plat blev begravet 19. 7. 1853.

ANMELDELSER

Frederik Schyberg: Den store Theaterrejse. Michael Rosings Dagbog og Breve fra Pariserreisen i 1788. København. Gyldendalske Boghandel. Nordisk Forlag. MCMXLIII.

At der herhjemme vedvarende kan gøres overraskende Haandskriftsfund af litterær Værdi, som har henligget gemt eller glemt i Privateje, viser nærværende Tilfælde. Ved Imødekommenhed fra Ejeren, en Ætling af *Michael Rosing*, en af den danske Skueplads' ypperste Kunstnerpersonligheder og fra Memoirelitteraturen kendt som *Rahbeks* og *Oehlenschlägers* Ven, har Dr. *F. Schyberg* faaet Originalmanuskriptet til Dagbogen fra Theaterreisen overladt til Udgivelse.

I Reformernes mindeværdige Aar havde Direktionen for det kgl. Teater den lyse Idé at udsende tre af dets mest yndede Skuespillere paa en Studierejse med pædagogiske Formaal. Betegnende for den Tillid, Direktionen nærede til Rosings økonomiske Sans, blev det betroet ham at føre Kasseregnskabet, medens det overdroges *J. D. Preisler* at holde »en ordentlig Journal over den hele Rejse, oplyst med de Anmærkninger, som de gave over og ved hvert Theater«. Aaret efter fremkom denne Beretning med Titlen »Journal over en Reise gennem Frankrige og Tydskland«. *J. R. Saabye* fulgte med som tredje Hjul paa sine store Kunstfællers Vogn.

Rosings nu offentliggjorte Dagbog er et værdifuldt Supplement og Modstykke til Preislers Journal, hin af intim Art, kun nedskrevet for ham selv, denne bestemt for Offentligheden. I de to Rejseberetninger spejler sig begge Kunstbrødres fra hinanden vidt forskellige Mentalitet, der ogsaa præger sig i deres Stil. Den letfængelige og midtpunktflyvende Preisler, udgaaet fra et højt kultiveret Hjem, førte en øvet Pen. Ved Siden af kunstnerisk Virksomhed plejede han sin litterære Forfængelighed, skrev Skuespil og planlagde en Roman, Ferdinand Braun der Gothe, af hvilken kun udkom første Del, en maskeret Selvskildring, som det maaske vilde lønne sig at analysere. Rosing, den retlinede, stejle Nordmand, naiv i sin Stolthed, uden litterær Ambition, Mønstreret paa en Ægtemand og Fader, hvis strenge Moral var ret enestaaende blandt hans Kunstfæller her til Lands.

I Instruxen for de Rejsende hedder det, at de fornemmelig skulde besøge de parisiske Theatre samt ogsaa i denne Stad se og studere den fine og belevede Verden overensstemmende med de Roller, der herhjemme enten var dem tilfaldet eller vilde blive dem tildelt. De gode tyske Teatre, der »maaske viste mest Overensstemmelse med den danske Smag«, maatte besøges, hvorfor de burde »afmaale deres Opholdstid i Paris, at de ikke taber denne Opmærksomhed af Sigte«. Rejsen varede i fem Maaneder og førte over Hamborg til Paris videre til Mannheim, Wien, Prag og tilbage over Hamborg. I Europas Hovedstad besøgte Kunstfællerne flittigt Théâtre français, Théâtre italien, Operaen og den nyoprettede Deklamationsskole, Ophav til det senere Konservatorium, der særlig maatte interessere Rosing som Sceneinstruktør. En Vurdering af hans Indtryk af Kunst og Kunstnere i det enkelte her og andre Steder han besøgte, falder udenfor nærværende Omtale af Rosings Dagbog.

Af almen Interesse og som en Prøve paa hans Iagttagelsesevne og Stil er Optegnelserne fra et Besøg i Versailles, frisk og fornøjeligt skrevet. »Kongen er en deylig, tyk, feed Herre, seer ligesaa veltilfreds ud, som en Marskbonde ved sit Fad og Kande Bier, og havde vist Brillanter for en Million paa sig. Dronningen er en deylig Dame, med meget udvortes høj Anseelse, Værdighed og Majestæt i hver en Miine og Mildhed i hvert et Træk. Monsieur — senere Kong *Ludvig XVIII* — er en lille, tyk undersætsig Podagrist. Comte *d'Artois* — senere Kong *Carl X* — »seer ud som den største Vellystning, høj, velvoksen og meget munter«.

Livet i Paris tiltalte ikke Rosing; han frastødtes af dets Frivolitet og beherskede ikke Sproget, medens Preisler her følte sig i sit rette Element, optaget af Eventyr. »Du kan ikke forestille dig, hvad Paris er for et Sodoma; jeg bliver formelig snever om Hjertet«, skriver Rosing til sin Hustru. Hun og Børnene, særlig en syg Dreng, er hver Dag hans første og sidste Tanke.

Rahbek havde vist Vejen til de tyske Theatre. Paa sin Rejse i 1784 havde han besøgt Mannheim og sluttet Venskab med *Heinrich Beck* og *Iffland*. Begge disse optager en vidtløftig Plads i hans Erindringer. En tysk Litteraturhistoriker, *Heinrich Knudsen*, har udgivet Becks Breve til Rahbek i det kgl. Bibliotek tilligemed en Monografi om den tyske Kunstner. »Man behøver kun at nævne Rahbeks Navn«, siger Rosing, »for enhver tysk Skuespiller af noget Værd, og man kan være vis paa at blive modtaget paa det bedste«. Rosings uforbeholdne Omtale af Kunst og Kunstnere i Mannheim, München, Prag og Wien er for enhver, der befatter sig med tysk Teaterhistorie, af betydelig Værd. Mærkes kan Oplysningen om at den danske Udsending i Regensburg, *von Eyben*, i Sommeren 1789 foranledigede Opførelsen af Ewalds Balders Tod, en Opera efter det Danske som Friluftsforestilling. Ved Omtalen af Syngespil digteren *Dittersdorff* kunde maaske have været nævnt, at han har forfattet Teksten til »Den røde Hue«, hvis Opførelse paa den danske Scene i 1794 gav Anledning til Tumulter (Slægten Ahlefeldt, 1897, S. 84 f.). Rejsen endte, som den begyndte, i Hamborg, hvor Rosing stiftede Bekendtskab med *F. L. Schröder* og hans Kunst. Dagbogen slutter med en ligesaa begejstret som velbegrundet Hyldest til Datidens største tyske Karakterskuespiller. Rosing nævner i sin Omtale af Schröders Privatliv en ung Actrice og en lille Dreng, »som han har taget til sig, og som Ondskaben beskylder for at være hans Søn«. I Noten hertil anfører Dr. Schyberg, efter Schröders Biograf *F. L. W. Meyer*, at den store Kunstner døde barnløs, men under Gæstespillet i Wien havde taget en forældrelos Pige, *Demoiselle Schwarzenfeld* til sig i Huset. I Forbindelse hermed kan jeg oplyse, at ifølge Kirkebogen i Klensby fødtes 29. Okt. 1796 *Carl Friederich Heiberg* af Forældrene *Friedrich Ludwig Schröder* og *Demoiselle Anna Mariane von Schwarzenfeld* (Biografisk Lexikon, 1. Udg. VII, 251), der døde 1846 i Rellingen, hvor Schröder tidligere var død i 1816. Hvorledes Schröder er kommet til at give sin Søn Navnet Heiberg, hvis kendteste Bærer den Gang var *P. A. Heiberg*, har jeg ikke kunnet opspore. *C. F. Heiberg*, Advokat og efter Opstanden i 1848 Boghandler i Slesvig, hvor han døde i 1872, er kendt som Ophavsmanden til den slesvig-holstenske Fane. Hans Sønner, Forfatteren *Hermann Heiberg*, af hvis Romaner en er oversat til Dansk, »Formløse Breve fra Hertuginde af Sjælland«, og hans Broder, Borgmester i Slesvig, har jeg begge kendt godt. Hermann Heiberg mindede i Ansigtstrækkene forbløffende om Grögers Portræt af Bedstefaderen (Theatermuseet). Tilfælles med denne havde han ogsaa den høje noget ranglède Skikkelse, som Samtidige omtaler.

Beklageligvis var Teaterrejsen fra først til sidst præget af Rivninger mellem Rosing og Preisler. I Dagbogen betegnes deres Sendefærd som en »Slyngelrejse« og Preisler som »Flagreaand«, Intrigant og Spytlikker.

Hvorom alting er, bringer Rosings Dagbog udover det teaterhistoriske et

rigt tids- og kulturhistorisk Stof, der ofte vil blive raadspurgt i Fremtiden.

Til det Billede af Rosing, der er givet i hans Brevveksling med Rahbek fra dennes Wertherperiode, som er offentliggjort i Jul. Clausens og P. F. Rist's Memoirer og Breve (1905), føjes nye Træk i de fornøjelige, hidtil utrykte Breve fra Rosing (i det kgl. Bibliotek), hvilke Udgiveren har indskudt kronologisk i Dagbogen »som Akkompagnement« og som er af Interesse i tidstypisk og personlig Henseende.

I en klar og anskuelig Fremstilling, der røber den erfarne Teaterkritiker og smidige Stilist, har Dr. Schyberg medgivet Dagbogen en Introduktion i Datidens Teaterkunst og Karakteristiker af dens mest fremragende Udøvere ude og hjemme.

Dr. Schyberg opfylder alle tænkelige Krav til Fortolkningen af en Text i Retning af alsidig Belæsthed og Dybdegranskning, særlig af fremmed lidet kendt Speciallitteratur. Til Textens 200 Sider slutter sig 140 Sider Anmærkninger og Henvisninger. I disse har Udgiveren indflettet mange selvstændige biografiske Rids og Lokalstudier, ja endog, hvad der er et Særsyn, indenfor denne Ramme indføjede Portræter og Prospekter efter Malerier, Tegninger og Stik.

En afdød Historiker har en Gang sagt, at, naar han aabnede en nyudkommen Bog af historisk Indhold, saa han først paa Anmærkningerne for at forvise sig om Forfatterens eller Udgiverens Kvalifikationer. Om hin Mand havde levet endnu, vilde han have tildelt Dr. Schyberg den højeste Pris. Ogsaa Registrene fortjener Ros. Hvorledes Kravene til en Textudgiver er undergaaet en glædelig Forandring ses bedst, naar man søger tilbage til de med alle Mangler behæftede Brevpublikationer af *F. L.* og *C. L. N. Mynster*, som fattes Indføring, sag- og personhistoriske Oplysninger samt Registre. I det store og hele gælder de samme Anker Udgaven af Fru Heibergs Erindringer, der i ganske særlig Grad tiltrængte kritiske Randbemærkninger. Nyudgaven bøder i ingen Henseende paa de tidligere Brøst. Endnu værre staar det til med de skandaløse Optryk af H. C. Andersens »Mit Livs Eventyr«.

Naar Talen er om Teaterhistorien, bør det ikke glemmes, at *Robert Neiiendam* i sin Udgave af Breve fra danske Skuespillere (1—2), der nu ligger 30 Aar tilbage i Tiden, og som var hans første Arbejde paa dette Omraade, har ledsaget Brevene med en paa grundige Biblioteks- og Arkivstudier hvilende Kommentar, der stadigt citeres.

Dr. Schybergs fortrinlige Kommenteringsarbejde har en videregaaende Mission. I dramaturgisk interesserede Kredse herhjemme næres Ønsker om Oprettelsen af en særlig Lærestol i Teaterhistorie, ikke mindst fordi der hos os for Tiden findes flere videnskabeligt indstillede Dyrkere af denne Særdisciplin. Det 1911 stiftede Selskab for Teaterhistorie har bidraget til at vække Interessen for sit Formaal i vide Kredse og været med til at skabe Museet paa Hofteatret, Rob. Neiiendams Livsværk, der med Rette som det første og rigeste i sin Art nyder Anseelse i hele Norden. Den 1. April d. A. er der bleven oprettet en »Zentralstelle für Theaterwissenschaft an der Universität Wien« med Sæde i Hofburg, Bathianystiege. Til dets Leder er beskikket den tidligere Direktør for Burgtheater i Wien og senest Professor i Münster, Dr. phil. *Heinz Kindermann*, en af Tysklands mest fremragende Litteraturhistorikere, der gentagne Gange har holdt Foredrag i København.

En lønnende Opgave for det nyoprettede Institut vilde være at samle og bearbejdede de vigtige Bidrag til tysk Teaterhistorie, der rummes i den danske Memoire- og Rejselitteratur fra anden Halvdel af det 18. Aarhundrede.

Gennem utallige Henvisninger til delvis upaaagtet særlig dansk Kildestof, har Dr. Schyberg afstukket Vejene for Studiet af det almindelige europæiske Teaters Historie, og alle, der træder i hans Spor, vil have Brug for hans Vejledning.

Det Gyldendalske Forlag fortjener udelt Anerkendelse af det fornemme og stilfulde Udstyr i Papir og Tryk, det trods Tidens Ugunst har givet Bogen, og den Rigdom af Illustrationer, der ledsager den.

Til Slut kan Anm. ikke tilbageholde en Undren over at Udgiveren i en Bog, der handler om Rosing, ikke nævner *Thorvaldsens* skønne Portrætreliëffer af Mand og Hustru, men ogsaa gaar udenom Bakkehusets Samlinger, hvor der bl. a. findes Thorvaldsens originale Haandtegning af Mad. Rosing foruden flere andre Minder om Skuespillerparret.

Louis Bobé.

Heibergske Familiebreve. Udg. af Morten Borup. (Udg. paa Bekostning af Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie). Gyldendal. København 1942. 272 S.

Den lange Række af yderst værdifulde Brevsamlinger fra det Heibergske Hus, som i Aarenes Løb har set Lyset, har nu faaet et afsluttende Supplement i »*Heibergske Familiebreve.* Udgivne af Morten Borup«, der, bekostede af Det kongelige Selskab for Fædrelandets Historie, er udsendt af Gyldendal. Lektor Borup, som vil være Læseverdenen fordelagtig bekendt for sine omhyggelige Udgaver af J. P. Jacobsens Skrifter og af Georg og Edvard Brandes's Brevveksling med nordiske Forfattere og Videnskabsmænd, har under sine Forarbejder til en Biografi af J. L. Heiberg samlet alle bevarede Breve fra Digteren til hans Fader, den landsforviste P. A. Heiberg, samt Fru Gyllembourgs Breve til hendes Søn og Svigerdatter. Til disse to Hovedrækker kommer endvidere tre Ungdomsbreve fra J. L. Heiberg, et Brev fra Fru Gyllembourg til Søsteren Lise Jürgensen og endelig et Brev fra P. A. Heiberg til Sønnen samt et fra Johanne Luise Heiberg til hendes Svigermoder. Med disse 88 Breve, der stammer fra det Heibergske Privatarbiv i Rigsarkivet, Det kgl. Bibliotek og Teatermuseet, maa Materialet sikkert være udtømt. 25 af Brevene har helt eller delvis været trykt tidligere — i »Breve fra og til J. L. Heiberg« (1862) og i Fru Heibergs Erindringer. Borups Udgave fremlægger altsaa et betydeligt nyt Stof; den er i Modsætning til Brevsamlingen fra 1862 forsynet med en fyldig Kommentar og et ypperligt Register, der omfatter saavel Tekst som Noter. En kort, men klar og velskrevet Indledning giver en træffende Karakteristik af Korrespondenterne.

Første Halvdel af Bindet optages af Johan Ludvig Heibergs Breve. Hans treaarige Pariserophold (1819—1822) var endt med et Brud med Faderen, som havde været i fem Aar. Den gamle Peter Andreas havde nu gjort det første Skridt til en Forsoning, fremgaar det af Sønnens meget ydmyge Svar. Dermed var Forbindelsen atter etableret, og hele Rækken af unge Heibergs Breve er bevaret; det sidste er dateret 7. November 1840, et halvt Aar før Faderens Død. Hensigten med Brevene har været at holde den gamle Mand underrettet om, ikke blot hvad der forefaldt indenfor hans nærmeste Familie, men ogsaa om, hvad Nyt af Interesse der var hændt i Litteraturens og Politikens Verden i hans gamle Fædreland. Naar en Nutidslæzers Forventninger i nogen Grad bliver skuffede, skyldes det ikke blot, at det interessanteste af Brevstoffet allerede kendes fra 1862-Samlingen. Nej, afgørende er det, at Brevene gennemgaaende er skrevet uden større Oplagthed; Korrespondancen med Faderen var en kedelig Pligt, der skulde passes; Sønnen skriver hverken særlig hyppigt eller særlig langt. Undertiden kunde der gaa halve Aar mellem Brevene; man forstaar den gamle Fars bitre Beklagelser til *Tscherning*. Betegnende nok begynder de allerfleste med Undskyldninger; om flere af dem hedder det, at de er skrevet i Hast, og det bærer de ogsaa Spor af. Fra og med 12. November 1831 gaar Brevskriveren over til at benytte Fransk; den

Gamles Syn var paa det Tidspunkt saa stærkt svækket, at han maatte have en Fremmed til at læse dem for sig; han endte som blind.

Alligevel vil disse Breve i Kraft af J. L. Heibergs centrale Plads i dansk Aandsliv altid have deres store Interesse. De indeholder vigtige Bidrag til hans Skrifters Historie (bl. a. til »Syvsoverdag«, som ses at være planlagt 1829, men først blev færdigt 1840); politisk Nyt — Heiberg befandt sig i sin liberale Periode og haaner den hyperloyale *Blicher*; literære Begivenheder omtales som Overskous Lystspil, Gjengangerstriden og Kontroverserne med *Oehlenschläger*. Johan Ludvig fortæller om Faderens gamle Venner, og han sender Hilsener med de mange hjemlige Pariserfarere, der benyttede Lejligheden til at besøge deres berømte eksilerede Landsmand. Men nogen Fortrolighed herskede der ikke mellem Far og Søn. Særlig grelt kom dette frem, da P. A. Heiberg fik den Idé at arrangere et rigt Giftermaal for sin Søn. Han havde udset Generalkrigskommissær *Haagen Mathiesens* Adoptivdatter *Juliane Elise* som et passende Parti for Johan Ludvig, der paa Skrømt syntes at gaa ind paa Planen, medens han i Virkeligheden havde sine Tanker ganske andre Steder. Ligesom tilfældigt hedder det 11. Januar 1831: »Dit af Juel malede Portrait hænger i Stuen hos Jfr. Pätges, en ung Skuespillerinde, som er i Huset hos min Moder«. Da havde Jomfru Hanne allerede i næsten otte Maaneder været installeret hos Fru Gyllembourg. 31. Juli samme Aar blev hun og Johan Ludvig viet i Slangerup Kirke. Først to Dage senere underrettede han sin intetanende Fader om sit Giftermaal, som han »ikke havde haft Tid« til at fortælle ham om i Forvejen! En Række af Brevene søger nu at overvinde gamle Heibergs Fordomme mod Skuespillerindestanden og at overbevise ham om, at det aldeles ikke gik an, hvad han aabenbart har forlangt, at den nygifte Frue tog sin Afsked fra Teatret. Ægtemanden vilde faa hele den offentlige Mening imod sig, hvis han overtalte sin Kone til et saadant Skridt.

Den Hjertevarme, som man forgæves søger i J. L. Heibergs Breve til Faderen, lyser til Gengæld paa hvert Blad i Fru Gyllembourgs Epistler til hendes »Børn«. Som bekendt skyldes det Teaterhistorikeren *Robert Neiiendams* Indgriben, at Størstedelen af denne Brevrække blev reddet fra Tilintetgørelsen. Foruden fire højst karakteristiske Breve fra Tiden før Sønnens Bryllup og et lille Efterslet fra Aarene 1839—1852 bestaar den af Brevene fra tre Somre: 1831, da de Nygifte tilbragte deres Hvedebrødsdage i Lyngby; 1833, da Fru Heiberg var paa Provinstourné med Kammerater fra Teatret (Heiberg fungerede som Sufflør), og 1836, da Ægteparret drog til Paris for at besøge P. A. Heiberg.

Fru Gyllembourgs Breve er fattige paa ydre Oplevelser, men rige paa Liv; de giver et meget tydeligt Indtryk af hendes stærkt sammensatte Personlighed. Langt de fleste af dem er rettet til Svigerdatteren, hvem hun overvælder med forelskede Udtryk for Beundring og Æmhed. Det er som om hun, der ogsaa har lidt under Sønnens kølige Natur, har trængt til et Menneske, for hvem hun har kunnet udøse sine Følelser uden at behøve at frygte for, at de ikke skulde blive besvaret. At Samlivet alligevel ikke er forløbet helt uden Gnidninger, røber Fru Gyllembourg flere Steder, hvor hun gør Afbigt for sin sygelige Æmfindtlighed. »Det er noget saa smerteligt, jeg kan ikke beskrive det, en Uro, en Ængstelse, en Raadvildhed, en Mangel paa Tillid til mig selv og Hvile i min Bevidsthed om mig selv, og dem jeg elsker« (S. 168). Et ensomt Menneskes stærke Længsel efter »Børnene« og Ængstelse for dem gaar gennem alle Brevene.

Husvæsen og Husførelse havde Fru Gyllembourg stor Interesse for. Det lader til, at alle praktiske Anliggender i Hjemmet har sorteret under den gamle Frue. Hun ser paa Lejlighed, regerer med Haandværkere, holder Hovedrengøring, saa at Huset staar paa den anden Ende, sørger for Tørv; hun

afgiver Rapporter om Tjenestepigerne og har i det hele et Øje med alt — lige fra Husholdningspengene til Pletterne paa Ludvigs hvide Benklæder.

Meget oplever hun som sagt ikke, men hun fortæller godt, hvad enten hun skildrer Kildeturene med de unge Buntzen'er til »den over Alting skønne Dyrehave« eller Søsterens lidt triste Præstegaard i Horbelev paa Falster. En afgjort Modsætning til sin Søn er hun ved sin Natursans og sin Forkærlighed for Friluftsliv og Sobade. Overfor Svigerdatterens just ikke præsentable Familie er hun mærkværdig fordomsfri og usnobbet, selv om det aabenbart ikke altid har været let at holde gode Miner til slet Spil i Samvær med den gnavne Madam Pätges.

En særlig varm Tone kommer der over hendes Breve, naar hun mindes sin passionerede Ungdomstid. Hun taler saaledes 1833 om dem, som Prof. *Smidth* kalder »Halvfemsindstyvere, det er at sige: Folk som i Aarene 90 til 1800 vare studerende i Kjøbh. og indlemmede i Rahbeks og Samtidige Cirkler; Beundrere af Baggesen, lidt lette i Troen og Moralen; en Slags Folk som jeg i det Hele overmaade godt kan lide og moerer mig bedre med, end med de Fleste af en yngre Skole« (S. 151). Om »gl. Heiberg«, som hun kalder sin første Mand, skriver hun 1836: »Ak Gud! Den Talemaade — mit Hjerte bløder, kan jeg med Sandhed anvende naar jeg læser de Yttringer af Godhed for mig som han endnu bevarer. Vi Stakler! Havde han dog viist mig en Tusindedeel af denne Godhed den Tid da den havde kundet gjøre mig lykkelig! Jeg føler mig ret strafværdig imod ham. Og dog! Min Gyllembourg var saa god, han elskede mig saa hoit! hvor kan jeg fortryde at have deelt og stræbt at forsøde hans ikke lykkelige Skjæbne!« (S. 185).

Fra den nygifte Fru Heiberg er der kun bevaret et eneste Brev, gengivet bogstavret af Udgiveren. Det er som skrevet af Shaws Pygmalion, for Professoren begyndte at tage sig af hendes Opdragelse.

Som det var at vente, er Kommentaren et omhyggeligt og solidt Arbejde. Men helt kan man aldrig faa Regnestykket til at gaa op; enhver Udgiver har været ude for den Situation at maatte lade forskellige Smaaproblemer i Teksten staa uløste hen. Lektor Borup er paa dette Punkt ærligere end de fleste af sine Kolleger; han markerer udtrykkeligt de Steder i sine Noter, hvor han maa blive den videbegærlige Læser Svar skyldig. I de fleste Tilfælde drejer det sig om inferiøre franske Personligheder, om hvem det med de hjemlige Hjælpemidler ikke er muligt at oplyse noget, eller om Citater af Samtidens Litteratur, som ikke har kunnet stedfæstes. Men de forskellige Spørgsmaalstegn ægger unægtelig en personalhistorisk Læsers Nysgerrighed. Hvem er »den gl. Militair«, som der spøgefuldt hentydes til S. 163? Og hvad menes der egentlig med, at den udmærkede Skuespillerinde, Jomfru *Henriette Jørgensen* paa Rejsen til Paris ledsages af »sin Broder, Hr. *Skram*« (den senere Jernbanedirektør Gustav Skram)? Det er ikke gennem Biografisk Leksikon muligt at faa Øje paa et saa nært Slægtskab mellem disse to. Her er nogle faa Supplerer til Kommentaren.

S. 10 omtaler Heiberg en »her i Byen bosat fransk Coiffeur, ved Navn *Causse*«. Da Lektor Borup ellers er gaaet ret vidt i Meddelelse af Oplysninger om de i Teksten forekommende Personer, kunde han maaske ogsaa have ofret en Note paa denne velmeriterede Frisør, der hed *Barthélemy Causse*, paa sine ældre Dage var Indehaver af den pudsige Titel Hofparfumeur, og som 50 Aar gl. døde i København 18. Dec. 1850.

S. 70 nævnes »Mr. Haffner et Mr. Sacher«. Borup gætter for den førstes Vedkommende paa den senere Højreminister *Wolfgang Haffner*, medens han melder Pas overfor den sidste. Som det vil fremgaa af Personalhistorisk Tidsskrift 9. VII. 71—72 drejer det sig om Sekondløjtnant i Ingeniørkorpset, Kammerjunker *Wentzel Haffner* (1810—1835) og hans Rejsefælle cand. jur. *Hans*

Carl Sager (1808—1885), senere Bagermester i København, sidst By- og Herredsfoged i Rudkøbing.

S. 95 fortæller Heiberg sin Bedstemor 18. Juni 1813, at han har faaet Nyheder om sin Far gennem »en Hr. Andersen, som har været Skibspræst i Vliessingen, og som i disse Dage er kommen hertil« fra Paris. Det er Skibspræsten for de danske Besætninger paa Napoleons Flaade i Scheldemundingen *Eben Andersen* (1780—1841). Han nævnes i »Dagen« 1. Juni 1813 blandt ankomne Rejsende sammen med den danske Ekspeditionsstyrkes Chef, Admiral *J. van Dockum*; Officerer og Mandskab var netop samme Foraar blevet hjemkaldt af den danske Regering. Pastor Andersen gik til Norge efter 1814, blev Sognepræst til Næs i Hedemarken og senere til Vang; han kaldes i den norske Statskalender for Orlogsprøvt.

S. 160 hentyder Fru Gyllembourg til »Den arme fangne Greves Sang«. Mon det ikke skulde være Goethes Ballade »Das Blumlein Wunderschön«, hvis Undertitel er »Lied eines gefangenen Grafen«? Sikkert er det i al Fald, at Ordene S. 167: »Du behøver ikke at frygte for at komme til at male Potter«, sigter til Antonios energiske Replik, der ender Anden Handling i Oehlenschlägers »Correggio«: »Endnu engang — Saa vil jeg male Potter«.

Trykfejl kan selv den omhyggeligste ikke værgе sig imod. S. 4: »*Carsten Hauch* er kommen tilbage i disse Dage, og desværre med et Barn mindre, end da han reiste ud«. Kommentaren til dette Sted viser, at der naturligvis skal læses *Been* for *Barn*. Naar det S. 240 i en Note om Generalsuperintendent i Gotha *Karl Gottlieb Breitschneider* hedder, at han var »geologisk Forfatter i rationalistisk Aand«, er Meningen: teologisk.

H. Topsøe-Jensen.

Jean Anker: Otto Friderich Müller. Et Bidrag til den biologiske Forsknings Historie i det attende Aarhundrede. 1. Bd. Barndom, Studenter- og Hovmestertid (1730—67). (Acta Historica Scientiarum Naturalium et Medicinalium edidit Bibliotheca Universitatis Hauniensis, vol. II). Kbh. 1943. 8vo. (XII — 317 S. — 1 Tvl.). (Disp.). (Munksgaard).

Fra personallhistorisk Side vil man med Glæde hilse den Begivenhed, som man jo desværre maa kalde det, at en Doktordisputats har et saa slægtshistorisk Præg som den Biografi af *Otto Friderich Müller*, hvormed Overbibliotekar Jean Anker har erhvervet den højeste akademiske Værdighed. Forfatteren betoner med Rette i sit Forord, at Slægten ved Siden af Opdragelse og Milieu har »sin berettigede Plads i den aandshistoriske Biografi«, og man deler ganske hans Beklagelse af, at dette Synspunkt ikke altid er blevet anerkendt, men at man tværtimod har hævdet den Opfattelse, at dette var Sagen uvedkommende. Kendskabet til Slægtsforholdene, saaledes som vi finder dem udredet paa Ahnetavlen, er da en af Forudsætningerne, og ikke den ringeste, for at kunne forstaa og forklare en Persons Psyke. Her støder man imidlertid, som Forfatteren videre fremhæver, paa de Vanskeligheder, der ligger i, at det slægts-historiske Materiale, der kan fremskaffes, er for mangelfuldt til virkelig at kunne udnyttes til dette Formaal.

Overbibliotekar Ankers Bog rummer foruden det zoologisk-historiske Stof, hvis Værdi har bevirket Disputatsens Antagelse, mange udmærket gennemførte og velskrevne Milieuskildringer, og maa betegnes som et for en ikke Faghistoriker fortrinligt Arbejde, tilrettelagt paa udmærket Maade og i en let læselig Form. At der fra historisk Side kan rejses ikke uvægtige Indvendinger imod Fremstillingens Bredde, en vis Imponerethed af det historiske Stof og Tilbojelig-hed til Anvendelse af temmeligt gængse og intetsigende Epiteta, kan ikke undre og forringer ikke Betydningen af f. Eks. Dr. Ankers Redegørelse for en Hovmesters Arbejde og Vilkaar eller det Indblik, han derved giver, i den Ud-

dannelse, som blev en ung Adelsmand til Del omkring 1760, hvortil Frederiksdal-Arkivets righoldige Brevsamlinger har leveret det interessanteste Materiale.

Ogsaa det Afsnit, der vedrører Otto Friderich Müllers Slægt, rummer, som dette Tidsskrifts Læsere vil erindre fra Forfatterens Afhandling om Emnet i Aargang 1941, mange værdifulde Enkeltheder, og de slægtshistoriske Undersøgelser er foretaget med stor Grundighed og gennemgaaende fuld Udnyttelse af det til Raadighed staaende Kildestof. Supplerende Bemærkninger kan naturligvis gøres hist og her, og navnlig præges ogsaa dette Afsnit af den almindelige Tendens til at lade sig imponere af et Stof, overfor hvilket Forfatteren naturligt maa staa som Lægmand.

Saaledes fremhæves det S. 21 vel kraftigt i Anledning af Købmand Jacob Udsens Ægteskab med Raadmand Niels Lauridsens Foghs Datter Karen, at han derved befæstede sin Tilknytning til den Inderkreds af Byens mest ansete Borgere, hvis Medlemmer, selskabeligt eksklusive, som de var, altid søgte deres Ægtefælle indenfor deres eget Samfundslag. Der er heri intet mærkværdigt; tværtimod er netop den ringe Konneks mellem de forskellige Befolkningslag i høj Grad karakteristisk for Købstædernes Befolkning i det 18. Aarhundrede og tidligere; det er jo den skarpe Lagdeling, der betinger de udprægede Købmandsslægter, Guldsmedsslægter, Bogbinderslægter eller Snedker- og Malerdynastier, som er saa velkendte for Slægtsforskeren; og den skarpe Standsadskillelse, med alt hvad deraf fulgte af Standshovmod og Standsegoisme, men ogsaa af gensidig Hjælp og kollegial Støtte, er ikke begrænset til Købstadbefolkningen alene; Bønderne og de intellektuelle Lag har forholdt sig paa samme Maade. Lagdelingen er et af de mest fremtrædende Træk i dansk slægtshistorisk Udvikling i ældre Tid.

S. 27 fremhæver Forfatteren, tydeligvis for at understrege de vanskelige økonomiske Kaar i O. F. Müllers Barndomshjem, at Formuen ved Skiftet efter Morfaderen kun beløb sig til 1600 Daler. Selvom Forholdet mellem Pengenes Købekraft før og nu hører til et af de mest ømtaalelige Problemer inden for Historieforskningen, om hvilket man derfor kun tør udtale sig med den største Varsomhed, saalænge de omfattende Prisundersøgelser, som er i Gang, ikke er afsluttede, saa kan man vist uden større Risiko anslaa Værdien til mindst 16.000 Kr. i vore Penge, vel at mærke før denne Krigs Udbrud. Forfatteren vilde imidlertid, selvom hans Forsigtighed fraraadede ham at berøre dette Forhold, have haft en Mulighed for at danne sig et bedre funderet Skøn over Beløbets Størrelse ved at sammenligne det med den Sum af 184 Rdlr., som O. F. Müllers Fader oppebar i aarlig Gage som Hoftrompeter; i ni Aar har Joachim Müller maattet blæse Fanfarer ved de kongelige Tafler, før han havde tjent 1600 Rdlr. Dertil kommer, at man ved Bedømmelsen af Boets Størrelse bør tage Hensyn til, at en Del af Aktiverne bestaar af et Varelager, som rimeligvis under Hensyntagen til, at Enken skulde videreføre Forretningen, er ansat under den virkelige Værdi.

Et pudsigt Fejlgreb i den genealogiske Terminologi forekommer S. 30, hvor Forfatteren oplyser, at Müller ikke efterlod »direkte Efterslægt«. Udtrykket er formentlig paavirket af den ofte anvendte Udtryksform: »Han nedstammer i lige Linie fra den eller den, som i Virkeligheden beror paa en Sammenblanding af Begreberne. To Personer kan være beslægtede med hinanden i lige Linie — dvs. at x stammer fra y — eller de kan være beslægtede i Sidelinien, dvs. at x og y begge stammer fra z, men x kan kun stamme fra y i lige Linie, hvad enten denne Linie saa er kognatisk eller rent agnatisk. Det er jo Afstamningen, som gør Linien lige.

Af Ting af mere perifer Art kan endnu nævnes Forfatterens Henvisninger, som man kunde have ønsket arrangeret paa en mere bekvem og praktisk Maade, end sket er. Dr. Anker har her benyttet den Regel kun at anføre Titlen paa

et bestemt Værk, første Gang det forekommer, alle senere Henvisninger til samme Værk faar saa følgende Form: »Se det Side x Note y anførte Skrift Side z«. Den eneste gyldige Grund man har til at fastholde en typografisk set saa uheldig og uskøn Skik som den at anbringe sit Noteapparat i Fodnoter under Teksten i Stedet for i et samlet Noteafsnit bag i Bogen, er jo dog netop den, at man vil spare Læseren for at skulle slaa op et andet Sted. Det undrer at se en praktisk Biblioteksmand anvende et saa tidsrøvende Princip, som ovenikøbet kan rumme en yderligere Fejlkilde. Det samme gælder Forfatterens Omtale af sin Artikel om Müllers Slægt i nærværende Tidsskrift, idet det kun Side 14 anføres, hvor Afhandlingen er trykt. De øvrige Henvisninger til Forfatterens »Skrift« om dette Emne vil — saa meget mere som Udtrykket Skrift er anvendt i Stedet for Artikel, resp. Afhandling — uvægerligt medføre, at den paagældende Artikel af det bibliotekssøgende Publikum vil blive for langt som et selvstændigt Skrift.

Det afgørende Spørgsmaal, som rejser sig ved Behandlingen af det slægts-historiske Afsnit af Dr. Ankers Bog, er imidlertid, hvorvidt Udredningen af Müllers Slægtsforhold giver noget Bidrag til Belysningen af hans Genotype, med andre Ord om det derigennem er muligt at naa til en dybere Forstaaelse af Müllers Karakter, til en Paavisning af, hvorfra han havde sine sjældne Forskervener. Lige saa klart, som Forfatteren i sit Forord har opstillet dette Problem, lige saa blankt forekommer det Anmelderen, at han har givet op overfor det. De Indvendinger, der kan rejses imod Behandlingen af Stoffet er for det første, at der mangler Konklusioner. I det store og hele har Forfatteren her, som iøvrigt gennemgaaende i sin Bog, fremlagt et Materiale og overladt Læseren at regne ud, hvad det giver. Man bedes ikke skyde paa Pianisten.

En anden Hovedindvending gælder Metoden, hvor Forfatteren har opereret ud fra Grundsætningen: »det som interesserer [ham] i denne Sammenhæng«. Som Følge heraf meddeles der — med hyppige Digressioner — en ret springende og tilfældig Oversigt over en Del af O. F. Müllers mødrene Slægtninge, hvorved Forfatteren især lægger Hovedvægten paa Müllers Mormoder *Karen Nielsdatter Fogh* og de af hendes Efterslægt af Familien *Hornemann*, som naaede frem til mere ansete Positioner. Gennemgangen slutter med en Omtale af Müllers Fader, Farfader og dennes Fader — hvor Forfatteren har Fortjenesten af at have paavist Traditionens Urigtighed — og af Joachim Müllers to tidligere Ægteskaber, hans Børn af disse, og endelig O. F. Müllers Helsøskende og enkelte af disses Børn og Børnebørn.

Fra et personalhistorisk Synspunkt rummer dette Afsnit en Masse værdifulde Detailler, men til Løsningen af det stillede Problem synes den anvendte Fremgangsmaade ganske uholdbar. Dersom vi ved Slægtsundersøgelser skal naa frem til at tegne Baggrunden for Probandens legemlige og sjælelige Egenskaber, saa maa vi behandle alle Faktorer ligeligt. Den genealogiske Fremstillingsform, som skal anvendes ved genetiske Undersøgelser, er Konsanguinitets-tavlen, hvortil det paagældende Afsnit kun kan betegnes som et Tilløb. Vi skal altsaa, med ligelig Behandling af alle de for Undersøgelsen nødvendige Detailler, have udredet Probandens Ahner og disses samlede Efterslægt inden for visse Grænser, baade i op- og nedstigende Linie. Opad vil det vel være det rimeligste at gaa til Oldeforældrene, nedad maa man formentlig medtage i hvert Fald en Generation under Probanden. — Naar man har opstillet dette Materiale ganske skematisk, og den teoretiske Genealogi har fundet en brugelig Metode hertil, saa gælder det at samle alle betydningsfulde Oplysninger om disse Personer, og først da har man en teoretisk Mulighed for at naa til et Resultat. Naar man saa ovenikøbet er saa heldig som i det foreliggende Tilfælde flere Gange at have Halvsøskendeflokke at operere med, saa stiger Chancerne yderligere for af den samlede Arvemasse at udskille de for Probanden karakteristiske Træk og følge disses Vej gennem Slægten.

Det Resultat, som Dr. Anker kommer til, nemlig at de videnskabelige Anlæg hos O. F. Müller er en Arv fra Moderen og dennes Moder Karen Nielsdatter Fogh er meget bestikkende og højst sandsynligt, men der er ikke gjort Forsøg paa at bevise det. Vi ved nemlig overhovedet intet om O. F. Müllers fædrene Slægt bortset fra Forekomsten af et ubestrideligt kunstnerisk Anlæg. Det er ikke klarlagt, hvilke Egenskaber Efterkommerne af O. F. Müllers Halvsøster besad — har der her været videnskabelige Anlæg, saa turde Teorien om Karen Nielsdatter straks være mere problematisk. Har der overhovedet ikke været videnskabelige Anlæg i Müllers fædrene Slægt? Skyldes Müllers fremragende Forskervener eventuelt Kombinationen af de fædrene kunstneriske (musikalske) og mødrene videnskabelige Gener? Alt sammen Spørgsmaal, til hvis Løsning det fremlagte Materiale er for spinkelt.

Hertil kommer saa de foran fremhævede Vanskeligheder, at Materialet i sig selv intet giver til Spørgsmaalenes Besvarelse. Ogsaa den negative Konklusion er dog imidlertid et Resultat. Det er meget interessant, personalhistorisk set, at faa samlet Oplysninger, som dem Dr. Anker bringer f. Eks. om Niels Lauridsen Fogh; vi faar at vide, hvornaar han blev født og døde, hvornaar han begyndte sin Handelsvirksomhed (han tog forøvrigt først Borgerskab 27. Jan. 1676, jfr. H. Friis-Petersen: Embeds- og Bestillingsmænd i Aarhus, S. 44 i Ny kgl. Saml. Nr. 3713 Kvart), blev Raadmand, lod Katedralskolen istandsætte osv. osv., men om det, som interesserer i denne Sammenhæng, siger disse Oplysninger overhovedet intet. De siger højst, at han har været en dygtig (eller heldig) Forretningsmand. Dr. Anker vil gerne se et Vidnesbyrd om aandelige Interesser i Katedralskolens Istandsættelse, men er det ikke en lidt tvivlsom Slutning — gode Gerninger havde dog fortsat deres Betydning for det sjælelige Velvære og den usikre Fremtid efter det jordiske Livs Afslutning.

At Materialet i sig selv er ufuldstændigt, kan selvsagt ikke bebrejdes Dr. Anker — ultra posse nemo obligatur, men de Træk, der muligvis findes, er ikke engang altid draget frem. Saaledes fremgaar det S. 30, at der var Periculum in mora ved Joachim Müllers Vielse til Margrete Udsen, hvad Dr. Anker diskret undlader at bemærke. Selvom man ikke skal lægge alt for stor Vægt paa en saa hyppigt forekommende Foreteelse, saa er det dog værd at bemærke, at han havde været gift to Gange før, saaledes at dette Træk fortæller os lidt mere om Manden selv end det, at han fik Gagepaalæg sammen med de andre Hoftrumpetere i 1736.

Forudsætter man imidlertid, at Dr. Ankers Hovedresultat er rigtigt, saa er det imidlertid af ikke ringe Betydning, fordi det synes en Bekræftelse paa Lægmandserfaring om, at Sønner ofte slægter paa Moderens Side — meget ofte synes Morfaderen eller en af hans Søskende at besidde væsentlige Træk, som gaar igen hos Probanden. Det er Iagttagelser af denne Art, som — i Forbindelse naturligvis med det Incitament som Arvelighedsforskningen som saadan har betydet ogsaa for genealogisk Forskning — har virket fremmende paa Studiet af Ahnetavlen, og som yderligere vil øge Interessen ogsaa for Konsanguinitetstavlen.

Disputatser som den foreliggende og som den om J. Th. Lundbye, som Dr. Ib Ostenfeldt for nogle Aar siden fremlagde, er af ikke ringe Betydning for Forskningens Videreførelse. Selvom der hersker Uenighed om Metode og Resultat, saa kan den Værdi dog ikke omdiskuteres, der ligger i, at disse Emner inddrages til Behandling, og at Naturvidenskabsmænd paa denne Maade søger at nyttiggøre historisk Stof og Historiens Resultater. Det er Samarbejdet mellem Disciplinerne, der vil bære Frugt.

Albert Fabritius.

Louis E. Grandjean: Fra Dauphiné til Fredericia. Fem smaa personalhistoriske Essay om Slægten Armand fra la Motte-Chalencón m. m. Fredericia (Sorø) 1941. 8vo. (35 S.) (Dambæks Boghandel, Fredericia).

I et lille Hæfte har Louis E. Grandjean, hvis personalhistoriske flair og grundige Undersøgelser vil være Læserne bekendt fra tidligere Skrifter, fremlagt nogle overordentlig interessante og dygtigt gennemførte Studier over Slægten *Armand (Herman)* fra la Motte-Chalencón, hvortil slutter sig en interessant Udredning af de (mindst) fem forskellige Slægter af Navnet, som har fæstet Rod i Danmark.

Da disse Smaaafhandlinger udtrykkeligt er betegnet som Essays, og Forfatteren end ydermere kun vil have dem betragtet som Udgangspunktet for en Bearbejdelse af Slægten Armands Genealogi, vil der være mindre Anledning til her at anke over den noget ujævne Behandling af Steds- og andre Angivelser, og Udeladelsen af Navneregistret. Derimod maa det beklages, at det anvendte Billedstof ikke er reproduceret paa fuldt tilfredsstillende Maade.

Slægten, der føres tilbage til *Jean Armand* (d. 1731), hvis Vandringer Forfatteren med Ihærdighed har sporet fra la Motte-Chalencón over Genève og Neuhausesleben i Sachsen til Berlin, har vel især for de ældre Leds Vedkommende ikke formaaet at hæve sig over Jævnmaalet. Den har dog saa megen større Interesse, som dens Bane har været den typiske for de Slægter, der hellere vilde give Afkald paa Fædrelandet og den rolige Tilværelse i hjemlige Egne end at afsværge deres Tro, og man kommer ved denne som ved Forfatterens egen Familie tilbage til det oftere rejste Spørgsmaal, hvorledes det dog er muligt, at et Folkelegeme i blind Fanatisme og taabelig Intolerance har Raad til at støde saa megen kunstnerisk og anden intellektuel Begavelse, saa stor haandværksmæssig Teknik og vel uddannet Arbejdskraft fra sig, som disse franske Refugié-Slægter repræsenterer. Ser man paa, hvilke værdifulde Elementer franske Emigrantslægter har tilført dansk Kultur, eller hvad de har betydet for tyske Smaastater og ikke mindst for Preussens Opbygning og dets Byerhverv i første Halvdel af det 18. Aarhundrede, vil man vistnok finde, at Frankrig ved det Nantiske Edikts Ophævelse har bidraget til at dygtiggøre sin opkommende Naboeer.

Albert Fabritius.

SPØRGSMÅAL

(Mulige Svar paa Spørgsmaal bedes indsendt til Redaktionen, der vil lade Svarene gaa videre til Forespørgerne og offentliggøre dem i Tidsskriftet).

FRIIS

Kan noen dansk genealog gi noe bidrag til positiv eller negativ løsning av spørsmålet om en mulig slektsforbindelse mellem den *Eggert Friis* som var rådmann i Svendborg 1499 og 1502 (se D. A. A. 1886, s. 122 og 1942, II, s. 65), og den *Mads Lucassen Friis* som døde som rådmann i Svendborg 1682? I »Uddrag af dansk-norske Slægter Friis« (Kra. 1911) har oberstløjtnant *Otto Hjort* stillet en hypotese om en sådan forbindelse som det er av viktighet å få be- eller avkreftet.

Jacob Friis.

TIL MEDLEMMERNE

Da der foreligger et mindre Restoplag af det af Læge Otto Fr. Arends i 1932 udgivne Værk »Gejstligheden i Slesvig og Holsten fra Reformationen til

1864«, har Udgiveren og Forlaget vist Samfundet den Venlighed at tilbyde Samfundets Medlemmer dette Værk, tre Bind, for den billige Pris af Kr. 4.— (oprindelig Pris Kr. 15.—, senere nedsat til Kr. 7.—). Bestillinger kan afgives direkte til Forlaget, Ejnar Munksgaard, Nørregade 6, København K.

Et af vore Medlemmer har været saa uheldig at forkomme sit Eksempplar af Tidsskriftets 50. Aargang, (9. R., Bind 2, Hæfte 1), hvilket Hæfte er udsolgt fra Forlaget. Vedkommende Medlem vil være meget taknemlig, om en eller anden skulde være i den heldige Situation at ligge inde med et over-talligt Eksempplar, som kunde overlades ham. Meddelelse bedes sendt til Samfundets Sekretær.

Medlemmer af Samfundets Bestyrelse, Bibliotekar ved det kgl. Bibliotek, mag. art. *Albert Fabritius* og Arkivar i Rigsarkivet, Dr. theol. *Bjørn Korne-rup* er, hhv. under 26. Marts og 15. Juni d. A., udnævnte til korresponderende Medlemmer af Personhistoriska Samfundet i Stockholm.

Medlemmernes Opmærksomhed henledes paa, at Samfundets Sekretær har forandret Stillingsbetegnelse fra Hovedarkivar til Museumsinspektør (ved Dansk Post- og Telegrafmuseum).

DET NORDISKE STUDENTERMØDE I KØBENHAVN 1862

EN HIDTIL UKENDT BERETNING

Ved

HARALD JØRGENSEN

I Junimaaned 1862 satte nordiske Akademikere paany hinanden Stævne i København. Der var da gaaet 17 Aar, siden den danske Hovedstad havde været Vært for et nordisk Studentermøde. Fra Upsala Universitetet mødte 320 Studenter, fra Lunds Universitet 200 og fra Kristiania Universitet 260. Ligesom i 1845 samledes Gæsterne i den gamle Universitetsby Lund, og i sluttet Trop tiltraadte man derefter den sidste Del af Rejsen med Skib fra Malmø.

I det Ydre mindede Arrangementet i 1862 meget om Stævnet i 1845, men der var alligevel stor Forskel. I 1845 fandt Mødet Sted under ildevarslende Taushed fra de respektive Regeringers Side, og da Mødet var forbi, anlagde den danske Regering Sag mod en af Mødets Hovedtalere, nemlig Højesteretsadvokat *Orla Lehmann*. Nu samledes Nordens Studenter under Protektion af de to Konger Frederik VII og Karl XV, og den første modtog selv Gæsterne i Fredensborg Slotshave med en djærv og ligefrem Tale. Hertil kom, at den skandinaviske Tanke i Mellemtiden havde slaaet dybe Rødder hos den almindelige Befolkning, og det københavnske Borgerskab kappedes om at overbyde hinanden i elskværdig Imødekommenhed over for de Fremmede. Paa eet Punkt var Ligheden mellem 1845 og 1862 fortsat stor. Nu som da nøjedes man med at feste og tale om Nordens Enhed, medens der var ringe Tid og Interesse for Drøftelse af praktiske nordiske Opgaver. Man bør dog ikke af den Grund frakende de nordiske Studentermøder al Betydning. For mange betød de store Stævner med deres blomstrende akademiske Veltalenhed det første Møde med den nordiske Tanke, og de betegner Indvielsen til et Liv i den nordiske Tankes Tjeneste.

Om det andet københavnske Studentermøde blev der i 1863 i Upsala udgivet en omfangsrig Beretning, indeholdende et fuldstændigt Referat af de Taler, der blev holdt (Studentmötet i Lund och Köpenhamn 1862). Fra dansk Side foreligger der et lille Skrift med Titlen »Mindeblade om det femte nordiske Studentermøde i Lund og København Juni 1862«, der ganske kort fortæller om Stævnets vigtigste Begivenheder og refererer de betydeligste Taler. Ogsaa de Sange, der blev skrevet til dette Møde, foreligger i Bogform. I Memoirlitteraturen findes Mødet ligeledes omtalt forskellige Steder, bl. a. ret udførligt i *Arthur Abrahams* »Minder fra min Studentertid«, 1896, S. 146—55. Desuden foreligger der en lille Beretning om Mødets Udflugter, forfattet af Skibslæge *Diilev Nutzhorn* (1840—64), der som 22-aarig Student deltog i Mødet. Denne Beretning er trykt i Gads danske Magasin 1935, S. 328—36 og 402—16. Som et udmærket Supplement til denne Redegørelse

fremtræder den Beretning, som aftrykkes i det følgende. Ogsaa den er forfattet af en af Mødets unge Deltagere, nemlig den 21-aarige stud. theol. *Johan Jakob Krohn* (1841—1925), den senere bekendte københavnske Skolemand og Forfatter af det elskelige og uopslidelige Børnedigt »Peters Jul«. Allerede i Beretningens Indledning præsenterer Krohn sig selv og sin Kontubernal *Købke*, og paa de kommende Blade følger vi de to Kontubernalers Færden i den glade Vrimmel af nordisk Ungdom. Kontubernal *Købke* er identisk med daværende stud. jur. *P. Købke*, en Søn af Maleren *Christen Købke* og en kødelig Fætter til Krohn. Han blev senere ansat i Københavns Magistrat og gik af som Ekspeditionssekretær. Han var meget kunstnerisk interesseret og beskæftigede sig ligeledes med Københavns Historie, og han har en væsentlig Andel i Grundlæggelsen af Københavns Bymuseum. Gennem hele Livet bevarede han et nært Venskab til Fætteren. Han døde i København i 1923.

Krohns Beretning om Studentermødet indeholder ingen nye epokegørende Oplysninger om Studentermødet, men litterært set er det en lille Perle, og ved sin lette ironiske Tone og sin muntre ungdommelige Fortælleform giver den et tiltalende og charmerende Billede af den unge Krohn og er samtidig et værdifuldt Tidsdokument. Originalen ejes af fhv. Lektor *V. Bang* i Nærum, der stod Skoleinspektør Krohn nær og var Arving til hans litterære Efterladenskaber.

NORDISK STUDENTERMØDE 1862

En ligefrem Beretning om hvad der da skeete i Kjøbenhavn, i
10 Kapitler, men var der skeet Mere, havde
der ogsaa været flere Kapitler
(beregnet paa Oldingsalderen)

Kjøbenhavn, Juni 1862.

Vel mødt paa vore Vange,
Du Frændeskare god.
Med Dine glade Sange
Og med Dit kjække Mod.
*G. Rode.*¹

K a p i t e l 0.

En Slags Fortale.

Det er bedre at fortale sig selv end
at bagtale Andre. (Hamlet).

Forventninger over og under Skyerne. Contubernalerne præsentere sig.

Høit oppe i den klare blaae Luft, ovenover Skyerne og Skorsteensrøgen, i det meest straalende Sollys staaer Saga; Vinden lader hendes hvide og røde Kappe flagre og puster hendes skandinaviske

Brystsløife op, men selv staaer hun tankefuld og forventningsfuld. Et nyt og blankt Staal-Skjold holder hun i Haanden, Griffelen holder hun op til Munden, store Tanker bevæge sig indenfor Guldhjelm; men Solskinnet falder paa Skjoldet, et Par Runer har hun allerede indskrevet paa Staalet: Øverst staaer der tegnet en lille Treklover og nedenunder den læses: »Nordisk Studentermøde i Kjøbenhavn og i Juni og i Aaret 1862. Hans Majestæt Kong Frederik VII modtager 25 Studenter. Hendes Majestæt Enkedronningen modtager 10 do. Hans kgl. Høihed Arveprindsen giver 200 Rigsbankdaler. Hans kgl. Høihed Prinds Christian til Danmark modtager 6 Studenter.

Med udmærket Høiagtelse

Saga.«

Fra en tredie Sals svimlende Høide see to Contubernaler ned paa det bevægede Liv i Nyhavn,² paa Skibene og Sjauerne, og sysle forresten med Bog og Pen som enhver anden Student; og som enhver anden Student ere de enige om, at Danmark kun gaaer til Eideren, at de unge Handelsmænd ere grumme ferske, at de unge Lieutenanter ere grumme flaue, og at Bondevenner og danske Jurister ere en reen Uting, og som enhver anden dansk Student ere de til Syvende og Sidst aldeles enige om, at det er de norske og svenske Brødre, de skulle holde paa. Forresten er der aldeles intet mærkeligt ved dem; de bære den forordnede Studentehue med Bevidsthed om Værdigheden, og da de finde, at Graat er en meget behagelig Mellemparve, der hverken tyder paa en aldeles sort eller en aldeles hvid Sjæl, og at Graat er en meget behagelig Mellemparve, fordi den kun behøver at børstes saa yderligt sjældent, bære de graae Habiter. Men nu er der Forventninger i Contubernalernes Stue: I et Geheime-Familieraad er det blevet afgjort, at de skulle være med til Herlighederne med de norske og svenske Brødre, og nu ere de i Perlehumeur. Contubernal Købke er i Perlehumeur over Forventningerne i det Hele taget og over en ham velvilligt overladt Billet til det kgl. Theaters Festforestilling; Contubernal Krohn er i Perlehumeur over Forventningerne i det Hele taget og over en Billet til Theatrets Festforestilling, en Billet som han selv har hentet sig i en stormende Forsamling efter at have ventet 1½ Time, med Lemmerne i de forunderligste Stillingen og under et jevnt Tryk fra alle Sider og efter i det sidste Øieblik halvqvalt at have modtaget et af en slingrende Lysekrone udslynget Stearinlys umiddelbart i Hovedet. Fra Studentens lille Stue strømme Forventningerne ud, hvorledes skulle de kunne rummes der? De strømme ud og fylde Luften over den gamle Stad Kjøbenhavn, og ind gjennem Ruderne til de unge Damer, der sidde ved noget let Arbeide og tænke paa de norske og svenske

Studerter med de drømmende dybe mælkeblaae Øine og de lange, lange blonde Skjæg. O hvilke Forventninger! Op gennem Luften stige Forventningerne, op til Saga, der smiler og tænker paa Eventyret, hun skal skrive paa Skjoldet, Eventyret om, naar Uglen fra Lund og Uglen fra Upsala og Uglen fra Christiania og Uglen fra Kjøbenhavn komme sammen — hvor der vil blive Ugleskrig! — Men Forventningerne vende tilbage og styrtede med Voldsomhed ind i Studentens Stue, hvor Studenten staaer med Sløifen paa Brystet og den nye Hue paa Hovedet. Og ind til Contubernalerne strømme Forventningerne; Contubernalerne trække Støvler paa, det gaaer ad Quæsthuus-Gaden til!

Kapitel 1.

Paa Skibsbroen. Indtog og Indhug. Ved Universitetet.

Solen var kjed over, at den skulde i Seng den Aften, gruelig kjed, men der hjalp ingen Snak, Tiden var der nu, og saa maatte Solen i Seng, men useet og stille gik Solen ned bag Skyerne, mugen, fordi den ikke fik Studenterne at sec. Saa blev det da en skyet, men forresten smuk Aften. Hele Kjøbenhavn var paa Benene og paa St. Annæ Plads; i tætte Klynger stode de over hele Pladsen, paa Bolværket, paa Skibene og opad Tougværket, paa Tagene og i Vinduerne og i Pakhuslugerne, men Skibsbroen var afspærret, kun Sløifen gav Adgang, med den paa Brystet kom man gennem Sværmen, der forøvrigt leverede Politiet en hæftig og vedholdende Kamp. Paa Skibsbroen var Forventningen paa Hødepunktet, dertil blev den ført op ved Tanken om, at nu pladskede Dampskibene allerede i Øresundets Vande, og maaskee trak Røgen allerede henover Dyrchavens grønne Tæppe. Sløiferne flagrede og bugtede sig for Aftenvinden, og hvilke forskellige Mænd bar den ikke frem og tilbage paa Skibsbroen.³ Der gik *Phister* og bildte en noget dum udseende Mand forfærdelige Historier ind, der gik *Skovgaard*, *Marstrand* og *Const. Hansen* og *Erik Bøgh* og *de Conninck* og *Grev Tramp* (Paa Enkedronningens Vegne) og *Amsinck* (paa Kongens Vegne) og *Clemens Petersen* og *Jerrild* og mange, mange, flere, store Mænd. Men snurriest af Alt blev en lille Gruppe af *Adolph Rosenkilde*, Redakteur *Bille* (direkte fra London) og Baron *Blixen Finecke*, der talte gemytlig sammen, og Bille optraadte i en flot blaagraae Dragt, men han var jo ogsaa direkte fra London. Paa Skibsbroen stod ogsaa gamle *Hostrup*, han var bleven dygtig solbrændt og dygtig adstadig, og der stode da *Mantzius*, *Heise*, *Zinck* og andre gamle Venner omkring ham. Klokken 7½ ankom Studenternes Faner, og den nye

Sangfane blev her baaret med for første Gang; det er en deilig Fane, *Olrik*⁴ har tegnet den, man seer smaa Sangfugle qviddre lystigt i en stor, grøn Bøgegreen, en gylden Harpe er støttet til Grenen, og Uglen sidder forneden paa Grenen. — Klokken 8 skulde Brødrene komme og ganske rigtigt. Klokken 9 kom 3 Dampskibe skummende og skvulpende og lagde til ved Skibsbroen under rungende Hurraer fra alle Kanter, fra Landet og fra de mange Baade og fra de smaa blomstersmykkede Dampbaade. I Skibene var der fuldt med muntre, solbrændte Fyre, der svingede med grønne Grene, som de havde plukket paa den anden Side Sundet, og med Huerne; og Huerne maatte man passe paa, derpaa skulde man kjende dem, Upsalensernes vare hvide med sort Kant, Lundensernes blaae med guul Snor, og Nordmændenes havde lange Kvaester. Tøiet besørgede Thaysens Bybudde, der fuldtalligt ventede, opstillede i Svinefylke. Paa Skibsbroen ordner man sig ind med Brødrene under Armen, Indtoget begynder. Over St. Annæ Plads gik Toget, men det var en besværlig Tour, Folk klemte paa under Hurraraab, og det gjaldt at holde Uvedkommende tilbage fra at trænge sig ind, men med drabelige Indhug og med dygtigt Slid paa Ydermændene gik det dog. I et Vindue stod en lille Mand og lorgnetterede ivrigt de kommende: »det er Arveprindsen,« forklarede de Danske. »Ja-so!« svarede Brødrene.⁵ »Og Damen der, der gjør Grimacer, er hans Gemalinde.« »Ja-so!« svarede Brødrene. Og fremad huggede Toget sig, forbi Oehlenschläger,⁶ der sad med en stor frisk Krands om, og forbi Hofurtekræmmer *Been*,⁷ der havde opstillet et Transparent med Paaskrift: »Velkomne Brødre i Axelsstad!« og saa brændte der Camphin bagved, Intet kunde være herligere, Camphinen var fra hans egen Boutik.

Paa Papiret gaaer det let nok, Pennen flyver afsted, men i Virkeligheden var det en drøi Tour over Kongens Nytorv, gennem Østergade, Vimmelskiftet, Nygade, Nørregade og om paa Frue Plads, Jubelen var stor, men Trængselen var større, og Brødrene havde da »aldrig seet saa mange Folk før«; men Modet holdt man tappert oppe, og hvergang man passerede et særdeles udpyntet Huus, hilsedes det med Bravo og Hurra. Skjorte-*Dehn*⁸ paa Østergade havde det ganske net, men *Julius Goldschmidt*⁹ paa Amagertorv stak ham reent ud ved et gronklædt Stillads midt paa Gaden og en kunstig Granskov, der ved en eller anden Fortryllelse var bleven forhexet i Toppen til Flagstænger, og dog blev dette til intet ved en Gassol paa Østergade, der gik op over et Minerva Hoved med forgyldt Hjelm og det Samme oplyste de over Porten indskrevne Ord:

De danske Løver skal man aldrig binde,
De danske Hjerter er det let at vinde.

Og den Mand, der selv eller ved Andre havde arrangeret dette, fortier Historien ikke, det var *Ruben* (formodentlig Silke- og Klædehandler).¹⁰ Saa utroligt det end lyder, blev det dog ikke herved, *Heymann* paa Østergade¹¹ vovede at gaae et Skridt videre; han havde opfattet Nordens Genius som en ung (dog confirmeret) quindelig Person, der med flagrende Nakkekroeller dandsede paa den bare Himmel, iført blot den simpleste Nødvendighed; i det Øieblik Toget passerede, var hun i Færd med at række Krandsen til de i Gibs tilstedeværende to nordiske Majestæter, rungende Bifald lønnede denne Opfattelse. Som en ret pikant Idee bør det ogsaa nævnes, at Hr. *Moresco*¹² paa Amagertorv havde sat sin store Dukke paa Gænger og givet hende en Velkomsthilsen i Haanden, med hvilken dette livløse Legeme paa en ret naturlig Maade gyngede frem og tilbage. Under alt dette var Toget nu kommet saa vidt, at det kunde passere Flagporten paa Nørregade og marchere op foran Universitetet, til stor Glæde for Contubernalerne. Disse havde været med hele Veien og kjæmpet tappert, og Contubernal Krohn havde endogsaa haft det Held at være Fløimand, og som saadan havde han deels brugt venlige Ord og deels Albuer og Knæer, anbragte i Sider, Maver og andre blødere Dele, han havde deels stødt paa venlige Folk der, naar han udbrød: »Skaan Dem selv og fremfor Alt vore Gjæster! lad dem dog endeligt komme hele ind i Byen!« havde svaret: »Ja, donnerwetter, ellers kom der nok et fælt Stykke i Folkets Avis i morgen!«, men deels var han ogsaa kommet forbi brøsiges, simple Mænd, der spurgte, »hvad han vare« eller »om han inte troede, de osse vare Studenter og akademiske Borgere, jo, de ha'ede da osse ta'et deres Examen, men det var med Skam at melde nede paa Kongens Nytorv«. Men hvad der havde glædet Contubernalen og oplivet hans Kræfter til stadig Kamp, var Synet af Prof. Const. Hansen, der med store, spillende Øine og en udstrakt, senefuld Arm banede sig Vej paa Fløien foran og, naar han stormede frem, bestandigt kom til at ligne en af de gamle stærke Duerge; paa Frueplads bad Contubernal Krohn til Forkjæmpe om Undskyldning for de mange Puf og Spark, Professorens Svar var venskabeligt. — Paa Frueplads gjordes der omsider Holdt, og Fanerne marcherede op paa Universitetstrappen, og mens de forgyldte Ugler paa Fanestængerne blinkede og nikkede til hinanden saa fortroligt i Lygteskinnet og dreiede og vendte sig, saa Guldglandsen finklede, sang de danske Studenter en Velkomstsang (af *G. Rode*). Herpaa holdt *V. Rode*¹³ Velkomsttalen, han beviste, hvor kjærkomne Brødrene vare, ved den Jubel de havde hørt hele Veien gennem Byen, og det var ikke blot de Unge, der modtog dem saaledes, men de havde ogsaa seet mangan en gammel Mand blotte sit Hoved, naar de droge forbi; her bød han dem da Velkommen fra hele Byen og

fra hele Landet, men først og sidst fra Studenterne. Universitetets Rector Professor *Scharling*¹⁴ og Overpræsident Kmh. *Lyttichau*¹⁵ bøde derefter de svenske og norske Studenter Velkommen til Byen, og hermed gik hver Vært med sine Gjæster. Ehlers Collegium havde illumineret deres lille Have med coulørte Lamper. I Havnen traf Contubernalerne Vægteren, der da nok kunde begribe sig til, at de kom fra de fremmede Studenter, og forresten maatte sige dem, at hans Professor (*Fr. Hammerich*) havde ogsaa nogle hos sig.¹⁶

K a p i t e l 2.

*Regnveir. Paa Rosenborg. Regnveir. Fanerne. Regnveir.
Paa Thorvaldsens Museum. Solskin.*

Det var et sorgeligt Syn den næste Morgen, da Brødrene vaagnede, den foregaaende Aften havde de seet Byen ved Maaneskin, men nu pladskede Regnen ned, saa det ordentlig røg henad Gaden. »Det var uheldigt,« sukkede Studenterne, »Det var ret heldigt,« jublede Droschekudskene, de rullede til Rosenborg med det ene Læs efter det andet. I Slottet var der paa Grund af Veiret en Slags Halvmørke, og alle Stuerne vare propfulde af vaade eller dog klamme Frakker, der rullede tæt forbi hinanden, saa Indtrykket var egentligt ikke oplivende. Men Snakken gik lystigt overalt, de constituerede Fremvisere (unge Mænd med lidt Museumsinteresse vare blevne erobrede hertil) brølede og brølede atter Forklaringen over den Stue, de havde faaet lært i en flyvende Fart; men det slog ikke til, Brødrene spurgte deres Forere om alt Muligt, hvorom de aldeles ikke vidste Besked. Efterhaanden fandt de danske Brødre da paa at lure de Indviede en eller anden lillebitte historisk Anmærkning af, og saa bleve de staaende ved Gjenstanden for Bemærkningen og gjentog og gjentog denne samme lillebitte Bemærkning for de Kommende, og Lønnen høstede de rigeligt i en Masse forundrede Øine, der stirrede gennem et Par Næsebriller, og en Masse Munde, der aabnede sig under snurrede Knebelsbarter for at udstøde de meest forbausede: »Ja-so'er«; men Bemærkningen havde de lært for deres Levetid. Professor *Worsaae*¹⁷ foreviste Regalierne under stort Tilløb, men for de Danske blev Døren smeldet i. Paa Touren gennem Slottets Sale hørte man mange gamle Venner paa een Gang træffe hinanden til gjensidig Fryd; saaledes udbrod stud. med. *R. Vallo*: »Er det ikke Magnus? — Jeg synes jeg skulde kjende Magnus! Har Magnus ikke engang været paa Borchs Kollegium?« — »Och ja! det er jo Hr. Vallo!«, og saa var Bekjendtskabet oieblikkeligt fornyet. I Universitetsgaarden mødtes Brødrene igjen med hverandre og med Regnen; fra Gaarden ved Nørregade gik man i Procession til Biblioteksgaarden,

hvor alle Biblioteks Vinduerne og desuden et stort tribuneagtigt Stillads var opfyldt med danske Kvinder, der havde syet deels Sloiferne deels Fanerne, der nu stode og ventede under Voxdug paa Afsløringen. Prof. *Clausen*¹⁸ talte; hans svage Røst kunde ikke lyde gennem Regnen, man holdt Øret til og lyttede, saa godt man kunde, men paa det lyse Skjær, der udbredte sig over hans lille Ansigt med de tankefulde, kloge Øine, kunde man see, at Talen maatte være god. Kun to Gange hævdede han sin Røst, og Vinden bragte et Par Ord, den ene Gang talte han om, fra hvilke Hænder Fanerne kom, den anden Gang om, naar den Tid kom, da de fire Faner igjen skulde staae sammen. Saa bleve da Fanerne afslørede og modtagne med Hurraer. Lundenserne fik Frejr, han staaer i gulrødt Gevandt med et Neg ved sin Side, Upsalenserne fik Odin, der sidder eenøiet og ærværdig i sit Høisæde, Ravnene flyve om ham og hvidske ham Nyt i Øret og over hans Hoved staaer Karlsvognen paa Himlen, Nordmændene fik (under larmende Jubel) Thor med en blank Brynie og Hammeren i Haanden, de Danske fik Heimdal, han staaer paa Bifrost, skygger med Haanden over Øiet og blæser i Gjallerhornet, mens Hanen staaer og passer paa ved Siden af ham. Fanerne ere tegnede af Const. Hansen og syede med Silke paa Silke af mange forskjellige kjøbenhavnske Damer (deriblandt Fru *Heiberg*¹⁹) og ere meget smukke, og ovenpaa Flagstangen sidder en lille forgyldt Svale. For Fanerne takkede paa Upsalensernes Vegne Hr. *Liljeblad*,²⁰ paa Lundensernes Vegne Hr. cand. med. *Strøm*,²¹ paa Nordmændenes stud. theol. *Frits Hansen*, paa de Danskes G. Rode; men Regndraabernes Slag paa Paraplyerne qualte Lyden aldeles. Efter Sange af de forskjellige Sangforeninger begav hele Toget sig over Frueplads, ad Frederiksholms Kanal til Thorvaldsens Museum. Hele Veien vare Husene prydede, fra Vinduerne viftede Tørklæder og Faner, og Bouketterne regnede ned (især over de Første), og Brødrene vinkede med Huerne, brølede Hurraer og sloges om Bouketterne. Overalt vare de unge Damer fornemmeligt stukne ud og især i Stuen og paa første Sal; en Nordmand bemærkede derfor ogsaa: »Man skulde troe, her var Pigeskoler i hvert Huus!« I et Vindue ved Frederiksholms Kanal stod kgl. Sanger *Schram*²² i sin fulde Glorie med blaa Næsebriller, »der staaer Peter Schram«, bemærkede de Danske og forklarede Brødrene denne udmærkede Person. Ved Stormgaden maatte de ogsaa høre Forklaringen over Gadens Navn; dengang saa det anderledes ud, nu var Gadeavisen slaaet op paa Hjørnet og bar de skandinaviske Farver. Men smukkest og livligst lød Jubelen fra Metropolitanskolen; i alle Vinduerne og oppe paa Taget stode Drengene og viftede med lange Dannebrogsslag og hele, store, grønne Grene, og de unge Halse sendte dundrende Hurraer ud over Frue Plads, saa det formeligt gav

Gjenlyd fra Kirkens Mure, Brødrene fornoiede det meget. »Det er smaa Skandinaver!« sagde de. Da Toget gik over Stormbroen, hvor Politiet stod og pryglede Drengene tilbage, var Himlen igjen aldeles blaa, og Solen skinnede paa de friske Krandsse paa Thorvaldsens Grav, da de svenske og norske Studenter stode omkring den med blottet Hoved. I Museets Gaard talte Prof. *Høyen*²³ om Thorvaldsens Liv og Betydning og udbragte et Hurra for en national Kunstscole for de tre Brødriger. Her vare de danske Studenter dog lidt hjemme, de forklarede og forklarede med stadig Accompanement af Ja-so'er. Contubernal Købke fik fat paa en gammel Fyr i en Slags forgyldt Krave, han var Extragjæst og boede paa Hotel Stadt Lauenborg;²⁴ han generede sig forresten ikke og, hvor glad han end var over alle de Ting, han saae, viste han ikke Spor af Ærefrygt for Kunsten, da han klappede og dundrede paa Statuerne og pegede paa Malerierne med en Paraply paa en saa munter og ligefrem Maade, at det maa ansees for vidunderligt, at Paraplyen ikke en eneste Gang gik igjennem, men Alt, hvad Contubernal Købke fortalte, skrev han nøie op. Contubernal Krohn afgav Forklaringer for en Nordmand, og af alle Forklaringerne fornøiede Forklaringen over visse Statuers paafaldende Glands som en Følge af Fingerering allermest; ved Afskeden takkede Nordmanden, som om Contubernalen havde frelst hans Liv eller hjulpet ham ud af en anden lignende Forlegenhed, Nordmanden hed *Sørensen*, cand. jur.²⁵ Solen skinnede, da Studenterne fra de tre nordiske Riger klatviis forlode Museet, men, hvor de siden mødtes, hilste de paa hinanden og nikkede til hinanden som gamle Venner, — hvor den skandinaviske Idee dog trænger igjennem!

Kapitel 3.

Det kongelige Theater. Den kongelige Familie.

Over det kgl. danske Theaters Scene staaer skrevet: Ei blot til Lyst, Enhver maa nu sætte Resten til, som han selv synes.

Det var ikke nogen almindelig Aften i Theatret, det kunde jo et Barn see! Ved høilys Dag gik Folk til det gamle Theater, ved høilys Dag kom de med hverandre under Armen vandrende over Kongens Nytorv, ingen Placatsælger styrtede frem, og ingen pynkede Damer kom ind i Logerne, hvor forunderligt! Tilskuerpladsen saae ud som en Rigsdagssal, hvor en lovgivende Forsamling sad og tænkte, for overalt traf Øiet kun sorte Kjoler, og Sløiferne saae ud som Ordner. Men allerforunderligst var dog den Snak, der blev ført den Aften i Theatret, man kjendte jo hverandre saa godt, og saa snakkede første Etage med Parterret og tredie

Etage med Parquettet, og saa traf en dansk Broder paa 7de Bænk i tredie Etage en svensk Broder paa 1ste Bænk i 1ste Parquet, og saa skulde de nikke til hinanden og brøle til hinanden, saa Sladderer blev et Klapperværk, der løb rundt i Luften derinde og surrede og summede og syntes at ville slukke Lysekronen ved bare Snak. Men det var jo heller ikke nogen almindelig Aften, for den Aften vare Studenterne paa Komædie, den Aften vare Studenterne Herrer over hele Huset. Festforestillingen begyndte; fra Orchesteret tonede Ouverturen til Elverhøi, Studenterne hørte efter, de hørte bekendte Melodier, men tilsidst da »Kong Christian stod ved høien Mast« brusede frem, da skulde man have troet, der havde fundet en Aftale Sted, men hvor var en Aftale mulig? thi da reiste i et Nu Alle sig og sang med, saa Væggene rungede i dette høitidelige Øieblik. Tæppet gik op; man saa en Sal med en aaben Fløidør i Bagvæggen og en stor glimrende Lysekrone under Loftet, og gennem Fløidøren kom *Michael Wiehe*²⁶ ind i sorte Klæder og med sit lille Kors paa Brystet, medens en stormende Jubel hilste ham. *Paludan-Müller*²⁷ havde skrevet Prologen, og Wiehe fremsagde den, men smukkeste lød Velkomsthilsenen, den bragte han saa forbauvende inderligt. Tæppet gik ned igjen, men Brødrene vilde absolut have Wiehe frem, en Røst lød: »En kgl. dansk Skuespiller kommer aldrig frem!«, »Jamen naar vi vil det!« lød det fra Parquettet, »Han kommer alligevel ikke,« bemærkede Røsten igjen, og saa maatte de jo give sig. Og Tæppet gik op igjen. Jeppe drak sig fuld til almindelig Morskab, og Tæppet gik ned igjen under lydeligt Bifald for Phister. Saasart man i Mellemaktet havde bemærket i den kgl. Loge Prinds *Christian* med Gemalinde, Prinds *Fredrik*, Prindsesse *Alexandra* og en yngre Prindsesse,²⁸ udbragte en Svensker et »Länga lefva den danska Thronarfvingsens Familie«, og Prinds *Christian* reiste sig op og svarede: »Maa jeg takke Dem mine Herrer, det har glædet mig meget; men maa jeg nu udbringe et Hurra for *Deres* Majestæt, Kong *Carl* han leve!« Hurraer fulgte i Masse. Senere indfandt Arveprindsen med Gemalinde sig ogsaa i Logen. Og Tæppet gik igjen op og ned og op og ned, og *Juliette Price*²⁹ og Prindsesse *Alexandra* vare i Kikkerterne, og til sidst gik Tæppet igjen op for »Nei« og for Fru Heiberg. Under rungende Jubel traadte Fru Heiberg ind i hvid Kjole med en stor skandinavisk Sløife ved Livbaandet, med to smaa skandinaviske Brystsløifer og med skandinaviske Baand paa Haaret, under larmende Bifaldsraab og Klap spillede hun og under Hurraer for hende gik Tæppet ned for sidste Gang. Alt, hvad Brødrene om Formiddagen havde modtaget af Grønt og Blomster, Alt hvad de bragte med fra Skoven og Alt, hvad de i en Fart kunde faae hentet fra *Madam Mørch*³⁰ paa Kongens Nytorv, fik Fru Heiberg, dog — Lidt maatte hun afstaae til *Juliette Price*. Under alt dette

havde Brødrene fra de 3 nordiske Riger svedt omkaps, især i tredie Etage, men her kunde man dog ogsaa — hvad der ellers ikke gik an — tage Frakken af, knappe Vesten op og lade Sveden perle. Efter et »Länga lefva den danska Scenan«, »Länga lefva Kung Frederik VII« og »Länge leve Kong Carl« forlode Brødrene det gamle Theater for at tage afsted til Tivoli, Baller eller hvad der ellers faldt for.

Over det kgl. danske Theaters Scene staaer skrevet: »Ei blot til Lyst«, Enhver maa nu sætte Resten til som han selv synes; men den Aften vare de Fleste enige om, at, naar de satte Resten til, vilde det lyde: »Ei blot til Lyst, men ogsaa til Sved«.

Kapitel 4,

(som indeholder nogle Bemærkninger, der lige saa godt kunde staae ethvert andet Sted).

Det maa bemærkes: At de svenske og norske Brødre raabe korte, stødte, kraftige Hurraer med Tonen paa første Stavelse, og forsikre deres danske Brødre, at disses lange, drævende Hurraer ere dem utaalelige.

At Brødrene fra de tre nordiske Riger ere Dus for det meste om Dagen, men altid om Aftenen.

At Upsalenserne kan ingen Djævel forstaae, men de kunne heller ikke forstaae nogen Djævel.

At de norske og svenske Brødre synge godt i det Hele taget, men Upsalenserne staae høiest i denne Henseende med deres kraftige gennemtrængende Stemmer; hvad Nordmændene have for sig, ere nogle vidunderligt klare Fløitetonen, der ligge gjemte et godt Stykke nede i Halsen paa dem og minde om den klare Luft oppe paa Fjeldene, hvor de have lært at jodle og blæse paa »Bu Horn«.

Kapitel 5.

Paa Jernbanen. I Domkirken. Sexa.

Atter en Morgen med skyllende Regn, jo, Brødrene have faaet et godt Begreb om vort Klima. Men Gudskelov! Regnen kan slukke Lygter, men ikke Studenter, det vidnede det lystige Liv i Jernbanevognene om. Blandt de 800 Lykkelige vare Contubernalerne saa lykkelige at befinde sig; i flyvende Hast foer de gjennem Regnens »Skomagerdrenge« og Vesterbros Slagterdrenge, Politiet visiterede dem, de viste de to dyngvaade Politibetjente Billet og Sløife, Alt er i Orden, ind med dem, og ind kom de, ind ved Siden af *Adolph Rosenkilde*, en tyk Rigsraad og en Bro'er. En af Intendanterne ved Jernbanen talte med en Bekjendt inde i Vog-

nen og fortalte, om hvorledes han var kommet til at holde en natlig Tale, han havde forberedt sig paa; Klokken to om Natten havde nemlig en Flok nordiske Brødre forsamlet sig udenfor hans Bolig ved Jernporten og moret sig med Taler og Sange, han havde da aabnet Vinduet, fortalt dem, at der var et sygt Barn og anmodet dem om at forlægge Mødet til et andet Sted, hvad de ogsaa »mycket gjerne« gik ind paa. Under Jubel og Viften med Tørklæder fra Vinduerne, selv langt borte, fattede saa Toget afsted, men Jacobsens Bryggerkarle paa Valdbj Bakkerne³¹ gave de meest kjernefulde Hilsener. Under Kjøretouren klarede Veiret op til nydeligt Solskin. I Vognen, hvori Contubernalerne kjørte, gik Snakken lystigt; Rosenkilde fortalte om og viste, hvorledes de latinske Drengene havde raabt Hurra den foregaaende Dag, saa de blaa Aarer traadte ud i Panden, saa de bleve ganske skjævmundede og skeeløiede. Ved Vridsløselille³² tog den tykke Mand Anledning til at fortælle Historier om Fangerne, som han kaldte »dhr. Statspensionairer«, men da man begyndte at nærme sig Roskilde, gik Samtalen over til Gjætninger og Gisninger om, hvad Roskildenserne egentligt havde tiltænkt Brødrene under det ubestemte Navn »Forfriskninger«, Sagen, der især laa den tykke Mand svært paa Hjerter, kunde vanskeligt afgjøres, og Resultatet blev, at Rosenkilde spurgte: »Ja, hvad er Forfriskninger?« og saa sig om i Vognen efter Svar, og saa holdt han ved Roskilde. Med ringende Kirkeklokker og knaldende Skud hilsede Byen paa Brødrene, mens Rosenkilde hylede inde i Vognen over Skuddene, stak Fingrene i Ørene og jamrede: »Det er Trækanoner! Det er det Allerfarligste!« Efter en Velkomsttale af Borgmesteren, Justitsraad *Feddersen*,³³ satte Toget sig i Bevægelse under Anførsel af to Mænd i stive Uniformer, en Mand med en Fane og 3 Medlemmer af det borgerlige Infanteri der i Staden; og under Jubel, Flage, viftende Tørklæder og grønne Guirlander fra Huus til Huus gik man gennem Roskilde Gader, mens Brødrene kastede Huerne gennem Krandsene og grebe dem igjen, mens Hurraerne ringede (især fra Latinskolen), og mens selv de gamle Koner i Hospitalet aabnede Vinduet paa Klem og smede lidt Sirener ud. Brødrene sloges om Bouketter og Sløifer og smaa Flag og kastede til Gjengjæld Visitkort indad Vinduerne. Op til Domkirken drog Toget, her modtoges det ved Kirkedøren af Præsterne, der nu gik foran ind i Kirken. Under Orgelets brusende Toner gik de nordiske Studenter op ad Kirkegulvet, Solen skinnede ind paa Forgylldningerne paa Væggene, fra Pulpituret hilsede Damerne med Tørklæder, Studenterne viftede med Huerne, men Ingen sagde et Ord. — »Det er det høitideligste Øieblik i mit Liv,« hvidskede en Nordmand til sin Vært, og han taledes i det Øieblik for flere end sig selv. Fra Chordøren talte Domprovst *Ortved*,³⁴ og derpaa spredte man sig

ad i Kirkens Gange og Kapeller med for en stor Deel smaa Latinere til Ciceroner. Alt blev beseet med Interesse, Chr.IV's Kapel, Kongekisterne, de gamle Malerier paa Væggene, ja, og ogsaa *Matthison-Hansen*,³⁵ der nu efter at have spilt flere Nationalmelodier paa sit Orgel, stod deroppe og saa ned med sort Kalot paa Hovedet og Ridderkorset paa Brystet. Tilsidst sang Studenterne fra de forskjellige Universiteter i Kirken, saa spillede *Matthison-Hansen* igjen, og Toget gik ud af Kirkedøren, og udenfor kunde de see, det havde regnet dygtigt imens. Efter en lille Tour bagom Byen, for at Brødrene kunde hilse paa den smukke Issefjord, gik man til Sexa'en i Palaiet. Inde i Palaiets Gaard stode lange Borde, elegant opdækkede med Smørebrød, Kager og Blomster, og et Beviis for Roskilde Damers venlige Sindelag kunde man hente fra den Masse Reier, der her laae splitternøgne paa store Stykker Suurbrød. Ved Porten skjænkede en Olding Øl af en stor Tønde, og henne ved Bordene stode Borgerne, de raabte blot: »Spiis nu, spiis nu!« og trak Portviin og Banko op, Latinerne løb om med Smørrebrøds Fade, og de havde røde Baand i Knaphullet; Møer gik med Cigarkasser. Fra den granklædte Talerstol talte Advokat *Liebe*³⁶ (Kredsens Folkethingsmand) for Qvinden, Rectoren³⁷ talte derpaa, men ganske sagte, og efter en Sang til Brødrene besteg Upsalenseren *Schedin*³⁸ Talerstolen og spurgte om Grunden, hvorfor de vare dragne ud til »Minnarnes By«, han angav den derpaa saaledes; det var for at komme til at elske og ære Danmarks Minder og sluttede Talen med: derfor »Lefva Roeskilde, lefva Danmark, lefva Danmarks gamle Minnar, lefva Roeskilde!« Det var omtrent paa dette Punkt, at den tykke Mand fra Coupeen stødte paa Contubernal Krohn, han crindrede Samtalen og trængte til at udtale sin Beundring, derfor udbrod han med et Slag paa Contubernalens Skulder: »Naa, de maa saamænd have forberedt sig godt, naar her er saa Meget tilovers efter saadant et Maaltid!« Efterat Raadmand *Glyckstadt*³⁹ endnu engang havde takket for Besøget, og efterat Brødrene havde sunget for Damerne, fik Brødrene Byens Damer under Armen; igjen stillede de to Mænd i Uniformerne, Manden med Fanen og de tre Borgere sig i Spidsen for Toget, igjen Jubel og Blomster og Hurraer, og igjen foer Locomotivet afsted med 800 Studenter. — Besøget var endt, da Issefjordens Vande og Domkirkens Taarne bleve borte bagved Togets lange Vognrække og bagved de grønne Træer og Bakker, men et smukt Minde bragte hver Student hjem med fra gamle Roskilde, Kongegravenes By, og forsaavidt var Besøget jo ikke heelt endt; Besøget var endt, da Røgen fra Locomotivets Skorsteen for Roskilde Byes viftende Damer blev til den sædvanlige blaae Luft, der altid hang der langt borte bagved Skoven, men det kan jo nok være, at den Eftermiddag var mangan ung

Handelsbetjent i ondt Humeur og blottet for Vittigheder, naar han tænkte paa, — hvad han hvert Øieblik tænkte paa —, at den Dag havde han seet den Dame, han før havde været ganske vis paa, gaae med en svensk Student under Armen, og det kan jo nok være, at flere end een adstadig Borger og Medlem af Roskilde Klub den Eftermiddag sad gruelig gnaven i sin lille Have og saae sig gruelig gnaven om uden at kunne opdage saa Meget som een eneste lille Blomst, og forsaavidt var Besøget jo ikke heelt endt. — Paa Hjemtouren var der det samme Liv i de store og tunge Jernbanevogne, skjøndt Regnen spillede Klidsk Kladsk paa Ruderne. I Contubernalernes Vogn kørte ogsaa Capitainleutenant *Wilde*,⁴⁰ han holdt Taler og gjaldt for Meget; ved Hedehusene gjorde han Brødrene opmærksom paa, at fra denne Egn havde mange af Danmarks store Mænd faaet deres Modersmælk, thi herfra kom de velbekjendte store, fortreffelige Hedeboammer. Ved Kjøge Veien talte han om Kjøgebugt, hvor de Danske pleiede at holde deres Søslag, der havde Svenske og Danske slaaet tappert fra sig, men Kræfterne vare spildte, de skulde forene sig og saa slaae rigtigt til, og saa maatte det vel være mod — ja, mod Tydskerne. Og Capitainen fik Visitkort og Photographier og maatte skrive sit Navn i det Uendelige. Contubernalerne talte her med en stor, kjæmpestærk Nordmand, Formanden for Sangerne, *Behrens*,⁴¹ der viste dem en sølvknappet Stok, der havde været med ham i Kjøbenhavn 1845; om sit vægtige Legemes sjældne Tyngde overbeviste han Contubernal Krohn fuldstændigt ved i nogle Minutter at støtte blot sin venstre Arm paa hans Laarbeen; bliver han gammel, vil han endnu tale derom. Med en anden Nordmand, cand. jur. *Wasserfall*,⁴² talte Contubernalerne ogsaa en heel Deel; han var Kongens Gjæst, syntes godt om Kammerjunker *Amsinck*,⁴³ havde forstaaet Alt paa Komedien, men udrød, da Talen kom paa *Bjørnstjerne Bjørnson*: »Ja, det veed jeg nok, ham forguede de hernede meget mere end vi!«; heller ikke vilde han indrømme, at Bjørnson var en smuk Mand, men meente blot, at Portraitet var langt kjønnere, end han selv. Paa Veien fra Jernbanen modtog Brødrene igjen Blomster og Krandse fra Damerne i Frederiksbergsgadens Vinduer. Contubernal Købke fulgte en Broder hjem.

Kapitel 6.

Theologernes Møde. Et ganske kort Kapitel, der i Virkeligheden ikke var længere.

Da Middagssolen skinnede indad Universitets-Biblioteks-Auditoriets Vinduer stod Dr. S. *Rørdam*⁴⁴ paa Cathedralen og indledede den forventede Discussion med en kort Tale, hvori han fremstillede

Ideen om Examenscommissionen og frit Studium ved de 4 nordiske Universiteter. Efter nogle korte Bemærkninger af Pastor *Christensen*, Pastor *Hostrup*, stud. theol. *Anker* (Christiania), cand. theol. *Bruun* (Christiania) o. fl.⁴⁵ kom man til det Resultat, at Ideen var saa aldeles ny for Brødrene og havde i den Grad slaaet dem, at de maatte have Tid til at sunde sig lidt paa den. Mødet overværedes af den bekendte Støve Peter.

Kapitel 7.

I Kongens Have. Taler og Flasker. Bal.

Efter dygtige Middagsregnskyl var der saa smukt og friskt i Kongens Have, og de gamle Kastanie-Træer saae saa sommergrønne ud, mens Brødrene spadserede om under dem med Byens hvidklædte, unge Damer, der den Aften havde forladt Alt for de norske og svenske Studenter. Solen gik ned over Rosenborg Slot, Paafuglen kom frem i Slotshaven, Spurvene quiddrede endnu en lille Gang, saa lød en Fanfare, og man gik til de mange, lange Borde, hvor 1000 stegte Kyllinger, røde Lax og smaa Leverposteier, der vare saa pyntede som smaa Brudepiger, og Oste med store Smilehuller i og Lagkager, der lignede Skaanes smilende Sletter, og toppede Krandsekager, der lignede Norriges Fjelde og mange, andre gode Ting ventede. Efter Bordet blev der spadseret om ved Springvandet, der sprang med meer end fuld Kraft mellem Buster af nordiske Hædersmænd (Thorvaldsen, Dahl, Sergel, Ewald, Holberg, Bellmann, Oehlenschläger, Tegnér, Wergeland, Ørsted, Hansteen, Linné), indtil man trængte sig sammen om Talerstolen, der var opreist under et gammelt, tykstammet Kastanie-Træ mellem Nordens Kongers Buster og smykket med Skandinavians Flag og Dannebrog. Mørket havde imidlertid lagt sig om Havens Træer, men paa Grenene gyngede nu kouleurte Lamper i Krands eller lange Spidsbuer. Fra Talerstolen holdt først cand. *Ingerslev*⁴⁶ Velkomsttalen og meente, at, skjøndt Veiret var daarligt, og Byerne vare mange, havde man dog just nu den deiligste Skjærsommer; een Svale bragte ingen Sommer, men fire Svaler havde bragt os den, de fire Svaler der sad paa Toppene af Fanerne. Derefter meldte Redakteur *Ploug* (Præsidenten ved Festens alvorlige Deel), at Danmarks ældste Skjald vilde hilse paa Forsamlingen, og under lydeligt Bifald traadte gamle *Grundtvig* frem, og mens Lamperne kastede et magiskt Skjær over hans hvide Skjæg, stod han og skoggerlo og talte om de Ideer, der rørte sig høit oppe i Norden og forstyrrede Europas Statsmænds, Pavens og *Antonellis*⁴⁷ Nattesøvn, og om, at han var glad ved endnu engang at kunne hilse paa Nordens Ungdom, thi nu var det ikke blot sidste, men end-

ogsaa allersidste Gang, han kunde det; »Nei, nei,« meente Forsamlingen, »Jo. Jo,« meente Grundtvig og steg ned under rungende Hurraer, men saa maatte han rave op igjen og tage sin lille sorte Hat af for Forsamlingen. Forresten kunde han ikke styre sin Oversætterlyst, men udlagde engang i Talens Løb Hyperboræer som »Høinordboer«. For Nordens Konger talte *Madvig*⁴⁸ paa sin sindige Maade. *Brix*⁴⁹ holdt et begejstret Foredrag om Upsala og »de hvita mössorna«. For Christiania Universitet talte *Schiern*,⁵⁰ det passede just at tale i Chr. IV's Have om den By, der bar denne Konges Navn. Lector *Goos*⁵¹ talte om Lunds Universitet med gode Hib til et andet Universitet, hvilket de danske Studenter skulde, men ikke vilde slutte sig til. En Upsalenser takkede i et meget langt Foredrag. Derefter besteg *Welhaven*⁵² Talerstolen for at bringe en stille Hilsen fra sit stille Hjem, han fortalte om den Aften, da Efterretningen om Slaget ved Slesvig var kommet til Christianias Theater, og endte med med lynende Øine, at tale for Danmark og Slesvig. Da han steg ned, lød rundtomkring fra Nordmændene: »Tak! Tak!«. For Norden talte Ploug, han sammenlignede Forholdet med et Par Forlovedes, der vel ikke have ophørt at elske hinanden, men dog ere kjede af at vente. Til sidst talte *M. Hammerich*⁵³ for Kvinden, ikke blot for den ædelbaarne Kvinde, men for alle Kvinder, for den gamle Kvinde, for Fiskerpigen og Sæterjenten og udbragte et Leve for Kvinden som den, der bevarede Modersmaalet hos Folkene. Og herefter gav Ploug Ordet til Damerne og til Musiken; men Musiken havde dog i forvejen et Par Gange ladet høre fra sig, et Par Gange havde de tykke Upsalensere saa indtrængende forlangt Musik, saa Taleren under Kastanietræet var blevet afbrudt af en klingende Vals fra de skrattende Trompeter. Og, da man nu spredte sig i Havens Gange, medens Dandsen begyndte, saae man, at her havde et Valg fundet Sted, thi mens de, hvem *det* nu maatte lyste, havde hørt paa Talerne, havde de derimod, hvem det nu maatte lyste, søgt ned til Flasketeltet, og nu laae der tomme Flasker i dyngeviis, og kun Øltønderne og Bankotønderne kunde endnu siges at indeholde Noget. Mens Dandsen nu gik lystigt hen over den lidt dyndede Grund ved Springvandet, og mens man saae paa Const. Hansens og *Dalsgaards*⁵⁴ store Transparent: Ydun kommer tilbage til Asgaard, Jætten Thjasse følger efter hende i en preussisk Ørneham, men falder i Ilden, en Diplomat løber om ved Baalet, mens hans Kappe fænger, saa han har god Udsigt til ynkeligt at opbrændes —, saa vare der jo nok fleere af Brødrene fra de tre nordiske Riger, der svinglede lidt i de mørkere Gange; men Contubernalerne traf dog personligt kun een, og det var en dansk stud. med. (*Levisohn*⁵⁵), der fløitede og gjentog, at naar man inte havde Cigarer, saa maatte man sutte paa Halmstraa, og det var der jo ganske god Mening i. Sagnet siger, at i Havens dunkle, løv-

dækkede Gange skulle Brødrene eller nogle af dem have erklæret sig, men Sagnet siger jo saa Meget. Klokken 12½ marcherede Musikchoret op ved Udgangsporten og syngende »Kung Carl, den unga hjelta« gik Brødrene udaf Kongens Have.

K a p i t e l 8.

I Nordsjælland. I Nordmanskaldalen. Under Bordene paa Grund af Regnskyl. Kongeord under Øresund to Gange, nemlig fra og til. En Grevinde i Fredensborg.

N. B. mangler af en naturlig Grund.

K a p i t e l 9.

Paa Børsen. Malerierne paa Slottet. I Tivoli.

Allerede fra den tidlige Morgen havde Broderflagene vaiet fra Børsens snirklede Taarn, og Kl. 10 kom Brødrene vandrende Arm i Arm og gik op under Børsens grønne Træer; den gamle Betjent tog til Hatten, og ind gik de i den prægtige Sal under Træværksloftet og stode saa hos Chr. IV, der staaende i Ridderdragten, med Hatten i Haanden, saae paa dem med milde Øine, de bragte ham Hilsen fra Gustav Adolphs Statue. Advokat Liebe blev Præsident i Forsamlingen, han ringede med sin Klokke og gav Ordet til Martin Hammerich, der i et Foredrag paa 1½ Time udviklede Skandinavismens Historie; den begyndte maaskee med det danske Litteratursamfund, men egentligt dog først med Øhlenschlägers Fremtræden i Lunds gamle Kirke, da Tegner satte Krandsen paa ham og udtalte, at »söndringens tid er förbi«. Her maatte — ved Talen om Øhlenschläger — ogsaa *Steffens* nævnes. Ved *Rask* og hans Ungdomsdrømme om Nordens Eenhed fik Skandinavismen et nyt Stød, og, idet Øhlenschläger blev hele Nordens Sanger, kom den store Idee frem. Først sluttede Skandinaver sig sammen i Udlandet, men oppe i Norden kom derefter Naturforskerne sammen; Lunds og Kjøbenhavns Studenters Sammenkomster paa Landet og paa Isen blev Spiren til de nordiske Studentermøder, og disse have faaet stor Betydning, og deres Tyrtaus er Carl Ploug. Ved det skandinaviske Samfund, Januar-Festerne, nordisk Universitets-Tidsskrift og de mere praktiske skandinaviske Møder er Ideen fremdeles fremmet, men hvad der savnes endnu er Møder af Historikere og Sprogmand, og disse vilde da kunne ordne vor Retskrivning. Til sidst sluttede Taleren med at anbefale at lære hinandens Sprog i Skolerne og, at Studiet maatte blive muligt ved hvilket af de 4 nordiske Universiteter, Studenterne selv vilde.

Herefter fik Ploug Ordet, han fremhævede den materielle Forbindelses Nødvendighed for, at den aandelige kunde bestaae, ønskede Forandringer i denne Henseende af Postforbindelse og Mønt, og dernæst maatte han ogsaa ansee Forsvarsforbundet for aldeles nødvendigt; naar nu Broderfolkene hertil svarede, at de ikke vilde indblandes i de tyske Stridigheder, men vilde gemme Hjelpen, til Danmark havde frigjort sig aldeles fra Tydskland, da maatte de ikke glemme de mange, mange Vanskeligheder ved Holsteens Udsondring. En anden Indvending blev her ogsaa gjort, den nemlig, at naar Danmark drev paa Sagen, da var det, fordi Danmark laa Faren nærmest; men Norden kunde ikke være tjent med, at Danmark blev opslugt — først! Efter Taler af Lektor *Blomstrand*⁵⁶ fra Lund og *Krogh*⁵⁷ fra Christiania, talte Pastor *Birkedal*,⁵⁸ han spurgte først, om Ungdommens Drømme kun vare malede Koulisser, og Virkeligheden Rotter og Muus bagved dem, saaledes var det dog ikke. Og Folkenes Drømme gik det heller ikke saaledes med. Nordens Drøm endte ved Eideren, og derfor forlangte Taleren med lynende Øine, vippende Skjæg og talende Armbevægelser Banneret heiset med Indskrift: »Danmark til Eideren uden Vrøvl«, da vilde de 3 Broderfolk mødes paa Dannevirke og ligge der og rulle sig i hverandres Blod og Indvolde. Etatsraad *Flor*⁵⁹ hilste Brødrene fra Sønderjylland. Lektor *Odhner*⁶⁰ fra Upsala talte derefter for Danmark til Eideren og lovede sit Folks Hielp, hvis det kom til Kamp herom. Efter et af Rektor *Friis*⁶¹ fra Christiania udbragt Leve for gamle Grundtvig og Hurraer for et treenigt Norden gik man ud af Valen for at staae lidt under Børsens Træer under en lille Byge. Oppe paa Malerisamlingen paa Christiansborg Slot samledes en stor Deel af Brødrene igjen og saae paa de danske Malerier; alle spurgte de efter Exners Amagergilde, ligesom Exners Malerier i det Hele taget vandt almindelig Anerkjendelse, især det sidste store (Sortepeer). Her traf Contubernal Krohn en prægtig, stor Nordmand med Hænderne i Buxelommerne og Kvasten nedad Nakken; han interesserede sig meget for Malerierne, fortalte at han havde selv spillet Erasmus Montanus, erklærede forøvrigt, at han havde det herovre herligt baade privat og offentligt, og var i det Hele taget en herlig Fyr; da man vexlede Visitkort viste han sig at være en *Georg Krohn*, — hvilket Træf! —, forresten var han cand. phil. og Skuespiller i Christiania. En anden norsk Broder, stud. jur. *Iversen*⁶² fulgte Contubernal Krohn hen paa Østergade, den stakkels Fyr humpede efter Nordsjællandstouren. Om Aftenen var der Folkefest i Tivoli, 20.000 Mennesker opfyldte her Gange og Stole; Brødrene vare henrykte over Tivoli, men noget nordiskt Præg kunde Festen ikke faae, uagtet *Erik Bøgh* mødte med en Sang og en Folketale, dertil var Mængden for stor og for ueensartet.

Det var et underligt, men tillige tiltrækkende Syn at see Digteren *Munch*⁶³ gaac om blandt den larmende Mængde med sit stille, tankefulde Ansigt. Tivoli var glimrende oplyst med kouleurte Lamper, men Natten var for lys til, at det kunde tage sig rigtigt ud; den stille Aften var herlig for alt Andet, kun ikke for Fyrværkeriet; thi der var ikke Vind nok til, at Røgen kunde hæve sig, den laa tyk og tæt om Kongernes Navnetræk, Sole, Stjerner og Snirkler og Kruseduller og alt det Andet.

Kapitel 10.

*Afsked. Sexa i Universitetsgaarden. Gjennem Byen. Paa Skibsbroen.
De danske Studenter.*

Den sidste Dag var kommet, og gudskelov! den kom dog med Solskin og blaa Himmel. Vort gamle Universitet skulde for sidste Gang samle de nordiske Brødre, ligesom det var til det, Studenterne først førte Gjæsterne op; her blev der sagt Goddag, her blev der sagt Farvel, Ørnen over Døren hørte begge Dele. Der var saa smukt i Universitetsgaarden Klokken 11; Solen skinnede paa Universitetets brune Mure og paa Bibliothekets lange røde Bygning, under de grønne Lindetræer stode lange Borde med simpel, men derfor saa nordisk og smuk Anretning, paa Dugen stode Portviins Flasker og Glas i smaa sluttede Compagnier, mellem de lange Rader af Sandkager og smaa Krandskagetoppe med de nordiske Flag i Spidsen. Og her gik de hvide og de blaa og de langvastede og de sorte Huer om mellem hverandre, til Ploug opfordrede til at tømme Afskeds-Bægeret; saa samledes og flokkedes Brødrene ved Bordene og klinkede og drak Farvel. Contubernalerne traf her deres gamle Ven fra Thorvaldsens Museum, de fik hans Visitkort, derpaa stod: *Lindbäch*,⁶⁴ Krono-Fogde, fra Venersborg; de maatte drikke et Glas med ham, og den gamle Krono-Fogde klinkede, nikkede med et fornøiet Ansigt og sagde: »Tak för alt venskap!«. Derefter samledes man om Talerstolen, de forgyldte Ugler stode endnu engang sammen langs Muren, Brødrene hilsede os med Sange, og vi svarede dem. Cand. jur. *Nellemann*⁶⁵ aabnede Talerne med at bringe de danske Studenter Farvel og bad at hilse Norge og Sverrig. Docent *Friis*⁶⁶ takkede paa Upsalensernes Vegne, og Professor *Sahlin*⁶⁷ paa Lundensernes og ønskede alt Godt over Danmark. Paa Nordmændenes Vegne talte Lector *Thaasen*⁶⁸ begejstret om Modtagelsen i Danmark og Opholdet hos de Danske og deres Lands deilige Natur og indbød til Slutning de danske Studenter til i Forening med de svenske Brødre at gjæste Christiania om 5 Aar. Derefter bragte Professor Frederik Hammerich Brødrene fra Sverrig og Norge Universitetets Afskedshilsen; han min-

dede dem om Løftet, de havde aflagt paa Festens Dag, at bevare Tanken om Nordens Eenhed, vilde de holde det, saa kunde han dristigt sige, at Nordens Folk aldrig skulde overvældes og tilintetgjøres, thi der var en Gud i Himlen, der ikke vilde, at dette skulde skee, derfor kunde han sige det. Han spurgte tilsidst igjen, om de vilde love at være Nordens Sag troe i gode og onde Dage, og efterat have faaet høirøstet Løfte herom endte han med: »Saa drag da bort glade Ungdom, Fremtiden er Eders, af Hjertets Minder og Hjertets Haab fremspirer Bedriften!« Formanden for Borgerrepræsentanterne, Procurator *Larsen*⁶⁹ bragte Byens Farvel, og derefter sluttede Ploug det andet Studentermøde i Kjøbenhavn med at udbringe et Hurra for et trefoldigt, enigt Norden. Mens de nordiske Brødre nu til Afsked byttede Kokarder, ja, Huer med! — stillede de sig op i Geledder og fulgte saa Arm i Arm Fanerne paa det lange Tog gjennem Byens Gader, mens der lød Jubel fra hvert Vindue, mens Blomsterregnen tit faldt tæt, og mens man, ligesom ved Indtoget, maatte hugge sig igjennem den myldrende Mængde. I et Vindue paa Nørregade sade en lille Flok Dreng og viftede med Dannebrog's Faner, en af Brødrene strakte Armene i Veiret og raabte: »O Dannebrog, Dannebrog!« og strax blev en af Fanerne kastet ned og blev hilset med Jubel og baaret i Triumph nedad Gaden; men, hvergang Toget derefter kom forbi et Dannebrog's-Flag, blev der raabt paa det og tigget om det, og mange Steder maatte Fader og Moder love Sønnen et nyt Flag, mens en lille Fane blev kastet ud fra Vinduet, og mens en lille Dreng med Taarer i Øinene saae sit gode Flag under Hurraraab og smykket med Blomster og Krands blive baaret høit i Veiret af en norsk eller svensk Student, og Gudveed hvor høit mod Nord disse smaae Faner komme? Mange unge Damer gik med i Toget ved en Brøders Arm, og mange Sløifer og Baand fik Studenterne med sig, ja, En fik en stor, smuk Brosche af en Dame, og tilsidst var der en Nordmand, der, idet han gik ombord, snappede et lille Tørklæde af en Dames Hals. Paa Skibsbroen stode de 4 nye Faner endnu sammen, men her skiltes de saa ad, een gylden Svale gik saa til hvert af Skibene, og een blev. Den sidste Afsked og det sidste Haandtryk blev nu vexlet, mens Dampskibsklokkerne ringede, men broderligst var Afskeden ved det norske Dampskib; de danske Studenter vare enige om at synes bedst om de flinke Gutter fra Fjeldene, med de kloge store Øine, og de brave, aabne, solbrændte Ansigter. Ved det norske Skib stod Contubernal Krohn, der forresten havde havt den gamle Krono-Fogde under Armen paa Toget gjennem Byen; her fik han sagt Farvel til sin Ven Skuespilleren fra Christiania og sin Ven Sørenssen, »Hils nu saa flittigt Broderen!« raabte Sørenssen endnu fra Skibskanten. Endelig kom Tiden til Afseilingen, de danske Faner marcherede ud

paa Enden af Skibsbroen og viftede og vinkede og under rungende og drønende Hurraer dampede Skibene ud fra Broen og Byen, mens Brødrene svingede med Huerne, raabte Hurraer bestandigt og kastede Blomster og Krandse ind paa Land. Sidst løb Upsalenserens Skib ud, og det var et herligt Syn med alle de »hvita Mössor«, der bleve svungne over hele Skibet, og til sidst blev en af dem kastet tilbage mod Landet, den faldt ned paa Bølgerne og blev langsomt baaret afsted indad til Kysten. — Paa Skibsbroen midt blandt Folkemassen stillede de danske Studenter ved Fanerne, og Arm i Arm gik de nu syngende »Danmark deiligst Vang og Vænge« og »Kung Carl den unga hjelte« tilbage over St. Annæ Plads, forbi Oehlenschläger og forbi de Vinduer, hvorfra Arveprindsen med Gemalinde, og hvorfra Prinds Christians Familie havde hilset paa de Bortdragende, og om ad Bredgade til Kongens Nytorv, idet de hilsende de meest pyntede Steder med Hurraer til Tak, fordi de havde gjort Stads af Brødrene. Og om Hofurtekræmmer Been skal det siges til hans Ære, at han havde faaet et nyt Transparent op til Afskeden; ja Transparent var det maaskee ikke, eftersom der ikke kunde være Tale om at tænde Lys bagved det, men der stod i alt Fald skrevet ovenover en grøn Treklover: »Bring Hilsen, Brødre, fra Danas Land«. Fra Kongens Nytorv gik de danske Studenter, fulgt af en stor Skare, om ad Holmens Kanal til Foreningen, hilsende den nye Foreningsbygning med Hurraer.⁷⁰ Udenfor den gamle Forening standsede Toget og stillede sig med Front mod den gamle, røde Gaard; den nye Fane blev ført frem og indviet med danske Hurraer, og efter et Leve for Studenternes Fører Carl Ploug og for Kjøbenhavn og Kjøbenhavns Damer, skiltes alle Sløiferne ad; men den nye Fane blev baaret op i Foreningen, og den kan man være glad for. Den er smukt tegnet og syet, og Betydningen er dyb: Heimdal er ingen stor og anseelig Skikkelse, men let og rask er han, han staaer yderst paa Himmelbroen og holder Vagt mod Syd, Hanen staaer ved hans Side, det er Kampens Hane med de røde Øine, thi Heimdal har Sværd ved Lænd og forstaaer at bruge det; men bliver Kampen ham tilsidst altfor svær, da sætter han Gjallerhornet for Munden og blæser, saa det runger over hele Norden. Da komme Guderne, alle Guderne, Thor og Odin og Freyr og de Andre, til Hielp, og, naar da Heimdals Hane igien flyver til Veirs, da skal Kampen blive svær, naar hele Norden fører den mod hele Nordens Fjende.

Og hermed — hvilken høitidelig Klang i dette »hermed« — hermed maa disse Blade være sluttede. Det er kun — Andet vil det heller ikke ansees for — simple og ganske ligefremme Optegnelser, det er kun — og saaledes maa det betragtes — kun Texten, der kun har Værdi for den, der tillige har i sin Erindring de

straalende, lyse og livlige Billeder, hvortil den forklarende Text hører. Men som den simpleste Ting, en Beenknap, en Steen, et Potteskaar, faaer Værdi, naar den har ligget over 1000 Aar i Jorden og saa findes af en seen Tid, saaledes ville vel ogsaa disse Optegnelser faae Værdi for den, der skrev dem i skyndsom Hast under selve Begivenhederne, naar det engang er kommet saa vidt, at de, der nu ere Unge, ere blevne gamle. Og idet disse Optegnelser sluttes, sluttes de med de bedste Ønsker for alle de Minervas nordiske Sønner, der have været samlede i disse Dage; dog ikke blot dette! — nei: Held over hver lille Student i Norden, enten han saa gaaer med Bogen under Armen ved Sverrigs blanke Søer eller paa Norges Fjelde eller under Danmarks grønne Bøge!

— P. S. »Dagen efter« — et forunderligt Begreb, saa fattigt og dog til samme Tid saa rigt, fattigt fordi dets Væsen er Savn, rigt fordi det gaaer med mange Ting, som med Børnekopper, den egentlige Virkning begynder først Dagen efter. »Dagen efter« — det skriver vi idag, Savnets Dag og den Dag, der er rig paa Minder, enten Minder, som gjemmes i Hovedet, eller som knyttes til Papiir, til Sange, til Blomster, til Sløifer eller til Visitkort, og det ere disse Minder, vi idag pakke ind og lægge hen, og vi indprente os de Navne, vi have paa vore Visitkort eller i Hovedet. Og naar saa mange, mange Aar ere gaaede, og vi da et eller andet Sted paa Jordkuglen træffe en tyk Svensker med graae Krøller og et muntert Sind eller en gammel, hvidhaaret og rødkindet Nordmand men trofaste Øine og et venligt Sind, og vi synes at have hørt hans Navn før og tænke os om og finde paa, at det er et af de Navne, vi gjemme fra Mødet i Danmark i Ungdommen — enten vi saa gjemme det paa Visitkort eller i Hovedet —, da ville vi gribe hans Haand og spørge, om det er den og den, og — tank om det var det!

— Kjøbenhavn, d. 18. Juni 1862.

Ærb.

Den i Ovenstaaende omtalte
Contubernal Krohn.
(Nordisk Student).

HENVISNINGER

1) Cand. phil., senere Litteraturforsker og Skolemand G. B. Rode (1830—78). — 2) Billedhuggeren og Medailløren Fr. Krohn, J. Krohns Fader, boede paa Charlottenborg-Siden af Nyhavn i Nr. 18. Om stud. jur. P. Købke paa det Tidspunkt har haft fast Bolig hos sin Fætter har desværre ikke kunnet bekræftes gennem Folketællingslisterne. — 3) De paa Skibsbroen spadserende Herrer er i Rækkefølge: kgl. Skuespiller Ludvig Phister (1807—96); Malerne

Prof. P. C. Skovgaard (1817—75), Wilh. Marstrand (1810—73) og Constantin Hansen (1804—80); Forf. Erik Bøgh (1822—99); Redaktør, Bureauchef A. L. C. de Coninck (1814—72); Enkedronningens Hofchef, Grev A. S. F. Tramp (død 1863); Fuldmægtig i Civillisten, Kammerjunker C. Amsinck (1829—97); Forf. Clemens Petersen (1834—1918); kgl. Skuespiller A. Rosenkilde (1816—82); Redaktør C. St. A. Bille (1828—98); Baron Carl Blixen Finecke (1822—73); Pastor J. C. Hostrup (1818—92); kgl. Skuespiller Kristian Mantzius (1819—79); Komponisten P. Heise (1830—79) og kgl. Skuespiller Otto Zinck (1824—1908). — 4) Maleren Henrik Olrik (1830—90). — 5) Arveprins Frederik Ferdinand (1792—1863) og Prinsesse Caroline (1793—1881) boede i Palæet Norgesgade Nr. 40, men for at se Toget maa de have taget Opstilling i et Vindue paa St. Annæ Plads. — 6) H. V. Bissens Statue af Adam Oehlenschläger stod oprindeligt paa St. Annæ Plads paa det Sted, hvor Amaliegade overskærer St. Annæ Plads. Statuen blev afsløret i 1861 og i 1874 flyttet hen foran det nye kgl. Theater. — 7) Hofurtekrammer I. F. Been havde Forretning i Norgesgade Nr. 31, altsaa ved St. Annæ Plads Udmunding i den nuværende Bredgade. — 8) Paa Østergade 77 fandtes en Herreckviperingsforretning med Speciale i Skjorter, tilhørende N. L. Dehn og Co. Forretningen var grundlagt af det bekendte Dampvaskeri N. L. Dehn, der paa det Tidspunkt havde Lokaler i Sølgade 32. — 9) Paa Amagertorv Nr. 10 fandtes Jul. Goldschmidts Manufakturhandel. — 10) Hofmanufakturhandler M. M. Ruben havde Forretning Østergade Nr. 24. — 11) Paa Østergade Nr. 13 boede Kommerceraad I. W. Heymann. — 12) Paa Amagertorv Nr. 13 havde J. Moresco sit kendte Kaabe- og Mantille-Magasin. — 13) Cand. jur., senere Overretsprokurator Vilh. Rode (1832—86). Broder til ovennævnte G. Rode. — 14) Universitetets Rektor, Prof. theol. C. E. Scharling (1803—77). — 15) Københavns Overpræsident, Kammerherre Hans H. Lüttichau (1794—1869). — 16) Professor theol. Frederik Hammerich (1809—77). — 17) Arkæologen J. J. A. Worsaae (1821—85). — 18) Prof. theol. H. N. Clausen (1793—1877). — 19) Kgl. Skuespillerinde Johanne Luise Heiberg (1812—90). — 20) Stud. fil. B. Liljeblad, Upsala. — 21) Cand. med. Walter Ström, Lund. — 22) Kgl. Kammersanger Peter Schram (1819—95) boede paa det Tidspunkt i Nyhavn og har altsaa taget Opstilling i et Vindue langs Togets Rute. — 23) Professor N. L. Høyen (1798—1870). — 24) Hotel Stadt Lauenborg laa i St. Strandstræde Nr. 20. — 25) Cand. jur. Chr. M. Sørensen, Kristiania. — 26) Kgl. Skuespiller Michael Wiehe (1820—64) var i 1858 blevet Ridder. — 27) Digteren Frederik Paludan-Müller (1809—76). — 28) Tronfølgeren Prins Christian, den senere Christian IX (1818—1906), og Hustru Prinsesse Louise (1817—98). Prins Frederik er den senere Frederik VIII (1843—1912), Prinsesse Alexandra (1844—1925), siden gift med den engelske Konge Edward VII. Den yngre Prinsesse er formodentlig Prinsesse Dagmar, født i 1847. — 29) Solodanserinde Juliette Price (1831—1906). — 30) Madam J. D. Mørch havde som den første aabnet en Forretning med afskaarne Blomster paa Hjørnet af Kongens Nytorv og Nyhavn. Se Carl C. Christensen: Vinhandlergaarden, Nyhavn Nr. 1, 1924, S. 29 f. — 31) Bryggeriet Gl. Carlsberg blev anlagt paa Valby Bakke 1847. — 32) Straffeanstalten Vridsløselille blev opført 1856—59 og taget i Brug ved Udgangen af Aaret 1859. — 33) — Borgmester og Byfoged Peter Feddersen (1800—69). — 34) Domprovst S. R. Ortved (1796—1872). — 35) Domorganist Hans Mathison-Hansen (1807—90). — 36) Højesteretsadvokat Carl Liebe (1820—1900). — 37) Prof., Dr. phil. C. W. Elberling (1800—70). — 38) Cand. phil., senere Publicist og Rigsdagsmand S. A. Hedin, Upsala (1834—1905). Krohn har selv i Manuskriptet rettet Schedin til: snarere Hedin(?). — 39) Raadmand, By- og Raadstueskriver Nic. V. B. Glückstadt (1812—80). — 40) Kaptajnløjtnant O. A. K. Wilde (1815—96).

- 41) Sanginstruktør, cand. phil. *Joh. D. Behrens*, Kristiania (1820—90). — 42) Cand. jur., senere Sørenskriver *K. Wasserfall*, Kristiania (1833—1911). — 43) Se Note 3. — 44) Dr. phil., senere Biskop *Th. Skat Rørdam* (1832—1909). — 45) Diskussionsdeltagerne var i Rækkefølge: Pastor *P. W. Christensen*, Pastor *J. C. Hostrup* (1818—92), stud. theol., senere Højskoleforstander *Herman Anker* (1839—96) og cand. theol., senere Højskoleforstander, *Christopher Bruun* (1839—1920), begge Kristiania. — 46) Cand. theol. *A. Ingerslev*. — 47) Kardinal *Giacomo Antonelli* (1806—76) var Pave Pius IX's fortløbigste Medarbejder og delte med ham Fangenskab i Vatikanet efter 1870. — 48) Professor *J. N. Madvig* (1804—86). — 49) Skoleinspektør, Borgerrepræsentant *C. Brix* (1820—1908). — 50) Professor *Frederik Schiern* (1816—82). — 51) Lektor, senere Professor *C. Goos* (1835—1917). — 52) Digteren, Professor *J. S. Welhaven* (1807—73). — 53) Skolebestyrer, Dr. phil. *M. Hammerich* (1811—81). — 54) Maleren *Christen Dalsgaard* (1824—1907). — 55) Paa den officielle Deltagerliste findes der ingen dansk Student med dette Navn. — 56) Lektor *Fr. Th. Blomstrand*, Lund. — 57) Fuldmægtig *G. A. Krogh*, Kristiania (1817—73). — 58) Pastor *Vilh. Birkedal* (1809—92). — 59) Prof. *Chr. Flor* (1792—1875). — 60) Docent, fil. dr. *C. Th. Odhner*, Upsala (1836—1904). — 61) Rektor *Joh. Friis*, Kristianssand (1820—75). — 62) Stud. jur. *Joh. H. Iversen*, Kristiania. — 63) Digteren *Andreas Munch* (1811—84). — 64) Findes ikke optaget paa den officielle Deltagerliste. — 65) Cand. jur., senere Højesteretsadvokat *Sophus Nellemann* (1833—1915) var da ledende Senior. — 66) Akademiadjunkt, senere Professor, fil. dr. *Th. M. Fries*, Upsala (1832—1913). — 67) Professor, fil. dr. *Sahlin*, Lund (1824—1914). — 68) Lektor *J. E. Thaasen*, Kristiania (1825—65). — 69) Overretsprøkurator og Formand for Borgerrepræsentationen, senere Borgmester *L. C. Larsen* (1813—73). — 70) Den nye Studenterforeningsbygning, opført af J. D. Herholdt og smykket af Constantin Hansen, blev først taget i Brug 17. April 1863. Den gamle Studenterforeningsbygning laa paa Hjørnet af Boldhus- og Admiralgade.

SLÆGTEN CLAUDIUS

Af

J. SMITH.

Slægten Claudius, hvis Stamfader *Claus Povlsøn* (Claudius Pauli) var hjemmehørende i Ribe og som var Præst i Emmerlev fra 1598—1650, er fraset nogle Efterkommere i de sidste Par Slægtled, udelukkende hjemmehørende i Hertugdømmerne. I de første 150 Aar var den en udpræget Præstslægt, som sad i Embederne i Tønder Amt. I Slægtens Hjemstavn i Emmerlev sad de som Præster fra 1598—1744, i S. Løgum fra 1623—1720 og fra 1787—1798. Medens Slægten uddør i Slesvig i den anden Halvdel af det 18. Aarhundrede, faar den gennem Præsten *Mathias Claudius* i Reinfeld, som var en Søn af Præsten i S. Løgum *Claus Claudius*, en kraftig Blomstring i Holsten. Fra hans Børn nedstammer alle nulevende Medlemmer af Slægten. Han fostrede det mest bekendte Medlem af Slægten: Digteren *Mathias Claudius* »Der Wandsbecker Bote«.

Den efterfølgende Stamtavle omfatter de første 8 Slægtled og dermed alle, som er født før 1864. Da Slægten i Tiden indtil ca. 1700 brugte Navneformen Claussøn om sig selv, er denne Navneform benyttet i Stamtavlen indtil denne Tid, derefter er Navneformen Claudius anvendt.

FØRSTE SLÆGTLED

1. *Claus Povlsøn* (Claudius Pauli), f. i Ribe ca. 1571 (Landmand Povl Claussøn),¹ Student fra Ribe 1594, ordineret 9/4 1598 som Præst i Emmerlev, Herredsprovst, † 10/9 1650 i Emmerlev, 78 Aar gl., begr. 17/9 i Emmerlev K. — Gift 1598 m. *Ingeborg* (Præst i Emmerlev Peter Andersen), † 1635 i Emmerlev, 63 Aar gl. — 10 Børn, 2. Slægtled.

ANDET SLÆGTLED

Claus Povlsøns og Ingeborgs Børn. -

2. 1) *Peter*, f. Palmesøndag (1/4) 1599 i Emmerlev, Student fra Latinskolen i Haderslev,² imm. Febr. 1620 i Rostock,³ 25/3 1621 imm. i København,⁴ Pastor adj. i Emmerlev fra 1621, Præst i Hjerpsted fra 16..—1649, i Humptrup fra 1649—16.., † før 1679. — Gift 1) m. N. N. — 2 Børn, 3. Slægtled I. — 2) 1650 m. *Cecilia* (Raadmand i Flensborg

- Christian Sønnichsen og Dorothea Iversen*), gift 1) m. Præsten i Humptrup *Eddo Jacobi*, f. i Klixbøl 1604, † i Humptrup 23/6 1649.
3. 2) *Paul*, f. i Emmerlev 4/8 1600, † meget ung.⁵
 4. 3) *Hans*, f. i Emmerlev 13/11 1601, imm. Febr. 1620 i Rostock,⁶ 20/6 1621 i København,⁷ ordineret 18/12 1623, Præst i Sønder Løgum 1623, † der 1649. — Gift m. *Gydha*. — 4 Børn, 3. Slægtled II.
 5. *Maria*, f. i Emmerlev ca. 1603, † s. St. 1. Pinsedag (22/5) 1681, begr. 27/5, 78 Aar gl. — Gift m. *Hans Pederssøn*, † før Hustruen.
 6. 5) *Anna*, † i Kærgaard, Emmerlev S., 5/2 1653, begr. 8/2. — Gift m. *Johan Ørntson* af Kærgaard, † 13/8 1680, begr. 18/8.
 7. 6) *Andreas*, f. 24/1 1607 i Emmerlev.
 8. 7) *Jens*, f. i Emmerlev 25/4 1609, Kapellan i Daler 1631, Præst s. St. 1634, Ed som Provst for Møgeltønder Birk 13/2 1655,⁸ † i Daler 1658. — Gift 1637 m. *Lucia Peters* (Barnebarn af Præsten i Daler *Peter Hansen*), f. i Tønder 1620, † i Daler 1697. — 5 Børn, 3. Slægtled III.
 9. 8) *Claus*, f. i Emmerlev 23/1 1611, Student fra Flensborg, 12/11 1632 imm. København,⁹ 17/2 1636 ordineret i Ribe som Kapellan i Emmerlev,¹⁰ Sognepræst s. St. 1650, Herredsprovst 1658, begr. 4/9 1691 i Emmerlev K. — Gift 4. S. Tr. (4/7) 1646 i Tønder m. *Anna*, f. i Tønder (*Hans Pederssøn* og *Anna*), † i Emmerlev 20/9 1673, begr. 26/9, 51 Aar gl. — 6 Børn, 3. Slægtled IV.
 10. 9) *Paul*, f. i Emmerlev 2/11 1615, 23/10 1635 Akademisk Gymnasium i Hamborg, imm. Juni 1637 Rostock,¹¹ 1638 Præst i Hostrup, † /9 1665 s. St. — Gift 1) m. *Anna* Præst i Hostrup *Riggel Petersen* og *Margaretha Fryddesdatter Schmidt*,¹² † uforløst i 1. Barselseng. — 2) m. *Herlich* (*Lorenz Jensen* i Tønder), levede 1654. — 6 Børn, 3. Slægtled V.
 11. 10) *Paul* (*Powel*), † i Emmerlev 22/12 1657, begr. 27/12 i Emmerlev K. under voris S. Oldemoders Sten.

TREDJE SLÆGTLED

I. Præsten i Hjerpsted *Peter Claussøns*
og N. N.s Børn (se Nr. 2).

- 12a. 1) *Anna*, f. i Hjerpsted, levede 1649.
- 12b. 2) *Maren*,^{12a} gift med Præsten i Hjerpsted *Johannes Paulsen Trans*,^{12b} f. i Øster Lindet (Pastor *Paul Madsen Trans*), † i Hjerpsted 1724.

II. Præsten i Sønder Løgum Hans Claussøns og Gyddhas Børn (se Nr. 4).

13. 1) *Anna*, gift m. *Niels*, levede 1652.
14. 2) *Metta*, f. i S. Løgum 30/4 1628,¹³ levede 1656, gift m. Hr. *Niels*.
15. 3) *Peter*, f. i S. Løgum, Student fra Ribe, imm. 22/7 1647 i København,¹⁴ Baccalaureus 9/5 1648,¹⁵ Præst i S. Løgum 1649, † 6/8 1684 s. St. — Gift 9/9 1649 m. *Anna*, f. i Tønder 9/4 1631 (Kæmner *Carsten Jensen* og *Gyde Schmidt*). — 7 Børn, 4. Slægtled I.
16. 4) *Nicolaus*, stud. theol., imm. Dec. 1648 Rostock.¹⁶

III. Præsten i Daler Jens Claussøns og Lucia Peters's Børn (se Nr. 8).

17. 1) *Ingeborg*, gift m. Præsten i Daler *Ægidius Nielsen Brøns*, f. i Ribe, † i Daler 1/7 1675, begr. 6/7.
18. 2) *Hans*, imm. Sept. 1660 Rostock,¹⁷ 13/5 1662 Wittenberg, Præst i Braderup 1667,¹⁸ † 1669 s. St.
19. 3) *Claus*, imm. Maj 1661 Rostock,¹⁹ Rektor for Thisted Latinskole 11/7 1685, † i Thisted Marts 1688 fattig og uden Arvinger.²⁰
20. *Nicolaus*, stud. theol.²¹
21. 5) *Olgaar*, levede 23/12 1661.

IV. Præsten i Emmerlev Claus Claussøns og Anna Hansdatters Børn (se Nr. 9).

22. 1) *Claus*, f. i Emmerlev 25/10 1647, døbt 2/11, Student fra Ribe, imm. 13/7 1668 i København,²² aflægger 18/2 1675 Ed for Bispen i Ribe,²³ Kapellan i Emmerlev, † 11/2 1686 s. St., begr. 18/2. — Gift m. *Catharina Elisabeth*, begr. 4. S. Tr. (28/6) 1711 i Emmerlev K., 65 Aar gl., hun gift 2) 19/10 1686 i Emmerlev m. *Marcus Kiel*, f. i Tønder, Kapellan i Emmerlev, Kaldsbrev konf. 4/11 1690,²⁴ † i Emmerlev 20/8 1712, begr. 26/8 i Emmerlev K., 57 Aar 13 Dage. — 2 Børn, 4. Slægtled II.
23. 2) *Ingeborg*, f. i Emmerlev 1/3 1649, døbt 2/3, † 1711 paa Gørresmark v. Tønder, begr. 18/6 i Emmerlev. — Gift 16/1 1668 i Emmerlev m. *Fedder Andersen* paa Kogsbøl, Emmerlev S., † der 1698, begr. 17/3, 57 Aar gl.
24. 3) *Hans*, f. i Emmerlev 24/12 1651, døbt 28/12, Student fra Ribe, imm. 20/7 1670 i København,²⁵ Præst i Skast, før 1684, lever 1693. — Gift m. *Maria*. — 1 Datter, 4. Slægtled III.
25. 4) *Peter*, f. i Emmerlev 10/8 1654, døbt 16/8, Student fra Ribe, imm. 20/7 1674 i København,²⁶ aflægger Ed for Bispen i Ribe 11/4 1681,²⁷ 6/6 1676 Baccalaureus,²⁸ Præst i Eltang

- og Vilstrup 1681, Kaldsbrev konf. 2/3 1700,²⁹ † s. St. 1719, begr. 6/7.
26. 5) *Agatha*, f. i Emmerlev 27/1 1657, døbt 29/1, † i Hjerpested 11/2 1686, begr. 17/2 i Hjerpested K. — Gift m. *Chresten Hanssøn* i Hjerpested.
27. 6) *Jens*, f. i Emmerlev 23/12 1661, døbt 27/12. — Gift 25/8 1685 i Tønder m. *Anna Lorentzen (Nis L.)*, hun gift 1) m. *Diedrich Lorentzen*. — Ingen Børn.³⁰

V. Præsten i Hostrup Paul Claussøns
og Herlichs Børn (se Nr. 10).

28. 1) *Peter*, f. i Hostrup, Præst i Humptrup 16.. (før 1679), † s. St. ca. 1693. — Gift (før 1679) m. *Anna Margaretha*, lever 1686.³¹ — Ingen Børn.
29. 2) *Lauretta*, f. i Hostrup. — Gift m. *Clemens Nissen*, f. 1636 paa Hajstrupgaard (Herredsfoged *Hans Nissen* og *Metta Asmussen*), Gdr. i Klixbøl, † 5/10 1699.³²
30. 3) *Anna*, f. i Hostrup 18/11 1645, død i Bøgvad, Højst S., begr. 1/4 1705 i Højst.³³ — Gift 1661 m. *Nis Nissen*, f. 28/1 1624 paa Hajstrupgaard, Broder til Clemens, stud. theol., Gdr. i Bøgvad, død der 1705, begr. 4/2 (Højst S.) 81 Aar ÷ 18 Dg.³⁴
31. 4) *Ingeborg*, f. i Hostrup, gift m. *Johannes Mauritius*, f. i Tønder (Pastor *Bernhard M.* og *Catharina Thomsen*) Præst i Hostrup 1666—1690.
32. 5) *Margaretha*, f. i Hostrup. — Gift 1) m. *Laurits Friis*, f. i Abild (Pastor *Mathias Friis* og *Catharina*), Præst i Brede 1673—1684, † i Brede 1/4 1684. — 2) 1685 m. *Andreas Fabricius*, f. i Løjt (Pastor *Johannes Christian F.* og *Anna Knudsen*), Præst i Brede 1684—1687.
33. 6) *Hanna*, f. i Hostrup, † paa St. Tønde 25/6 1696.³⁵ — Gift 1671 m. *Andreas Nissen*, f. paa Hajstrupgaard, Broder til Clemens og Nis Nissen, Ejer af St. Tønde, † der 1684, han gift 1) m. *Anna Lassen* fra Tønder.³⁶

FJERDE SLÆGTLED

I. Præsten i S. Løgum Peter Claussøns
og Anna Jensens Børn (se Nr. 15).

34. 1) *Gyde Karstens*, f. i S. Løgum 16/7 1650. — Gift m. *Hans*, Købmand i Rends.
35. 2) *Hans*, f. i S. Løgum 3/6 1651, inscriberet i Album novitiorum i Kiel 7/10 1665,³⁷ imm. i Kiel 4/4 1668,³⁸ stud. theol. s. St. 1670, Præst i Klangsøl 167., † der ca. 1680. — Ingen Livsarvinger.

36. 3) *Maria*, f. i S. Løgum 28/12 1652.
37. 4) *Christian*,³⁹ f. i S. Løgum 22/9 1654, Bestalling som Hofskytte fra 16/12 1669, konf. 13/1 1670, i Tjeneste hos den svenske Enkedronning, Afsked 1/8 1673,⁴⁰ Kræmmer i København, forlod Byen paa Grund af Gæld 1681, opholdt sig i Skaane 8/11 1681,⁴¹ Kræmmer i Æbeltoft, 13/3 1686 Bestalling som Visiter i Æbeltoft,⁴² 3/4 1688 som Strandrider,⁴³ † før 3/2 1691.⁴⁴ — Gift m. *Else Jacobsdatter*.⁴⁵ — 2 Børn, 5. Slægtled I.
38. 5) *Claus*, f. i S. Løgum 8/5 1656, imm. 21/6 1674 Kiel,⁴⁶ Præst i S. Løgum 1682, † 18/9 1720 s. St. — Gift 1) 21/4 1686 m. *Catharina Mauritius*, f. i Hostrup (Pastor *Johannes M.* og *Ingeborg Claudius*), † i S. Løgum 19/3 1693. — 2 Børn, 5. Slægtled II a. — 2) m. *Anna Margretha Johannsen*, f. i Meldorf 1675, døbt 27/12 (Landfoged *Mathias J.* og *Elisabeth Stacke*) — 9 Børn, 5. Slægtled II b.
39. 6) *Anna Margrethe*, f. Febr. 16.. — Gift m. Husmand *Ingvar Johansen* i S. Løgum.
40. 7) *Claus*, f. 8/5 1658.⁴⁷

II. Kapellan i Emmerlev Claus Claussons og Maria Elisabeths Børn (se Nr. 22).

41. 1) *Claus*, f. i Emmerlev 2/9 1677, døbt 5/9, imm. Sommer 1698 i Leipzig,⁴⁸ imm. 13/7 1701 i København,⁴⁹ cand. theol. 1702, levede 1707 i Emmerlev,⁵⁰ Præst i Hjerpsted 4/8 1724, † der ved Nytaarstid 1740. — Gift m. *Cecilia*, overlevede Manden.⁵¹ — Ingen Børn.
42. 2) *Hans*, f. i Emmerlev 28/6 1679, døbt 9/7, imm. Sommer 1698 i Leipzig,⁵² imm. 7/2 1702 i København,⁵³ Kaldsbrev som Kapellan og succederende Præst i Emmerlev konf. 27/2 1712,⁵⁴ Magister 30/7 1716,⁵⁵ begr. 16/1 1744 i Emmerlev K. — Gift m. *Magdalena Augusta Reimarus*, f. i Heide 21/1 1694 (Pastor *Samuel R.* og *Magdalena Augusta Reichardt*), † i Emmerlev Dec. 1724, begr. 3/1 1725. — 3 Børn, 5. Slægtled III.

III. Præsten i Skast Hans Claussøns og Marias Datter (se Nr. 24).

43. 1) *Anna*, f. Skast, døbt 12/6 1684.⁵⁶

FEMTE SLÆGTLED

I. Købmand Christian Claudis og Else Jacobsdatters Børn (se Nr. 37).

44. 1) *Peter*, f. i København 1/8 1682, Student fra Grenaa, imm. 16/7 1700 i København, ⁵⁷ 4/5 1701 Baccalaureus,⁵⁸

29/6 1711 cand. theol.⁵⁹) var 1712 Kantor ved Garnisons Kirken, begr. 6/9 1737 i Garnisons K. — Gift 12/7 1712 (Garnisons K.) m. *Elisabeth Batstüber* f. i København (Kobbersmed *Lorentz B.* og *Anna Andersdatter Knoch*), begr. 29/5 1762 (Garnisons K.), hun gift 1) m. Stadsadjudanten.⁶⁰ — 4 Børn. 6. Slægtled I.

45. 2) *Anna*, gift m. Bager *Hinrik Callesen* i Tønder, han f. i Flensborg 1665 og † i Preetz 1757.⁶¹

II a. Præsten i S. Løgum Claus Claussøns og Catharina Mauritius's Børn (se Nr. 38).

46. 1) *Anna*, f. i S. Løgum 16/4 1686, gift i S. Løgum 16/6 1705 m. Landmand *Broder Volkertsen* i Wimmersbøl.
47. 2) *Engborg*, f. i S. Løgum 3/12 1690, gift med en Landmand i Omegnen.

II b. Præsten i S. Løgum Claus Claus-søns og Anna Margrethe Johannsens Børn (se Nr. 38).

48. 1) *Catharina Mauritia*, f. i S. Løgum 28/10 1695, † i Braderup 1736. — Gift 3/2 1715 m. Præsten i Braderup *Johann Marquard Hegelund*, f. i Aabenraa, † i Braderup 1737.
49. 2) *Christian Detlev*, f. i S. Løgum 21/11 1696, besøgte Latinskolen i Haderslev,⁶² imm. 13/5 1715 i Jena, 16/8 1723 Præst ved Helliggejst K. i Flensborg,⁶³ 20/12 1728 Diakonus ved Sct. Nicolaj K. s. St., konf. 18/1 1729,⁶⁴ 2/5 1732 Sognepræst s. St., konf. 19/5,⁶⁵ † i Flensborg 11/8 1756. — Gift 21/1 1724 i Flensborg m. *Anna Dorothea Hoe*, f. i Flensborg, døbt 13/9 1696 (Raadmand *Barthold Hoe* og *Lucie Petersen*) begr. 7/1 1763 i Sct. Nicolaj K. i Flensborg, hun gift 1) m. Præsten ved Helliggejst K. *Andreas Berendsen*, f. i Flensborg 23/2 1689, † s. St. 28/6 1723. — 5 Børn, 6. Slægtled II.
50. 3) *Cathrine Elisabeth*, f. i S. Løgum 11/4 1698, † i N. Hacksted 29/10 1745. — Gift 1/8 1717 m. Præsten i N. Hacksted *Hinrich Esmarch*, f. i N. Hacksted 15/10 1688 (Pastor *Johann Detlev Esmarch* og *Dorothea Breckling*) † s. St. 16/6 1746.
51. 4) *Anna Margrethe*, f. i S. Løgum 13/4 1699, † 15/5 1775 ved Gaden, Højer S. — Gift 1721 m. Landmand *Hans Nissen* ved Gaden, Højer S., † der 1753, begr. Torsdag efter 16. S. Tr. (11/10).
52. 5) *Peter*, f. i S. Løgum 15/6 1701, † s. St. 15/1 1706.
53. 6) *Mathias*, f. i S. Løgum 4/8 1703, imm. 31/3 1723 i

- Jena, 1728 Diakonus i Nordborg, 9/11 1729 Præst i Reinfeld, kgl. Conf. 23/9 1763,⁶⁶ † i Reinfeld 4/12 1773, begr. 14/12. — Gift 1) i Flensborg m. *Lucie Magdalena Hoe*, f. i Flensborg 22/9 1698 (Raadmand *Barthold Hoe* og *Lucie Petersen*), † i Reinfeld 27/11 1737, hun gift 1) i Flensborg 26/4 1719 m. *Peter Christian*, Købmand og deput. Borger i Flensborg. — 2 Børn, 6. Slægtled III a. — 2) i Flensborg 9/10 1738 m. *Maria Lorck*, f. i Flensborg 14/4 1718 (Raadmand *Jes Lorentzen Lorck* og *Birgitte von Lutten*), † i Reinfeld 21/9 1780. — 8 Børn, 6. Slægtled III b.
54. 7) *Gyde Maria*, f. i S. Løgum 22/7 1706, † 1746. — Gift 1) m. Præsten i Nibøl *Jacob Friis*, f. i Nibøl (Pastor *Mathias Friis*), † 19/4 1736. — 2) m. Købmand i Flensborg *Christian Detlev von der Wettering*.
55. 8) *Peter*, f. i S. Løgum 25/8 1708, † s. St. 28/6 1709.
56. 9) *Elsabe Christine*, f. i S. Løgum 9/6 1710,⁶⁷

III. Præsten i Emmerlev Hans Claus- søns og Magdalena Augusta Reimarus' Børn (se Nr. 42).

57. 1) *Anna Sophia*, f. i Emmerlev 12/6 1716, † 11/11 1767 i Møgeltonder. — Gift m. Præsten i Møgeltonder *Bendix Meyer*, f. i København 5/10 1705 (Toldinspektør *Hans Meyer*) † i Møgeltonder 30/5 1742, begr. 7/6.
58. 2) *Samuel Nikolaus*, f. i Emmerlev 17/4 1719, døbt 19/4, imm. 23/1 1734 i Kiel,⁶⁸ 22/10 1735 Akademisk Gymnasium i Hamborg,⁶⁹ 14/5 1737 imm. Leipzig,⁷⁰ 18/10 1741 Kammer Sekretær,⁷¹ 28/12 s. A. Amtsforvalter og Husfoged i Løgumkloster,⁷² fratraadt 31/3 1767,⁷³ 7/1 1746 Kancelliraad,⁷⁴ Ejer af Sønderskov, † 15/7 1771 i Haderslev, begr. 20/7, om Aftenen ført til Familiebegravelsen paa Sønderskov (Folding Sogn). — Gift 28/8 1750 m. *Christiane Margrethe Bachmann* (Jægermester *Hans Bachmann* og *Christina Margretha Clausen*), begr. 7/8 1756 paa Sønderskov. — 3 Børn, 6. Slægtled IV.
59. 3) *Catharina Augusta*, f. i Emmerlev 8/4 1720, døbt 14/4, fremstillet 24/5, begr. 9/7 1744 i Møgeltonder. — Gift m. Præsten i Møgeltonder *Christopher Schultz*, f. i Roskilde 25/7 1714 (Købmand *Johannes Schultz* og *Anna Marie Jensdatter Westergaard*), † i Roskilde 14/3 1796.

SJETTE SLÆGTLED

I. Kantor Peter Claudius's og Elisabeth Batstübers Børn (se Nr. 44).

60. 1) *Anna Elisabeth*, døbt 14/11 1714 (Garnisons K.)

61. 2) *Christian Lorentz*, døbt 31/12 1716 (Garnisons K.)
 62. 3) *Else Margrethe*, døbt 28/8 1719 (Garnisons K.)
 63. 4) N. N.^{74a}

II. Præsten i Flensborg Christian
 Detlev Claudius's og Anna Dorothea
 Hoes Børn (se Nr. 47).

64. 1) *Anna Margretha*, f. i Flensborg 19/7 1726, † s. St. 7/11 1787. — Gift 1) 13/5 1744 i Flensborg m. Præsten ved St. Nikolaj K. *Friedrich Wilhelm Cleffel*, f. i Tangermünde 14/2 1701 (Archidiakonus *Cleffel*) † i Flensborg 13/5 1748. — 2) 21/6 1753 i Flensborg m. Raadmand, Købmand *Henrik Lorck*, f. i Flensborg 14/7 1716 (Raadmand *Jes Lorentzen Lorck* og *Birgitte von Lutten*), † i Flensborg.
 65. 2) *Andreas Christian*, f. i Flensborg 30/10 1728, 1770 Præst i Dedsbøl, 14/12 1787 Præst i S. Løgum,⁷⁵ 16/2 1798 afskediget⁷⁶, † i S. Løgum 23/12 1799. — Gift m. *Helene Hansen* (*Jes Hansen* i Christian Albrechts Koog), † i S. Løgum 19/12 1799, begr. 30/12, hun gift 1) 7/10 1757 m. Præsten i Dedsbøl *Johann Hinrich Nasser*, † 5/8 1769. — Ingen Børn.
 66. 3) *Lucie Dorothea*, f. i Flensborg 5/5 1731, † s. St. 31/3 1784. — Gift i Flensborg m. Købmand *Peter Paulsen*.
 67. 4) *Barthold Nikolaus*, f. i Flensborg 5/4 1733, † 1/9 1736.
 68. 5) *Anna Dorothea*, f. i Flensborg 2/10 1736. — Gift i Flensborg 1756 m. *Christian Adolph Andersen*, Købmand i Flensborg.

IIIa. Præsten i Reinfeld Mathias
 Claudius' og Lucie Magdalena Hoes
 Børn (se Nr. 53).

69. 1) *Christian Carl*, f. i Reinfeld 10/7 1731, døbt 11/7, imm. 20/4 1751 i Göttingen,⁷⁷ cand. theol., valgt til Kantor ved Breitenauer Skolen i Pløn, Valget konf. 14/3 1778,⁷⁸ † i Pløn 23/3 1801. — Gift i Reinfeld 28/4 1778 m. *Anna Maria Stahl*, f. i Reinfeld Sept. 1747 (Kromand *Friedrich Gotthard Stahl* og *Anna Margrethe Møller*). — 1 Barn, 7. Slægtled I.
 70. 2) *Barthold Nikolaus*, f. i Reinfeld 23/9 1732, døbt 24/12, † i Reinfeld 3/4 1758. — Ugift.

IIIb. Præsten i Reinfeld Mathias
 Claudius' og Maria Lorcks Børn (se Nr. 53).

71. 1) *Josias*, f. i Reinfeld 13/9 1739, stud. theol. Jena, † i Jena 19/11 1760.

72. 2) *Mathias*, f. i Reinfeld 15/8 1740, døbt 17/8, 1755—1759 paa Latinskolen i Pløn,⁷⁹ imm. 21/4 1759 Jena, opholdt sig der indtil Efteraaaret 1762, Foraar 1764 Privatsekretær hos Grev H. Holstein-Holsteinborg i København, forlod Kbh. i Sommeren 1765, fra 1768—1770 Medarbejder ved Hamborgs Adressekontors Efterretninger, fra 1/1 1771 Redaktør og senere ogsaa Udgiver af »Der Wandsbecker Bote«, † i Hamborg 21/1 1815. — Gift i Wandsbeck 15/3 1772 m. *Anna Rebecka Behn*, f. i Barmbeck 26/10 1754 (Tømrermester *Joachim Friedrich Behn* og *Ilsebe Martens*), † i Wandsbeck 26/7 1832. — 12 Børn, 7. Slægtled II.
73. 3) *Friedrich Carl*, f. i Reinfeld 20/1 1734, døbt 23/1, † i Reinfeld 16/3 1751.
74. 4) *Dorothea Christine*, f. i Reinfeld 2/1 1744, † i Gleschendorf 26/5 1766. — Gift i Reinfeld 5/11 1762 m. Præsten i Gleschendorf *Christian August Müller*, f. i Pløn 1727 (Pastor *Joachim Ernst Müller*), † i Gleschendorf 23/7 1796.
75. 5) *Lorenz*, f. i Reinfeld 1745, døbt 8/1, † 16/1 1751.
76. 6) *Peter*, f. i Reinfeld 2/5 1747, Landmand, 1784/85 Inspektør over Godserne Ascheberg og Rastorf, 1786—89 Inspektør paa den fyrstelig Lybækske Gaard i Hubbersdorf, Ratekau S., 1792 Ejer af Katrinegaard i Tolk Sogn, Amtsinspektør, afstod i 1814 Gaarden til sin Svigersøn Heinrich Jebsen, † paa Katrinegaard 4/12 1820. — Gift i Preetz 23/5 1783 m. *Catharina Elisabeth Auguste Engenhagen*, f. i Preetz 15/8 1764 (Justitsraad *Leonhard Engenhagen* og *Augusta Sahr*), † i Slesvig 17/8 1819. — 11 Børn, 7. Slægtled III.
77. 7) *Lucia Magdalena*, f. i Reinfeld 8/11 1748, † 16/1 1751.
78. 8) *Christian Detlev*, f. i Reinfeld 1750, døbt 9/4, imm. 3/5 1770 i Göttingen,⁸⁰ Dr. med., 10/12 1773 Fysikus i Lütjenburg og Heiligenhafen,⁸¹ 1/6 1774 i Oldenburg og Neustadt samt for Amtet Cismar,⁸² 25/4 1818 Afsked,⁸³ † i Lütjenburg 20/3 1822. — Gift 1775 m. *Sophie Albertine Krüger*, f. i Lütjenburg (Raadmand *Heinrich Albrecht Krüger* og *Johanna Sophie Elisabeth Böttcher*), † i Lütjenburg 6/3 1814. — 5 Børn, 7. Slægtled IV.

IV. Amtsforvalter Samuel Nikolaus Claudius's og Christina Margretha Bachmanns Børn (se Nr. 58).

79. 1) *Magdalena Augusta*, døbt 27/7 1751 i Løgumkloster, † 31/3 1809 i Aarhus. — Gift 10/1 1772 i Haderslev (Domkirken) m. Kaptajn *Frantz Kofoed*, f. 26/9 1733 (Oberst

- Conrad Wigand Kofoed og Adelheit Sophia Edinger*), † 7/6 1801 i Aarhus.
80. 2) *Christina Margretha*, døbt 15/9 1752 i Løgumkloster, † før 1774. — Gift 10/1 1772 i Haderslev (Domkirken) m. Kaptajn *Friedrich Rudbeck Christian von Bülow*, f. 28/10 1744 (Major *Friedrich Lorentz v. Bülow og Margretha Kaas*), † 2/5 1819.
81. 3) *Hans Bachmann*, f. 1/1 1754 paa Sønderkovgaard (Folding Sogn), hjemmedøbt samme Dag, fremstillet i Kirken 2. S. Epiphantias (20/1), fik Løjtnants Karakter 10/11 1774.

SYVENDE SLÆGTLED

I. Kantor i Pløn Christian Carl Claudius' og Anna Maria Stahls Søn (se Nr. 69).

82. 1) *Mathias Friedrich*, f. i Pløn 17/7 1787, Forpagter i Steinrade, senere Mejeriforpagter, tilsidst Skovfoged, kom 17/8 1811 i Klammeri med Vagten i Rendsborg, idømtes 3 Maaneders Tugthus, 21/10 1812 benaadet med 4 Maaneders Fæstningsarrest,⁸⁴ † i Horst 11/6 1855. — Gift i Pløn m. *Sophia Dorothea Johanna Janssen*, f. i Petersdorf, † i Hartenholm ved Segeberg 28/4 1846. — 8 Børn. 8. Slægtled I.

II. Forfatteren Mathias Claudius' og Anna Rebecka Behns Børn (se Nr. 72).

83. 1) *Matthias*, f. og † 30/9 1772 i Wandsbeck.
84. 2) *Maria Caroline Elisabeth*, f. i Wandsbeck 7/2 1774, † i Hamborg 28/8 1821. — Gift i Wandsbeck 2/8 1797 m. Boghandler *Friedrich Christoph Perthes*, f. i Rudolstadt 21/4 1772 (Skattesekretær *Christoph Friedrich Perthes og ... Heubel*),⁸⁵ † 18/5 1843 i Gotha.
85. 3) *Christiane Marie Auguste*, f. i Wandsbeck 13/11 1775, † s. St. 2/7 1796.
86. 4) *Anna Friederikke Petrine*, f. i Wandsbeck 4/6 1777, † i Siegburg 12/3 1856. — Gift i Wandsbeck 16/5 1798 m. Dr. med. *Wiegand Maximilian Jacobi*, f. i Pempelfort ved Düsseldorf 17/4 1775 (*Friedrich Heinrich Jacobi og Betty von Clermont*), † i Siegburg 18/5 1858.⁸⁶
87. 5) *Auguste Ernestine Wilhelmine*, f. i Wandsbeck 2/9 1779, † i Segeberg 15/1 1856. — Ugift.
88. 6) *Johanna Catharina Henrietta*, f. i Wandsbeck 16/5 1781, † i Lybæk 21/12 1863. — Ugift.
89. 7) *Johannes*, f. i Wandsbeck 8/5 1783, imm. 19/4 1804

- Kiel,⁸⁷ cand. theol. Glückstadt 1808,⁸⁸ 27/7 1813 Præst i Sahms,⁸⁹ † der 7/3 1859. — Gift i Wandsbeck 5/8 1813 m. *Anna Catharina Wilhelmine Marschner*, f. i Hamborg 30/11 1789 (Købmand *Andreas M.* og *Sophie Süberkrüb*), † i Sahms 26/1 1857. — 10 Børn, 8. Slægtled II.
90. 8) *Caroline Rebecka*, f. i Wandsbeck 15/12 1784, døbt 20/12, † s. St. 6/8 1835. — Gift i Wandsbeck 26/10 1819 m. Præsten i Wandsbeck *Jacob Arnold Diedrich Schröder*, f. i Neumünster 19/2 1770, døbt 25/2 (Pastor *Albert Schröder* og *Frederica Elisabeth Friccius*), † i Wandsbeck 16/6 1831.⁹⁰
91. 9) *Mathias Heinrich*, f. i Wandsbeck 6/12 1786, † 4/7 1788.
92. 10) *Friedrich Mathias Jacobus*, f. i Wandsbeck 17/5 1789, imm. 10/6 1808 Kiel,⁹¹ 2/11 1809 og 10/11 1810 Heidelberg,⁹² cand. jur. slesv. 1812 Glückstadt,⁹³ Prokurator i Lybæk, 1833 Senator,⁹⁴ † i Lybæk 27/10 1862. — Gift i Wandsbeck 29/9 1817 m. *Johanna Wilhelmina Momma*, f. i Hamborg 10/12 1791 (Købmand *Johan Daniel Momma* og *Albertine Grooten*), † i Lybæk 11/5 1855. — 8 Børn, 8. Slægtled III.
93. 11) *Augustinus Ernst Carl*, f. i Wandsbeck 19/7 1792, imm. 18/10 1811 i Kiel,⁹⁵ cand. theol. Glückstadt 1818,⁹⁶ valgt til Sognepræst i Blekendorf 15/10 1820,⁹⁷ introduceret 2/6 1821,⁹⁸ † der 24/4 1854. — Gift i Hamborg 11/7 1821 m. *Therese Wilhelmine Stavenhagen*, f. i Hamborg 29/9 1795 (Købmand *Jürgen Gottfried Stavenhagen* og *Margaretha Gädeckens*), † i Lütjenburg 16/3 1867. — 9 Børn, 8. Slægtled IV.
94. 12) *Carl Peter Franziskus*, f. i Wandsbeck 30/12 1794, imm. Berlin, 27/10 1815 Kiel,⁹⁹ cand. theol. Glückstadt 1823,¹⁰⁰ 23/8 1828—1832 Kapellan i Wandsbeck,¹⁰¹ 15/5 1838 Compastor i Segeberg, 11/12 1865 emeritus,¹⁰² † i Segeberg 25/11 1866. — Ugift.

III. Amtsinspektør Peter Claudius' og Catharina Elisabeth Augusta Engenhagens Børn.
(se Nr. 76).

95. 1) *Anna*, f. i Ascheberg 6/5 1784, † i Slesvig 2/5 1861. — Gift i Tolk 24/1 1804 m. Apotheker *Johann Nikolaus Wilhelm Kolster*, f. i Buxtehude 30/5 1769, † i Slesvig 2/3 1848.
96. 2) *Mathias Leonhard Wilhelm*, f. i Ascheberg 16/9 1785, † 10/12 s. A.
97. 3) *Sophie Auguste Margrethe*, f. i Hubbersdorf 1/11 1786, døbt i Ratekau 5/11, † i Hennerode ved Gettorf 27/3 1864.

- Gift 1815 m. Præsten i Wöhrden *Detlef Heinrich Nissen*, f. i Steinfeld 21/12 1778, døbt 23/12 (Gaardejer *Nicolai Nissen* og *Christina Marxfeld*), † i Egernførde 13/3 1864.¹⁰³
98. 4) *Hedvig Carolina Friederica*, f. i Hubbersdorf 17/8 1788, † i Fleckeby ved Egernførde 11/1 1871. — Gift i Tolk 12/6 1821 m. *Anton Otto Kling*, Landmand i Satrupholm, f. i Slesvig 14/2 1798, † i Holm ved Egernførde 17/12 1874.
99. 5) *Rebecka Catharina Henriette*, f. i Hubbersdorf 29/4 1790, † paa Katrinegaard (Tolk S.) 5/5 1872. — Gift i Tolk 14/10 1814 m. Godsejer *Heinrich Jebsen* (Skibskaptajn *Peter Jebsen* og *Anna Schade*), f. i Sønderborg 6/4 1791, † paa Katrinegaard 3/12 1872.
100. 6) *Christian Jacob Heinrich*, f. paa Katrinegaard 25/10 1791, † der 1811.
101. 7) *Elisabeth Dorothea Auguste*, f. paa Katrinegaard 12/9 1793, † i Oldesloe 7/11 1842. — Gift ca. 1820 m. Provisor *Johann Hermann Wilhelm Ludwig Lohmeyer*, f. i Sebbenhausen 24/4 1789, † i Oldesloe 2/2 1852.
102. 8) *Maria Dorothea*, f. paa Katrinegaard 16/6 1796, døbt 22/6, † i Slesvig 1/1 1872. — Gift før 1822 m. Læge, Dr. med. *Nikolaj Henningsen*, f. paa Vertemine 24/4 1794, døbt 1/5 (Forpagter *Hinrich Gerhard Henningsen* og *Elisabeth Birgitte Boisen*), † i Slesvig 2/8 1849.¹⁰⁴
103. 9) *Johannes Gotthilf Peter*, f. paa Katrinegaard 12/5 1798, imm. 7/4 1818 Kiel,¹⁰⁵ cand. theol. Gottorp 1822,¹⁰⁶ Kapellan i Fjorde 15/8 1823,¹⁰⁷ Diakon i Wilster 1825, i Sønderborg 4/8 1827,¹⁰⁸ Præst i Burkal 23/9 1838,¹⁰⁹ † der 16/1 1848, begr. 25/1. — Gift i Sønderborg 10/6 1823 m. *Anna Maria Jebsen*, f. i Sønderborg 27/11 1796, døbt 30/11 (Skibskaptajn *Peter Jebsen* og *Anna Schade*), † i Nordborg Præstegaard 23/5 1880. — 10 Børn, 8. Slægtled V.
104. 10) *Catharina Friederikke*, f. paa Katrinegaard 11/4 1802, † paa Gammeldam ved Gelting 21/2 1871. — Gift i Tolk 20/4 1829 m. Landmand *Georg Detlefsen*, f. i Flensborg 28/10 1803, † paa Gammeldam ved Gelting 12/3 1886.
105. 11) *Johannes Heinrich Mathias*, f. paa Katrinegaard 21/9 1805, Gaardejer paa Vierthof ved Albersdorf, senere bosat i Tolkskovby, tilsidst Forpagter af Chausseetræerne, bosat i Jagel ved Slesvig, † i Sieseby 9/12 1888. — Gift i Tolk 12/5 1834 m. *Margaretha Henrietta Friederikke Janssen*, f. i Tolkskovby Sept. 1811 (Mejeriforpagter *Ludwig Hinrich Janssen* og *Dorothea Catharina Hensler*), † i Jagel 24/3 1854. — 7 Børn, 8. Slægtled VI.

IV. Dr. med. Christian Detlev Claudius' og
Sophie Albertine Krügers Børn (se Nr. 78).

106. 1) *Sophia Maria Christiane*, f. i Lütjenburg 30/5 1776.
107. 2) *Dorothea Catharina*, f. i Lütjenburg 28/7 1779, døbt 1/8, † der 17/10 1831. — Gift i Lütjenburg 30/10 1807 m. Borgmester *Christian August Henrici*, f. i Altona 23/2 1768, døbt 27/3 (Professor *Paul Christian Henrici*), † i Lütjenburg 1/9 1834.¹¹⁰
108. 3) *Detlev Heinrich Christian*, f. i Lütjenburg 3/12 1780, imm. 22/10 1802 i Kiel,¹¹¹ 24/10 1803 i Göttingen,¹¹² cand. jur. slesv. Glückstadt 1806,¹¹³ Amtssekretær i Kiel, 13/6 1815 Assessor og Aktuar i Ærøskøbing,¹¹⁴ 22/11 1828 Borgmester i Egernførde,¹¹⁵ † i Slesvig 19/8 1840. — Gift 9/5 1822 m. *Johanna Maria Dorothea Setzer*, f. i Woldenhorn ved Uetersen 4/12 1783 (Amtsfoged *Adam Ludwig Setzer* og *Maria Catharina Christiane Tack*), † i Altona 2/4 1865. — 1 Barn, 8. Slægtled VII.
109. 4) *Louise Rebecca Antoinetta*, f. i Lütjenburg 7/4 1783, † der 26/4 1860. — Ugift.
110. 5) *Friedericke Christine Dorothea*, f. i Lütjenburg 18/9 1791, † der 10/3 1873. — Gift i Lütjenburg 11/12 1833 m. Borgmester *Christian August Henrici*, han gift 1) med Søsteren 2).

OTTENDE SLÆGTLED

I. Forpagter Mathias Friedrich Claudius' og
Sophia Dorothea Johanna Janssens Børn.
(se Nr. 82).

111. 1) *Carl Heinrich*, f. i Steinrade 5/2 1812, Snedker i Doberan i Meckl., † 185..
112. 2) *Carl Christian*, f. i Steinrade 6/6 1814, Skibsmaskinist i Rendsborg og Diedrichsdorf ved Kiel, † i København 1853. — Gift 1) m. *Catharina Dorothea Reese*, f. i Segeberg Oktober 1815, † i Diedrichsdorf 4/5 1847. — 2) i Neumühlen 5/12 1847 m. *Magdalena Catharina Pries*, f. i Muggesfelde ved Segeberg 1821 (Arveforpagter *Claus Hinrich Pries* og *Catharina Dorothea Schmidt*).
113. 3) *Sophus*, f. paa Godset Schirnau, Bünsdorf Sogn, 15/6 1815, i Malerlære i Slesvig, beskæftiget ved Dekorationsarbejder i München ved Kong Ludwig I's Bygninger, besøgte den polytekniske Lærestalt 1837—39, opholdt sig derefter i Rom, hvor han besøgte Akademiet, var 3 Aar i Grækenland som Dekorationsmaler paa det nye Slot, vendte saa hjem, udførte 1845 Dekorationsarbejder paa Slottet i Pløn, bosatte

- sig 1846 i Kiel, hvor han udførte mange større Dekorationsarbejder, senest Dekorationen af Marienkirche, † Kiel 13/2 1883, begr. 16/2.^{115a} — Gift i Kiel 18.. m. *Meta Zester*, f. i Haderslev, † i München 1908. — Ingen Børn.
114. 4) *Adolph Friedrich*, f. paa Godset Schirnau 24/4 1817, Stationsforstander i Horst, † i Hackelshörn ved Horst 2/1 1861. — Gift m. *Elise Auguste Pabst*, f. i Hamborg 12/1 1825, † i Ottensen 23/12 1901, hun gift 2) i Horst 1/3 1863 m. *Adolf Lübeck*, Materialforvalter ved Jernbanen i Ottensen, f. 26/6 1835, † 6/10 1909.
115. 5) *Christian Dietrich*, f. i Schönhagen 18/2 1819, Graveur i Altona, død der 23/8 1907. — Gift i Altona 19/9 1844 m. *Johanna Elisabeth Friedericke Brose*, f. i Altona 7/11 1821 (Arbejdsmand *Johann Friedrich Brose* og *Johanna Catharina Sophie Pless*), † i Altona 19/3 1902.
116. 6) *Martin Andreas Christian*, f. i Grabau ved Oldesloe 24/2 1821, Tømrermester i Itzehoe, udvandret til U. S. A. — Gift i Itzehoe 30/8 1857 m. *Catharina Margretha Elise Dolling*, f. 1832 (Farver *Marius Dolling* og *Anna Catharina Elisabeth Gerckens*).
117. 7) *Elise Henriette*, f. i Warder ved Segeberg 2/10 1826, † i Husum 16/4 1919. — Gift i Kiel 4/10 1861 m. Professor *Karl Johann Friedrich Wilhelm Wieding*, f. i Tønder 1/9 1825 (Retsskriver *Feodor Wieding* og *Margaretha Sophia Reemke*), † i Kiel 24/10 1887.
118. 8) *Hans Friedrich*, f. i Reesdorf ved Kiel 2/8 1829, Klejnsmed i Ottensen, † der 26/2 1888. — Gift i Altona 15/1 1860 m. *Elisabeth Susanna Henrietta Oldenburg*, f. i Neustadt i H. 29/7 1830 (Landmand *Christian Andreas O. Oldenburg* og *Anna Magdalena Stauck*), † i Ottensen 21/8 1890.

II. Præsten i Sahms *Johannes Claudius'* og
Anna Catharina Wilhelmina Marschners
 Børn (se Nr. 89).

119. 1) *Wilhelm Andreas Mathias*, f. i Sahms 29/5 1814, stud. theol., 1845 Rektor ved Skolen i Lauenborg, † der 7/3 1887. — Ugift.
120. 2) *Johanna Rebecka*, f. i Sahms 30/11 1815, † i Eisleben 1859. — Gift m. Homøopath *Schmidt*.
121. 3) *Caroline Friedericke Maria*, f. i Sahms 29/3 1817, † i Niendorf ved Hamborg 11/3 1868. — Ugift.

122. 4) *Mathilde*, f. i Sahms 14/3 1819, † i Langenfelde ved Hamborg 1874. — Ugift.
123. 5) *Franz Wilhelm Eduard*, f. i Sahms 3/9 1821, stud. theol., var Leder af en Privatskole i Meldorf. — Ugift.
124. 6) *Claudius Andreas*, f. i Sahms 30/10 1823, Drogist i Hamborg, † paa St. Georgsberg ved Ratzeburg 28/3 1915. — Gift i Sahms 5/10 1854 m. *Louise Adele Andersen*, f. i Wilster 27/5 1832, † i Hamborg 20/4 1878.
125. 7) *Hermann August*, f. i Sahms 4/8 1825, Landmand i Quickborn ved Hamborg, senere Banemester i Altona, † i Hamborg 3/8 1901. — Gift 1) i Altona 17/11 1863 m. *Amanda Johanna Maria Speyer*, f. i Altona 23/10 1837 (Vekselerer *Wulf Hinrich Speyer* og *Johanna Thomasine Staven*), † i Langenfelde 9/8 1873; 2) i Langenfelde 21/8 1878 m. *Ida Wilhelmine Cornelia Francke*, f. i Altona 7/6 1856 (Pakmester *Frantz Ludwig Francke* og *Anna Mathilde Jürgensen*), levede 1943 i Hamborg.
126. 8) *Johanna*, f. i Sahms 4/8 1825, † 6/8 s. A.
127. 9) *Emmy*, f. i Sahms 29/1 1828, † i Pløn 22/1 1903. — Gift i Sahms 12/8 1856 m. *Heinrich Christian Bølig*, f. i Eckhorst ved Pløn 1828, Smed i Havighorst, † i Husum 1898.

III. Borgmester Friedrich Mathias Jacobus
 Claudius' og Johanna Wilhelmina Mommas
 Børn (se Nr. 92).

128. 1) *Carolina Christiane Rebecka*, f. i Lybæk 22/1 1819, † der 8/12 1900. — Ugift.
129. 2) *Maria Johanne Wilhelmine*, f. i Lybæk 29/9 1820, † der 19/9 1836.
130. 3) *Mathias Friedrich*, f. i Lybæk 1/6 1822, Student fra Catharineum i Lybæk, studerede i Jena, Göttingen og Kiel, Dr. phil. i Göttingen 1844, Conservator ved Zoologisk Museum i Kiel 1849—1852, 1852 Dr. med. og Prosektor i Kiel, Feltlæge i den slesvig-holstenske Armé Juni-Nov. 1850, 1859 Prosektor i Anatomi i Marburg, † i Kiel 10/1 1869,¹¹⁶ begr. 13/1. — Gift i Lybæk 22/5 1860 m. *Pauline Caroline Trummer*, f. i Lybæk 1/4 1838 (Dr. jur. *Adolf Trummer* og *Caroline Sophia Christiane Kupfer*), † i Bonn 20/2 1892.¹¹⁷
131. 4) *Friedrich*, f. i Lybæk 18/6 1824, Skovrider i Behlendorf, † der 22/6 1899. — Gift 1) i Lütjenburg 15/8 1857 m. *Ida Auguste Friederikke Claudius*, f. i Blekendorf 18/1 1829, † i Behlendorf 25/11 1875. — 2) i Behlendorf 20/3 1878

- m. *Julia Christiane Caroline Claudius*, f. i Blekendorf 28/6 1826, † i Behlendorf 7/2 1898, Søster til 1).
132. 5) *Carl August*, f. i Lybæk 9/6 1826, Landmand, senere Skovfoged, † i Tagel i Smaaland 31/5 1898. — Ugift.
133. 6) *Rebecka Emilie*, f. i Lybæk 7/6 1828, † der 27/2 1900.
134. 7) *Caroline Johanna*, f. i Lybæk 16/2 1830, † i Meran 16/12 1881. — Gift i Lybæk 15/8 1854 m. *Franz Hartwig Mathias Schröder*, Præst i Travemünde, f. i Wandsbeck 8/5 1823 (Pastor *Jacob Schröder* og *Rebecca Claudius*), † i Schönaue ved Gotha 21/8 1859.
135. 8) *Friedericke Wilhelmine*, f. i Lybæk 5/12 1833, † der 3/2 1839.

IV. Præsten i Blekendorf Augustinus Ernst Carl Claudius' og Therese Wilhelmine Stavenhagens Børn (se Nr. 93).

136. 1) *Johann Gottfried Mathias*, f. i Blekendorf 1/8 1822, Student fra Lybæk, imm. 26/4 1844 i Kiel, studerede i Bonn, imm. 24/4 1851 i Kiel,¹¹⁸ cand. theol. Glückstadt Nov. 1853,¹¹⁹ † i Hamborg 9/10 1856.
137. 2) *Caroline*, f. i Blekendorf 14/12 1823, † der 19/12 1843.
138. 3) *Josef Wilhelm Augustinus*, f. i Blekendorf 7/2 1825, Landmand paa Kronshørn, Postmester i Gettorf, † i Gettorf 25/1 1893, begr. 29/1. — Gift i Kattbeck ved Rendsborg 21/10 1860 m. *Doris Struve*, f. i Bossee 25/2 1836 (Møller *Thomas Struve* og *Magdalene Stender*), † i Gettorf 4/2 1929.
139. 4) *Julia Christiane Caroline*, f. i Blekendorf 28/6 1826, † i Behlendorf 7/2 1898. — Gift i Behlendorf 20/3 1878 m. Skovrider *Friedrich Claudius*. Se Lb. Nr. 131.
140. 5) *Ida Auguste Friedericke*, f. i Blekendorf 18/1 1829, † i Behlendorf 25/11 1875. — Gift i Lütjenburg 15/8 1857 m. Skovrider *Friedrich Claudius*. Se Lb. Nr. 131.
141. 6) *Auguste Wilhelmine Franziska*, f. i Blekendorf 26/12 1830, † i Zarpn ved Segeberg 12/3 1908. — Gift i Lütjenburg 11/4 1856 m. Landmand *Carl Brodersen*, f. i Itzehoe 22/7 1826, † i Reinfeld 10/7 1910.
142. 7) *Johanna*, f. i Blekendorf 12/8 1832, † i Kiel 1924. — Gift i Lütjenburg 27/3 1868 m. Boghandler *Friedrich Carl Georg Brandis*, f. i Kiel 6/6 1829 (Fabrikant *Karl Friedrich Georg Brandis* og *Juliane Christine Sophie Brandis*), † 7/7 1890.¹²⁰
143. 8) *Adolf Ernst Nikolaus*, f. i Blekendorf 23/8 1834, 14/8 1865 Landmaaler,¹²¹ Entreprenør paa Fehmern, Bygnings-

og Drifts-Inspektør ved Jernbanerne i Erfurt, pensioneret 1892, † i Lybæk 10/1 1893. — Gift i Lütjenburg 8/11 1867 m. *Mathilde Wynecken*, f. i Lütjenburg 26/9 1843 (Justitsraad, Borgmester *Ludwig Wynecken* og *Brigitte Röhr*), † i Erfurt 14/2 1886.

144. 9) *Charlotte*, f. i Blekendorf 16/11 1838, † i Lütjenburg 31/5 1874. — Ugift.

V. Præsten i Burkal *Johannes Gotthilf Peter Claudius'* og *Anna Maria Jebbens Børn*
(se Nr. 103).

145. 1) *Anna Maria Catharina*, f. i Fjolde 22/10 1823, † i Ulkebøl 27/2 1905, begr. i Nordborg. — Gift i Sønderborg 3/5 1850 m. Pastor *Johann Peter Sutor Wernich*, f. i Sønderborg 2/8 1819 (Postmester *Christoph Anton Sutor Wernich* og *Petrine Saxtorf*), † i Nordborg 31/5 1900.
146. 2) *Elisabeth Petrine Henriette*, f. i Fjolde 17/3 1825, † i Sønderborg 17/12 1833.
147. 3) *Peter August Wilhelm*, f. i Wilster 23/5 1827, † 1/6 s. A.
148. 4) *Auguste Cæcilie Sophie Caroline*, f. i Sønderborg 3/4 1828, † 23/5 1843.
149. 5) *Peter Heinrich Carl*, f. i Sønderborg 16/12 1829, imm. 18/10 1849 i Kiel,¹²² cand. theol. Flensborg 1855,¹²³ Diakon i Tellingstedt 15/7 1860, Sognepræst 9/11 1862, Præst i Tolk 28/5 1864,¹²⁴ † i Tolk 4/4 1887. — Gift i Slesvig 3/5 1866 m. *Wilhelmine Caroline Marie Meyer*, f. i Slesvig 10/10 1835 (Bygningsinspektør *Wilhelm Friedrich Meyer* og *Caroline Wilhelmine Kolster*), † i Tolk 5/3 1893.
150. 6) *Maria Sophie Christine Oline*, f. i Sønderborg 13/12 1831, † 1849.
151. 7) *Johannes Wilhelm Ludwig*, f. i Sønderborg 22/3 1834, Købmand i Hamborg, † der 11/1 1895. — Gift i Hamborg 19/5 1874 m. *Anna Maria Eleonore v. Feldmann*, f. i Rendsborg 20/3 1852 (Artilleri-Kaptajn *Traugott v. Feldmann* og *Christiane Pahl*), † i Hamborg 19/6 1936.
152. 8) *Carl Rudolf Anton*, f. i Sønderborg 4/3 1836, Toldassistent i Korsør, 20/8 1864 Toldassistent i Haderslev,^{124a} kst. i Ballum, April 1866 Toldkontrollør i Ballum,¹²⁵ samtidig Postekspeditor, fratraadte som saadan 1875,¹²⁶ s. A. Toldkontrollør i Flensborg, † i Sønderhav 17/8 1916. — Gift 1) 23/10 1861 i Nordborg m. *Sophie Elisabeth Fangel*, f. i Nordborg 2/6 1837, døbt 30/6 (Købmand *Peter Gomme Fangel* og *Catharina Christine Thomsen*), † i Ballum 20/4 1872, begr. 25/4. — 2) m. *Wilhelmine Paulsen*, f. i Broager 19/3 1827 (Moder: Enke *Charlotte Amalie Lorenzen*, f. Brors-

gaard, Fader: *Friedrich Wilhelm Paulsen*), † i Flensborg 28/10 1895.

153. 9) En Datter, f. i Burkal 14/1 1839, † 15/1 s. A.
 154. 10) *Henriette Rebecka Friedericke*, f. i Burkal 15/1 1840, † i Flensborg 11/10 1927. — Gift i Tolk 6/2 1866 m. Pastor *Paul Christian Heinrich Theodor Delfs*, f. i Slesvig 1/2 1835, † i Sønderhav 26/4 1917.

VI. Gaardejer *Heinrich Johannes Mathias Claudius* og *Margaretha Henrietta Friederikke Janssens Børn* (se Nr. 105).

155. 1) *Heinrich Ludwig*, f. paa Vierthof 4/6 1836, 1861 i Stats-telegrafvæsenets Tjeneste, 1864 Telegrafist i Flensborg, efter 1864 i Fredericia, 1/9 1871 Telegrafassistent, 1876 Over-telegrafist, 1884 i Horsens, 1/4 1889 Telegrafbestyrer i Horsens, 1893 i Odense, 1901 R. af Dbg., † i Odense 30/5 1906, begr. 4/6.¹²⁷ — Gift i Flensborg 26/5 1869 m. *Caroline Roose*, f. i Flensborg 7/12 1837 (Skibskaptajn og Kornhandler *Jonas Roose* og *Meta Weiss*), † i København 2/6 1908, begr. 6/6 i Odense.
 156. 2) *Wilhelm Ludwig August*, f. paa Vierthof 4/6 1839, † i Kiel 15/3 1878. Dekorationsmaler. — Ugift.
 157. 3) *Caroline Margarethe Friedericke Henriette*, f. paa Vierthof 28/3 1842, † i Sieseby 29/7 1902. — Gift i Sieseby 13/12 1867 m. Smed *Friedrich Heinrich Todt*, f. i Sieseby 2/2 1841, † 18/12 1883.
 158. 4) *Johannes Detlev*, f. i Tolkskovby 23/12 1844, Lærer i Preetz, † der 7/9 1869. — Ugift.
 159. 5) *Anton Heinrich*, f. i Tolkskovby 24/3 1847, Gartner i Wandsbeck, † der 23/5 1919. — Gift m. *Margaretha Maria Catharina Jensen*, f. i Husum 11/3 1853 (Bager *Christian Jensen* og *Elsabe Bendixen*), † i Wandsbeck 31/8 1930.
 160. 6) *Margaretha*.
 161. 7) *Anna Henriette Sophie*, f. i Jagel 1/1 1854, † i Buschau ved Tolk 26/5 1854.

VII. Borgmester i Lütjenburg *Detlev Heinrich Christian Claudius* og *Johanna Maria Dorothea Setzers Børn* (se Nr. 108).

162. 1) *Christian Ludwig August*, f. i Ærøskøbing 13/7 1825, imm. 15/4 1845 i Kiel,¹²⁸ Advokat og Notar i Altona, 1850—1867, 28/12 1864 kst. Retsskriver i Nybøl Herred,¹²⁹ 1867 Kredsretsraad, 1879 Landsretsraad i Flensborg, † der 1/9

1897. — Gift 1) m. *Wilhelmine Elisabeth Emma Frobeen*, f. i Memel 16/7 1819 (*Andreas Frobeen* og *Juliane Wilhelmine Weber*), † i Reinbeck 6/6 1859; hun 1) gift m. *Friedrich Wilhelm Sellstrøm* i St. Petersburg. — 2) i England 23/6 1861 m. *Auguste Lion*, f. i Altona 3/9 1835 (*Købmand Eberhard Lion* og *Henriette Spener*), † i Glücksborg 6/9 1914.

Kilder: Stammfolge des Geschlechtes Claudius, Altona 1936. O. H. Møller: *Genealogia Claudiorum*, aftrykt i Hauch-Fausbøll: *Slesvigske Kirkebogsuddrag* S. 161. O. Arends: *Gejstligheden i Slesvig og Holsten*. Birket-Smith: *Kjøbenhavns Universitets Matrikel I—III*. Schou: *Alfabetisk Fortegnelse til Københavns Universitets Matrikel*. Franz Gundlach: *Das Album der Christian Albrechts Universität Kiel*, 1915. Georg Erler: *Die jüngere Matrikel der Universität Leipzig (1559—1809)*. S. V. Wiberg: *Almindelig dansk Præstehistorie, 1870—79*. Götz von Selle: *Die Matrikel der Georg August Universität zu Göttingen 1734—1837*. Achelis: *Schleswig-Holsteiner auf der Universität Wittenberg*. Achelis: *Schleswig Holsteiner auf der Universität Jena*. Emil Brederick: *Verzeichnis der Geistlichen und Gemeinden in Schleswig Holstein 1864—1933*. J. M. Michler: *Verzeichnis der im Schleswig Holsteinischen Amtsexamen bestandenen Theologen in den Jahren 1860—69*, Kiel 1869. F. B. J. Wulff: *Verzeichnis der im Schleswig Holsteinischen Amtsexamen bestandenen Theologen*, Kiel 1844. J. M. Michler: *Nachträge und Berichtigungen zu dem Wulffschen Verzeichnis*, Kiel 1865. E. Alberti: *Schleswig Holsteinisches Schriftsteller Lexikon 1829—66*. do: 1866—82. *Sønderjydske Aarbøger* 1942 II: J. Smith: *Præsteslægten Claudius*. Richard Petersen: *Mathias Claudius*, København 1884, *Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig Holsteins*, 8. Bd.: *Aus der Geschichte des Haderslebener Johanneums*. Von Th. O. Achelis u. a. C. H. W. Sillen: *Die Matrikel des akademischen Gymnasiums in Hamburg 1613—1833*. Hamburg 1891.

HENVISNINGER.

1) Richard Petersen: *Mathias Claudius*, S. 4. — 2) Achelis: *Johanneum*. — 3) Rostock Matrikel III, 37 b. — 4) Kbh. Matr. I, 113. — 5) Ifl. Møller var følgende Faddere: Claus Rosenkrantz, Hr. Ebbe, Andr. Persen, Jens Schmed, Fru Karen Breide, Jfr. Anna Rosenkrantz, Ann Povlsdatter, Niels Lauritzes Hustru i Solst (maaske Solsted). — 6) Rostock Matr. III, 37 b. — 7) Kbh. Matr. I, 51. — 8) *Danske Saml.* IV, 135. — 9) Kbh. Matr. I, 113. — 10) *Sdj. Aarbøger* 1942, 265. — 11) Rostock Matr. III, 110 b. — 12) *Sdj. Aarbøger* 1905, 107. — 12 a) Hjerpsted Kbg.: Død d. 14. August, begr. d. 17. August 1766 Margreth, fordum Hæderlige og Vellærde Herr Joh. Paulsen Transii og Maren, hidstammende af Herr Peder Clausen, fordum Sognepræst udi Jerpsted Daatter, ægteviet med Boh Truelsen Degn af Jerpsted, 79 Aar 4 Maaneder og 8 Dage gammel, efterlader en Datter, nafnl. Karen. — 12 b) Arends II, 324. — 13) O. H. Møller noterer, at de kejserlige Tropper var i Præstegaarden, da hun blev født. — 14) Kbh. Matr. I, 207. — 15) Kbh. Matr. I, 214. — 16) Rostock Matr. III, 155 a; denne Søn nævnes ikke hos Møller, men Tilføjelsen Lügumensis i Matr. turde være tilstrækkelig Begrundelse for at anføre ham her. — 17) Rostock Matr. III, 209 b. — 18)

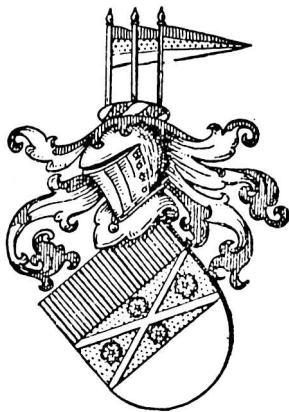
Jensen skriver i sin Kirchliche Statistik, at efter Nicolaus Ratenborg, som døde 13/5 1667, skal Johannes Claudius af Daler have været Præst, andre nævner Hans Jensen. Det er forstaaeligt, at Jensen tror, at Johannes Claudius og Hans Jensen er to Personer, medens det i Virkeligheden er to Navne paa samme Person, hvad Møller er klar over. Hans, Søn af Jens Claussøn, bliver efter dansk Navnebrug til Hans Jenssøn, men ved Immatrikulation bliver han til Johannes Claudius eller rettere til Johannes, Johannes Claudii filius. — 19) Rostock Matr. III, 212 a. — 20) Hundrup: Lærerstandens ved Latinskolerne i Jylland S. 51. — 21) Man kan stille sig lidt skeptisk over for, at man døber to paa hinanden følgende Børn med samme Navn, muligvis foreligger der en Fordobling af Claus Johannides; jeg har ikke fundet denne Nicolaus Claudius i Matriklerne. — 22) Kbh. Matr. II, 7. — 23) Dansk Saml. IV, 131. — 24) Præstekaldsbogen for Jylland. — 25) Kbh. Matr. II, 22. — 26) Kbh. Matr. II, 48. — 27) Danske Saml. IV, 133. — 28) Kbh. Matr. II, 71. — 29) Præstekaldsbogen for Jylland. — 30) Indlæg til Patenten 1686. — 31) Indlæg til Patenten 1686. — 32) Dr. G. Friis: Herredsfoged Nis Henriksens Slægt, Kbh. 1888. — 33) Sdj. Aarbg. 1891, 231; Højt Kbg. — 34) Sdj. Aarbg. 1891, 231; Møller: Genealogia Nissen auf Hajstruphof; Højt Kbg. — 35) Sdj. Aarbg. 1891, 225; Dr. G. Friis: Nis Henriksens Slægt, Kbh. 1888. — 36) Møller: Genealogia Nissen. — 37) Album Kiel Nr. 12248. — 38) Album Kiel Nr. 293. — 39) Jeg har fundet 4 Personer, som kaldes Christian Claudius (Claudi): 1) Hofskytten, 2) Kræmmeren i Kbh., 3) Kræmmeren i Æbeltoft, 4) Visiteren i Æbeltoft. De er næppe alle identiske, rimeligvis to eller tre. Møller siger om Christian Claudius, at han var Købmand i Æbeltoft, Sønnen Claudius siger selv, at han er født i Kbh.; han besøgte Latinskolen i Grenaa, derfor maa hans Fader dels have været i Kbh., dels i Omegnen af Grenaa. — 40) Roede: Hofbetjente; Hofstatens Bestallingsbog 1669—1678, Fol. 40. — 41) Kbhns.ske Skifter 8. Marts 1682. — 42) R. K. Bestallings Protokol 1684—89, Fol. 205. — 43) R. K. Extr. Protokol over kgl. underskrevne Breve Nr. 11, Fol. 8. — 44) R. K. Bb. 21 a, Fol. 34. — 45) Kbhns.ske Skifter 8. Marts 1682. — 46) Album Kiel Nr. 768. — 47) Her er atter to Sønner med samme Navn. Møller kalder Nr. 5) for Claudy Claudii og tilføjer Past., Nr. 7) kalder han Nicolaus og identificerer ham med den senere Præst i S. Løgum. Stammfolge Claudius lader den ældste af dem være den senere Præst i S. Løgum; jeg følger Stammfolge paa dette Punkt. At begge skulde være født 8/5, er usandsynligt. — 48) Leipzig Matr. 1698, S. 39. — 49) Kbh. Matr. II, 264. — 50) Distinctions Protokol. — 51) Hoyer Herreds Skifte Protokol II, Pag. 134. — 52) Leipzig Matr. 1698, S. 28. — 53) Kbh. Matr. II, 271. — 54) Præstekaldsbogen for Jylland. — 55) Kbh. Matr. II, 403. — 56) Emmerlev Kbg. — 57) Kbh. Matr. II, 260. — 58) Kbh. Matr. II, 264. — 59) Barfod: Danmarks Gejstlighed III, 107, Nr. 333. — 60) Skifte efter Anna A. Knoch 31. Jan. 1726. — 61) Halling: Familie Callisen. — 62) Achelis: Johanneum. — 63) Møller: Gen. Claudius. — 64) Patenten 1729, Fol. 13, Indlæg. — 65) Patenten 1735. — 66) Patenten 1763. — 67) Oplysningerne om Præsten i S. Løgum Claus Claussøns Børn beror paa Optegnelser af Dr. Friis. — 68) Album Kiel Nr. 4188. — 69) Sillem: Matr. Nr. 2352. — 70) Leipzig Matr. III, 53. — 71) R. K. ty. B. P. Nr. 85. — 72) do. Nr. 90. — 73) R. K. Vorstellungs Protokol 1767. — 74) Patenten 1746, S. 4. — 74a) I Fortegnelsen over Københavnske Huse og Indvaanere 1728, S. 273, staar: Gottersgade 89, Peter Claudi, Cantor til Garnisonen, Mand, Kone, 4 Børn. — 75) Ty. Cancelli Vorstellungs Protokol 1787, Nr. 629. — 76) do. 1798, Nr. 181. — 77) Göttingen Matr. Nr. 3675. — 78) Ty. Kanc. Vorstellungs Protokol 1778, 255. — 79) Richard Petersen: Mathias Claudius S. 10. — 80) Göttingen Matr. Nr. 8494. — 81) Pat. Extr. 1773, S. 32. — 82) Pat. Extr. 1774, S. 30. — 83) Ty. Kanc. Vorstellungs Protokol

1818, II, Nr. 28. — 84) do. 1812, III, Nr. 139. — 85) Allgem. Deutsche Biographie Bd. 25, S. 394. — 86) Deutsches Geschlechterbuch Bd. 12, S. 178. — 87) Album Kiel Nr. 7356. — 88) Wulff S. 29. — 89) Michler: Nachträge S. 3. — 90) Enkekasse Nr. 11859. — 91) Album Kiel Nr. 7354. — 92) Heidelberg Matr. V, S. 42 og 53. — 93) PH. T. 6. R. I. — 94) Stadt Archiv, Lybæk. — 95) Album Kiel Nr. 7718 og 8177. — 96) Arends. — 97) Wulff S. 34. — 98) do. — 99) Album Kiel 8026. — 100) Arends. — 101) Ty. Kanc. 1828, IV, Nr. 59. — 102) Ty. Kanc. 1838, III, Nr. 23; Bredereck Nr. 244. — 103) Enkekasse 11014. — 104) Enkekasse 15046. — 105) Album Kiel Nr. 8199. — 106) Alberti 1866—1882, I, 108. — 107) Ty. Kanc. Vorst. Prot. 1823, III, Nr. 21. — 108) do. 1827, IV, Nr. 10. — 109) do. 1837, IV, Nr. 99. — 110) Enkekasse Nr. 8073. — 111) Album Kiel Nr. 7293. — 112) Göttingen Matr. Nr. 20329. — 113) Personalh. Tidsskr. 6. R. I. — 114) Ty. Kanz. Vorst. Prot. 1815, I, Nr. 131. — 115) do. 1818, V, Nr. 34. — 115a) Kieler Zeitung 14/2 1883. — 116) Alberti 1822—66, 131; 1866—82, 108. — 117) Deutsches Geschlechterbuch 19, 414. — 118) Album Kiel Nr. 10780, 11230. — 119) Michler S. 35. — 120) Deutsches Geschlechterbuch 21, 134. — 121) Verordnungsblatt für Schleswig 1865, S. 47. — 122) Album Kiel Nr. 11132. — 123) Arends. — 124) Bredereck Nr. 245. — 124a) Verordnungsblatt für Schleswig 1864. — 125) do. 1866. — 126) Amtsblatt 1875, Stk. 35. — 127) Statskalender; Fyens Stiftstidende 30/5 1906. — 128) Album Kiel Nr. 10861. — 129) Verordnungsblatt für Schleswig 1865, S. 4.

KNORR VON ROSENROTH I DANMARK

Af

V. STARCKE

Stamvaaben. 1533.

Slægten *Knorr von Rosenroth* er af gammel bøhmisk Adel. Dens tidligst kendte Medlemmer træffes i Bøhmen og Schlesien, hvorfra de under Trediveaarskrigen spredes viden om gennem voldsomme historiske Begivenheder. Flere Grene kendes til denne Dag og kan følges gennem 10—13 Generationer.

Mange af dens Mænd har beklædt høje Embeder indenfor Administrationen, og paa Slagmarken har de ofte tjent med Ære. Med rank Holdning har mange af dens Medlemmer holdt fast ved deres Tro og Overbevisning og givet Afkald baade paa Rang og Fædreland for at forsøge at skabe sig Stilling og Anseelse andet Steds.

Omkring Aar 1500 nævnes Raadsherren *Lorenz (Laurentius) Knorr* »genannt *von Rosenroth*«, hvis Fader ogsaa skal have heddet *Lorenz*. Han og hans Broder *Michl Knarr* af den bøhmiske Vladykenstand faar ifølge Diplom af 6. 7. 1533 tillagt Prædikaret *von Rosenrodt* af Kejser Ferdinand I. *Lorenz* var Raadsherre i Parchwitz hos Hertug Carolus I af Münsterburg-Oels.

Stamvaabnet er to Gange tværdelt af Rødt, Guld og Sølv. I

det midterste større Guldfelt er der et Andreaskors i Sølv, imellem hvis Vinkler ses fire røde Roser med gylden Frugt. I Stikhjelmens med det rød-hvide Hjelmsklæde ses tre Faner som Hjelmtegn, tværdelt af Rødt, Guld og Sølv og vajende til venstre som spidse Vimpler.

Slægtsnavnet er oprindelig Knorr. Navnet von Rosenroth er sikkert afledet af Roserne i Stamvaabnet.

Den habsburgske Kejser Maximilian I havde ved sin Ægteskabspolitik faaet sin Sønnesøn Ferdinand I knyttet til Bøhmen, saaledes at han fik Bøhmen og Mæhren, Schlesien og Lausitz i 1526, da den bøhmiske Konge Ludvik faldt. Desuden fik han en Del af Ungarn og de østrigske Arvelande, som Broderen Kejser Karl V overlod ham. Efter Karl V's Abdikation i 1556 blev Ferdinand I Kejser, medens Karls Søn Filip II fik Spanien og Nederlandene.

Efter sin Krig med Tyrkerne og Siebenbürgen sluttede Ferdinand I Freden i Konstantinopel 1533, hvorved Kroatien og Slovakiet tilfaldt ham. Det er derfor naturligt at sætte Adelsdiplomet af 1533 i Forbindelse med disse Begivenheder. Formodentlig har Knorr'erne haft med Fredsslutningen eller Ægteskabspolitikken at gøre.

Kejser Ferdinand I ophøjer 27. 7. 1549 den kejserlige Raads-herre Dr. *Lorenz Knorr* genannt *von Rosenroth* i Rigsadelen med forbedret Vaabenskjold til Tak for hans og hans Faders Fortjenester. Han synes at være født ca. 1500 i Oels. 7. 1. 1553 bliver han »Comes palatinus caes areus«.

Rigsadelsvaabnet har et firdelt Skjold. 1 og 4 er Stamvaabnet, og 2 og 3 har i Guldfelt en »Knorr«, en sort, oprevet Egestamme staaende lodret med en spirende Kvist med tre grønne Blade tilhøjre fra Stammen. (Kneschcke siger fejlagtigt: i Blaat, støttet paa en Oplysning hos Johannes Sinapius, der siger: in blau ein roter Knorren.) De to Tralle-Hjelme er forsynet med trebladet Hjelmskrone, den højre har de tre spidse Faner vajende til højre, tværdelt i Rødt, Guld og Sølv, den venstre har som Hjelmtegn Egestammen, Knorren, mellem to Ørnevinger, gylden til højre, sort til venstre. Hjelmsklædet er i Rødt og Hvidt til højre, i Guld og sort til venstre. Adelsarkivet i Wien har en Afskrift af Dokumentet. Originalen blev 1921 afleveret til Prag (Meddelelse fra Staatsarchiv des Innern und der Justitz).

Den berømte Kemiker, Orientalist og Psalmedigter *Christian Knorr von Rosenroth*, der var Friherre og Kancellidirektør i Sulzbach, faar dette Adelsdiplom bekræftet 26. 4. 1668.

I Bøhmen havde Jan Hus (1396—1415) skabt den reformatoriske Bevægelse, inspireret af Englænderen Wycliff. Hus havde fundet stærk Støtte hos den bøhmiske Landadel. I 1415 led han

Martyrdøden for sin Overbevisning, efter at den tyske Kejser havde brudt sit Løfte om frit Lejde til Kirkemødet i Konstanz. Men hans Navn og Lærdomme levede i det bøhmiske Folks Hjerter.

Kejser Ferdinand I's Søn Kejser Maximilian II (1564—1576) var meget tolerant. Selv hældede han til Protestantismen, og under ham voksede den hussitiske Protestantisme stærkt i Bøhmen, yderligere paavirket af den lutherske Bevægelse. Han gav Adelen Tros-

Rigsadelsvaaben. 1549.

frihed — og Overleveringen fortæller, at de fleste Knorr'er tilhørte den evangeliske Religion. (Gothakalenderen kalder Slægten: ewangelisch).

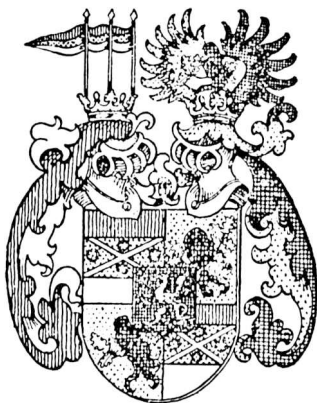
Den jesuitiske Reaktion og Modreformation begyndte i Bøhmen under Rudolf II (1576—1612), støttet af det katolske Østrig. Da Rudolf II fortrængtes fra en Del af sine Lande af sin Broder Mathias, gav han Bøhmerne Religionsfrihed for at sikre sig deres Støtte. Kejser Mathias' Efterfølger, Fætteren Ferdinand II var ivrig Katolik. Han blev tysk Kejser i 1619, men var allerede som Hertug af Steiermark begyndt paa en systematisk Udryddelsespolitik overfor Protestanterne i Steiermark.

Han tog straks kraftigt fat paa Bøhmen, hvor de tjekkiske Raadsherrer i Prag Aaret før havde givet Stødet til Trediveaarskrigens Begyndelse, ved at kaste Kejser Mathias' katolske Udsendinge ud ad Vinduet.

Efter at Tilly havde knust den bøhmiske Hær udenfor Prag i Slaget paa det hvide Bjærg 8. 11. 1620, fulgte en lang Række frygtelige Undertrykkelser og ubarmhjertige Udvisninger. Dødsstraffe og Konfiskationer fulgte sammen med Katolicismens Triumf. Af Bøhmens 1300 Godser maatte over Halvdelen afstaa deres Jord helt eller delvis, og mange af Borgerne mistede det meste af,

hvad de ejede. Man regner med, at ca. 30.000 Familier blev fordrevet fra Bøhmen og Mähren, medens de tilbageblevne fik Ordre til at gaa over til Katolicismen og paahøre Prædikener, der fremstillede Syndens Vederstyggelighed og Helvedes Rædsler, saa det gik Folk paa Nerverne. Litteraturen tilintetgjordes og alt aandeligt Liv blev kvalt. (E. Dirckinck-Holmfeld: Det tjekkoslovakiske Folks Historie, 1932, S. 214—34).

Som Følge af disse Begivenheder maa de Grene af Slægten

Riddervaaben. 1624.

Knorr von Rosenroth, som nu kan følges i Tyskland og Danmark, være emigreret. De bar det stolt. Mange af dem kaldte sig fra den Tid kun Knorr og nægtede at bære østrigsk Adelsnavn.

Fire Aar efter Slaget paa det hvide Bjærg giver Kejser Ferdinand II et forbedret Vaabenskjold og en Ophøjelse i Ridderadelen til den Gren af Slægten, som man kalder Wienergruppen. De maa formodentlig have tilhørt den katolske Fløj og angiver som deres Forfædre Ferdinand I's Raadsherre Dr. Lorenz Knorr, hvis Far og Farfar ogsaa hed Lorenz, samt en Skatteembedsmand i Altenburg *Christoph Knorr*.

Dette Vaaben tillagdes 10. 4. 1624 den kejserlige Raadsherre, Abbed for det fyrstelige Stift Neuberg i Steiermark *Adam Knorr von Rosenroth*, hans Broder *Christoph*, den kejserlige Raadsherre, apostoliske Vikar og Hofkapellan *Paul*, samt deres Slægtninge *Elias Ernst*, der var Adjunctus i det kejserlige Registratur, hans Broder *Johann* samt *Wolf*, der var Expeditor i det kejserlige Kammer. *Wolf* havde en Broder ved Navn *Christof*.

Det nye i Ridderskjoldet var et Hjerteskjold med en staaende gylden Grif paa sort Grund. Knorrerne i 2. og 3. Felt er stillet skraat opad til højre og har to Sidekviste med tre grønne Blade.

Elias Ernst havde tre Sønner, der alle faldt som Officerer. Ellers vides der for Tiden ikke meget om Wienergruppen.

I 1937 udgaves et Hefte »Die Knorr von Rosenroth«, Privatdruck der Knorr-Sammlung. (Berlin-Grunewald, Eichkampstr. 116). Her nævnes foruden Urstammen og Wienergruppen yderligere fire Linier, der dog ikke helt kontinuerligt kan føres tilbage til Urstammen. De kaldes Abraham-, Ernst fra Hessen-, Salomon- og Seebnitzer-linierne. Den danske Linie omtales ikke der.

Friherrevaaben. 1826.

Der omtales endnu to Adelsdiplomer. 24. 4. 1817 bekræfter det storhertugelig hessiske Statsministerium i Darmstadt Adelstand for Major *Friedrich August Knorr*, hans Far, Hofrath *Philipp Gottlieb Knorr* og hans Broder, fyrstelig Solms-Braunfelsk Rath und Justitzamtmann *Ludwig Kristian Knorr v. R.*, og bekræfter, at de nedstammer fra Slægten Knorr von Rosenroth i Steiermark, samt at deres Forfædre har ført Navnet Knorr von Rosenroth til Aaret 1635, hvorefter de paa Grund af Forfølgelserne mod Protestanterne havde forladt Steiermark og aflagt Adelstitlen og Navnet Rosenroth.

Efter Napoleonskrigene ophøjes Major *Friedrich August Knorr v. R.* i Friherreadelen og faar Friherrevaabnet forbedret med en Midterhjelm. Som Hjelmtegn findes paa denne Hjerteskindets staaende gyldne Grif, og paa den højre Hjelm er Fanerne splittede, samt sribede paa tværs.

Adelsbekræftelsen 1817 synes kun at have været en Bekræftelse som Rigsadel, ikke som Ridderadel. Paa hessiske Gravstene ses ogsaa et Vaaben, der nærmest ligner Adelsvaabnet fra 1549. Ikke destomindre beskriver Gothakalenderen (Briefadel. Taschenbuch 1910 S. 385 og 1926) det hessiske Vaaben som Riddervaaben med Hjerteskind. (Se ogsaa Gotha: Tasch. d. freiherr. Häuser. 1868, S. 414.)

Den danske Linie er en udpræget Officerslægt. Den kan følges gennem halvtrediehundrede Aar i syv Slægtled, og begynder

med Premierlieutenant *Franz Adam Knorr v. R.* (Nr. 1), der i Kong Christian V.s Tid findes i det danske Auxiliærkorps i Bra-band i engelsk-hollandsk Sold under den spanske Arvefølgekrig. Denne Krig var væsentlig en Krig mellem de protestantiske Magter og Ludvig XIV.s katolske Frankrig, der søgte at dominere Europa og Verdenspolitiken (se Winston Churchill: Marlborough Bd. I. S. 254 f. f.).

Slægtens Overlevering fortæller, at den tilhørte den evangelisk-lutherske Bevægelse, at den forlod sit Hjemland som Følge af Undertrykkelsen, og at den gav Afkald paa sin østrigske Adels-titel, altsaa den samme Beretning som findes hos den hessiske Linie. De fleste kalder sig ogsaa kun Knorr eller von Knorr, men bevarer alligevel i Traditionen Navnet Knorr von Rosenroth eller Knorr de Rosenroth. I ældre Kilder, Kirkebøger og Lister i Hærens Arkiv, staves Navnet sommetider Knor, Knur, Knurr, Knurre eller paa andre ildevarslenende Maader.

Franz Adams Søn Stabskaptajn *Philip Carl Knorr v. R.* (Nr. 2) opgiver i 1763 i Regimentets Konduiteliste (Hærens Arkiv) følgende: »giebt' an, dass er von einer oesterreichische Familie sey«, d. v. s. af østrigsk Adel.

Hans Søn, Oberstlieutenant *Ernst Ferdinand Knorr v. R.* (Nr. 8) ejede et Signet, som maaske kan stamme fra ældre Slægtled, og som stadig er i Familiens Eje. Det gengiver et Vaaben, som med smaa Afvigelser stemmer overens med Wienergruppens Ridderskjold fra 1624. Afvigelserne er følgende: 1: Paa Hjelmen til højre er Fanerne firkantede i Stedet for trekantede. 2: Paa Hjelmen til venstre findes kun Egestammen og den venstre Ørnevinge, den højre Ørnevinge mangler. 3: Egestammen, Knorren i 2. og 3. Felt staar lodret som i Adelsvaabnet, og ikke skraat som i Riddersvaabnet, og har kun een Kvist, der i 2. Felt vokser til venstre i 3. Felt til højre. 4: I Stedet for Hjelmklæde findes en Rosen-guirlande, men Hjerteskjoldet med Griffen findes.

Disse Afvigelser er ikke større, end Erindringsforskydninger og Pladshensyn i et lille Signet kan forklare. Slægtstraditionen beretter, at Familiens Forfædre var Friherrer eller Baroner, og om Ernst Ferdinand fortælles det, at han mest brugte Efternavnet Knorr »for ikke at sætte sine Børn Fluor i Hovedet«.

Dertil kommer, at Nr. 1 har Fornavnet *Adam*, der kun findes i Wienergruppen, og Fornavnet *Franz*, der er hyppigt i Østrig, ligesom Navnene *Ferdinand*, *Carl* og *Philip* er typiske Habsburgernavne.

I Linien Ernst fra Hessen forekommer Fornavnene Ernst, Philip og Carl, som ogsaa findes i de første Generationer af den danske Linie.

Af de ovenfor fremførte Grunde er det rimeligt at formode, at den danske Linie nedstammer fra en evangelisk-luthersk Gren af Wienergruppen eller Slægten i Steiermark. Men med vor nuværende Viden og under de foreliggende Forhold i Europa, kan man ikke komme Sagen nærmere, hvad Tilknytningen til de andre Linier angaar.

Det efterfølgende Materiale har jeg ment at burde offentlig-

Det danske Signet.

gøre, da det maaske kan være til Nytte for andre. Skulde nogen kunne supplere det, vil jeg være taknemmelig derfor.

En hjærtelig Tak vil jeg gerne have Lov til at rette til Kgl. Ordenshistoriograf, Hr. Dr. phil. Louis Bobé og Bibliotekar ved Det kongelige Bibliotek Hr. mag. art. Albert Fabritius for venlig Hjælp og gode Raad. For mange Oplysninger takker jeg Rigsarkivet, Hærens Arkiv og Landsarkiverne, samt Biblioteket i Silkeborg, men en særlig Tak skylder jeg Arkivar Hr. cand. mag. Holger Nielsen for utrættelig Hjælp og aldrig svigtende Interesse.

FØRSTE SLÆGTLED

1. *Franz Adam Knorr von Rosenroth*, antagelig født ca. 1670—80, uvist hvor, † 18. 9. 1719 i København, begr. 28. 9. 1719 i Garnisons K., Kbh.

Fra 1697 eller 1698 stod han i dansk Krigstjeneste, indtil 1713 i engelsk-hollandsk Sold i det danske Auxiliærkorps, der kæmpede under Marlborough i Flandern i den spanske Arvefølgekrig. Han deltog i mange Slag, Ramilies, Oudenarde og Malplaquet, maaske ogsaa i Slaget ved Blenheim, hvor de danske Tropper deltog. Han blev gentagne Gange saaret. I 1708 fødes hans ældste Søn i Marlboroughs Vinterkvarter i Brügge.

14. 3. 1713 Fændrik i Viborgske nationale Infanteri Regiment

(von Rabes Komp.), 7. 8. 1713 Sec. lieutn., 17. 8. 1715 Prem.-lieutn. (under Kapt. Jens Bille), 16. 3. 1717 Premierlieutn. i Aarhusske nat. Land. Inf. Reg. (Oberst v. Møsting).

Han deltog i Felttoget i Norge mod Carl XII under den store nordiske Krig, var med ved Besættelsen af Strømstad i Juli 1719, paa samme Tid som Tordenskjold erobrede Marstrand, blev saaret og vendte sammen med Regimentet tilbage til Danmark i Sept. 1719. Kort efter dør han i København.

Hans Alder eller Oprindelse er ikke nævnt i Garn. Kirkebog, og ikke i Indlæg til Ref. Sager 20. 5. 1761, B. 4. i Rigsarkivet. I denne nævner hans Døtre *Cecilie Marie* og *Cathrine Marie* i en Ansøgning om Pension (efter Broderen *Torbens* Død i 1761), at Faderen havde tjent Kongen og hans Forfædre i 22 Aar, »bi-vaanet adskillige Battailler, udi hvilke hand haver bekommet en-deel Blessurer, samt efter Hiemkomsten af sidste norske Krieg ved Døden afgangenen og efterladt vores Moder med 5 umyndige Børn«.

~ før 1708 med *Birgitte Rasmussen*, født 1680, uvisst hvor, † 1753 i København, begr. 28. 11. 1753 paa Garnisons Kirkes Urtegaard. Hun fik Pension efter ham 25. 3. 1722 (Resol. Nr. 251, 1722).

Litt: Hirsch. Berliens Seddelkatalog i Hærens Arkiv. D. A. A. 1941, S. 88. — Om Felttogene se Jahn: De danske Auxiliærtropper, Winston Churchill: Marlborough, Rockstroh: Den store nordiske Krigs Historie Bd. X.)

5 Børn: Andet Slægtled Nr. 2—6.

ANDET SLÆGTLED

Premierlieutenant Franz Adam Knorr von
Rosenroths Børn med Birgitte Rasmussen.

2. a. *Philip Carl Knorr v. R.*, * 8. 1. 1708 i Marlboroughs Vinterkvarter i Brügge, døbt af en Feltpræst i Brügge, Pastor Christian Krag? (se Personalthist. Tidsskr. 10. Rk. VI, S. 15 og Histoire militaire du Prince Eugene, Tome II, Pl. Nr. 37), † 28. 10. 1777 i Assens.

31. 3. 1722 Landkadet, 11. 2. 1733 Fændrik i Marinereg. 1735 Sec.lieutn. i Bornholmske Reg., 1742 Prem.lieutn., 1761 Captain, 1773 Stabskaptain i 2. Fyenske Bat., Afsked 1. 7. 1774.

I 1741 var han i Hannover i engelsk Sold, 1742—73 laa han i Rendsborg, 1758—63 i Kantonnement i det sydlige Holsten.

I Regimentets Konduiteliste for December 1763 (i Hærens Arkiv) angives han at være af Adel, »giebt an, dass er von einer oesterreichische Familie sey«.

~ 1° *Ulrica Eleonora Stiernross* (*Stierneross*?), † før 1763 (Enkekassebilag G. Nr. 2735. 29. 3. 1763. Rigsarkivet).

Navnet lyder svensk. I Elgenstierna: Svenska Adelns Ättartaflor, VII, 1932 findes under adliga ätten Stierneroos een *Ulrica Eleonora Stierneroos*, * 9. 2. 1691, † 5. 6. 1761, ~ 29. 6. 1709 med Dir. *Olivier Hacker*, Åkers Krutbruk. Hun bliver Enke 1728 og kan forsaavidt godt i sin ellers 35aarige Enkestand have giftet sig med Philip Carl. Positive Holdepunkter mangler dog. I bekræftende Fald var hun da Søster til Carl XII.s meget omtalte General *Magnus Stierneroos* og Datter af Häradshövding *Johan Berelius Stierneroos*, * 10. 4. 1643, † 14. 1. 1718, og *Maria Hobe*, * 1655, † 28. 12. 1739.

~ 2° 5. 5. 1763 (Ægteskabstill. Ref. Sager 13. 10. 1762, § 29) *Margrethe Elisabeth von Brohm*, døbt 30. 12. 1732 i Nyborg, † 23. 12. 1824 i København. (F: Premierlieutn. *Wilhelmus von Brohm*, døbt 29. 10. 1693 i Köln a. Rh., Sct. Aposteln K., † efter 1771, og *Wibke Margaretha N. N.*).

(Litt: Hirsch og DAA, 1928, S. 30 (under Krabbe af Østergaard). Elgenstierna: Svenska adelns ättartaflor, VII, 1932. A. Sandklef etc: Carl XII.s Død, S. 174).

4 Børn: Tredie Slægtled Nr. 7—10.

3. b. *Torben Knorr v. R.*, * 1710 i København, † 1. 4. 1761 i København.

10. 6. 1755 Sec.lt. i Oldenborgske gev. Inf. Reg., 18. 4. 1747 i Land-Cadet-Komp., 1754 Prem.lieutn., 1760 Kaptain. Ansat ved Cadet-Academiet.

Hans Arvedeling findes i Generalauditørens Protokol B. Fol. 5 Nr. 3. Skifteforvaltere: Major von Holstein og Kapt. von Knagenschiold. — Ugift.

4. c. *Cecilie Marie Knorr v. R.*, † efter 1761. Vistnok ugift.

Ansøger 20. 5. 1761 om Pension.

5. d. *Cathrine Marie Knorr v. R.*, † efter 1761. Vistnok ugift.

Ansøger sammen med Søsteren om Pension 20. 5. 1761. Indl. Ref. Sager. 20. 5. 1761, B. 4.

6. e. *Lucie Catharina Knorr v. R.*, * 26. 10. 1713 i København, døbt 28. 10. i Garn. K. danske Menighed (Faddere: Major v. Rabe, Kapt. Clem, Mons. Aagesen, Md. Friis, Jf. Schindel), † efter 1761, maaske paa Frederiksort.

~ 16. 4. 1735 i Garn. K., Kbh., med Oberstlieutn. *Joachim Frederik Vind*, * 12. 5. 1708, † 1779. (F: Oberstlieutn. *Jørgen Vind*, falden ved Stade 1712, og *Charlotte Hedvig Rosenkrantz*, † 1. 11. 1742).

(Litt: Hirsch og DAA, 1941, S. 88). (Ni Børn).

TREDIE SLÆGTLED

Stabskaptain Philip Carl Knorr von Rosenroths Søn afførste Ægteskab med Ulrica Eleonora Stiernross (Stiernerroos) (se Nr. 2):

7. a. *Ferdinand Carl Knorr v. R.*, * 5. 12. 1741 i Verden, Stift Bremen (Medd. fra Hærens Arkiv).

16. 5. 1753 Landkadet, 10. 3. 1762 Sec.lt. ref., 14. 4. 1762

Oberstlieutenant Ernst Ferdinand Knorr von Rosenroth og Hustru Nicoline Cathrine, født von Hinckeldey.

Sec.lt. i Bornholmske gev. Inf. Reg. Hans Efterfølger udnævnes 19. 4. 1764. Senere Skæbne ukendt.

(Litt: Hirsch).

Børn af andet Ægteskab med Margrethe Elisabeth von Brohm:

8. b. *Ernst Ferdinand Knorr v. R.*, * 22. 7. 1764 i Rendsborg (Tvil-ling), døbt 25. 7. i Rendsborg Garn. K. (Faddere: Generallieutn. Ernst Christoph von Blücher og Frue, Major Palle Iver v. Arenfeldt, Generallieutn. F. V. de la Pottries Datter), † 23. 4. 1827 i Faaborg, begr. 28. 4. 1827 sst.

I hans Daabsattest i Hærens Arkiv kaldes han Ernst Ferdinand, men forekommer ofte i Hærens Papirer som Ernst Frederik.

2. 9. 1778 Landkadet, 31. 12. 1783 Sec.lt. i Arveprins Frederiks Reg., 11. 12. 1789 ved 1. Batl. let Inf., 1790 Prem.lt., 10. 5. 1799 Kaptain, 1801 Stabskaptain ved 2. sjæll. Batl. let

Inf., 1803 ved 1. sjæll. Batl. let Inf., 1807 ved 1. Batl. sjæll. Skarpskyttekorps, 2. 3. 1808 Major ved 1. Batl. jyske Skarpskyttekorps, 30. 12. 1820 Afsked som Oberstlieutenant. Derefter Toldinspektør i Faaborg og Justitsraad.

Ritmester Carl Bendix Knorr von Rosenroth.

I Slaget paa Rheden 2. 4. 1801 mod Lord Nelson besatte hans Bataillon Kysten fra Østerbro til Constantia.

I 1805 deltog han i Slaget ved Lübeck, hvor de franske Tropper under Murat og Bernadotte under Kampen mod Blücher trængte ind over Grænsen. Ved det engelske Overfald paa København i September 1807 stod Bataillonen i Holsten. Hans Hjem og Indbo i Kastellet blev ødelagt under Englændernes Besættelse af Kastellet. Under Krigen 1807—14 deltog han dels paa Fyn, dels paa Sjælland.

~ 13. 9. 1799 i Herlufsholm med *Nicoline Cathrine von Hinckeldey*, * 17. 10. 1779 i Herlufsholm, døbt 26. 10. i Næstved St. Peders K., † 7. 7. 1834 i København (F: Birkedommer i Herlufsholm og Gaunø Birk, Notarius publicus *Bendix Meisen v. Hinckeldey*, døbt 1. 11. 1748 i Næstved, † 29. 1. 1816 i Herlufsholm, og *Anna Cathrine Lambech*, en Guldsmeddatter fra Slagelse, døbt 12. 3. 1745 i Slagelse St. Peders K., † 15. 1. 1814 i Herlufsholm). Slægten Hinckeldey i Næstved førte i Vaabnet en hvid springende Enhjørning foran et Træ paa Guldgrund (Gotha, Adel. Taschenbuch 1930, S. 367).

Skifte efter Majoren kan ikke findes. Skiftet efter hans Enke findes ved Københavns Hof- og Stadsret 28. 7. 1834. Det nævnes her, at hun efterlader sig 5 Børn. Lavværg: Fuldmægtig Corfitzen i Rentekammeret.

Silhouetter af Ernst Ferdinand Knorr v. R. og hans Kone ejes af Frøken Dagmar Starcke og Overlæge Viggo Starcke. Herr Afdelingschef Kaj J. Knorr ejer hans Signet med Slægtens Vaaben.

(Litt: Hirsch. Personalhist. Tidsskr. 11. Rk. I, S. 204. Meddelelser fra Krigsarkiverne II, 1885. Gotha Adel. Taschenbuch 1930. Lengnick).

5 Børn: Fjerde Slægtled Nr. 11—15.

9. c. *Regitze Amalie Knorr v. R.*, * 22. 7. 1764 i Rendsborg (Tvilling), døbt 25. 7. i Rendsborg Garn. K., † ca. 1828 i Kiel.

~ 1787 med Oberstlieutenant *Gabriel von Torkos*, døbt 23. 12. 1744 i Dalby-Stubberup, † 7. 9. 1819 (F: Ritmester *Gabriel Wilhelm von Torkos* og *Sophia Elisabeth Gudenrath*).

10. d. *Friderica Margaretha Charlotte Knorr v. R.*, * 4. 3. 1772 i Rendsborg, døbt 6. 3. i Rendsborg Garn. K. (Daabsattest i Enkekassebilag Nr. 7609 har fejlagtigt 1776 i Stedet for 1772), † 8. 10. 1832 i Rendsborg.

~ 7. 5. 1791 med Major ved Holstenske Inf. Reg., *Christian Heinrich Iver Krabbe* (af Østergaard), døbt 14. 7. 1757 i Rendsborg Garn. K., † 12. 11. 1835 i Rendsborg. (F: Major *Iver Christopher Krabbe*, døbt i Fraugde 13. 7. 1731, † 11. 1. 1789 i Ribe, og *Wilhelmine Henriette von Brehmer*, døbt 29. 9. 1735 i Rendsborgs Garn. K., † 8. 11. 1782 i Ribe?).

(Litt: Hirsch, og D. A. A., 1928, S. 30 f.). (3 Børn).

FJERDE SLÆGTLED

Oberstlieutenant Ernst Ferdinand Knorr von Rosenroths Børn med Nicoline Cathrine von Hinckeldey (se Nr. 8):

11. a. *Carl Bendix Knorr v. R.*, * 4. 10. 1800 i Herlufsholm, døbt 23. 11., † 8. 4. 1876 paa Frederiksberg.

9. 9. 1813 Kadet, 1. 1. 1822 Sec.lt. à la suite i sjæll. Landseenerreg., 13. 6. 1828 indtraadt i Nr. ved Regimentet, 5. 5. 1838 Prem.lt., 20. 5. 1842 Afsked som Ritmester.

~ 26. 10. 1840 med *Annette Medea Krumhar*, * 6. 9. 1811 i Slagelse, døbt 22. 11. St. Peders K., † 6. 1. 1896 paa Frederiksberg (F: Brændevinsbrænder *Johan Krumhar* i Slagelse og *Marie Hedevig Plambeck* fra Krebschuset ved Sorø. (Hist. Aarb. for Sorø Amt 1915, S. 137.).

Miniaturemaleri af Johan Carl Frederik Viertel ejes af Herr Afdelingschef Kai J. Knorr.

4 Børn: Femte Slægtled Nr. 16—19.

- 12 b. *Cathrine Elisabeth Knorr v. R.*, * 8. 8. 1803 i Herlufsholm, hjemmedøbt 14. 8. (Faddere: Martin von Bülow, Birkedommer

Ida Frantzisca Christophine Knorr von Rosenroth.

B. M. Hinckeldey, Benjamin Hinckeldey, Benjamin Simonsen), † 8. 5. 1877 i København.

~ 17. 10. 1828 i Faaborg med kgl. Toldkasserer i Faaborg *Lars Hansen*, * 8. 9. 1788 paa Mullerup Mølle, døbt 14. 9. i Drøsselbjerg (Tvilling), † 22. 1. 1866 i København (F: Møller i Mullerup *Hans Johansen*, * 1743 (eller 1753), begr. 17. 5. 1792 i Drøsselbjerg, og *Anne Benjaminsdatter*, * 1749, begr. 9. 1. 1791 i Drøsselbjerg).

Kultegning af Cathrine Elisabeth Knorr v. R. af Niels Peder-sen Mols ejes af Professorinde Charlotte Starcke. (2 Børn).

13. c. *Frederik Ferdinand Knorr v. R.*, * 5. 10. 1809 i København, døbt 19. 11. i Garnisons K. (Faddere: Forældrene, Lieut. Torkos, Jf. Schumann). Konfirmeret i Faaborg 25. 4. 1824.

Han var Forlover ved Søsteren Cathrine Elisabeths Bryllup 17. 10. 1828 i Faaborg og levede ved Moderens Skifte 28. 7. 1834. Hans Data er ellers ukendte.

14. d. *Nicolai Ernst Knorr v. R.*, * eller døbt 10. 1. 1813 i København, Garn. K. Han ses ikke konfirmeret i Faaborg, ej heller død der 1820—29.

Han levede vistnok ved Moderens Skifte 28. 7. 1834, idet det nævnes, at hun efterlader sig fem Børn. Videre Data ukendte.

15. e. *Ida Frantzisca Christophine Knorr v. R.*, døbt 20. 12. 1815 i

Citadels K. i Kbh., konfirmeret i Faaborg 3. 10. 1830, † 27. 6. 1853.

Hun blev vistnok senere gift, men videre Data er ukendte.

En Silhouet, hvorpaa Dødsdatoen er noteret, tilhører Frøken Dagmar Starcke.

FEMTE SLÆGTLED

Ritmester Carl Bendix Knorr von Rosenroths Børn med Annette Medea Krumhar (se Nr. 11):

16. a. *Johan Ferdinand Knorr v. R.*, * 16. 11. 1841 i Næstved, døbt 15. 9. 1842 i St. Mortens K., † 1918 paa Frederiksberg, begr. 9. 5. fra Nordre Kapel. Grosserer.

~ 1. 10. 1869 i Bombebøssen paa Christianshavn med *Johanne Cathrine Lind*, * 11. 1. 1845 i Krummerup, døbt 11. 3. sst., † 22. 11. 1919 paa Frederiksberg. (F: Gaardejer i Haldagermagle *Poul Sophus Lind*, senere Gæstgiver i Slagelse, og *Frederikke Elisabeth Krumhar*).

J. F. Knorr havde Sønnen Dekorationsmaler *Carl Frederik Ferdinand Knorr* (1872—1938), der har efterladt en Datter *Jytte*.

17. b. *Carl Gustav Knorr v. R.*, * 8. 6. 1843 i Næstved, begr. 14. 6. s. A. St. Mortens K.

18. c. *Emil Frederik Knorr v. R.*, * 15. 2. 1846 i Næstved, døbt 7. 3. St. Peders K., † 27. 4. 1912 i København. Cand. pharm.

~ 27. 7. 1882 i Haraldsted K. med *Henriette Augusta Lind*, * 27. 7. 1851 i Slagelse, døbt St. Peders K., † 17. 12. 1933 i København. (F: Gaardejer i Haldagermagle *Poul Sophus Lind*, senere Gæstgiver i Slagelse, og *Frederikke Elisabeth Krumhar*).

E. F. Knorr var Fader til Afdelingschef *Kai Julius Knorr v. R.* (f. 1883).

19. d. *Carl Anton Knorr v. R.*, * 15. 11. 1848 i Næstved, hjemmedøbt 11. 2. 1849, † 12. 5. 1912 i København. Købmand.

~ 10. 2. 1889 i København med *Margrethe Petersen*, * 31. 5. 1859 i Solrød. Lever i København. — Ingen Børn.

Spredte Forekomster uden paaviselig Tilknytning til Slægten Knorr von Rosenroth:

Joachim Henrik Knorr, var 1695 Adjutant ved sjæll. Inf. batl. under General Ferdinand Wilhelm, Hertug af Württemberg-Neustadt ved Auxiliærkorpset i Flandern. I Febr. 1698 tilbage til Danmark. Bataillonens sendtes derefter med Hjelpetropperne til Sachsen. Her kaldes han dog *Johan Frederik Knorr*. Han nævnes som Adjutant 3. 5. 1698. Hjelpekorpsset var atter i Danmark 1699. I 1699 er han slettet af Rullen. Maaske kan han være Broder eller

Fader til *Franz Adam* (Nr. 1). De optræder paa samme Tid i samme Korps.

(Litt: Berliens Sedler i Hærens Arkiv).

David Knorr. Fusiler ved Major Winterfeldts Komp. i Kronprinsens Regiment. Han faar Ægteskabstilladelse 1. 2. 1764 og vies 1. 5. til Jomfru *Sidse (Cecilie) Anne Margrethe Krämer* i Citadels Kirken i København. Han nævnes ikke i Hærens Arkivs Bøger over Tilgang og Afgang 1758—68, hvorfor han maa være tilgaaet før 1758 og afgaaet efter 1768.

Johann Georg Heinrich Knorr, * 1734 i Nordhausen, † 22. 4. 1791, 57 Aar gammel, i St. Helliggeiststræde 145 i København, begr. 27. 4. paa St. Petri Kirkegaard. Borgerskab som Possementmager 26. 9. 1774.

~ 7. 3. 1777 i Huset (St. Petri Kirkebog) med Jomfru *Anna Maria Nicolai*, * ca. 1756, † 13. 1. 1840 hos Svigersønnen Stiftslæge J. F. Steenberg paa Vallø. (F: Possementmager *Johann Peter Nicolai*, † ca. 1769, og 2. Hustru *Maren Jacobsdatter Kjær*, † ca. 1800). Hun ejede Ejendommen i St. Helliggeiststræde. 6 Børn: a—f.

a. *Maria Christina Amalia Knorr*, * 20. 5. 1778 i København (Petri K.), † ca. 1844. ~ Justitsraad *Johannes Valeur*, Amtsforvalter i Aarhus.

b. *Johanne Elisabeth Knorr*, * 2. 8. 1780 i København (Petri K.), † 2. 4. 1850. ~ Sognepræst i Mygind *Johan Christian Valeur*, * 1772 i Aalborg, † 29. 1. 1849. (8 Børn).

c. *Henriette Jacobine Knorr*, * 4. 12. 1782 i København (Petri K.), † 17. 10. 1827 i Jylland. ~ Sognepræst paa Fejø *Christian Rudolf Philip Kierulff*, døbt 30. 1. 1789 i Holme, † 15. 4. 1840. (Klitgaard: Kjerulfske Studier, S. 289). (2 Børn).

d. *Johann Christian Nicolaus Knorr*, * 26. 6. 1786 i København, døbt 5. 7. i St. Petri K., † 27. 2. 1850 paa Frederiks Hospital, begr. 6. 3. — Fuldmægtig i Admiralitetet, Krigsassessor. Han ejede Huset i St. Helliggeiststræde 145. Skifte, ekstraordinært Bo 20/19. — Ugift.

e. *Maria Christine Wilhelmine Knorr*, * 13. 6. 1789 i København, † 5 Uger gammel, begr. 24. 5. 1789 paa St. Petri Kirkegaard.

f. *Regine Magdalene Knorr*, * 7. 4. 1791 i København, døbt 4. 5. St. Petri K., † 24. 1. 1873 paa Frederiksberg, begr. 31. 1. i Næstved, St. Peders.

~ 4. 5. 1817 i Aarhus Domkirke med Stiftsmedikus og Chirurg ved Vallø Stift, Etatsraad *Jørgen Fog Steenberg*, * 18. 12. 1791 i Knebel Præstegaard, Aarhus Amt, † 30. 9. 1859 i Næstved. (F: Sognepræst *Ove Steenberg* og *Maren Bjørn Fog*). (Litt: Carøe: Den danske Lægestand). (2 Børn).

J. G. Knorr. Nævnes i Københavns Vejviser 1878 som Maskinmester, boende Vandkunsten 13.

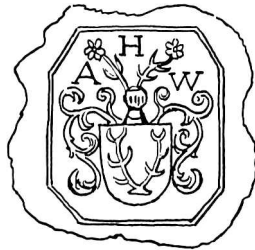
Willy Knorr. Fabrikant i København, Trikotagefabriken »Heka«. Indvandret fra Sachsen 1920. Stammer fra Schlesien.

Hvis nogen skulde kende den senere Skæbne for Nrr. 7, 13, 14 og 15, vil jeg være taknemmelig for Meddelelse derom. Det drejer sig om *Ferdinand Carl*, *Frederik Ferdinand*, *Nicolai Ernst* og *Ida Frantzisca Christophine Knorr von Rosenroth*.

BORGMESTERSLÆGTEN HARTWIG PAA BORNHOLM

Af

K. THORSEN.

~ALBERT HARTWIGS SEGL 1686~.

Fra Midten af 1500-Tallet, i den Periode (1526—76) da Lybæk besad Bornholm som Brugspant, til frem i 1700-Tallet fandtes paa Øen en Slægt *Hartwig*, der med god Grund kan kaldes en Borgmesterslægt, idet ikke mindre end tre Borgmestre og to Byfogder bar dette Navn, medens flere andre Borgmestre var indgiftede i Slægten. Denne, som mulig stammede fra Lybæk, havde Hjælm og Skjold og som Vaabenmærke et Hjortegevir, som vist paa hosstaaende Tegning.

Den ældste kendte Mand af Slægten er *Augustin Hartwig*, der nævnes Borgmester i Nexø i Aaret 1555. I et Dokument af 26. November dette Aar hedder det i Indledningen til en Retsakt:

»Wij effterne, *Esbern Myre* Byffgoeth, *Augustin Hartwick* och *Mickel Hansz* Burgemester, *Henrick Moffue* och *Michel*.... borgere y Nexø mett menige Bymendt bekenne obenbare for alle mett dette vort offne breff, at Aar etc. MDLV.... dagen effter Catharinæ paa wort byting war skicket.... och menige man erlig man *Anthonius Wiltfangh*.... paa herrenes (det lybske Raad) wegne war begerendes low och rett;« o. s. v.

Det beskadigede Dokument er en Concept i Geheimearkivet (Rigsarkivet) i Samlinger til danske Kongers Historie, og findes trykt i »Aktstykker til Bornholms Historie«, D. J. R. Hübertz,

1851, S. 261. Augustin Hartwig skal have været Søn af en anset Borger i Lybæk *Hartwig Hagefeld*, som nævnes afgaaet ved Døden samme Aar 1555, den 28. Februar («Lübeckische Ratslinie», udgivet i 1925 af Stadsarkivet i Lybæk). Der er dog ingen af de bornholmske Hartwiger, som har taget Navnet Hagefeld.

En Bror til Borgmester Hartwig var vistnok den *Cort Hartwig*, der i 1572—73 var konstitueret Bestyrer af Hammershus Len. Han nævnes en halv Snes Gange i Dokumenter hos Hübertz, hvor Navnets Skrivemaade er forskellig: Cort Harthwich (S. 393), Cordt Hartwich (398), Curt Harting (402), Cordt Harttkingk (405), Corde Hartkink (407), Cort Harthwichen og Cordt Hartekynck (409). Det er et interessant og morsomt Bevis paa den Forvirring i Personnavnes Skrivemaade, ældre Dokumenter har at opvise. Nogle af de nævnte Former peger jo tydeligt paa Navnet *Harding*, der ogsaa er kendt paa Bornholm; men ifølge Navne-registret hos Hübertz, hvor det hedder »Hartvig, Cordt«, har denne Forfatter altsaa givet sin Mening.

Om Cort Hartwigs Personalialia findes intet oplyst. Under 20. December 1572 har Consulat. Lübec. »durch ein offen Patent, Cort Harthwich die Administration des Landes (Bornholm) vftzdragen«.

Den 18. Marts 1573 melder Curt Hartnigk til Hr. *Johan Brockhusen* og Herr *Benedictus Schlicker*, »Kammerhern, meinen gebietenden Herrn« (i Lybæk), at han er kommen til Nexø og har modtaget Slottet, Nøglerne m. m., og Løverdagen efter Anunciationis Mariæ melder han, at han har overtaget Bestyrelsen, Inventaret o. s. v., item at han ikke tør paatage sig Befalingen og have med Ret og Dele at gøre, beder derfor om, at man vil sende en Hovedsmand. (Original i Raadhusarkivet i Lybæk. Bornholm II. 4. Hübertz, S. 402).

Den 24. Juli udstedes Bestalling for *Mattheus Tidemann*, Raadmand i Lybæk, at være »houetman« paa Hammershus i 8 Aar; han skal have aarligt 100 Mark i Løn. (Hübertz, S. 414). Hermed er Cort Hartwigs Embedsvirke paa Bornholm slut.

Samtidig findes to andre Embedsmænd paa Øen af Navnet Hartwig, sandsynlig begge Sønner af Nexø-Borgmesteren, i al Fald er dette sikkert for den enes Vedkommende.

Den kendte Retslærde, Kofod-Ancher (Bornholmer af Fødsel, død 1788), bemærker i sine retshistoriske Skrifter (jfr. hans samlede juridiske Skrifter, 1. Bind, S. 128, og 2. Bind, S. 778), at han fra en Ven i Lybæk har faaet en Afskrift af en paa Hammershus den 4. December 1570 afsagt Slotsretsdom. Da dette Dokument maatte formodes at have historisk Betydning, skrev Bornholms-historikeren, afdøde Sagfører J. Bulmer, i 1908 til Stadsarkivet i Lybæk om at faa en Afskrift af det. Arkivet sendte da Original-

dokumentet til Laans til det danske Rigsarkiv, som foretog en Afskrift, hvilken Sagføreren publicerede det følgende Aar i »Bornholmske Samlinger«, IV. Bind, S. 62—73. Dokumentet er egentlig ikke en Dom, men en Beretning om en Retssag, der endte med Dødsdom og Henrettelse.

I denne Retsakt nævnes *Jørgen Hartwig*, Byfoged i Allinge, og *Michel Augustin*, Borgmester i Rønne. Om den sidstes Deltagelse i Sagen hedder det:

»Endvidere blev der samtidig lydelig oplæst et andet beseglet Papirsbrev, som *Michel Augustin* og *Ditlef Reinholt*, Borgmestre i Rønne, havde udgivet, indeholdende, at *Adam Leestman* Borger i København og paa den Tid Kongelig Majestæts beskikkede Skibskaptajn, havde overfor dem efter tilbørlig Formaning ligeledes paa sin Ed svaret og bekendt, at han ogsaa tit og ofte af fornævnte *Jacob v. Dyke* (den anklagede) havde hørt saadanne Trusels- og forægtelige Ord mod det ærbare Raad i Lybæk.«

Nævnte Rønne-Borgmester Michel er identisk med den i følgende Aar nævnte *Michel Hartwig*, og da han i Retsakten nævnes »Augustin«, er der næppe Tvivl om, at han er Søn af den forannævnte Augustin Hartwig i Nexø, hvilket ogsaa turde bekræftes af Slægtens Brug af Navnet Augustin ned gennem 1600-Tallet. (Se det følgende).

Ved Prins Christians (IV) Hyldning i Lund den 20. Juli 1584 sendtes fra Rønne paa Borgerskabets Vegne følgende Delegerede: »*Michel Herttuig*, Borgmester, *Esbern Kofod* og *Claus Kamitz*, Raadmænd.«

I 1608, da den næste Prins Christian skulde kaares, var Michel Hartwig atter Delegeret, og hans Udnævnelse gik saaledes til, ifølge Fuldmagten, hvori det hedder:

»Wi effterschreffne *Esper Kofod*, Borgmester i Rothne, *Madz Raffn*, *Anders Jønsson*, *Hermannd Bonn*, *Jørgen Franch* och *Claus Hartwich*, Raadmænd ibid., sambt det gandske burgerskaff her wdj Rothne, saa och det gandske gemeine burgerskaff aff Nexø, och denn menig Almue aff de andre smaabyer och fiskeleyer, Hasle, Suannicke och Aakirckebye, som ingen Kong. Priuilegier haffuer, kiendis och gjør witterligt for alle,« at da det er dem befalet at sende Fuldmægtige til København paa Trefoldigheds Søndag, for at kaare Prins Christian; »Saa haffuer nu erlig och velbyrdig Mand Hans Lindenov til Ørslef (Lensmand paa Bornholm 1594—1610), med allis woris guode willie oc samtycke, wdmelt och tilforordnet disse to dannemendt, som er erlig och welact mand *Michel Hartuig*, Borgmester i Rothne, oc *Mauritz Jønssen*, Borgmester i Nexø, til paa alles Vegne at rejse til København.

I 1609 var Michel Hartwig Medlem af et udvalgt Raad til at forfatte en ny »Constitution« for Hans Lindenov i dennes Forhold overfor Bornholms Bønder. Heri underskriver han sig:

»Michel Hertuig
Eghen Haandt.«

Borgmester Michel Hartwig er saaledes nævnt i Aarene 1570—1609, eller cirka 40 Aar. Da Borgmesterstillingen var paa Livstid (som Regel), og han ikke nævnes senere, er han sandsynligvis død omkring Aar 1610. Han var, efter alt at dømme, gift med en Datter af Købmand og Raadmand i Rønne *Claus Clausen Kames* eller *Kamitz* og Hustru *Margarethe*. Den 25. November 1568 gav en Rønneskipper, *Henrich Olufsen*, Søforklaring i Lybæk i Anledning af, at hans Skib var blevet overfaldet af Sørøvere. Han nævnes da »Hinrich Oluffsen, Schipper vp Clauwes Clauwes seinem Scheppe, borger tho Rottenn op Bornholm«. (Hüb., S. 321). I Rønne gamle Kirke, ombygget 1916—18, fandtes endnu ved Aar 1750: »Inden i Kronen over Prædikestolen en Indskrift: »Anno 1593 den 10. May døde Salige *Margareta Kams*.« (L. de Thura, Bornholms Beskrivelse). Slægten Kames, og hermed ogsaa Slægten Hartwig, var i Familie med Adelsslægten *Gagge*, idet *Elsebeth Kames* (død 23. Oktober 1578), Søster til *Claus Clausen Kames*, var gift med *Henning Gagge* til Store Almegaard ved Rønne (død 29. Juni 1562). Slægten Kames stammede sandsynlig fra Skotland, hvor Kames er en Fiskerby ved Clyde ud for Greenoch.

Borgmester Michel Hartwig og Hustru Claus Kams-Datter havde tre Børn, to Sønner og en Datter. Den ældste Søn fik Navnet Claus efter sin Morfar. Det er den *Claus Hartvigh*, som nævnes foran blandt Rønne-Raadmænd i 1608. Han var Købmand og Skipper med Søfart særlig paa Lybæk. Herfra hjemførte han i 1620 som Gave til Rønne Kirke en stor Lysekrone, der foruden Aarstallet bærer Indskrift: »*Claus Hartvigh. Christine Niemans*.« Paa Opgangen til Prædikestolen i den gamle Kirke fandtes Indskriften: »1623. *Jørgen Franck, Claus Hartwig, Holger Madsen, Claus Bone, Peder Kofod, Fock Stoffroff*, Raadmænd (Thura 1756). Claus Hartwigs første Hustru afgik ved Døden ved Aar 1621, hvorefter han ægtede *Bodil Pedersdatter Koefoed*, Datter af Frimand *Peder Koefoed*, til Kofoedgaard i Østermarie og Baggegaard i Klemensker, og Hustru *Inger Uf*, Datter af Frimand *Peder Hansen Uf*, Landsdommer, til Simblegaard i Klemensker. Claus Hartwig fik en voldsom Død, idet han i Kejserkrigen, ved Aar 1630, »med Skude og Gods var bleven udplyndret og ihjelskudt udfor Wismar,« nævner en senere Retsakt.

Broderen *Michel Hartwig*, nævnt 1612, var Borgmester i Rønne i 1623 ifølge Indskrift paa den hos Thura nævnte Prædikestolsopgang. Han nævnes atter i et Dokument af 1630, et Gavebrev hvorved Raadmand i Rønne, Holger Madsen, paa sin afdøde Hustrusøsters Vegne skænker en Gaard i Olsker Sogn til Rønne Kirke og Hospital »og hafuer wenlig ambedet Erlige og Welagte Mænd *Michel Hartwig* Borgemester, *Jørgen Franck, Claus Hermadsen* og *Morten Bohn*, Raadmand, og *Knud Jensen*,

Byeskrifuer med mig til Witterlighed at besegle og vnderskrifue, Datum Rønne den 8de Martij Anno 1630.« Borgmesteren underskriver sig: »Michel Hartwig. Egen Handt.« Gavebrevet findes i Afskrift i Jordebogsregnskabet 1737, og at det er bogstavtro afskrevet bevidnes af Generalmajor *Niels Madsen West*, Amtmand og Kommandant paa Bornholm 18. Marts 1722, afskediget i Marts 1739, død i Rønne 25. Marts 1752. Denne Michel Hartwig, junior, nævnes sidste Gang i 1640 i en Indskrift paa Rønne Kirkes »Daab«, et Gitter om Døbefonten: »Anno 1640 regierede Kong KRISTIAN den Fierde, *Holger Rosenkrantz* til Glimminge Slots-Herre, *Michel Hartwig*, *Jens Sørensen*, Borgemestre, *Jørgen Francke*, *Peder Kofod*, Raadmænd, *Christen Larsen*, Bye-Foged.« (Thura).

Den sidstnævnte, Byfoged *Christen Larsen*, var gift med Claus Hartwigs Enke Boel Pedersdatter Koefoed. I Julius Bidstrups Stam-tavle over Slægten Koefoed B nævnes han som hendes Mand, men intet om hendes første Ægteskab med Claus Hartwig, hvilket dog er bevist ved, at hun i 1659 som »Christen Laurs Efterlever-ske« nævner *Paul Hartwig* sin Søn. Ligeledes sælger *Albert Hartwig* en Gaard i Aaker, som han har arvet efter »sin Farmoder Bol Christen Laurs.« (Se det følgende).

I Slutningen af November Maaned 1641 besøgte Christian IV's Søn, Grev Waldemar Christian, Bornholm paa Hjemvejen fra Rusland. Under Besøget boede Prinsen i Rønne hos Byfogden, som *Rasmus Rafn* meddeler det i sit 1671 forfattede Manuskript »Cronica Boringiaca«, hvori det hedder: »Den 29. November kom Greve Valdemar fra Rysland her til Landet, og skete her Prædiken for hs. grevelige Naade og hans ganske Comitatus den 1. Sønd. i Advent udi Byfogdens Christen Laursens Hus. Sejlede herfra d. 30. ds. *Gregers Krabbe* til Tostelund, Dannemarks Riges Raad, kgl. Mayts. Befalingsmand paa Riberhus, *Adam Henrik von Pentz*, *Tyge Below*, tilsammen med 20 Personer.«

Under Bornholms Overgivelse til den svenske Generaladmiral Wrangel i 1645 nævnes Christen Laursen at være Tolder i Rønne, og den 11. Juni sammen med Hasle Bykaptajn *Peder Olsen* at være Sendebud ud til den svenske Flaade ud for Nexø, for at tilbyde 10.000 Rigsdaler i »Pløndring Skat«, og samme Dag var han Medunderskriver af Overgivelsesbrevet. Men der nævnes intet Steds om den Sag, der maa være rejst mod ham i den Anledning (M. K. Zahrtmann. »Bornholmske Tilskikkelser under Christian IV's sidste Svenskekrig«. Bornholmske Samlinger, IV Bind, S. 138, 139).

I 1647 nævnes Christen Laursen at være Raadmand i Rønne, og ifølge en Skattefortegnelse af 1651 (Originalen i Malmøhus Lens Landkontors Arkiv) er »Christen Laurizøn i Rødne« Ejer af en Gaard i Aaker Sogn, beboet af Jens Munk. Af Jordebog

for 1662, i Landsarkivet, ses det, at Gaarden er Sognets 14. Vorne-degaard og kaldet »Kalbygaard«. Han havde faaet den med sin Hustru Boel Pedersdatter Koefoed, der havde arvet den i 1619 efter Faren, Frimand Peder Koefoed, som havde faaet Gaarden i Ægteskab med sin første Hustru *Elsebeth Henning Gaggés* Datter. Denne Gaard, der var fri for kongelig Landgilde, havde Claus Hartwig altsaa ogsaa ejet i sit Ægteskab med Boel Koefoed.

At Christen Lauridsen sluttelig var Borgmester fremgaar af Bornholms Landstingsbog, hvori det hedder, at salig Borgmester Peder Lauridsen skænkede Rønne Kirke sin Broder salig Borgmester Christen Lauridsens Gaard i Rønne, hvilken 18. Februar 1674 solgtes til Raadmand *Henning Bohn*, men Skødet toges tilbage 1. April 1674, da Borgmester *Hans Kofoed* forud havde solgt samme Gaard til *Peder Jensen Frost* for højere Pris. Borgmester Christen Lauridsen ses at være død før 1659 eller senest i dette Aars første Halvdel; thi i et Pantebrev, dateret 29. Juli 1659, nævner Boel Pedersdatter Koefoed sig »salig Chresten Laurs Effterlefuerske«, og paa samme Brev underskriver til Vitterlighed hendes ældste Søn Poul Hartwig (Koefoed Stamtavle B, Side 2).

Michel Hartwig junior, der som Borgmester døde ved Aar 1645, nævnes i 1634 at have ejet den 26. Selvejergaard i Knudsker Sogn, og derefter hans Søn *Michel Michelsen Hartwig*. I 1647 var Gaarden øde og avledes under Rønne. I 1651 ejes den af *Carl Mathiessen* i Nexø, der 1661 nævnes Borgmester i denne By. Det er mere end sandsynligt, at denne Nexøborgmester har faaet nævnte Gaard i Knudsker ved Giftermaal med en Datter af Michel Hartwig. Carl Mathiessen nævnes i 1645 under det svenske Regimente Landsskriyer paa Hammershus. I 1651 ejede han foruden sin Bygaard og nævnte Knudskergaard ogsaa en Gaard i Ibsker Sogn, ligeledes Sognets 26. Selvejergaard, beliggende tæt norden for Nexø. I 1661, da Grev Christian Rantzau besøgte Bornholm for blandt andet at undersøge de Forhold, der bødes de to Statsfanger Corfitz Ulfeldt og Leonora Kristina paa Hammershus, gik han i Land i Nexø den 15. September, hvor han »logerte hos Borgemester Carl Matthiesen.« (Amtmand J. C. Urnes Optegnelser, ca. 1750. Bornholmske Samlinger, III Bind, Side 153).

Desværre kendes ikke Navnet paa nogen af Borgmester Michel Hartwigs Døtre, hverken den der maa antages gift med Borgmester Carl Mathiessen, eller den betydelig ældre Datter, som med Sikkerhed vides at have været gift med Borgmester i Rønne *Mads Ravn*. Han nævnes 1598—99 Borger, Købmand og Skipper i Rønne. I forannævnte Prinshylding i 1608 er »Madz Raffn« første Raadmand i Rønne, og siden blev han Borgmester. Han turde være en Søn af den *Mads Ravn*, der nævnes Sognepræst i Poulsker Sogn paa Bornholm i Aarene 1577—1600, da han afgik

ved Døden. (I. A. Jørgensen. Series Pastorum eller Fortegnelse over Præsterne paa Bornholm, 1907, Side 96).

En Bror til Mads Ravn (Borgmesteren) var øjensynlig den *Steffen Ravn*, der nævnes Skipper i Rønne i 1612, og 1630: »Var dette Aar en liden Pest fast overalt her paa Landet, huor da døde udi Rønne nogle forneme Folck, endog Steffen Raufns anden Qvinde og Børn» (Cronica Boringiaca. 1671). Steffen Ravn har antagelig ogsaa ejet Gaard i Knudsker, nemlig den senere »Rosmannegaard«, 27. Selvejergaard; thi Bækken ved denne Gaard, »Rosmannebæk«, nævnes paa et Kort af 1750 »Steffen Ravns Bæk«.

Borgmester Mads Ravn og Hustru Michel Hartwigsdatter havde flere Børn, af hvilke der kendes tre. Datteren, *Elisabeth Ravn*, blev gift 17. Januar 1619 med Raadmand og Kirkeværge, siden Borgmester i Rønne, *Peder Hansen Kofoed*, født paa Blykobbe-gaard 15. Juni 1598, død i Lybæk 24. December 1648, Søn af Frimand *Hans Kofoed* og ubekendt Hustru. Peder Kofoed, der var Købmand og Skipper, blev efterhaanden Ejer af 7 Bønder-gaarde rundt paa Bornholm foruden sin store Bygaard i Rønne, den nuværende Amtmandsgaard paa Byens Storegade. Af Ægte-parrets 15 Børn blev Kaptajn *Jens Pedersen Kofoed* til Magle-gaard i Østermarie den mest kendte, af Eftertiden nævnt »Born-holms Befrier«, altsaa hentydende til Opstanden mod Svenskerne og Tilbageerobringen af Bornholm i Dagene 8.—10. December 1658. Iøvrigt kan henvises til Julius Bidstrups Stamtavle over Fa-milien Kofoed A.

Foruden den nævnte Datter Elisabeth havde Borgmester Mads Ravn og Hustru to Sønner, *Mads* og *Mikkel Ravn*, begge Købmænd i Rønne. Deres Liv og Virke samt Slægtsforhold kendes af Herredagens Dombog for Aaret 1651. Herredagen (Højesteret) dømte 10. Juli dette Aar i en Sag, som de to Brødre havde rejst mod Rønne Borgmestre og Raad om Arven efter deres Farfar og Farmor, hvilken deres Morfar Michel Hartwig, som paa hin Tid var Borgmester, men nu var død, havde haft under Værgemaal. Landsdommeren ved Bornholms Landsting havde ikendt Magi-straten at erstatte de to Ravner al den Del, de i saa Maade krævede. Rønne Magistrat førte da Sagen ind for Herredagen, idet den udtalte, at Ravnerne, længe før deres Morfader døde, var fuldmyndige og havde modtaget en stor Del af Arven, hvormed de havde drevet deres Købmandsskab og ellers været saa godt som i Fællig med deres Morfader, og med deres Mor havde de haft hans Bo under Hænder og beholdt det helt, saa at Kreditorerne ikke bekom »den ringeste Skilling«. Herredagen dømte herefter med Rette, at Landsdommerens (Hans Pedersen) Dom bør være som udømt.

Inden de yngre Linier af Slægten Hartwig omtales skal nævnes den eneste kendte Datter af Borgmester Michel Hartwig senior, altsaa Søster til Raadmand Claus Hartwig og Borgmester Michel Hartwig junior. Hun hed *Karen Michelsdatter Hartwig* og var gift med *Albret (Albert) Hansen*, Borgmester i Aakirkeby. Han nævnes første Gang i 1609 i den førnævnte Constitution for Lensmand Hans Lindenov »Albrett Hanszen, Sandemand (Sognefoged) aff Ocker (Aaker) Sogn.« (Hübertz, Side 570). I 1630 nævnes han Borgmester i Aakirkeby, nemlig som Medlem af en Ottemandsdomstol, hvorom det hedder i en Sag vedrørende Aaker Præstegaard:

»Efter Sognepræst *Diderich Carstensens* Begæring paa den ene Side og *Willich von Westhofen*, Cannich i Lund og Patron til Aakirke og hans Fuldmægtig *Hans Jensen* Slotsskriver, som svarer for *Arrist Poulsen*, som boer i Cannichegaarden, paa den anden Side, ere i otte Mænd (heriblandt nævnes *Albret Hansen*, Borgmester i Aakirkeby) komne sammen Onsdagen den 3die Marts 1630 for at berigtige det Markeskel, der var sat i den forrige Præsts Tid, og hvorom der fandtes Antegnelse i Tingbogen af 9. Juni 1624, o. s. v.« (Bornholmske Samlinger I, Side 11).

Efter denne Borgmester kom Navnet *Albert* ind i Hartwigslægten. Se det følgende. *Karen (Karine) Michelsdatter Hartwig* ses at være død inden 1628, hvilket fremgaar af et Skøde, som Arvingerne efter Landsdommer Jens Kofoed til Kyndegaard udsteder til en Medarving, hvorom et Resumé meddeler:

»Ifølge Skødebrev dateret 22. Marts 1628 have *Mads Kofoed* til Wellingsgaard i Nyker, *Claus Kofoed* i Knudsker, *Peder Kofoed* i Rønne, *Oluf Kofoed* i Nyker paa egne Vegne, og *Albert Hansen* i Aaker paa sin salig Hustru *Karine Michelsdatters* Vegne, solgt til *Jacob Kofoed* og hans Hustru *Margrethe Olufsdatter*, al den Lod, Del og Anpart i Kyndegaard i Nyker, som er dem arveligen tilfalden efter velbyrdige salig Jens Kofoed forrige Landsdommer.« (Kofoed-Stamtavle A, Tillæg V, Side 180).

Naar *Karen Michelsdatter Hartwig* her nævnes blandt den barnløse Landsdommer Jens Kofoeds Arvinger, er dette et Fingerpeg om, at hun før Ægteskabet med *Albert Hansen* havde været gift med en Kofoed, en afdød Nevø af Landsdommeren, og troligvis enten med *Anders* eller *Esber Hansen Kofoed* af Blykobbe-gaard. De nævnes i Aaret 1605 i en Retsakt, men findes ikke i den trykte Stamtavle Kofoed A, hvor adskillige Personer af de ældre Led savnes.

— — —
I Slægten Hartwigs fortsatte Gang gennem 1600-Tallet møder os tre Mænd: *Poul*, *Augustin* og *Claus Hartwig*. De to førstnævnte fandtes paa en i Rønne Kirke i Aarene 1640—45 opsat malet »Himling«, hvor Giverne nævnes: »Hr. *Haagen Zonnesen*, *Jonas Bendsen*, *Herman B. Mortensen*, *Hans Madsen*, *Jens Larsen*, *Claus*

Rosmann, Anders Rosmann, Henning Bohne, Paul Hartvig, Augustin Hartvig. Soli Deo gloria.» (Thuras Kirkebeskrivelse, 1756).

Det er eneste Gang, at Augustin Hartvig nævnes, men et interessant Tilfælde, da det peger tilbage paa Stamfaderen hin Augustin Hartvig i 1555. Den yngre Augustin maa have været Søn enten af Raadmand Claus Hartvig, i et af dennes to Ægteskaber, eller af Borgmester Michel Hartvig junior, men herom foreligger intet oplyst. Derimod vides det, at *Poul Hartvig* var Søn af Raadmanden. Se det følgende.

Claus Hartvig, enten Bror eller Fætter til Poul Hartvig, blev en kendt Mand paa Bornholm og har særlig Interesse i Spørgsmaalet om, hvorvidt Slægten besad adelig Frihed. Det er ikke hidtil berørt i denne Omtale, men det nævnte Vaabenskjold turde pege herpaa, ligesom den Omstændighed, at man nødigt tog Borgmestre af »ufri« Stand, hvortil kommer det Faktum, at Borgmesterembedet med sit skattefri Privilegium og andre betydelige Rettigheder i sig selv var et Frimandspatent. Men for at blive officielt anerkendt som Frimand skulde en saadan besidde og bebo Frimandsgods, en Hoved- eller Sædegaard, der var privilegeret og erklæret som frit Gods. Netop dette var Tilfældet med Claus Hartvig. I 1652 finder vi ham indgiftet i en af Adels- og Frimandsslægterne Kofoed og Gagge. Det hedder nemlig, at Frimands- og Landsdommersønnen *Hans Madsen Kofoed* den 10. Marts dette Aar fik Skøde fra sine Svogre *Bent Hansen, Claus Hartvig* og *Jep Svendsen* paa den Andel, disse havde i Fædrengaarden, Sædegaarden, Vellensgaard i Nyker. Hans Madsen Kofoed var gift med en Datter af Frimand *Claus Gagge* til Store Klintebygaard i Ibsker Sogn, men havde kun Vellensgaard i kort Tid, da han og Hustru begge døde af Pest i 1654. Claus Hartvig ses derefter at have overtaget Gaarden. Han nævnes 1658 mellem de ni adelige Frimænd, der ifølge den svenske Guvernør Oberst Printzenskiölds Liste skulde stille en Rytter til svensk Krigstjeneste i Udlandet, hvilket ogsaa blev efterkommet. I denne Liste skrives Slægtsnavnet »Hartnik«, men det er troligvis en Skrivefejl af den svenske Sekretær.

I 1671 skriver Rafn i »Cronica Boringiaca« om Vellensgaard:

»Her residerede en Landsdomer ved Navn Mads Koffoed, den forrige Jens Kofoeds Broderson, som paa et ypperligt Herresæde, men Gaarden nu og dets (!) Leylighed tilhører Sognepræsten ibid. Hr. *Hans Jensen Soede*, hvis Hustru den er efter hendes Fader *Hans Kofoed* arveligen tilfalden, og den besiddes nu af G: [gunstige] *Claus Hartvig* efter Bevilgning, Præsten og hanem er udi mellem passeret.«

Den nævnte Datter, *Kirstine Kofoed*, var født 1649 og blev gift 29 Marts 1664, kun 15 Aar gammel, med nævnte Præst. Claus Hartvigs Forhold til Vellensgaard paa den Tid var saaledes

nærmest som en Forpagters. Men han besad endnu en Hovedgaard, Baggegaard i Klemensker Sogn med to underliggende Vornedegaarde. Herom meddeler Rafn:

»Baggesgaarden af den Mand, som Gaarden haver eyet, kaldtes Bagge, ligger 3 Fierding Vejs fra Kirchen udi Sydvest mod Stranden. Er og skøn Leylighed hertil med god og ren Rug-Jord, som er sandig og giver herlig Brød, item andes Sædes-Jord, Enges-Bund, Mølle, Skov og deslige vedkommende Tillæg, hvilken Gaard besiddes nu af Hr. Claus Hartvig, som paa sin Qvindes Vegne haver Part derudi.«

Med denne Bemærkning af Rafn kommer vi ind paa Spørgsmaalet om Claus Hartvigs Giftermaal. Herom vides, for denne første Hustrues Vedkommende, intet bestemt, men da Baggegaard i den nævnte Liste af 1658 findes ejet af Frimanden *Svend Olsen*, er hun sandsynligvis en Datter af denne. En Bekræftelse paa, at Claus Hartvig var anerkendt Frimand, er Degnen Rafns Udtryk »gunstige« og »Hr.« foran Navnet. Ved Aar 1680 blev Claus Hartvig, efter den første Hustrues Død, gift med *Dorthea Grove*, Datter af kongelig Fyrforvalter *Peder Jensen Grove*. Hun havde tidligere været gift med Ridefoged i Vordingborg Amt, siden Tolder paa Bornholm og Tingskriver i Vestre og Nørre Herreder, *Laurids Mikkelsen Handberg*. I sit andet Ægteskab med Claus Hartvig bragte hun denne som Medgift de to Bøndergaarde Krusegaard og Tornegaard i Bodilsker Sogn. (M. K. Zahrtmann. »Hundemordet i Bodilsker«. Bornholmske Samlinger IX Bind, Side 125). Men Claus Hartvig besad dog videre Baggegaard. Det ses af en Ridemandsforretning i 1685. (Ifølge Baden: Dansk juridisk Ordbog II. 115 var Ridemænd Personer, som udnævntes af Landsdommeren for at paakende i anden Instans Sandemands Forretning i Markeskjelsager eller at gjøre Exekution hos privilegerede Personer paa Landet). Det hedder, at nævnte Ridemandsforretning, der fandt Sted paa Frimandsgaarden Almegaard ved Rønne, var »udstædt d. 22. Apr. 1685, af 4, fra Bornholms Landsting og Landsdommer Mathias Rasch udmeldte Mænd, navnl. *Hans Kofoed* til Eskesgaard i Peersker, *Claus Hartvig* paa Baggegaard i Clemens, *Rasmus Nielsen* paa Kannikegaard i Boelsker og *Peder Thorsen* paa Gadebygaard i Øster Marie.« (Amtmand J. C. Urnes Optegnelser. Bornh. Saml. III Bind, Side 159).

Dette er sidste Gang, Claus Hartvig nævnes. Hans Virke kan saaledes følges gennem 33 Aar. Hans Dødsaar er ikke kendt. Kun vides, at en Datter *Ide Hartwig* blev Frue paa Baggegaard i Ægteskab med *Jørgen Hermansen Bohn*, Søn af Raadmand i Rønne *Herman Clausen Bohn* og Hustru *Kirstine Madsdatter*. Jørgen Bohn nævnes i 1684 at eje Bakkegaard, 18. Vornedegaard, i Østerlars Sogn, som han havde »arvet efter sin Fader Herman Clausen Bohn og Forfædre saavidt længst erfares kunde«. Desuden var han

»Proprietær« (ejede Skatterettigheden) til 7. Vornedegaard, Tyskegaard i Rutsker Sogn. Han afgik ved Døden i 1726. Baggegaard ejedes derefter af *Herman Jørgensen Bohn*, født 1700, Søn af Jørgen Hermansen Bohn og Ida Hartwig. Han blev gift 14. Oktober 1730 med *Anne Elisabeth Engel*, født 1714, begravet 3. Juni 1789 i Rønne, Datter af *Mads Clemmed Engel*, Borgerkaptajn i Hasle, og *Karen Hansdatter Ancher*. Herman Jørgensen Bohn til Baggegaard afgik ved Døden og begravedes 21. Februar 1780 i Rønne. Broderen *Claus Jørgensen Bohn*, Skipper i Rønne, var Byens Kæmner i 1763—65; flyttede derefter til Klemensker Sogn, men vendte tilbage til Rønne, hvor han nævnes boende i 1781. En Søster *Karen Jørgensdatter Bohn*, død 1725, var gift med *Poul Jensen Ancher*, født 1698, Borgerløjtnant i Hasle. Det var altsaa Ida Hartwigs tre Børn, og Frimand Claus Hartwigs Efterkommere.

Sluttelig skal omtales den foran nævnte *Poul Hartwig*, Søn af Raadmand Claus Hartwig og Boel Pedersdatter Kofoed. Han var Byfoged i Svaneke, hvor han var gift med *Elisabeth*, sandsynlig en Datter af den i 1645 nævnte Svaneke Byfoged *Eskild (Eske) Dich* (Bornholmske Samlinger IV S. 123), da Ægteparrets ældste Søn fik Navnet Eskild, ligesom Poul Hartwig havde faaet sit Navn fra sin Mors Slægt, nemlig efter Morbroren *Poul Kofoed*, Borger i Stralsund, og efter selve Stamfaren, hendes Farfar Sandemand *Poul Kofoed* til Kofoedgaard, samt endelig ogsaa efter hendes Farbror Borgmester *Poul Kofoed* i Svaneke. Byfoged Poul Hartwig afgik ved Døden i 1679, Skifte 31. Marts, og Hustruen døde 1701, begravet 25. November, 71 Aar gammel. Hun nævnes i 1689 at eje Brændesgaard, 10 Vornedegaard i Ibsker Sogn. De havde Sønnerne *Eskild*, *Claus*, *Albert* og *Morten*, samt Datteren *Karen*.

Eskild Hartwig var Kaptajn i Bornholms Milits og havde som Officersgaard, Kronens Gaard »Frennegaard«, 13. Vornedegaard i Ibsker Sogn, hvor han nævnes i Jordebog af 1689 (Landsarkivet) at yde i aarlig Landgilde 1 Tønde Smør (17 Lispund og 5 Skaalpund) samt 2 Tønder Torsk. Gaarden ligger nemlig tæt ved Havet, med tilhørende Naturhavn »Frennehavn«. *Eskild Hartwig* var gift først med *Margrethe Elisabeth Donstein*. I dette Ægteskab var ingen Børn. Siden blev han gift med *Margrethe Elisabeth Krigsch*. Deres Børn var: *Poul Vilhelm Hartwig*, født ca. 1708, *Albert Hartwig*, født ca. 1710, og *Ane Cathrine Hartwig*, født ca. 1713. *Eskild Hartwig* afgik ved Døden i 1713, Skifte af 8. Februar.

Eskild Hartwigs Bror, *Claus Hartwig*, nævnes Beboer af Præstegaarden i Knudsker Sogn ved Rønne, hvor han afgik ved Dø-

den 1693, Skifte 29. December. Han var gift med *Anne Marie Nicolausdatter*. Hun synes efter Navnet at dømme at være Datter af *Nicolaus Wichmann*, Raadmand i Rønne, død 1. November 1646, gift med *Catharina Schüdepelten*. Claus Hartwig og Hustru havde en Datter *Magdalene Hartwig*, født ca. 1680.

Albert Hartwig, Eskild Hartwigs anden Bror, er den Mand i Slægten, hvorom man ved mest. Han var født i 1661 og blev i 1686 gift med Arvingen til den forannævnte Frimandsgaard, Vellensgaard i Nyker, *Kirstine Kofoed*, der sad Enke efter Ægteskab med Sognets Præst *Hans Jensen Sode*, begravet 13. September 1685, Skifte 12. Oktober samme Aar (Julius Bidstrups Stamtavle over Familierne Müller, Madvig og Sode, Side 15).

Ved dette Ægteskab blev Albert Hartwig Ejer af adskilligt Jordegods foruden Vellensgaard, nemlig i Aaker Sogn 1., 5. og 11. Vornedegaard, Lille Myregaard, Munkegaard og Grødbygaard, hvilke Kirstine Kofoed havde arvet efter sin Morfar Frimanden *Claus Gagne*. Desuden 11. Vornedegaard i Pedersker, Vestergaard, og 6. Vornedegaard i Ibsker, Store Klintebygaard, sidstnævnte Claus Gages Sædegaard. Om denne Gaard udstedte Albert Hartwig et Fornylesbrev til den hidtidige Fæster. Det skal gengives her i sin Ordlyd, da det blandt andet indeholder et og andet om den forannævnte Frimand Claus Hartwig paa Vellensgaard og Baggegaard:

»Eftersom Erlig och Velacht mand *Henning Alberts*. udi Ibsker Sogn alt ungefer for en 30 aar siden hafuer fest och ståd (stædet) en Gaard beligendis udi Klinby udi Ibsker Sogn kaldis Klinby Gården: som hand nu beboer, som Min Kieriste arfueligen er til falden efter hendis Sl:forældre, huilcken gaard hand hafuer ståd och fest, af min Kieristis formyndere, Erlig achtbare og Velforneme Sl:afgangne Chlaus Hartuig som boede og døde paa Vellingsgaard udi Nycher Sogn, och som bemelte Hening Alberts stedsmals bref icke kand kiendis Dychtigt, formedelst ieg Underskrefne: hand hermed fuldkomeligen fuldmacht: same gaard med ald sin tilligende ager och eng fiske Vand och fedrift inden och uden gierdet at maae nyde och bruge sin listid: At Dette saaledis af mig udi alle maader holdis skal: testerer: ieg med Haand och Seil herneden Under = Anno = 1686 = d. 18. September = af Wellingsgaard.

A. L. B. Hartuig.«

(L.S.)

Det ses heraf, at Claus Hartwig er død paa Vellensgaard, og for Brevets Udstedelse i September 1686. Da han nævnes Deltager i Ridemandsforretning 22. April 1685, maa han altsaa være død i denne Mellemtid. Den nævnte *Henning Albertsen* var ingen almindelig Fæstebonde (det var jo ogsaa en stor Gaard, det drejede sig om), han var en rig og anset Mand, og uden Tvivl af Slæg-

¹ (Manuskriptet i Forfatterens Samling).

ten Hartwig, nemlig Søn af forannævnte Borgmester i Aakirkeby *Albert Hansen* og Hustru Karen Michelsdatter Hartwig. Det bekræftes ogsaa indirekte ved hans Fornavn Henning (fra Gageslægten).

Henning Albertsens Velstand fremgaar af den Medgift (Hjemgifte) hans eneste Barn fik, Datteren *Else* der blev gift til Hovedgaarden Lensgaard i Østerlars, vistnok med Kapitaen *Westerwald*. Hendes »Jemgifte« var 800 Rigsdaler Sølv, Et Par »Hester«, 6 Stk. »Milkeqvæg«. 2de »Nødvæg« (Ungkvæg), 4re opredte Senge hvoraf 2de til »Tjenestehuset«. 8 Par Sparlagener (Omhang), 8 Par andre Lagener til »Tjenestehuset«. 30 Alen Firskift, 4 Lispund skættet Hamp, 4 Lispund Hørlin, 4re store Duge, 4re mindre. 25 Kroplindtøj, 22 Par Hoser, 8 Par Sko, 2de med Sølvspænder. Sølvtoj: 2de Stove, 2de Hovedvandsæg, 12 store Sølvsker, 12 mindre. En Sølv-Voksstabel, en Sølv-Kaffekande. 2de Signeter. 2 Sølv-Lysesakse, 8 Lyseslager, 30 Tintallerkener, 4 Tinfad. Et Timeglas af Sølv. 2de Ølkrus ogsaa af Sølv, 2 Røgelsekar af Sølv.

Foruden de nævnte Gaarde, som Albert Hartwig fik ved sit Giftermaal, ejede han før den Tid en Gaard i Aaker, nemlig 16. Vornedegaard, Lille Kalbygaard. Ogsaa denne Gaard var »Gagegods«, nemlig *Henning Gage* til Almegaard, hans Datter *Elsebeth Gage* gift med Frimand *Peder Kofoed*, deres Datter gift med *Claus Hartwig*, deres Søn *Poul Hartwig*, Byfoged, Svaneke, dennes Søn *Albert Hartwig*: Han solgte 16. Vornedegaard ved Skøde af 13. Juni 1700 (Bornholms Landstingsprotokol).

Ogsaa den nævnte Store Klintebygaard solgte Albert Hartwig, nemlig Aar 1703, hvorom Skødet hedder:

»Jeg *Albert Hartwig* til Wellingsgaard i Nyekiersogen paa Boringholm, kiendes og hermed for alle witterliggjør, at jeg med min frie Willie og velberaad Hue, saa og med Kirriste *Kirstine Hans-Daatter Kofoed* hendis Willie, Raad og Samtøcke haver solt og afhendt, Saa som Jeg og med dette mit fri udgifne Skiødebrefs Kraft fuldkommen fra mig bem:te min Kirriste og voris Arfuinger skiøder og afhender, til erlig welagtbare Dannemand *Jacob Mortensøn* boende paa Klinbye Gaard dend 6 Wornede i Ibshier sogn hans Hustru *Kirstene Jacob Mortens* og deris Børn og Arfuinger *Jord Eyere Rettigheden* udi forne Klindbye Gaard, hvilchen Gaard med sin tilliggende Eyendom, som førmelte *Jacob Mortensøn* hans Hustru og begge deris Arfuinger skal nyde bruge og beholde for ett fuldkommen kjøbt Kiøb og skiødt Skiøde, saasom hand mig der forr rigtig efter mit Nøye haver betalt med reede penge; Stedtzmaalet (en Kendelse ved Ejer- eller Fæsterskifte) som hand for Gaarden forhen haver givet, som var halftrediesindtziuge Slettedaler, i beregnet, 240 Sldr. Siger Toe Hundrede og fiørgetiuge Slettedaler, dend minste Shilling med dend meeste, Saa ieg tacker hannem for god og reedelig Betaling i alle maader. Thi kiendes ieg mig min Kirreste og Voris Arfuinger ingen ydermeere deel, Lod, Rett eller Rettighed at have til, eller I forn. *Jord Eyere Rettighed*, mens den herefter at tilhare ofte bemte. *Jacob Mortensøn* hans Hustru og deris Arfuinger til Stædtz varende Arf og Eyendom, og de sig saa Nøttig at gjøre dend, som de best wed og kand i alle

maader, friskylden (Proprietærskat. Landgilden til tidligere Jordejer) undtagen som forbeholdes. Huor imod Jacob Mortenson og hans Arfuinger skal være forpligtede at reede og give dend sædvanlige Landgilde, som der af pleyer at gives, baade til Kongen, Hosbonden, Kirchen, Præsten, Deinen og Fougden, huer til sine behørigt tider efter Loven, Ilige maade at suare Contributionen eller andre paabudne Skatter, som nu er, heller herefter paabiudes kand, og der udinden at holde mig Albert Hartwig og mine Arfuinger uden Skade og Skadislos i alle optenkelige maader. Og i det Øfrige hand og hans Arfuinger som een Jord Eyendoms Bonde at Rette sig eftter Kongens Low og Forordninger. At saaledis i alle maader fast og ubrødelig i alle ord og puncter holdis og efterkommis skal, haver ieg dette mit udgifne Skiøde med egen Haand og Signet bekrefted og venligen ombedet mine Kiere Broder Lieutenant *Eschild Hartwig*, og min Kiere Søn (Stedson) *Herman Hansøn Sode* dette med mig til Vitterlighed at underskrive.

Datum Wellings Gaard Udi Nycher sogen Dend 16 Aprill Anno 1703.

A. Hartvig prias.

Herman Hanson

Soede p. p.«

Hartvig.

Albert Hartwig afgik ved Døden en Maaned senere, nemlig 14 Maj 1703. To Døtre var gaaet forud: *Lisebeth Hartwig*, død 1693, 6 Aar gammel, og *Bertha Hartwig*, død 1695, 7 Aar. Et Minde om Albert Hartwig og Hustru findes i Nykirke, et Timeglas anbragt ved Prædikestolen og med Aarstal fra 1690erne samt Givernes, han og Hustrus Slægtsvaaben.

En fjerde Søn af Byfoged Poul Hartwig og Elisabeth Dich var *Morten Hartwig*. Han var ugift og døde udenlands i 1709 eller 10. Der var Skifte efter ham 20. Februar sidstnævnte Aar.

Endelig var der Søsteren til de fire Brødre, *Karen Poulsdatter Hartwig*. Hun blev gift med *Jørgen Olufsen Sonne* (1668—1731), Kaptajn til Lensgaard i Østerlars Sogn, en Hovedgaard der havde tilhørt Admiral Niels Juel men ved Mageskifte i 1679 overgaaet til Kronen, fra 1744 i Privateje. Karen Hartwig afgik ved Døden i 1711, Skifte 13. Juli. I Ægteskabet var 8 Børn. (Se Linien Sonne i Jul. Bidstrups Stamtavle over Familien Kofoed).

— — —

Borgmester- og Frimandsslægten Hartwig fristede sluttelig i Tiden efter ca. Aar 1750 den Skæbne, som flere andre bornholmske Frimandsslægter, at Privilegierne efterhaanden forsvandt, og Sværdlinierne uddøde, medens Spindeemnerne blev indgiftet i Bonde- og Borgerslægter, hvor man siden som Minde finder Navnet Hartwig anvendt som Fornavn eller Mellemlavn.

Hermed slutter altsaa den ansete Slægts Saga efter i et Par Aarhundreder at have hørt til noget af det betydeligste i bornholmsk Slægthistorie.

² (Manuskriptet i Forfatterens Samling).

JENS BAGGESENS AFSTAMNING

Af

CARL LINDBERG NIELSEN

I en Afhandling i »Personalhistorisk Tidsskrift« 6. Række 2. Bind om Jens Baggesens Slægt og Forældre udtaler Dr. Louis Bobé, at det er sandsynligt, at Digteren *Jens Baggesen* nedstammer fra den bekendte Ribe-Slægt Baggesen. Men hidtil er det dog ikke lykkedes at finde Tilknytningspunktet.

Det faste Udgangspunkt for en Undersøgelse af Digterens Afstamning maa være hans Farfader Studiosus *Jens Baggesen*, Degn i Føvling i Malt Herred 1729—62, samt Føvling Kirkebogs Notits, at 7. December 1739 blev Sognedegns Moder *Appelone Knuds-datter* begravet, 68 Aar 2 Maaneder og 5 Dage gammel.

Under Forarbejdet til en Skildring af Varde Bys Historie dukkede der en *Jens Baggesen* op, som i 1727 var Discipel i Varde Latinskole. Han forrettede Tjeneste som Kordegn i St. Nicolai Kirke i Varde og havde ved flere Lejligheder efter Sognepræstens Mening været meget næsvis.¹ Det var nærliggende at undersøge, om denne Discipel skulde være den samme som den senere Degn i Føvling.

Jens Baggesen blev Student fra Varde Latinskole og immatrikuleredes 17. Juli 1728 ved Københavns Universitet under Navnet *Ianus Baggerus Ielling*, og hans Alder opgives til 20 Aar.²

En Maanedes Tid i Forvejen havde han faaet sin fædrene Arv udbetalt. I Varde Overformynderiprotokol 1680—1732 Folio 167 kvitterer *Jens Baggesen Ielling* den 12. Juni 1728 med egenhændig Underskrift for Modtagelsen af Arven efter sin Fader *Bagge Olufsen*, nemlig 22 $\frac{2}{3}$ Rdl. eller 34 Sldr., hvilket Beløb hans Moder *Apelonie Bagges* forbedrede til 40 Sldr.

Som man ser, hed Varde-Studenten Jens Baggesens Moder Appelone, og der kan da næppe være Tvivl om, at han er identisk med den Jens Baggesen, der Aaret efter, 1729, blev Degn i Føvling.

Da Jens Baggesen i 1728 er 20 Aar gammel, maa han være

¹ Ribe Bispearkiv. Pk. Varde Kirker 1639. 1719—79. — Vester Horne Herreds gejstlige Justitsprotokol Folio 15—21.

² Birket Smith: »Kjøbenhavns Universitets Matrikel« II 1894 Side 500.

født ca. 1708. Ifølge Varde St. Nicolai Kirkebog blev *Bagge Olufsen* Skrædders unge Søn døbt 5. August 1708 ved Navn Jens. Blandt Fadderne bemærker man *Niels Knudsen* af Hyllerslev i Janderup Sogn³ og *Casten Olufsen Skomager*.

Den 13. Marts 1712 blev salig Bagge Skrædders unge Søn døbt ved Navn Bagge. Blandt Fadderne er der en Skomagersvend hos Casten Skomager.⁴ Denne Bagge Baggesen døde allerede Natten mellem 21. og 22. Januar 1714.⁴

Da Bagge Olufsen kaldes »salig« i 1712, da hans Søn Bagge bliver døbt, maa han være død i 1711 eller 1712; men hans Død findes ikke i Vardes Kirkebøger.

Den *Niels Knudsen* fra Hyllerslev, der stod Fadder til Jens Baggesen, vilde man være tilbøjelig til at anse for en Broder til Appelone Knudsdatter. Da man derfor kunde formode, at Appelone var fra Janderup Sogn og viet der, er Janderup-Billum Kirkebog blevet undersøgt; men hendes Fødsel og hendes Vielse til Bagge Olufsen er ikke blevet fundet; for øvrigt er de heller ikke blevet viet i St. Nicolai Kirke i Varde, hvis Vielse begynder 1702, eller St. Jacobi Kirke i Varde, hvor Vielse først begynder 1705, ej heller i Ribe Domkirke og St. Cathrine Kirke i Aarene 1688—1708.

Den ovenfor nævnte Skomager *Casten Olufsen* var Farbroder til Jens Baggesen den Ældre, hvilket fremgaar af en løs Seddel, indlagt i Varde ældste Overformynderiprotokol, paa hvilken Jens Baggesen den 1. Marts 1726 har kvitteret for at have »annammet af min kiere Fader Broder Carsten Ollufsen dend mig tilkomne Arfve Part efter min sl. Faster *Kiersten Olufsdatter*, som efter Skifte-Brevets Indhold er 3 Rdr. 1 Mk. 6½ Sk.« *Kirsten Olufsdatter*, salig *Hans Skomagers* Enke, blev begravet 2. Oktober 1725.⁵ *Hans Pedersen Skomager* blev begravet 2. Maj 1716.⁵ Casten Olufsens Hustru *Birgitte Nielsdatter* blev begravet 19. November 1729,⁵ og selv er han vistnok død imellem 1731 og 1744, hvor Varde St. Nicolai Kirkebog mangler Tilførsler for Døde. Foruden Casten havde Bagge Olufsen en Broder *Jens*, der var Skomager i Varde, og som sammen med sin Hustru *Ellen Pedersdatter* blev begravet i een Grav den 20. Januar 1708.⁵ Det er utvivlsomt efter denne sin Farbroder, Degnen Jens Baggesen er opkaldt. Ved Skiftet efter Jens Olufsen og Hustru kaldes Casten Olufsen udtrykkeligt »dend sl. Mands eldste Broder«, og ved Skiftet forekommer ogsaa »Svogerens Hans Pedersen Skomager, som haver dend sl. Mands Syster«. Arven efter Jens Olufsen og Hustru udgjorde efter Fradrag af Gæld i alt 121 Rdl. 2 Mk. 8 Sk.⁶

³ Den 17. Marts 1709 staar Bagge Olufsen Fadder til en Søn af Niels Knudsen i Hyllerslev (Janderup Kirkebog).

⁴ Varde St. Nicolai Kirkebog.

⁵ Varde St. Nicolai Kirkebog.

⁶ Varde Skifteprotokol 1698—1724 Folio 81—90.

Jens Olufsen var Borger i Varde 1696;⁷ men hvornaar han har faaet sit Borgerskab, ses ikke. Casten Olufsen tog Borgerskab i Varde 25. Januar 1702; han siges da at være født i Varde.⁸ Og endelig tog Bagge Olufsen Borgerskab i Varde 9. Februar 1708; men han var født i Ribe.⁹

Som man ser, har Familien Tilknytning baade til Ribe og Varde. Af Kirkebøgerne for disse to Byer er det alene Ribe Domkirkes, der rækker tilstrækkeligt langt tilbage i Tiden til eventuelt at kunne give Oplysning om Bagge Olufsens og hans Søskenes Fødsel og Forældre. Men i Ribe Domsogn er Bagge Olufsen i alt Fald ikke døbt i Tidsrummet 1660—88.

Imidlertid kan det vist lade sig gøre at finde Bagge Olufsens Forældre paa en anden Maade. Naar man betænker, at Bagge Olufsen havde en Broder *Casten*, er det sandsynligt, at den *Ellen Castensdatter*, salig *Oluf Skomagers* Enke, der blev begravet i Varde 16. Februar 1718, er de 4 Søskenes Moder, og at *Oluf Jensen Skomager*, som døde 30. Januar 1710, er hendes Mand.¹⁰ Oluf Jensen Skomager tog Borgerskab i Varde 1. Februar 1688.¹¹ Da hans Søn Bagge er født i Ribe, maa Oluf Jensen tidligere have boet der, og det stemmer da godt hermed, at den 25. September 1685 opsigde Oluf Jensen Skomager sit Borgerskab i Ribe.¹² Borgerskabet havde han vundet blot 2 Maaneder tidligere, nemlig den 24. Juli 1685, og det oplyses ved den Lejlighed, at han er født i Ringkjøbing.¹³ At det virkelig er den samme Person, der er Tale om, fremgaar af, at 14. December 1694 fik Oluf Jensen, født i Ringkjøbing, atter Borgerskab i Ribe, »formedelst hand paa nogle Aars Thid hafuer werit her fra Byen.«¹⁴

Hørte saa Familien til Slægten Baggesen i Ribe?

Kun Navnet Bagge og en vis Tilknytning til Ribe kunde tale derfor. Men det er ikke afgørende. Den Mulighed kan ikke afvises, at Bagge Olufsen blot er opkaldt efter en Baggesen i Ribe uden at høre til Slægten. Og af afgørende Betydning er den Kendsgerning, at Bagge Olufsen, hans Søsken og sandsynligvis ogsaa hans Fader hørte til Haandværkerstanden og levede i meget jævne Kaar, hvad de omtalte Arveparter noksom bevidner, medens Baggesen-Slægten i Ribe be-

⁷ Varde Bysbog Folio 240.

⁸ Varde Bysbog Folio 242.

⁹ Varde Bysbog Folio 248.

¹⁰ Varde St. Nicolai Kirkebog.

¹¹ Varde Bysbog Folio 231.

¹² Ribe Borgerskabsprotokol 1585—1809 Side 366.

¹³ Ribe Borgerskabsprotokol 1585—1809 Side 365.

¹⁴ Ribe Borgerskabsprotokol 1585—1809 Side 381.

stod af Borgmestre, Raadmænd og velhavende Købmænd.¹⁵ Der er derfor ingen Grund til at tro, at Digteren Jens Baggesen har hørt til »de ældgamle Bagge Sønners Stamme.«

¹⁵ Se Kinchs Stamtavle i »Jyske Samlinger« 1. Række 8. Bind.

ET JYDSK HERREGAARDSBILLEDE FRA 1774 OG 1775

Ved

GERHARD HONNENS DE LICHTENBERG

I to almindelige Almanakhæfter har Etatsraadinde *Karen Rosenkrantz de Lichtenberg* født *Irminger*¹ ført sine Dagbogsoptegnelser for de paagældende Aar. Bøgerne findes i Biblioteket paa Bidstrup, Granslev Sogn, Hovlbjerg Herred, det ophævede Stamhus Bidstrup.

Karen Lichtenberg er født den 5' Oktober 1739 paa Vindum-overgaard, Vindum Sogn, Middelsom Herred, der ejedes af hendes Moder, Fru *Mette Dorothea Friedenreich*.² Hendes Fader var Generalløjtnant, Hvid Ridder, *Carl Gothulf Irminger*.³ Den 15' Oktober 1765 blev hun gift med Etatsraad *Hans Henrik de Lichtenberg*,⁴ første Besidder af Stamhuset Bidstrup samt Ejer af Søbygaard, Søby Sogn, Gjern Herred.

Det er kun faa og korte Bemærkninger, Karen Lichtenberg daglig indfører i sin Almanak, men sammenholdt giver de et Billede af et sympatisk Ægtepars harmoniske Samliv, dels paa Bidstrup, som de betragtede som deres Hjem, og dels paa Søbygaard, som stod parat til at modtage dem naarsomhelst.

Hun deler Lichtenbergs store Interesse for Landbruget, som han leder paa begge sine Gaarde, noterer naar Saaning og Høst paabegyndes og tilendebringes, naar Aarets første Lam bliver født, naar Kreaturerne kommer paa Græs om Foraaret o. l., ligesom hun interesserer sig for sine Haver, som hun selv tilsaar med Blomsterfrø.

Nu om Stunder vilde man betegne Ægtefællerne som Sportsnaturer. Hendes Passion er Lystfiskeri, hvilket hun navnlig øver i den fiskerige Sø ved Søbygaard. Næppe er hun kommet derover, før hun tager ud paa Søen »at angle«. En Gang driver hendes Iver hende til en Vinterdag at slaa Hul paa Isen paa Søbygaard Sø for at prøve at pilke. Hendes stadige Sportsfælle er den gamle Oberstløjtnant *Behmann*,⁵ der bor i Nærheden. Dagbogen beretter om Resultaterne af Fiskeriet, f. Eks.: »vi fangede mange Fisk og

Aal»; men hun skriver ogsaa ærligt, »naar Fiskene inte vilde bide«.

Hendes Mand er Jæger med Liv og Sjæl; hans berømteste Jægerbedrift er Nedlæggelsen af Bidstrup-Ulven;⁶ men Karen Lichtenberg gaar ogsaa selv paa Jagt, hun skelner i Dagbøgerne tydeligt imellem »vi og de«, eftersom hun selv har Bøsse med, eller hun kun ledsager sin Mand og hans Jagtfæller. Det er navnlig Fuglevildt, som Vildænder og Ugler, hun nedlægger; men en Gang imellem, antagelig naar hun trænger til at øve sig, »skyder hun Spurre«.

Han er ivrig Rytter, og hun interesserer sig levende for hans Heste; naar hun ikke selv rider, er det velsagtens, fordi hun beggede to Somre, Dagbøgerne spænder over, var gravid.

1774, da Dagbøgerne begynder, har Ægteparret mistet 4 Spædbørn, det er derfor en stor Glæde, at den Søn, som Forfatterinden føder d. 5^e November samme Aar, er et levedygtigt Barn.⁷ Knap et Aar efter, d. 22^e Oktober 1775, bliver hun atter Moder til en Søn; men han bliver kun 14 Dage gammel, idet han dør d. 6^e November.

Karen Lichtenberg havde stor Kærlighed til sin Slægt, nærmest staar hun naturligvis sin Moder og sine to Brødre;^{8,9} men ogsaa med sin Mands Moder, Fru *Bodil Hofgaard*,¹⁰ Etatsraad *Gerhard de Lichtenbergs* Enke, kommer hun godt ud af det, bl. a. besøger Lichtenbergs hende begge Aar paa hendes Fødselsdag d. 27^e Juli i den Lichtenbergske Gaard i Horsens, hvor hun bor. Selve Fødselsdagen bliver dog fejret hos Lichtenbergs næstældste Søster¹¹ og hendes Mand. Stærkest synes Forfatterinden at være knyttet til hans to yngste, med hende jævnaldrende, Søstre.^{12,13}

Efter et saadant Besøg i Horsens drog Lichtenbergs paa Gæsteri til Søstrenes Gaarde, til Matrup, der ejedes af Thygesons Broder,¹⁴ til Kjærsholm, hvor Forfatterindens Fætter¹⁵ boede, og videre gik Vognrejsen til Aunsbjerg til Etatsraad *Steen de Steensen*. Lichtenbergs kom derved igennem de Egne, hvor Digter-Præsten, *Steen Steensen Blicher*, en Menneskealder senere færdedes, og her traf hun paa forskellige af de Personer, Blicher har brugt som Modeller til sine Noveller. En af disse var *Andreas Tulipan*.¹⁶ Denne kom paa Bidstrup og blev der oftere flere Dage ad Gangen, ligesom hun ogsaa nævner, at hun har besøgt ham i Andst Kro.

Der er to Læger, der tilser Herskab, Tyende og Godsets Beboere paa Bidstrup, den ene er *I. C. Bredefeldt*,¹⁷ Modellen til Blichers »Landsbydoctoren«, der som Læge paa Frijsenborg satte sig saa smukt et Minde. Den anden er *C. F. Lederer*,¹⁸ ham betragter Lichtenbergs som en god Ven samtidig med, at de har megen Tillid til ham som Læge.

Det er ejendommeligt, hvor Forfatterindens Sprog er paavirket af jydsk, hun har dog sikkert som ung Pige tilbragt flere Aar i

København, i den Tid hendes Fader stod som Kommandør for Hestgarden; da færdedes de i de højeste Kredse i Landet at dømme efter dem, der i den Tid stod Fadder til hendes Søsken, der da blev født (se Listen over Børnenes Faddere, som Generalen indførte i sin Bibel, der findes i Biblioteket paa Bidstrup). Eksempelvis skal nævnes: hun skriver, at hendes Mand er til Marken (med langt a), ikke til Marked, hun bruger de jyske Flertalsendelser: Hesterne, Føllerne og Raabukkerne; en anden jydsk Vending er: vi

Etatsraad Hans Henrik de Lichtenberg og Hustru Karen Rosenkrantz de Lichtenberg, født Irminger, til Stamhuset Bidstrup og til Søbygaard.

var »til« Lichtenhjelm, eller en Gang hvor hendes Vogn paa de skrækkelige Veje var gaaet i Stykker, skriver hun: »vi fik Vognen bundet sammen ved Peer Beckes.«

Dagbøgerne melder intet om, at der føres selskabeligt Hus i hendes Tid paa Bidstrup. Fødsels- og Bryllupsdage forløber ganske som almindelige Hverdage. Men man maa ikke deraf slutte, at Ægteparret levede et stille Liv, der var en Kommen og Gaaen med Besøg ofte flere Dage ad Gangen af en meget broget Skare. Der skal en Afspærring paa flere Dages Snefog ell. l. til, for at hun kunde skrive, »vi var alene, det var ondt Vejr«.

Lichtenbergs nærmeste Venner var Provst *Esmarch* og Hustru¹⁹ og en *Madam Andersen* og Datter i Granslev. Desværre lader *Madam* og *Jomfru Andersen* sig ikke identificere; en *Præsteenke* derfra Sognet er *Moderen* ikke. Desuden kom alle de Slægtninge og Venner, som Lichtenbergs besøgte paa deres Vognrejser, naturligvis

som deres Gæster paa Bidstrup eller Søbygaard; men tillige kom der en Mængde Købmænd, Hesteprangere og Kreaturhandlere; saa vidt det kan skønnes betragtede Ægteparret disse som deres Gæster, naar de paa Handelens Vegne kom paa Bidstrup. Der er noget tiltalende ved den fuldstændig usnobbende Maade, paa hvilken Forfatterinden og hendes Mand omgikkes disse meget forskelligartede Mennesker, høje og lave.

Blandt Naboerne af det høje Aristokrati kom de sammen med Greve og Grevinde *Wedel-Frijs*²⁰ paa Frijsenborg. Et Sted skriver Karen Lichtenberg, »var min Mand paa Frijsenborg at gratulere Græven til det blaa Baand«. Med Hr. *von Hardenberg* og hans nygifte Frue²¹ stod Lichtenbergs paa en saadan Fod, at de tog sammen ind til Marked i Aarhus for at more sig. Den eneste Gang, man ser, at Lichtenberg gør sig særlige Anstrengelser for disse højtstillede Naboers Skyld, var en Gang, da de var paa Besøg hos Fru Bodil Hofgaard i Horsens, og der modtog de »en *Expressen*«, som meldte, at von Hardenbergs vilde besøge dem paa Bidstrup. Saa stiger de ind i deres Vogn og kører hele Natten igennem (naturligvis »beder« de i en Kro midtvejs). Klokken 6 om Morgenen naar de deres Hjem, lægger sig hen for at sove nogle Timer og er friske til at modtage v. H.s om Eftermiddagen.

At Forfatterinden var ivrig Kirkegænger baade hjemme og paa Rejse, behøver intet at sige om hendes religiøse Følelser, da hun jo voksede op i Christian VI pietistiske Tid; hun gør næsten en Undskyldning, naar hun ikke kan komme i Kirke. Mere faar man i den Henseende at vide, naar man ser, hvilke af Bibliotekets Bøger, der bærer hendes smukke og karakteristiske Signatur: K. R. Lichtenberg. Blandt disse forefindes kristelige Værker af Hermann Treschow, Lauritz Bötcher, Abraham Kall, Ove Guldberg, C. C. Sturm og Chr. Bastholm. Forskellige moralske Bøger af Friherre v. Knigge samt L. Holbergs moralske Fabler; desuden er der af historisk Litteratur: A. R. Ryge: Peder Oxe, J. A. Frantzen: Danske og norske Søhelte, P. v. d. Weistriz: Lebensbeschreibung Tycho von Brahes, C. P. Rothe: Peder, Græve af Griffenfeld o. fl. En Del Skønlitteratur af Lessing, Gellert, Lafontaine, H. W. Riber o. fl.; disse Værker fuldender det aandelige Portrait af hende. Desuden har hun anskaffet mange praktiske Bøger vedrørende Landvæsen, Havebrug, Husholdning o. s. v.

Hendes intimeste Veninde hed Frøken *Mohrsen*,²² hun opholdt sig i Maaneder ad Gangen paa Bidstrup, og naar hun var borte herfra, korresponderede de to Damer ivrigt med hinanden. Den intime Aand, hvori Dagbøgerne er skrevet, bringer den Vanskelighed med sig, at Forfatterinden f. Eks. kun skriver: Frøken Mohrsen, aldrig nævner hun Forbøgstaver endsige Fornavne. Granslev Kirkebog kan, da den brændte 1805, heller ikke bringe noget

til hendes Identificering, skønt hun stod Fadder til begge Drengébørnene paa Bidstrup.

Det smukkeste Selvportræt tegner hun sig i Omtalen af sine Tjenestefolk og Godsets Beboere. Det er ikke nedladende Patriarkalskhed; det er en varmtfølende Interesse, hun nærer for sine undergivne. Hun besøger dem, naar de er syge, og sørger for, at en af de to Læger bliver hentet. Hver Gang, der blandt hendes undergivne er Ja-Ord, Bryllup eller Barsel, omtaler hun det, oftest med den Tilføjelse, at alle Folkene var med til Festen, ligesom ogsaa naar en af Jomfruerne eller Pigerne holder en Medtjeners Barn over Daaben. Da Mølleren og hans Kone i »Røe Mølle« (under Godset), længe ligger syge, besøger hun og hendes Mand dem ofte, og da den længstlevende af dem, Møllerkonen, er død og bliver begravet i Granslev Kirke, kører hun dertil »for at overvære Ligprækenen«. Vistnok et ret sjældent Eksempel paa, at en Dame i hendes Stilling i den Tid gik med til en Begravelse. Hun har en »Egenpige« (formodentlig Kammerjomfru), der hedder *Marie Steenstrup*, som hun aabenbart holder særlig meget af. Den 7' Juli 1774 fejrer Lichtenbergs hendes Ja-Ord med *Henrik Holst*,²³ Præsten i Vinkel. Forfatterinden følger med megen Interesse Marie Steenstrups Udstyrs-Anskaffelse, og d. 22' August 1774 skriver hun: »kom en Vogn fra Vindumovergaard (altsaa sendt af Moderen) med laant Sølvtoj og Kniplinger til Brudekammeret«; og Dagen efter kom en Del Gæster, Steenstrupper og Bøgilder, formodentlig Slægtninge af Brudeparret, men ogsaa forskellige Slægtninge og Omgangsvener af Lichtenbergs, hvorpaa Provst Esmarch foretog Marie Steenstrups og Pastor Henrik Holsts Vielse. Brylluppet bliver ogsaa fejret af Lichtenbergs. Næste Dag, da der var Onsdags-Præken i Granslev Kirke, »fulgte vi alle de unge Folk til Kirken«. Endnu den Dag festedes der paa Bidstrup, hvorefter alle Gæsterne 3' Dagen derpaa, efter at de havde spist Middag her, fulgte det nygifte Par til deres Præstehjem i Vinkel. Mere festligt og ligetil kunde Karen og Hans Henrik Lichtenberg ikke have fejret en nær Slægtnings Bryllup. At Madam Holst viser sin Taknemmelighed overfor sin tidligere Madmoder ved, at hun kommer for at pleje hende, begge Gange denne er i Barselseng, er jo kun naturligt.

Naar man ser de kendte Malerier af pudrede og sminkede Rokokodamer i Snørliv og Krinoline, har man svært ved at forestaa, at en Dame i den Tid kunde leve et saa friskt Liv som Karen Lichtenberg. Hendes dybe, kristelige Følelse forhindrede hende ikke i at have Trang til at more sig. Var hun ikke paa Rejser, havde hun Huset fuldt af Gæster, og dog fik hun Tid til at sørge for sit Hjem og sine undergivne. Hendes Adspredelser var ikke stilsfærdige; hun fiskede og gik paa Jagt, og paa Søbygaard i Haven

og i Hestehaven paa Bidstrup spillede hun Kegler med sine Gæster, ganske vist ved man intet om, hvilken Form for Keglespil, hun dyrkede. I Vinteraftnerne morede hun sine Gæster og sig selv med Lotteri — og Kortspil: L'hombre, Quadrille og Mariage.

Hvor intimt Dagbøgerne end er ført, saa udtaler hun sig aldrig misbilligende om nogen, selv ikke, da et hensynsløst Ægtepar efter et tre Døgn Sommerbesøg bestemmer sig til at rejse om Natten Klokken 2, noterer hun nogen Beklagelse over de Gener, som dette foraarsager Vært, Værtinde samt deres Tjenestefolk, hun skriver blot: de rejste om Natten Klokken 2, da det saa var svaalest.

Det er Skade, at der ikke er bevaret flere af Karen Lichtenbergs Dagbøger, navnlig vilde den fra 1777 have haft stor Interesse, idet hun det Aar mistede sin kun 40-aarige Ægtefælle, et Dødsfald som — skønt hun blev boende paa Bidstrup — dog medførte saa mange Forandringer for hende.

NOTER OG HENVISNINGER

1. *Karen Rosenkrantz de Lichtenberg* født *Irminger*, 1739—1807. Hendes Navn har hun if. hendes Faders Bibelnotits efter en Slægtning, Fru *Karen Rosenkrantz* til Tirsbæk og Kjærgaardsholm, 1694—1736, gift med *Christen Linde* til Landting, 1674—1746 (F. Hvass: Personer af Navnet Hvass). —
2. Fru *Mette Dorothea Friedenreich* til Vindumovergaard, 1703—1780 og —
3. *Carl Gothilf Irminger*, Generallojtnant, Hvid Ridder, født 1684 i Dresden; i forskellige danske, biografiske Værker ansættes hans Fødselsaar til 1686, dette er if. den Irmingerske Familiegenealog, A. Irminger, Staubstrasse, Zürich, fremkommen ved Forveksling med hans yngre Broder, *Christian Gotlob*, da de begge underskrev sig C. G. Irminger. Generalen døde 1764 (se iøvrigt DAA XXXVIII, S. 473). —
4. *Hans Henrik de Lichtenberg*, 1737—1777. —
5. *Heinrich Behmann*, der 1774 faar Afsked som Major og udnævnes til Oberstlojtnant (se Hærens Arkiv). —
6. Se Kr. Pedersen: Ulvenes Forekomst i Midtjylland i: Fra Viborg Amt, Side 318. —
7. *Gerth de Lichtenberg* til Stamhuset Bidstrup, født 1774; hans Fødselsaar er forskelligt angivet, paa hans Gravsten paa Granslev Kirkegaard staar 1773, DAA 1917 har — formentlig ved en Trykfejl — 1771. Skønt man vel nok kan gaa ud fra, at Aaret er tilstrækkeligt dokumenteret, naar hans Moder skriver 1774, har jeg undersøgt forskellige Folketællingslister, der alle viser hen til 1774 som Fødselsaaret. Han var Kaptajn i Landeværnet. † 1842. —
8. *Janus Friedenreich Irminger*, født 1733; paa dette Tidspunkt Major, boende hos Morbroderen *Christian Daniel Friedenreich* til Palstrup, Højbjerg Sogn, Lysgaard Herred. J. F. Irminger døde 1811 som Generalmajor i Slesvig, han var gift med *Christine Auguste Friederike Schreiber von Cronstern*, 1747—1824, Enke efter Kmh. von Warnstedt. —
9. *Carl Christian Wilhelm Irminger*, født 1745; han bor i de omhandlede Aar hos sin Moder paa Vindumovergaard, senere bliver han Ritmester og Ejer af Palstrup, som han magelægger med Pallesbjerg, Staby Sogn, Ulvborg Herred, sidst var han Ejer af Øllufgaard, V. Nebel Sogn, Skals Herred. Gift med *Cathrine Weleye Hygom*, han døde 1797. (Traps Danmark, 3^e omarb. Udg. IV, Side 739, V, Side 585 og 759. —
10. Fru *Bodil Hofgaard*, 1711—1795, Enke efter Etatsraad *Gerhard Hansen de Lichten-*

berg, 1697—1764, den store Horsens-Købmand og Godsejer, adlet 1739, Opretter af Stamhuset Bidstrup. (DAA XXXIV, Side 317). Se Note 24. — 11. *Bodil de Lichtenberg* til Ussinggaard og Meringgaard, 1735—1807, gift 1' Gang med Kacelliraad *Jokum Rothenborg*, adlet *de Lichtenhjem*, 1700—1775, og 2' Gang gifter hun sig med Kmh., Oberst *Christian Christoffer Gersdorff*, 1741—1805) (som i Note 10). — 12. *Abel Marie de Lichtenberg*, 1739—1810, gift med Etatsraad *Lars de Thygeson* til Bygholm, født 1741, adlet 1776, død 1812, og — 13. *Elisabeth Cathrine de Lichtenberg* til Serridslevgaard, 1743—1807, gift med Kmh., Oberst *Frederik Ludvig Christian Beenfeldt*, 1741—1801. Denne er bekendt for sin Ledelse af de jydsk Godsejeres Kamp mod Landboreformerne. Han og Kmh. *Lüttichau* til Aakjær overrakte Kronprinsen (Fr. VI) en af 103 underskreven Adresse. Da der rejstes Tvivl om alle Underskrifternes Ægthed, blev de to Godsejere erklæret skyldige. Beenfeldt blev dog efter Ansøgning benaadet mod at betale en Bøde. (Salmonsens Konversationsleksikon, Udg. 1894). — Den ældste af de Lichtenbergske Døtre, *Geske de Lichtenberg*, født 1733, var allerede død 1766. Hun var gift med *Christen Linde*, født 1726, til Bækmark m. fl., hvilke Godser han solgte 1754, da han som Medgift med sin Hustru fik Engelsholm, Nørup Sogn, Haraldskjær, Skibet Sogn, og Kjeldkjær, Bredsten Sogn, alle i Torrild Herred. Allerede Aaret efter hendes Død saa Linde sig nødt til at sælge alle disse Ejendomme, og han flyttede saa som en Slags Aftægtsmand ind i en Bolig i Udløngerne til Bidstrup, hvor han døde 1790. (Trap: Danmark V, Side 489 og 487, DAA 1917 samt Familiemeddelelser). — 14. *Thyge Jesper de Thygeson* til Stamhuset Matrup (Tyrsing Sogn og Herred), født 1738, adlet 1776, død 1822. (Bricka: D. biogr. Lex., Side 382). — 15. Major *Frands Friedenreich* til Kjærsholm, Torning Sogn, Lysgaard Herred, og Palstrup, 1736—1780. — 16. *Andreas Tulipan* var, if. Jeppe Aakjærs Noter til hans store Udgave af Blichers samlede Skrifter, Kromand i Andst (Andst Herred og Sogn). Kjærsholm (Torning Sogn, Lysgaard Herred) og Aunsbjerg (Sjorslev Sogn, Lysgaard Herred) er begge kendt fra »E Bindstow«. Da Forfatterinden kom paa Aunsbjerg, ejedes den af Etatsr. *Steen de Steensen*, død 1800, der var Morbroder til Blichers Moder, og Digteren har derfor som Barn tilbragt nogle Aar i Huset hos denne Slægtning, som han var kaldt op efter. At Blicher oftere malede efter »levende Model«, er en kendt Sag. Blicherforskeren, Kapt. *Ove Bauditz*, har i Tidsskriftet »Verden og Vi« 1927, No. 15, Side 13, offentliggjort en Undersøgelse, han havde foretaget i Hærens Stamliste, for at fastslaa, hvem »E Bindstow«s 2 Ryttere Jens Jensen og Ras Rask var. Kort Tid herefter har Bauditz vist mig et Brev fra en Sønneson af den ene af de to Ryttere, hvori han skrev, at hans Bedstefader, der ikke havde hørt om »E Bindstow«, og som hverken kunde læse eller skrive, til Brevskriverens Fader havde fortalt Ord til andet, hvad Blicher skrev. — 17. *Johann Christian Bredefeldt*, 1740—1804, er født i Lütjenburg i Wagrien i Holsten. Hans Virksomhed som Kirurg faldt i Hammel, Gjern Herred, hvor han boede som Læge paa Grevskabet Frijsenborg. Angaaende det ualmindelig smukke Eftermæle, han har efterladt sig, henvises til A. Raunholt: *Johann Christian Bredefeldt*, (Aarhus Stifts Aarbøger XI). Angaaende »Landsbydokteren« se Jeppe Aakjærs Noter til St. St. B.s Samlede Skrifter. — 18. *Carl Friederich Lederer*, født 1728 i Sachsen = Weimar, Indfødsret 1776, praktiserede først i Randers og derefter i Horsens, hvor han 1780 blev Læge ved det russiske Fyrstehof, Justitsraad, død 1808 (D. D. Lægestand 1479—1788, Side 77). — 19. *Hans Jørgen Esmarch*, født 1722, Præst i Granslev og Hovlbjerg 1756, Provst i Hovlbjerg Herred 1764, gift med *Else Cathrine Lauritsdatter Lassen*, Præstedatter fra Vindum, født 1729, i hende havde Forfatterinden en ældre Veninde fra sin Hjemegn. (Wibergs Præstehistorie, Side 689). — 20. Grev *Erhard Wedel Frijs* (af Linien Jarlsberg), Gehmr., Overkmh., R. af E., 1710—1786, og Grevinde

Christine Sophie Frijs, Datter af den sidste Grev Frijs til Frijsenborg (F. Krogh: D. D. Majorater, Side 117). — 21. *Carl August von Hardenberg*, 1750—1822, senere preussisk Gehmr. og Statskansler, han var den bekendte Fyrst Hardenberg, der var preussisk Udenrigsminister under den preussiske Frihedskrig og Kampene mod Napoleon, hvis bitre Fjende han var. Hans Hustru var Komtesse *Juliane Frederikke Christiane Reventlow*, 1759—1793, til Grevskabet Hardenberg (Krenkerup) og Stamhuset Frisenvold, der foruden Hoved-Gaarden omfattede Løjstrup, Laurbjerg Sogn, Galtens Herred, Kalo og Brusgaard (Ølst Sogn, Galtens Herred); det skønnes, at v. Hardenbergs som nygifte boede her og derigennem blev Naboer til Familien paa Bidstrup. — 22. Da den norske Familie Mohrsen kun har haft faa Repræsentanter her i Landet, er der megen Sandsynlighed for, at hun er den *Christiane Dorothea M.*, 1750—1789, Datter af Kommandør *C. F. M.*, der blev gift 1' Gang 1778 med Oberst, Lensbaron *Christian Frederik Juel Rysensteen*, 1716—1782, og 2' Gang 1783 med Kmh., Lensbaron *Adeler*, 1739—1785. (F. Krogh: D. D. Majorater, Stamtavlerne over Familierne Juul og Adeler). — 23. *Henrik Holst*, 1741—1806, 1773 Præst i Vinkel og Rind. I et Eksempel af Wibergs Præstehistorie, som findes i Rigsarkivet, er der med Blæk tilføjet, da Wiberg aabenbart ikke har vidst, hvem der var Holsts første Kone: »*Marie Elisabeth Steenstrup*, en Degnedatter.« Trykt staar der kun: gift 1' Gang 1774 med Tilføjelsen er gjort af Personalhistorikeren *H. H. Schou*. — 24. Da Kvinders Titulatur indtil Bodil Hofgaards Generation betegnes som »Fru Bodil Hofgaard«, hvorimod hendes Svigerdatter betegnes som Etatsraadinde de Lichtenberg født Irminger, skønt de begge var Etatsraadinder de Lichtenberg, er der taget Hensyn hertil for Kvinder svarende til disse to Generationer.

EN SLÆGT BONDROP

Af

C. KLITGAARD

Han Herredernes Bondestand var i 1600erne og 1700erne for en stor Del Selvejere og velstaaende Folk, der i udstrakt Grad drev Skudehandel paa Norge, hvor mange af dem ogsaa bosatte sig. Til disse Slægter hørte:

Christen Nielsen Bondrup, f. o. 1706 i Bonderup? i Haverslev S.,¹ begr. Nørresundby 9. Jan. 1791, 84 Aar. Var 1736 Skipper hos Skudehandler *Svend Jensen Bondrup* i Blokhus, men var ikke af dennes nære Slægt. Blev selv 1740 Skudehandler i Blokhus og boede i et Hus, der tilhørte Stamhuset Birkelse. I Ekstraskatmandtal 1744 siges, at han er Ejer af en Skudepart og driver Handel paa Norge; »af Formue«. Omtrent 1770 flyttede han fra Blokhus til Gjøøl, hvorfra han atter flyttede til Nørresundby og boede i en Gaard vest for Færgebroen. Kaldes ogsaa her Skudehandler.² — Gift 1° i Hune (Blokhus) 22. Sept. 1740 med *Maren Christensdatter*, f. 1712, d. 1750, Datter af Selvejer og Skudehandler i Blokhus *Christen Knudsen*, f. Blokhus 1678, begr. Ø. Risør 1736,³ og *Gurra Christensdtr.*, f. o. 1669, d. 1743, 74 Aar gl.⁴ Gift 2° i Hune (Blokhus) 1751 med *Anne Nielsdatter Torp*, f. 1730, d.⁵ Datter af *Niels Sørensen* og *Johanne Sørensdatter* paa Gjøøl. Af første Ægteskab havde Christen Bondrup 4 Børn og af andet 8, og blandt Fadderne træffer vi *Christen Pind* paa Vestrupgaard og Hustru *Kirsten Pedersdatter Lassen* (fra Tanderupgaard), *Niels Rasmussen Lund* fra Vestrupgaard (var fra Torslev i Ø. Hanherred), Skudehandler *Søren Baare* fra Løkken, Studiosus *Mogens Lassen* (fra Tanderupgaard), Studiosus *Søren Jensen Bon-*

¹ Antagelig Søn af *Niels Christensen* i Bundgaard i Bonderup, f. o. 1688, d. 19. Maj 1761, 73 Aar, og *Kirsten N. N.*

² Chr. Petresch-Christensen: Nørresundby II 168.

³ Søn af Skudehandler Knud Christensen og Kirsten Jensdatter.

⁴ Antagelig fra Norge.

⁵ Hun boede 1801 i Nørresundby hos sin Søn Niels Bondrop, men ses ikke begravet der indtil 1830.

drup fra Blokhus, Skudehandler *Svend Jensen Bondrup*. fra Blokhus, m. fl., hvilket viser, at Christen Bondrup regnedes til Egnens højere sociale Lag.

Børnene antog Navneformen *Bondrop*, formodentlig til Adskillelse fra en samtidig Skudehandlerslægt i Blokhus og Løkken, der skrev sig Bondrup.

Børn: A. *Anne Bondrop*, f. 1741, d.

B. *Christen Bondrop*, f. 1742, d. 1742.

C. *Christen Bondrop*, f. 1744, blev Købmand eller Købmandskarl paa Moss.

D. *Maren Bondrop*, f. 1746, d. 17... , var sindssvag.

E. *Johanne Marie Bondrop*, f. 1752, d. 1756.

F. *Svend Bondrop*, f. 1754, se nedenfor.

G. *Kirsten Bondrop*, f. 1755, d. Nørresundby 1799, ugift.

H. *Johanne Marie Bondrop*, f. 1757,⁶ d. efter 1836, gift 1796 i Kbh. med Urtekræmmer *Niels Ølste*, d. 29. Marts 1836 i Kbh.

I. *Helle Marie Bondrop*, f. 1759, d. 1759.

J. *Niels Bondrop*, f. 1760, d. 1761.

K. *Niels Bondrop*, f. 1763, d. 26. Marts 1831, Brændevinsbrænder, Sæbesyder, Fiskeriudreder og Brandfoged i Nørresundby. En velstaaende Mand. En Bog med Udregninger efter Cramers Regnebog og skrevet af Niels Bondrop i Gjel vestre Skole har jeg afgivet til Dansk Skolemuseum. Gift 10. Dec. 1802 i Nørresundby med *Birgitte Møller*, f. Klitmøller 17... , d. 18...

Børn: 1. *Christen Bondrop*, f. 19. Juni 1803 i Nørresundby, d. 12. Marts 1888 i Kbh., cand. theol. 1829, Lærer ved Holmens Fattigskole, Præst i Serup 1837 og i Hinge-Vinderslev 1852, ugift. Legerede 8000 Kr. til sin Fødeby, der har opkaldt en Gade efter ham.

2. *Jens Christian Bondrop*, f. Marts 1806 i Nørresundby, d. 19. Aug. 1880 i Kbh., Urtekræmmer, Grosserer og Skibsreder i Kbh., ugift.

L. *Christence Bondrop*, f. 1766, d. Kbh. 4. Juni 1838, ugift, boede hos Søsteren *Johanne Marie*.

F. (Se ovenfor). *Svend Bondrop*, f. Blokhus 3. Juni 1754, d. Kbh. 3. Maj 1808. Var i Aarene 1775—77 paa Kontoret hos Byfoged *Henrik Thaulow* i Arendal og skrev herfra nogle Breve til Forældrene paa Gjel, hvilke

⁶ Blandt Fadderne *Nicolai Emmiksen* fra Kristiansand.

jeg har afgivet til Landsarkivet i Viborg. Brevene vidner om en vis Fornemhed hos Familien; han titulerer sin Fader »Høystærede allerkiæreste Papa!«, siger »De« til Forældrene og underskriver sig »Deres lydigste og ærbødigste Søn og Tiener S. Bondrop«. ⁷ Svend Bondrop blev 1784 exam. jur. og senere kgl. Fuldmægtig ved Landsoverretten og Hof- og Stadsrettens Skiftekommission; o. 1794 gift med *Johanne Frederikke Klingberg*, ⁸ f. 16. Sept. 1776, døbt 28. Sept. i Kbh. (Nicolaj), ⁹ d. 9. Maj 1830 i Kbh., Datter af *Hans Klingberg*, Bogholder paa Sukkerhuset, og Hustru *Anna Christine Amalia Busch*. Svend Bondrop, der 1796 boede Klareboderne No. 10 i Nicolai Sogn, efterlod sig ca. 27.200 Rdl. kurant (à Kr. ca. 3.20).

Børn: 1. *Anne Christine Amalie Bondrop*, f. Kbh. (Nicolai) 12. Okt. 1794, d. 1836. Gift med *Jørgen Schmidt Aarestrup*, dbt. 23. Jan. 1791 (Trinit.), d. Vordingborg 21. Nov. 1862, Hørkræmmer i Kbh.; Søn af Hørkræmmer Ole Aarestrup og Christine Schmidt. Bl. Børnene: a. *Niels Ole Svend Aarestrup* (1820—1880), Grosserer i Kbh.; b. *Christine Johanne Marie Aarestrup*, gift med Hofjægermester *Carl Valdemar Buchwald* (d. 1887) til Øbjerggaard, og c. *Frederikke Petrine Christence Aarestrup*.

2. *Andrea Cecilie Marie Bondrop*, f. Kbh. (Nicolaj) 15. Juni 1796, d. Kbh. 6. Nov. 1849, gift 1819 med *Vilhelm Burchard Dahl*, f. Kbh. 16. Jan. 1791, d. Kbh. 18. Feb. 1860, Overretsprokurator og Administrator, Justitsraad. ¹⁰

3. *Christiane Bondrop*, f. Kbh. (Fødselsstiftelsen) 26. Aug. 1797, d. Kbh. 5. Marts 1860, gift 18... med *Jan David v. d. Osten*, f. 10. Nov. 1793 (Holmens), d. Kbh. 1. Dec. 1869, Vicepolitidirektør, Konferensraad. ¹¹ 2 Børn.

4. *Kirstine Johanne Bondrop*, f. Kbh. (Trinit.) 23. Sept. 1799, d. 10. Marts 1872 (Trinit.).

⁷ Et Par af Brevene trykt i Vendsysselske Aarbøger 1916, S. 315 f.

⁸ Hendes Farbroder var Agent og Vinhandler i Kbh. *Johan Klingberg*.

⁹ Blandt Fadderne Tolder Rasmus Friis Klingberg.

¹⁰ Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer, S. 80.

¹¹ Søn af Kaptajn i Flaaden *Jan David v. d. Osten* og *Gertrud Marie Torp*.

- Gift med *Gustav Adolph Selmer*, f. 8. April 1784 i Skive, d. 18...,¹² Isenkræmmer i Kbh., Søn af Byfoged Ole Selmer. 3 Børn.
5. *Hans Christian Bondrop*, f. Kbh. (Trinit.) 19. Juli 1802, d. Kbh. 2. Juni 1880, Urtekræmmer i Kbh. Gift med, død før 1880. Flere Børn, blandt hvilke Billedhugger *Niels Herman Bondrop*, f. 1834, d. 23. Sept. 1889 i Kbh.
 6. *Christence Ulrike Bondrop*, f. Kbh. (Trinit.) 24. Sept. 1804, d. Kbh. 21. Juni 1889. Gift med *Christian Vilh. Steenberg*, f. o. 1797, d. 1. Nov. 1833 (Kbh. Frue), Mægler i Kbh. Havde Børn.
 7. *Caroline Frederikke Antoinette Bondrop*, f. Kbh. (Trinit.) 8. Marts 1807, d. 2. Feb. 1891 i Roskilde, gift Næstved 19. Juli 1833 med *Hans Poul Hammer*, dbt. Hvam 2. Jan. 1804, d. 11. April 1887. Farver i Roskilde; Søn af Kapellan *Gunnar Hammer* i Simsted, sidst Præst i Tostrup-Roum, og *Magdalene Franck*. Var først Farver i Korsør.
Børn: a. *Hans Gunder Weggerslev Hammer*, Farver i Roskilde.
b. *Hans Christian Bondrop Hammer*, Læge i Roskilde.
c. *Johanne Hammer*, gift med Skatteopkræver *R. Thomsen*, Roskilde.
d. *Niels Ølste Hammer*, Urtekræmmer i Kbh.
e. *Carl Hammer*, Manufakturhdl. i Aalborg.
 8. *Søn*, d. spæd, begr. Kbh. (Trinit. Ass.) 1808.

¹² Han ejede 1839 Gaarden Nørrevold 226, som hans Hustru stod som Ejer af 1840, og i Folketællingen 1845 staar han som *bortrejt*.

FORTEGNELSE OVER DANSK GENEALOGISK LITTERATUR I AARET 1942

Ved

ALBERT FABRITIUS

Jfr. T. Døssing & Robert L. Hansen: Dansk Tidsskrift-Index, 28. Aarg. 1942, Kbh. 1943, S. 387—439.

Avis-Kronik-Index 1942. Red. af Ingrid Vig-Jensen.

1942.

Danmarks Adels Aarbog. Udgivet af en Forening. Redigeret af Louis Bobé og Albert Fabritius. 1943. 60. Aargang. Kbh. [1942]. 8vo (XXXI — 478 — 201 — 63 S.) Afsnit II indeholder Stamtavler med Vaabenaffbildninger og Portrætter over Slægterne: Castenschiold-Castenskiold (Grevenkop-Castenskiold), Dosenrode, Gersdorff, von Peperlow, von Reitzenstein, Revenfeld, Rostgaard, Sehested (Lensmand Malte Sehested til Rydhave og Boller og hans nærmeste Efterslægt), Skeel (Greverne Scheel), von Sperling, Westensee.

Chr. P. Theodor Christensen: Mellemkær-, Langbæk- og Asaagaard-Familien. Slægtsbog samt Erindringer om Asaa By og Egn. 1742—1942. Dybvad 1942. 4to. (121 S. — Ill.).

Anders Kjellerup: Slægterne fra Store Kjellerup i Ejning Sogn, Ringkøbing Amt (ca. 1625—1942). Med Bidrag til Gaardenes Historie. Vinderup 1942. 8vo. (83 S.).

Tjustруп og Haldagerlille Sognes Historie. Udg. af C. Krarup. (Sorø og) Fuglebjerg (1941-) 1942. 8vo. (244 S.). — Kap. 9: Befolkningen i Tjustруп og Haldagerlille siden 1815 (indeholdende Ahnetavler for de Familier, som i mindst 3 Slægtled har boet i et af de to Sogne) S. 141—84.

Stamtavle over Borgmester- og Raadmandsfamilier i Varde fra ca. 1600 til ca. 1775 — i Carl Lindberg Nielsen: Varde Bys Historie. Varde 1942. 8vo. ad S. 40.

P. J. Pedersen: Slægtsforhold i Vettterslev. (Slægtstavle for Jørgen Pedersen og Karen Sofie Nielsen af Vettterslev). Kbh. 1942. 4to. (11 S. — 1 Tvl.).

S. Otto Brenner: Slægten fra Vranneurop. Kbh. 1942. 4to. (36 S.).

- V. Svendsen: Østerlarsker Slægter med særlig Tilknytning til Krogegaard, Melstedgaard, Damaskegaard, Elleskovegaard og Slettegaard, alle af Østerlarsker Sogn i Bornholms Amts Østre Herred. Rønne 1942. (116 S. — 1 Tvl. — Ill.). (Særtr. af Bornholmske Samlinger XXVIII). 8vo.
- H. Hejselbjerg Paulsen: Sønderjydske Slægter. Bidrag til nord-slesvigsk Befolknings- og Kulturhistorie. Bd. I. Øster Løgum. Haderslev 1941—42. 4to.

- Alsted* — (Peter Christian Alsted og Georg Peter Krogh-Jensen:) Alsted Slægten. Peter Jørgensen Alsted 1765—1838 og hans Efterkommere. Kbh. 1942. 8vo. (30 S.).
- Bierfreund* — E. Juell Hansen: Bankdirektør Lorenz Bierfreund og hans Slægt. Odense 1942. 8vo. (34 S. — Ill.).
- Bilde* — Johannes Bilde: Slægten Bilde paa Djursland. Udarbejdet paa Grundlag af omfattende Arkivstudier. (Kbh. 1942). 8vo. (11 S. — Halvtit.).
- Bille* — |: Kay Bille: Stamtavle over agnatiske Efterkommere af Her Torkil Bille :| [Kbh.] (1942). Storfolio-pat. (Autogr.).
- Bützow-Rohde* — G. Bützow-Rohde: Ahnetavle med kortfattede Biografier for tre Søkende Bützow-Rohde samt Uddrag af Stamtavler for Slægterne Rohde — Bützow — Nielsen — Cornelius. Hellerup 1942. 4to. (128 S. — Reg. — 1 Billedtl.). (Dupl.).
- Castenschiold-Castenskiold* — se Danmarks Adels Aarbog.
- Cornelius* — se Bützow-Rohde.
- Dosenrode* — se Danmarks Adels Aarbog.
- Elers* — (Nicolai Krarup:) Jørgen Elers' Slægt. — Oversigtstavle i Elers' Collegium 1691—1941, 1942, S. 324 f. 8vo.
- Flensburg* — Otto Jørgensen og H. Hjorth-Nielsen: Slægten Flensburg (Flensborg) fra Horsens. Ringsted 1942. 4to. (76 S. — 8 Billedtl. — Ill.).
- Friis* — Fra Niels Hansen Griisbech til Anders Tranberg Friis og dennes Efterkommere. Randers 1942. 4to. (45 S. — Ill.).
- Gersdorff* — se Danmarks Adels Aarbog.
- Granzow* — Carl og Hulda Granzows Efterslægt — i Maria Dahl: Slægtsminder samlede til Hulda Granzows Hundredeaarsdag. Kbh. 1942, S. 81—85. 8vo.
- Gravesen* — Familien Gravesen gennem 200 Aar. (Kbh.) 1942. 8vo. (48 upag. S.).
- Grevenkop-Castenskiold* — se Danmarks Adels Aarbog.
- Hansen* — J. C. Hansen: Christen Hansen og Ingeborg Jensdatter. En Slægtshistorie. Udgivet af Slægten den 6. Juli 1942. (Skive 1942). 8vo. (119 S. — 10 Billedtl.).

- Heiberg* — G. F. Heiberg: Slekten Heiberg. Genealogiske Oplysninger og Personalhistorie. (Oslo 1941—42). 4to. (479 S. — Ill.).
- Laustsen* — Jens Østergaard: Mindeblade om Jens Laustsen i Østergaard og Karen Marie Sørensdatter i Anledning af 100-Aarsdagen for deres Bryllup d. 29. April 1842. Kbh. 1942. 4to. (8 S.).
- Lunding* — Anetavler til »Mine Forfædre« af N. Chr. Lunding. (2 Bl. — 4 Tvl.) (Familierne Lunding, Mangor og Wright). [Kbh.] (1942). 4to. (Zinktr.).
- Mangor* — se Lunding.
- Møller* — Wilhelm von Antoniewicz: Slægten fra Birket Mølle. Møllejer Rasmus Pedersen Møller og hans Efterslægt. Kbh. 1942. 8vo. (91 S. — 17 Billedtvl.).
- Nielsen* — se Bützow-Rohde.
- Obelitz* — Slægten Obelitz'es Vaaben i Pommern og Danmark. U. St. [1942]. 4to. (16 S. m. indkl. Ill.) (Dupl.).
- Olsen* — Peter Olsen: Vor Slægts Historie. Holbæk 1942. 4to (54 S. — Ill.).
- Paulsen* — Kr. Diderichsen: Stamtavle over Efterkommerne efter Købmand i Flensborg Christian Ditlev Paulsen og Hustru Legatstifterinden Ingeborg Sophie Paulsen, f. Gadebusch. Udgivet paa Foranstaltning af »Det Sophie Paulsenske Familielegat«. Næstved 1942. 8vo. (68 S.).
- von Peperlow* — se Danmarks Adels Aarbog.
- Petersen* — [Hans Wulff:] Slægtsbogen over Andreas Petersens Efterkommere. Esbjerg 1942. 8vo. (47 S. — Ill.).
- Prydz* — S. H. Finne-Grønn: Slekten Prydz. Genealogiske Oplysninger. Oslo 1942. 8vo. (51 S.).
- von Reitzenstein* — se Danmarks Adels Aarbog.
- Revenfeld* — se Danmarks Adels Aarbog.
- Rohde* — se Bützow-Rohde.
- Rostgaard* — se Danmarks Adels Aarbog.
- Rønne* — (H. Hjorth-Nielsen:) Købmands- og Skibsførerslægten Rønne. Efterkommere af Købmand og Skomager i Rønne Hans Pedersen (1727—93) og hans tredie Hustru Giertrud Christiansdatter. [Kbh. 1942]. 4to. (95 S.) (Dupl.).
- Scheel* — se Danmarks Adels Aarbog.
- Sehested* — se Danmarks Adels Aarbog.
- Skeel* — se Danmarks Adels Aarbog.
- von Sperling* — se Danmarks Adels Aarbog.
- Steenberg* — Steenberg. Himmerlandsslægten. En gammel Præsteslægt. Samlet ved Amalie Fibiger. Slægtstavlerne er udført af Civilingeniør Fr. C. Steenberg. Næstved 1942. 8vo. (56 — VI. S. — 1 Tvl. — Ill.).

Steenberg — Steenberg. Præsteslægten, der tog Navn efter Jacob Nicolai Steenberg. Hs. kgl. Majestæts Bogholder. Samlet ved Amalie Fibiger. Slægtstavlerne er udført af Civilingeniør Fr. C. Steenberg. Næstved 1942. 8vo. (101 — XI S. — 4 Tvl. — Ill.).

Storgaard — Peter Nielsen: Af Storgaardslægtens Historie. Randers 1942. 8vo. (112 S. — Ill.).

Strøyberg — Slægtsbog for Familien Strøyberg. Udgivet af Det Strøybergske Familielegat. 1942. Aalborg 1942. 8vo. (174 S. — 19 upag. Bl. — 4 Tvl. — 1 Billedtvl. — Ill.).

Wandall — (Nicolai Krarup:) Anna Margrethe Wandalls Slægt — Oversigtstavle i Elers' Collegium 1691—1941, 1942, S. 326 f. 8vo.

Westensee — se Danmarks Adels Aarbog.

Wright — se Lunding.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1913.

Se 35. Aargang (6. Rk. 5. Bd.), 1914, S. 282.

Eskildsen — [Claus Eskildsen:] Lidt om vort Hjem og vor Slægt. Familiebog for Familien Eskildsen fra Feldstedskov. Tønder 1913. 8vo. (132 S. — 4 Tvl.).

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1922.

Se 45. Aargang (8. Rk. 3. Bd.), 1924, S. 118.

Lillelund — (J. W. Lillelund:) Slægtbog over en Familie Lillelund. Afkommet af Las Christensen af Skophus — Sunds Sogn. Kbh. 1922. 4to. (44 S. — Ill.).

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1929.

Se 52. Aargang (9. Rk. 4. Bd.), 1932, S. 266.

Monrad — Ditlev Monrad: Slægten Monrad gennem fem Hundrede Aar. Fjerde Linie. Kbh. 1929. 4to. (6 Tvl.).

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1935.

Se 58. Aargang (10. Rk. 4. Bd.), 1937, S. 271.

Jespersen — Th. Hauch-Fausbøll: En vestsjællandsk Bondeslægt gennem 350 Aar. Kbh. 1935. 4to. (235 S. — Ill.).

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1938.

Se 60. Aargang (10. Rk. 6. Bd.), 1939, S. 273.

von Koss — [S. H. Finne-Grønn:] Ætten von Koss. Oslo 1938. (75 S. — 3 Tvl. — Ill.). 4to.

Skovgaard — Hans Georg Skovgaard: Joakim, Niels og Susette Skovgaards Anetavle og Efterkommertavle 1938. U. St. (1938). Fol. pat. (Lystryk).

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1940.

Se 62. Aargang (11. Rk. 2. Bd.), 1941, S. 247.

Borch — (Johs. Borch:) Den jydsk Slægt Borch. Skjern-Borcherne II. Udgivet af Slægten — For Slægten. (Vinderup 1940). 8vo. (325 S.).

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1941.

Se 63. Aargang (11. Rk. 3. Bd.), 1942, S. 247.

Fabricius — F. B. Fabricius og L. P. Fabricius: Diplomatarium Fabriciorum. V. Hæfte. Kbh. 1941. 8vo. (16 S. — 12 Tvl.).

Fich — Stamtavler over danske Slægter Fich. Kbh. 1941. 8vo. (205 S. — Ill.).

Jebsen — Lorenz Christensen: Über die Vorfahren väterlicherseits des Schiffsreeders Jacob Jebsen. Apenrade (1941). (12 S.).

Kierkegaard — Olaf Kierkegaard og P. F. Parup: Fæstebonden i Sædding Christen Jespersen Kierkegaard's Efterslægt. Kbh. 1941. 4to. (108 S.).

Wulff — (Axel Noack:) Stamtavle over Familien Wulff. Thyge Hansen i Stokkebro og hans nærmeste Efterslægt samt Andreas Hansen Wulff og Hustru Johanne Jensdatter i Højer og Bredebro med deres Efterkommere. Ringe 1941. 8vo. (53 Bl. — XIV S. — 5 Billedtl.).

SPØRGSMÅAL

(Mulige Svar paa Spørgsmaal bedes indsendt til Redaktionen, der vil lade Svarene gaa videre til Forespørgerne og offentliggøre dem i Tidsskriftet).

1.

SODE.

Söker föräldrar till *Michael Jensen Sode*, prästvigd till Hemminge och Tosterup (Skåne) 1666, † 1676, var född i Jylland (se Fabricius, Skaanes Overgang II: 133). Söker även uppgifter om andra namnbärare, kända äro Bidstrups uppgiften om släkten Sode från Bornholm.

Gottfrid Hintze.

2.

RAW

Ole Paulsen Raw, † i Christiania 1794 (begravet på Vaterlands kirkegård) 78 år gammel. Altså född ca. 1716. Han var visstnok student, og var degn på Nölterö 19/9 1750—1753. Han blev 11/11 1749 * i Chr.a med *Ragnhild Christopherdatter Schack*. Disses datter *Ellen Margrethe Raw*, f. 1755, † 1849, var gift m. lehnsmann i Ringsaker *Elias Gjerdrum*, som er foged *Ole Gjerdrums* foreldre. Ole Gjerdrums sønner er kammerherre *Carl F. Gjerdrum* og hofjægermester *Gjerdrum*.

Hvem er *Ole Paulsen Raw* († 1794) sönn av? Kan hans forfedre föres lenger tilbake? I norske arkiver betegnes han som en »av fornemme forbindelser i Danmark (Köbenhavn)«. — Hvem er disse »fornemme forbindelser« i Köbenhavn?

Finn Dybdall.

3.

BRORSON — CHRISTENSEN — HELGESEN

Landkommisær, Løjtnant(?) *Lauritz Brorson* købte Dybvad Gaard i Gosmer Sogn, Hads Herred 1665. Han havde fire Døtre: 1) *Anna Kirstine*, gift med Provst *Johan Sørensen Bering* til Romdrup og Klarup, 2) *Magdalene Sibylle*, gift m. Sognepræsten til Dover *Ivar Joh. Bredal*, 3) *Øllegaard Lauritzdatter*, gift m. Sognepræsten til Gosmer og Halling *Ude Pedersen Col-ding*, 4) en Datter gift m. Sognepræsten i Hundslund *Oluf Friis*.

Hvem var *Lauritz Brorson* gift med? Hvem var hans Forældre?

Birkedommer *Anders Christensen* døde 5. August 1661 paa Lundsgaard i Varde. Han var gift med *Anne Rørsdatter*, som døde 17. Marts 1654. Hvem var deres Forældre?

Anne Kirstine Helgesen, født ca. 1780, Datter af en Sølvsmed i Reykjavik. Skal være i Slægt med *Niels Finsens* Forfædre. Hvem var hendes Forældre?

Fru Gerda Kindt.

TIL MEDLEMMERNE

Af praktiske Grunde gaar Samfundet fra 1. Januar 1944 over til selv at distribuere »Personalhistorisk Tidsskrift« i Stedet for som hidtil gennem Kommissionær. Alle Henvendelser Tidsskriftet vedrørende vil derfor i Fremtiden være at rette til Samfundets Sekretær, ligesom det aarlige Kontingent vil være at indbetale direkte til Samfundet. I Løbet af Februar Maaned vil Medlemmerne modtage et Indbetalingskort, og Aarskontingentet bedes derefter fremsendt snarest muligt. Er Kontingentet ikke indgaaet inden Udsendelsen af Aargangens første Hæfte, vil dette blive fremsendt pr. Postopkrævning. Opmærksomheden henledes paa, at dette sidste vil medføre en Forryelse, idet Portoen herfor maa paalægges det paagældende Medlem.

INDSENDTE BØGER

Sigrid Neiendam fortæller. Povl Branner, København. 219 S..

Slekterne Bay i Norge. Slektsbok for Bay-Slekten fra Vinger, Odal, Skånes Fron i Gudbrandsdal og fra Flesberg. Med Tillegg om Bay-Slekter fra Christiania, Drammen, Drøbak m. fl.. Udarbejdet av O. Delphin-Amundsen. Oslo 1943. 123 S..

Schjerven i Lardal. Slekthistoriske Oplysninger av Mogens Bugge, Ingeniør. Cammermeyers Boghandel, Oslo. 1943. 113 S..

Hvordan finder jeg mine Aner? En Vejledning i selvstændig Slægtsforskning. Ved F. B. Fabricius. Ejnar Munksgaard, København 1943. 44 S.

Knud Faber, Mit Universitetsliv. Fra Volontør til Emeritus. Gyldendal, København 1943. 144 S..

Olliver Smith, Andrew Lawrence Smith og Lauritz Andersson Smiths mannlige efterkommere i Danmark og Norge. Cammermeyers Boghandel, Oslo. 1943. 71 S..

H. U. Ramsing, Københavns Ejendomme 1377—1728. Oversigt over Skøder og Adkomster. I. Øster Kvarter. II. Strand Kvarter. Ejnar Munksgaard, København 1943.

Agnes Henningsen, Letsindighedens Gave. Gyldendal, København. 195 S..

Albert Abel, Spredte Erindringer fra mit Liv. Ikke i Boghandelen. 1943. 196 S. + 3 Tvl..

Flemming Dahl, Københavns Bystyre gennem 300 Aar. Hovedtræk af Stadens Forfatningshistorie fra Frederik III.s til Christian X.s Tid. I. 1648—1858. Udgivet af Københavns Borgerrepræsentation. I Kommission hos Ejnar Munksgaard, København, 1943. 298 S..

Aage Brask, Kjellerup, En jydsk Herregaard fra Vikingetid til Nutid. Ejnar Munksgaard, København. 293 S..

Frederik Schyberg, Den store Theaterrejse. Michael Rosings Dagbog og Breve fra Parisrejsten i 1788. Gyldendal, København. 1943.

Heibergske Familiebreve. Udgivet af Morten Borup. (Udgivet paa Bestøtning af Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie). Gyldendal, København 1942. 272 S..

SAMFUNDETS ANLIGGENDER

I Aarets Løb har efternævnte indmeldt sig i Samfundet: Bygningskonstruktør *K. A. Bilgrav*, Birkerød, Fru *Ruth Bloch*, Rungsted, Kyst, Fru *Tove Benson*, Vedbæk, Dyrslæge *Erik Blom*, Kbhvn., Kommandør *M. Bojesen*, Kbhvn., Dyrslæge *Jørgen Erri*, Endelave, Civilingeniør *Ernst Haderup*, Aarhus, stud. mag. *Knud G. C. Hassing*, Kbhvn., Overbibliotekar, dr. phil. *G. Krogh-Jensen*, Kbhvn., mag. scient. *Oluf Müller*, Kbhvn., Direktør *Malling*, Kbhvn., Assistent *Jørgen Petersen*, Kbhvn., Fuldmægtig *Daniel Plum*, Kbhvn., Læge *Knud Repholtz*, Kleitrup pr. Hobro, Overlæge, dr. med. *Fr. Tobiesen*, Kbhvn., Sekretær i Justitsministeriet, cand. jur. *Henrik Urne*, Kbhvn., fhv. Amts-assessor *J. Smith*, Kbhvn., Fru *Emma Wismer*, Nykøbing Falster, Fru *Eja Engeltstad*, Bækkelagshøgda, Norge, *Norsk Ættegranskningsinstitut*, Hamar, Tannlæge *Christian Spangen*, Halden.

Samfundet har derefter 319 Medlemmer, deraf 249 i Danmark, 1 i Island, 45 i Norge og 24 i det øvrige Udland. Det tilsvarende Tal i Fjor var 302 Medlemmer.

Samfundets Bestyrelse bestaar for Tiden af nedennævnte Medlemmer:

Kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. et	Direktør Th. Hauch-Fausbøll.
Dr. h. c. Louis Bobé,* Formand.	Museumsinspektør H. Hjorth-
Højesteretsdommer A. Drachmann	Nielsen, Sekretær.
Bentzon.	Postmester C. Klitgaard.
Kammerherre, Hofjægermester, Lens-	Arkivar i Rigsarkivet, Dr. theol.
baron H. H. A. Berner Schil-	Bjørn Kornerup.*
den Holsten.	Kammerherre, Etatsraad G. Krag.
Kontorchef i Nationalbanken O. H.	Arkivar i Rigsarkivet, cand. mag. S.
Clementsén, Kasserer.	Nygård.*
Bibliotekar, mag. art. Alb. Fabritius.	Bibliotekar, Dr. phil. H. G. Topsøe-Jensen.

De med * betegnede Herrer danner Skriftudvalget.

Samfundets Revisorer er Kontorchef i Landmandsbanken L. Bie og Overretssagfører St. Hetsch.

Fortegnelse over Medlemmerne af Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie.

(1. November 1943).

Æresmedlemmer.

Rigsheraldiker, Greve *Adam Lewenhaupt*, Stockholm.
 Ridderhusgenealog, Universitetssekretær, fil. mag., Friherre *Tor Carpelan*, Helsingfors.
 Registrator i den svenske Generalpoststyrelse *Gustav Elgenstierna*, Stockholm.
 Arkivraad, fil. dr. *Johann Axel Almquist*, Stockholm.
 Professor, fil. dr. *A. R. Cederberg*, Helsingfors.
 Professor, dr. phil. *Halvdan Koht*, Oslo.

Korresponderende Medlemmer.

- Bouly de Lesdain, Louis*, Dr. jur., Dunkerque.
Durchmann, Osmo, Kamrerar, Sekretær i Styrelsen for Genealogiska Samfundet i Finland, Helsingfors.
Hildebrand, Bengt, Docent, fil. dr., Redaktør af Personhistorisk Tidsskrift, Stockholm.
Kellinghusen, Hans, Professor, Arkivraad ved Statsarkivet i Hamburg.
Sollied, P. R., Ingeniør, Oslo.

Medlemmer i Danmark.*)

Hs. Majestæt Kongens Haandbibliothek.

- Aalborg Haandværkerforenings Bibliotek*, Aalborg.
Aarhus Folkebibliothek.
Abildgaard, Carl, Apoteker, Nykøbing Falster.
Abildgaard, Arne, Grosserer.
Abildtrup, J., Lærer, Nørre Nissum.
Ahlefeldt-Laurvig, C. Greve, Overretssagfører.
Andersen, Arthur, Byretsdommer.
Andersen, J. Oskar, Dr. theol., Professor v. Universitetet.
Andreasen, Øjvind, cand. mag.
v. Antoniewitz, Wilhelm, Genealog.
Arnvig, Svend, Redaktionssekretær, Odense.
Assens Amtsbibliothek, Assens.
Bager, Oluf, Kontorist.
Balle-Petersen, Emil, Købmand, Holbæk.
Barth, E. D., Overretssagfører.
Behrens, Carl, Redaktør.
Bentzon, A. Drachmann, Højesteretsdommer.
Benzon, Tove, Fru, Vedbæk.
von Benzon, Aage, Vekselerer.
Berner Schilden Holsten, H. H. A. Lensbaron, Kammerherre, Hofjægermester, Langesø.
Biblioteket for Thisted By og Amt, Thisted.
Bie, L., Kontorchef i Landmandsbanken.
Bilgrav, H. A., Bygningskonstruktør, Birkerød.
Binzer, K., Enkefru.
Bjørling, Peter.
Black, Sophus, fhv. Telegrafbestyrer.
Blichfeldt-Petersen, A., Aktuar, Aarhus.
Bloch, Carl, Forstkandidat.
Bloch, Ruth, Fru, Rungsted.
Blom, Erik, Dyr læge.
Bobé, Louis, Dr. phil., Kgl. Ordenshistoriograf.
Boeck, H., Kaptajn, Kammerjunkere.
Bojesen, M., Kommandør.
Bokkenheuser, C. P., Oberstløjtnant.
Borberg, Svend, Redaktør.
Bornholms Centralbibliothek, Rønne.
Brenner, Franz, Dr. med., Tønder.
Bruun, A., Dommerfuldmægtig, Køge.
Bryndum, V. G. F., Stadsingeniør, Horsens.
Bützow-Rohde, G., Grosserer.
Calov, Bent G., Bankbogholder, Kalundborg.
Carlsen, Olaf, Dr. phil., Forfatter, Sølyst pr. Skanderborg.
Carlsen, Holger C., Ingeniør, Kærgaarden, Vorupkær pr. Randers.
Centralbibliotheket, Holstebro.
Centralbibliotheket for Sydvestjylland, Esbjerg.

*) Hvor ingen Bopæl er anført, er denne København.

Centralbiblioteket for Hjørring Amt, Hjørring.
Christensen, Olav, Kommuneassistent, Haderslev.
Christensen, R. E., Overlæge, Faaborg.
Christensen, Will., Dr. phil., fhv. Arkivar i Rigsarkivet.
Classenske Bibliotek, Det, Nykøbing Falster.
Clausen, Frue, Konsulinde, Odense.
Clausen, Julius, cand. mag., Bibliotekar.
Clementsén, O. H., Kontorchef i Nationalbanken.
Dahl, Aage, Sognepræst, Horsens.
Dahl, Flemming, Stadsarkivar.
Dansk biografisk Leksikon.
Ehrencron-Müller, H., Bibliotekar.
Ehrenreich-Hansen, Frk., Randers.
Erri, Jørgen, Dyrslæge, Endelave.
Esmer, Einar, Grosserer.
Fabritius, Albert, mag. art., Bibliotekar ved det kgl. Bibliotek.
Falk-Jensen, A., cand. jur. Kontorchef.
Filténborg, P., Sognepræst, Fole.
Fischer, Josef, Bibliotekar.
Flensborg, Andreas, Boghandler, Roskilde.
Folkebiblioteket, Nykøbing M.
Foreningen til Udgivelse af Danmarks Adels Aarbog.
Foss, E., Frue, Aalsgaarde.
Frederiksberg Kommunalbestyrelses Haandbibliotek.
Frederiksberg Kommunes Folkebibliotek.
Friis, Aage, Dr. phil., Professor.
Friis, Niels, Redaktør.
Friis-Petersen, Fr., Vice-Skoleinspektør.
Friis-Petersen, H., Grosserer, Aarhus.
From, Bogbinder, Odense.
Fussing, Hans H., Dr. phil., Lektor.
Fyhn, Hans, Fabrikant.
Fyns Stiftsbibliotek, Odense.
Færø Amts Bibliotek, Thorshavn.
Garnisonsbiblioteket.
Gentofte Kommunebibliotek.
Gladsaxe Kommunebibliotek.
Glahn, H. Egede, Kontorchef.
Glenthøj, R. A. L. T., Sognepræst, Kirke Helsinge pr. Gørlev.
Gotschalk, J. F., fhv. Fuldmægtig i Finansministeriet.
Grut, Andreas, Grosserer, Birkerød.
Grønbech, Poul, Grosserer.
Grønvald, F. C., Direktionssekretær.
Haase, E., Forlagsboghandler.
Haderslev Centralbibliotek, Haderslev.
Haderup, Ernst, Civilingeniør, Aarhus.
Hahn-Thomsen, C., Apoteker, Nørre Alslev.
Hammer, Kai, Overlæge, Aabenraa.
Hanssen, I. W., Godsejer, Padborg.
Harbou, N., Dommerfuldmægtig, Aarhus.
Harries, O., Dommerfuldmægtig, Svendborg.
Hartmann, Hjalmar, Generalkonsul.
Hassing, Knud G. C., stud. mag.
Hauch-Fausbøll, Th., Direktør.
Herlufsholms Skoles Bibliotek, Næstved.
Hetsch, Stephan, Overretssagfører.
Hillerød Folkebibliotek, Hillerød.
Hjersing, Knud, Sekretær.
Hjorth-Nielsen, H., Museumsinspektør.
Holck, Harald, Kontorchef i Statsministeriet.

Honnens de Lichtenberg, G., Kaptajn.
Horsens Bibliotek, Horsens.
Hvidt, L. N., Dispachør.
Hærens Arkiv.
Høeg, Eiler, Læge, Jægerspris.
Høegh-Guldberg, Fritz, Kaptajn.
Hørring, Johs., Retspræsident, Viborg.
Ingemann, Godsejer, Egebjerggaard pr. Kappendrup.
Ingerslev, T., Præst, Odense.
Jelling Seminarium, Jelling.
Jensen, Chr., Gas- og Vandmester, Aarhus.
Jensen, C. A., mag. art., Museumsinspektør.
Jessen, Frans von, Redaktør.
Joensen, stud. art.
Johansen, Frits, Direktør.
Juel Hansen, E., Sparekassefuldmægtig, Odense.
Jørgensen, Harald, cand. mag., Arkivar i Rigsarkivet.
Kalundborg Centralbibliotek, Kalundborg.
Kindt, G., Frue, Haslev.
Kiær, H. F., Orlogskaptajn.
Kjerulf, A., Redaktør.
Kjølby, A., Forfatter, cand. phil.
Klitgaard, C., Postmester, Hjørring.
Kolding Bibliotek, Kolding.
Kornerup, Bjørn, Dr. theol., Arkivar i Rigsarkivet.
Krag, C. M. G. R., Kammerherre, Etatsraad.
Krak's Forlag.
Krogh-Jensen, G., Dr. phil., Overbibliotekar.
Kvindelig Læseforening.
Københavns Kommunes Folkebibliotek. (2 Ekspl.).
Københavns Stadsarkiv.
Køster, G., Lærer, Kolding.
Landsarkivet for Fyn, Odense.
Landsarkivet for Jylland, Viborg.
Landsarkivet for Sjælland.
Landsarkivet for Sønderjylland, Aabenraa.
Langebæk, C. H., Tandlæge.
Larsen, Alfr., Grosserer, Nakskov.
Lassen, Niels B., Prokurist, Aarhus.
Lemche, Gyrithe, Frue, Forfatterinde, Lyngby.
Linde, Chr., Sagfører, Fredensborg.
Lindhard, Th., Landinspektør, Haderslev.
Linvald, A., Rigsarkivar.
Louw, A. Ch., Direktør.
Luja, A., Hovedkasserer.
Lyngby Bibliotek, Lyngby.
Lyng, H., Boghandler.
Malling, Direktør.
Maribo Stiftsmuseum, Maribo.
Marquard, E., cand. mag., Arkivar i Rigsarkivet.
Marstrand, W., Civilingeniør, Akademisekretær.
Meyer, Karsten, Højesteretssagfører.
Middelfart Folkebogsamling, Middelfart.
v. Munthe af Morgenstierne, B. O. A., Kammerjunker, Ekspeditionssekretær.
Müller, Oluf, mag. scient.
Myrhøj, A. M. S., Kommunal lærer, Kalundborg.
Møns Folkebibliotek, Stege.
Mørkeberg, H. H., Sagfører.
Nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg, Det, Hillerød.
Nationalmuseet.

Neiiendam, R., Teaterhistoriker.
Nielsen, C. A., Bygningskonstruktør.
Nordjydske Landsbibliotek, Det, Aalborg.
Nordsjællands Centralbibliotek, Helsingør.
Norrie, J. W. G., Kaptajn.
Nutzhorn, Fr., Assistent, Klampenborg.
Nygdård, S., Arkivar i Rigsarkivet.
Nystrøm, Eiler, Dr. phil., Arkivar i Rigsarkivet.
Obelitz, Bredo, Fuldmægtig.
Ogaard, H., Genealog.
Ordenskapilletts Sekretariat.
Ostermann, H. P. S., Sognepræst, Greve, Taastrup.
Ottesen, C., Forstander.
Ovesen, Anton, Slagtermester, Aarhus.
Pedersen, Martha, Frue, Aarhus.
Petersen, Arne.
Petersen, Carl S., Dr. phil., Overbibliotekar.
Petersen, Jørgen, Assistent.
Plum, Daniel, Fuldmægtig.
Plum, Inger Marie, Frk.
Pontoppidan, A., Kammerjunker, Kaptajn, Klampenborg.
Porsvig, V., Kommunelærer.
Prytz, H., Dommer, Terndrup.
Pust, Svend, Bibliotekar.
Quaade, Poul, Sekretær i Finansministeriet, cand. jur..
Raadhusbiblioteket.
Ramsing, H. U., Generalmajor.
Randers Centralbibliotek, Randers.
Rasmussen, K. Winkel, Fuldmægtig.
Rasmussen, Lærer, Vridsted.
Reitzel, P., Kontorchef.
Repholtz, Knud, Læge, Kleittrup pr. Hobro.
Rigsarkivet.
Rigsdagens Bibliotek.
Ringkøbing Amts Centralbibliotek, Ringkøbing.
Rode, E., Overretssagfører.
Roskilde Bibliotek, Roskilde.
Rørsig, P. M., Lærer, Hallund, Brønderslev.
Sandal, A., Forlagsboghandler.
Schrøder, Per, stud. polyt.
Schæffer, Aage, Apoteker.
Seerup, Asger, Politimester, Ringkøbing.
Silkeborg Bibliotek, Silkeborg.
Sjællands Stiftsbibliotek, Roskilde.
Skive Folkebibliotek, Skive.
Slotved, Axel, Dr. med., Reservelæge, Aarhus.
Smith, J., fhv. Amtsassessor.
Sommer, Otto Vilhelm, Genealog.
Sorø Skoles Bibliotek, Sorø.
Sprechler, H. W., Direktør, Premierløjtnant.
von Spreckelsen, Otto, Revisor, Viborg.
Statens Lærerhøjskole.
Statsbiblioteket, Aarhus. (3 Ekspl.).
Statsministeriet.
Stricker, S. M., Hoteldirektør, statsaut. Vejer og Maaler, Christiansfeld.
Studenterforeningens Bibliotek.
Sundbo, Arne, Borgmester.
Swane, J., Amtsforvalter, Vejle.
Svendborg By og Amts Bibliotek, Svendborg.
Søllerød Kommunebibliotek.

Sønderborg Bibliotek, Sønderborg.
Sønderjydske Landsbibliotek, Det, Aabenraa.
Tegner, L. F., Direktør, Troense.
Teist, F., Højesteretssagfører.
Thaulow, Th., Kammerjunker, Oberstløjtnant.
Thiset, Olivia, Frue, Klampenborg.
Thomsen, C. J. T., Overretssagfører, Aarhus.
Thomsen, Ejnar, Professor.
Tobiesen, Fr., Dr. med., Overlæge.
Topsøe-Jensen, H. G., Dr. phil., Bibliotekar ved det kgl. Bibliotek.
Urne, Henrik, cand. jur., Sekretær i Justitsministeriet.
Vejle By og Amts Bibliotek, Vejle.
Vemmetofte Klosters Bibliotek, Faxe.
Viborg Centralbibliotek, Viborg.
Vind, O., Kammerherre, Hofjægmester, Sanderumgaard pr. Marslev.
Wismer, Emma, Fru, Nykøbing Falster.
Vogel-Jørgensen, T., Redaktør.
Vordingborg Bibliotek, Vordingborg.
Weberg, O., Ingeniør.
Werner, Hans, mag. art., Afdelingschef.
Willadsen, Poul, Grosserer.
Willemoës, A., Kammerherre, Oberst.
Zahrtnmann, H. C., Assistent ved Post- og Telegrafvæsenet.
Zimmermann, Frk.

Medlem i Island.

Islands Landsbibliotek, Reykjavik.

Medlemmer i Norge.*)

Aall, C., Kammerherre, Ulefoss.
Bergens Museums Bibliotek, Bergen.
Bergens offentlige Bibliotek, Bergen.
Bull, Jens, Ekspedisjonschef.
Bull, Th., Grosserer.
Bull, Francis, Professor.
Daae, Anders, Apoteker, Rena.
Deichmanske Bibliotek, Det.
Drammens Folkebibliotek, Drammen.
Engelstad, Eja, Fru, Bækkelagshøgda.
Frederiksstads Folkebibliotek, Frederiksstad.
Gløersen, Jørgen, Ingeniør.
Heiberg, G. F., Godsejer, Amble i Sogn.
Heiberg, J. V., Raadmand.
von Hirsch, Per E., Expedisjonschef i Finansdepartementet, Oslo.
Holst, J. C., Ingeniør.
Horn, K., Frk., Bibliotekar.
Irgens, Aage, cand. oecon., Bankdirektør, Sandefjord.
Johnsson, Gudrun, Frk.
Kolsrud, Oluf, Professor.
Kommunebiblioteket, Stavanger.
Krag, Hans, Drøbak.
Mathissen, Jørgen, Godsejer, Eidsvold.
Meidell, S. S., cand. jur., Direktør, Vinderen.
Norsk Ættegranskningsinstitut, Hamar.
Riksarkivet, Oslo.
Rüber, Thaulow P., Overretssagfører, Sogn i Vester Aker.
Rynning, Carsten, Departementssekretær.

*) Hvor ingen Bopæl er angivet, er denne Oslo

Rønne, Cato Krag, Arbejdsleder, Hakadal.
Sandberg, J., Generalsekretær.
Skjelderup, Arthur, Højesteretsadvokat.
Solberg, Georg, Fylkesbetjent, Drammen.
Sollied, Olaf, Overlæge, Bergen.
Spangen, Christian, Tannlæge, Halden.
Statsarkivet, Bergen.
Statsarkivet, Hamar.
Statsarkivet, Kristianssand.
Statsarkivet, Oslo.
Statsarkivet, Trondheim.
Tillier, Odd, cand. oecon.
Trondheims Folkebibliotek, Trondheim.
Universitetsbiblioteket. (2 Ekspl.).
Videnskabselskabet, Biblioteket ved, Trondheim.
Wiesener, A. M., Bibliotekar, Bergen.

Medlemmer i det øvrige Udland.

Akademiska Bokhandeln, Helsingfors.
Bibliothek der Hansestadt, Hamburg.
Gibbins, Signe, Frue, Winnemucca, Nevada, U. S. A.
Gottlieb, Eigil Nicolai, Bankier, Paris.
Gottlieb, Anna Charlotte, Frue, Stockholm.
Göteborg Stadsbibliotek, Göteborg.
Heiberg, Knud, Missionær, Madras.
Hintze, Gottfried, Högstad, Sverige.
Krag, O., Kammerherre, Minister, Bruxelles.
Krag, William, Kenya.
Lagerfelt, K. G., Friherre, Stockholm.
Lange & Springer, Wissenschaftliche Buchhandlung, Berlin.
Paus, Chr., Kammerherre, Herrestad Herregaard, Mariefred, Sverige.
Rand, Mogens, Ingeniør, Stockholm.
Riksarkivet, Stockholm.
Stockholms kgl. Bibliotek, Stockholm.
Stockholms Stads Bibliotek, Stockholm.
Thomsen, Th., Ekernförde.
Universitetsbiblioteket, Lund.
Universitetsbiblioteket, Upsala.
University of Illinois, Library, Urbana, Ill.
University of Minnesota Library, Minneapolis, U. S. A.
Universitäts-Bibliothek, Kiel.
Universitäts-Bibliothek, Rostock.

REGISTER

Af *Albert Fabritius.*

Personerne anføres som Hovedregel paa deres Slægtsnavn, et saadant, der ikke er opstaaet alene ved at sætte »sen« til Faderens Fornavn, en Skik, der for Landboernes Vedkommende varer til ca. 1828, jfr. Forordn. af 30. Maj s. A. Føres et saadant Slægtsnavn ikke, anbringes Vedkommende paa Fadersnavnet, eller bliver eventuelt at udelade, naar han ikke i Teksten er nærmere bestemt.

Desuden udelades de Personers Navne, om hvem intet af videre Betydning siges i Teksten, f. Eks. Førere for Hærafdelinger, Konger og andre, i hvis Tjeneste de i Teksten nævnte Personer staar, Forfattere, hvis Værker citeres osv.

Kvinder anbringes som Hovedregel paa deres Pigenavn, kun undtagelsesvis tillige paa Mandens Navn og i saa Fald med Henvisning fra Pigenavnet; er dette ikke noget egentligt Slægtsnavn, bliver det eventuelt at udelade.

Er Navnene latiniserede, bibeholdes denne Form i Registret, medmindre Teksten oplyser, hvorledes de skal gengives paa Dansk.

Nævnes en Person flere Gange paa samme Side, antydes det, hvor saadant anses fornødent, i Registret ved et mindre Tal foroven, til højre for Sidetallet.

Fyrster sættes paa deres Navn, ikke paa Landets, medmindre dette anses mest praktisk, da tillige derpaa.

Sammensatte Efternavne, f. Eks. Lente-Adler, sættes paa første Dels Begyndelsesbogstav, altsaa i det nævnte Tilfælde paa L.

Partikler som von, de, des, de la, zum osv. ses der bort fra; Eks.: des Vignes sættes under V.

Begynder Efternavnet med le eller la, sættes det derimod som Regel under L. Er Partiklen smeltet saaledes sammen med Navnet, at et nyt Ord er dannet, f. Eks. Dupuy, anbringes Navnet paa Partiklens Begyndelsesbogstav, her altsaa D.

De efter spansk Skik sammensatte Efternavne (Moderens Slægtsnavn tilføjet efter Faderens) anbringes under det første Led.

Lokaliteter og Institutioner, hvorom Teksten har Bemærkninger af særlig Betydning, er optaget i Registret.

Aagaard, Anna Emilie Eline, se Pio. — Anna Ursula, se Winchler. — Carl Fr., Landskabsmaler 130. — Holger Halling 84, 115. — Marie, se Koës. — Ole, Skomager 130.	Akerblad, Joh. David, Arkæolog 19, 104. Aarestrup, Anne Christine Amalie, se Bondrop. — Christine, se Schmidt. — Christine Johanne Marie 252. — Frederikke Petri-
--	---

- ne 252. — Jørgen Schmidt, Hørkr. 252. — Niels Ole Svend, Gross. 252. — Ole, Hørkr. 252.
- Abendroth, Carl, Tjener 116.
- Abildgaard, Nicolai, Maler 1 f., 98, 102, 118.
- Abrahams, Arthur 163.
- Adeler, Cort Vilhelm, Baron 249. — Christiane Dorothea, se Mohrsen.
- Adler, J. G. C., Generalsuperintendent 32, 109.
- Albertsen, Henning 235.
- Alexandra, Prinsesse 172, 185.
- Alsted, Slægten 71, 255. — Peter Jørgensen, 71, 255.
- Alum, Anne Birgitte 114.
- Amsinck, C., Fuldmgt., Kmjkr. 166, 176, 185.
- Ancher, Karen Hansdtr. 234. — Paul Jensen 234.
- Ancker, C., Legatstifter 149.
- Andersen, Andrea Hansine 130. — Chr. Adolph, Kbmd. 194. — Else Marie 129. — Even, Skibspræst 157. — Fedder 189. — H. C. 138 —149. — Kirstine, se Larsen. — Louise Adele 201. — Niels, Viktualiehandler 130. — Peter, Præst 187.
- Anker, Herman, Højskoleforst. 177, 186.
- Antonelli, Giacomo, Kardinal 177, 186.
- Arata, Teofanio, Vicekonsul 102.
- Arctander, Laurids Christensen 65. — Niels Christensen, Sgpr. 63, 65.
- Arenfeldt, Palle Iver, Major 217.
- Armand, Slægten 161. — Jean 161.
- Asmussen, Metta 190.
- Assemanni, Simone, Prof. 44, 111.
- d'Aubert, Jean, Maler 121.
- Avellino, Francesco Maria, Numismatiker 24, 28, 106.
- Baare, Søren, Skudehndl. 250.
- Bachmann, Christiane Margrethe, 193. — Hans, Jægermstr. 193.
- Baggesen, Bagge 239. — Jens, Degn 238. Jens, Digter 1, 238—241.
- Balle, Nicolai Edinger, Biskop 50. — Peder 55 f.
- Bang, F. L., Læge 36, 110.
- Bardenfleth, Dorothea, se Løvenørn. — Johan Fr., Gen.maj. 132 f. — Joh. Fred., Hofchef 97, 118.
- Batstüber, Elisabeth 192. — Lorentz, Kobbersmed 192.
- v. Baudissin, Carl Ludwig, Greve, 23, (34), 104 f., 109.
- Bauer, Wilhelmine 122.
- de Beaujour, L. A. F., Baron, Politiker 82, 114.
- Beck, Heinrich 152.
- Becker, Georg Ludwig, Kbmd. 48, 113.
- Been, I. F., Hofurtekr. 167, 183, 185.
- Beenfeldt, Elisabeth Cathrine, se de Lichtenberg. — Fr. Ludvig Chr., Oberst 248.
- Behmann, Heinrich, Oblt. 242, 247.
- Behn, Anna Rebecka 195. — Joachim Friedrich, Tømrermstr. 195.
- Behrens, Joh. D., cand. phil. 176, 186.
- v. Bellegarde, Friedrich Heinrich, Greve, Feltmarskal 87, 116.
- Belloli 78 f., 113.
- Below, Tyge 228.
- Bendixen, Elsabe 204.
- Bendsen, Jonas 231.
- Benjaminsdatter, Anne 220.
- Bentsen, Jørgen, Fæster 71.
- Berendsen, Andreas, Præst 192.
- Berg, Johannes, Hoffurer 56 f.
- Bering, Anne Marie 63, 65. — Frants Pedersen, Bgmstr. 64. — Hans Jensen 63, 65. — Hedvig Malene Frantsdtr. 64. — Hilleborg Jensdtr. 63 f. — Hylleborg Jensdtr. 63, 65. — Jens Jensen 63, 65. — Jens Madsen, Rdmd. 63 f. — Jens Pedersen 63. — Joh. Sørensen, Provst 259. — Joanes Jensen 63, 65. — Laurids Jensen 63. — Margrethe Frantsdtr. 64. — Margrethe Jensdtr. 63. — Mette 64. — Peder, Sgpr. 64. — Peder Jensen 63. — Peder Jensen 63, 65. — Willads Jensen 63, 65. — Vita Frantsdtr. 64.
- Bernstorff, A. P., Statsmin. 66—69. — Christian, Greve, Gesandt 84—87, 115. — Chr. Günther, Greve, Udenrigsmin. 11, 101, 108. — Joachim Friedrich, Greve 108.

- v. Bethmann, Simon Moritz, Bankier 86, 88, 115 f.
- di Biasy, Gian Battista, Konsul 86, 115.
- Bielke, Joh. Chr., Søofficer 15, 103.
- Bierfreund, Slægten 255. — Lorenz, Bankdir. 255.
- Bilde, Slægten 255.
- Bille, Slægten 255. — C. St. A., Redaktør 146, 166, 185. — Tor-kil 255.
- Birch, Andreas, Biskop 32, 109. — Chr. Etrd. 26, 107.
- Birkedal, Vilh., Præst 180, 186.
- Bjergsted, Maren Marie 126.
- Björnson, Bjørnstjerne 176.
- Blicher, Steen Steensen 155, 243.
- Blixen Finecke, Carl, Baron 166, 185.
- Blome, Otto, Diplomat 29, 108.
- Blomstrand, Fr. Th., Lektor 180, 186.
- Bluhme, Christph. Johansen, Hof-præst 57.
- v. Blücher, Ernst Christoph, Gen-lt. 217.
- Blücher af Altona, C. D., Lens-geve, Overpræsident 92, 116, 134.
- Bohn, Claus, Rdmd. 227. — Claus Jørgensen, Kæmner 234. — Hen-ning, Rdmd. 229, 232. — Her-mand, Rdmd. 226. — Herman Clausen, Gaardejer 233. — Her-mand Clausen, Rdmd. 233. — Herman Jørgensen, Gaardejer 234. — Jørgen Hermansen, Gaardejer 233. — Karen Jør-gensdtr. 234. — Morten, Rdmd. 227.
- Boisen, Elisabeth Birgitte 198.
- Bokelmann, Georg Wilh., Legrd. 92, 117.
- de Bombelles, Ida, se Brun. — L-Ph., Greve 107.
- Bondacca, Giovanni Battista, Ad-vokat 5, 100.
- Bondrop, Slægten 250—53. — An-drea Cecilie Marie 252. — Anne 251. — Anne Christine Amalie 252. — Birgitte, se Møller. — Caroline Frederikke Antoinette 253. — Christen 251. — Christen, Kbmd. 251. — Christen, Præst 251. — Christence 251. — Chri-
 stence Ulrike 253. — Christiane 252. — Hans Chr., Urtekr. 253. — Helle Marie 251. — Jens Chr., Skibsreder 251. — Johanne Fre-derikke, se Klingberg. — Jo-hanne Marie 251. — Johanne Marie 251. — Kirsten 251. — Kirstine Johanne 252 f. — Ma-ren 251. — Niels 251. — Niels, Brbr. 250 f. — Niels Herman, Billedhg. 253. — Svend, Fuld-mgt. 251 f.
- Bondrup, Anne, se Torp. — Chri-
 sten Nielsen, Skipper 250. — Svend Jensen, Skudehndl. 250 f. — Søren Jensen, Student 250 f.
- Bonnevie, Andreas, Sgpr. 35, 109 f.
- Borch, Slægten 258. — Erhard An-dreas, Kbmd. 128. — Frede-rikke, se Lund. — Martha Christiane 128.
- Borgia, Camillo, Gh.leg.r.d. 7, 100. — Stefano, Kardinal 3, 6—8, 11, 100.
- dal Borgo di Primo, Olinto, Kmhr. 3, 44 f., 47, 94, 111, 113.
- Bossi, Luigi, Arkæolog 40, 110.
- Bournonville, August 141.
- Braem, Elisabeth Sophie 75. — Else Margaretha 75. — Nicolai Nielsen, Justrd. 75.
- Brandis, Friedrich Carl Georg, Boghndl. 202. — Joachim Die-trich, Læge 36, 111. — Johanna se Claudius. — Juliane Christ-i-ne Sophie 262. — Karl Fried-rich Georg, Fabrikant 202.
- Brandt, Enevold 54.
- Branner, Agnes Andrea, se Pio. — Louise Dorteas, se Clausen. — Thomas Chr., Forlagsbghndl. 131. — Vilh. Jacob, Gen.major 131.
- Braschi, Onesti Romualdo, Kardi-nal 6, 100.
- Breckling, Dorothea 192.
- Bredal, Ivar Joh., Sgpr. 259.
- Bredfeldt, Johann Chr., Læge 243, 248.
- v. Brehmer, Wilhelmine Henriette 219.
- Breide, Karen 205.
- Breitschneider, Karl Gottlieb, Ge-neralsuperintendent 157.
- Brix, Familien 119. — Anne Marie

- 119, 124. — Astrid Victoria Signe 123. — C., Skoleinsp. 178, 186. — Christiane 119. — Dagmar Caroline Amalie 119, 123. — Else, se Ingstrup. — Frederikke Jeanette, se Pio. — Harald Fred. Vald., Redaktør 119, 123, 126. — Jacob Stephanus 119, 123. — Mogens Steffensen, Skudehndl. 123 f. — Thora Stefania, Skuespillerinde 123.
- Brock, Ludvig Fred., Overadjutant 90, 116.
- Brockenhuus, Elisabeth, se Holstein. — Henrik Adam, Stiftamtmd. 61. — Joh. Ludvig, Overhofmstr. 50, 53. — Wibecke Magdalene 61.
- Brockhusen, Joh. 225.
- Brodersen, Auguste Wilhelmine Franziska, se Claudius. — Carl, Landmd. 202.
- v. Brohm, Margrethe Elisabeth 216. — Wilhelmus, Pr.ltn. 216.
- Brorsgaard, Charlotte Amalie, 203 f.
- Brorson, Anna Kirstine Lauritzdtr. 259. — Lauritz, Landkommissær 259. — Magdalene Sibylle Lauritzdtr. 259. — Nicolai 72. — Øllegaard Lauritzdtr. 259.
- Brose, Johann Friedrich, Arbejdsmd. 200. — Johanna Catharina Sophie, se Pless. — Johanna Elisabeth Friederike 200.
- Brown, James, Konsul 103. — John (Giovanni) 18, 103, 109.
- Brugnone, Giovanni, Veterinær 109.
- Brun, Augusta 25, 29, 35, 106, 109 f. — Carl 106. — Carl F. B. 29, 108. — Charlotte (Lotte) 29, 108. — Constantin, Handelsmd. 25, 29—32, 36, 38, 42, 108, 111. — Friederike 1, 3, 24 f., 29—32, 35 f., 38, 40—42, 101, 106, 108. — Ida, 25, 30, 32, 38, 41 f., 100, 106 f., 110. — Valentine Regine Sophie (30), 108.
- Brunnel, Ingeniør 73.
- Bruun, Chr., Højskoleforst. 177, 186. — Sophie 123. — Ths. Chr., Forf. 123.
- Brüggemann, Christiane Frederikke 54.
- Brøndsдорф, Anna Borch 75. — Mathias Rasmussen 75.
- Brøndsted, Augusta Marie Frederikke 91, 116. — Christian, Provst 92, 116. — Frederikke Koës 91, 116. — Georg Koës, Proprietær 91, 116. — P. O., Arkæolog 1, 35, 42 f., 77—98, 113—117.
- Brons, Ægidius Nielsen, Præst 189.
- Buch, Slægten 71.
- Buch-Larsen, Slægten 71.
- Buchwald, Carl Vald., Hofjægermstr. 252. — Christine Johanne Marie, se Aarestrup.
- Bugge, Thomas, Prof. 39, 110.
- Busch, Anna Christine Amalia 252.
- v. Bülow, Charlotte Amalie 54. — Detlev Chr., Overforstmstr. 57. — Friedrich Lorentz, Major 196. — Friedrich Rudbech Chr., Kapt. 196. — Martin 220.
- Bützow, Slægten 255.
- Bøgh, Erik, Forf. 166, 180, 185.
- Bølig, Emmy, se Claudius. — Heinrich Chr., Smed 201.
- Børup, Slægten 71.
- Böttcher, Johanna Sophie Elisabeth 195.
- Calcagni, Don Michele, Numismatiker 24, 29, 106.
- Callesen, Hinrik, Bager 192.
- Callisen, Heinrich, Læge 36, 42, 110.
- Camps, Generaladjutant 135.
- Canova, Antonio 22, 96, 104.
- Capodistria, Johs. Ant., Greve, Statsmd. 111. — Viaro, Sekr. 111.
- Capperone della Guardia, Gaspere, Gemmeskærer 19, 104.
- Carelli, Francesco, Arkæolog 81, 114.
- Caroline, Arveprinsesse 167, 172, 185. — Amalie, sen. Dronning 4, 90, 92, 116.
- Carstensdatter, Anna 189.
- Carstensen, Diderich, Sgpr. 231. — Georg 109. — J. A. H., Generalkonsul 35, 109.
- Castberg, Anna Christina Blixen-crone 105. — Peter Atke, Læge 31, 105, 108.
- Castenschiold, Slægten 254.
- Castensdatter, Ellen 240.
- Castenskiold, Slægten 254.

Cattaneo, Gaetano, Numismatiker 43, 111.

Caulincourt, A. A. L., Hertug, Ambassadør 29, 108.

Causse, Barthélemy, Frisør 156.

Charisius, Frederikke Amalie 49.

Charlotte, Prinsesse af Danmark 97, 118. — Frederikke, Prinsesse 90, 116.

Chiarugi, Vincenzo, Læge 31, 108.

Chiaveri, Anna, se Schultheiß. — Guiseppe, Bankier 117. — Luigi, Konsul 94, 117.

Christensdatter, Gurra 250. — Kirsten 63 f. — Maren 250.

Christensen, Anders, Birkedomm. 259. — Christen, Provst 64. — Knud, Skudehndl. 250. — Las 257. — Laurids 63. — Mads, Isl. Kbmd. 64. — Niels 250. — P. W., Præst 177, 186. — Soffy Marie Eleonora 130.

Christian (VIII), Prins af Danmark 1, 4, 90, 92, 108, 116 f. — (IX), Prins 172, 185. — Peter, Kbmd. 193. — August, Hertug af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenburg 95, 107, 117. — August, Prins af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenburg 29, 108.

de Clarac, Ch. O. I. J. B. 81, 114.

Claudi, jfr. Claudius.

Claudius, Slægten 187—207. — Adolf Ernst Nikolaus, Driftsinsp. 202 f. — Adolph Friedrich, Stationsforst. 200. — Agatha 190. — Amanda Johanna Maria, se Speyer. — Andreas 188. — Andreas Chr., Præst 194. — Anna 188. — Anna 188. — Anna 189. — Anna 190. — Anna 191. — Anna 192. — Anna 192. — Anna 197. — Anna Catharina Wilhelmine, se Marschner. — Anna Dorothea 194. — Anna Elisabeth 193. — Anna Friederikke Petrine 196. — Anna Henriette Sophie 204. — Anna Margretha 194. — Anna Margrethe 191. — Anna Margrethe 192. — Anna Maria, se Jebsen. — Anna Maria Catharina 203. — Anna Maria Eleonore, se v. Feldmann. — Anna Sophia 193. —

Anton Heinrich, Gartner 204. — Auguste, se Lion. — Auguste Cæcilie Sophie Caroline 203. — Auguste Ernestine Wilhelmine 196. — Auguste Wilhelmine Franziska 202. — Augustinus Ernst Carl, Sgpr. 197. — Barthold Nikolaus 194. — Barthold Nikolaus 194. — Carl August, Skovfgd. 202. — Carl Chr., Skibsmaskinist 199. — Carl Heinrich, Snedker 199. — Carl Peter Franziskus, Compastor 197. — Carl Rudolf Anton, Toldkontroll. 203. — Carolina Christiane 201. — Caroline, se Roose. — Caroline 202. — Caroline Friedericke Maria 200. — Caroline Johanna 202. — Caroline Margretha Friedericke Henriette 204. — Caroline Rebecka 197. — Catharina Augusta 193. — Catharina Dorothea, se Reese. — Catharina Friederikke 198. — Catharina Margretha Elise, se Dølling. — Catharina Mauritia 192. — Cathrine Elisabeth 192. — Charlotte 203. — Chr., Kræmmer 191. — Chr. Carl, Kantor 194. — Chr. Detlev, Fysikus 195. — Chr. Detlev, Sgpr. 192. — Chr. Dietrich, Gravør 200. — Chr. Jacob Heinrich 198. — Chr. Lorentz 194. — Chr. Ludwig August, Landsretsraad 204 f. — Christiane Marie Auguste 196. — Christina Margretha 196. — Claudius Andreas, Drogist 201. — Claus 191. — Claus, Hrdspr. 188. — Claus, Kapellan 189. — Claus, Præst 187, 191. — Claus, Præst 191. — Claus, Rektor 189. — Claus Povlson, Præst 187. — Detlev Heinrich Chr., Borgmstr. 199. — Doris, se Struve. — Dorothea Catharina 199. — Dorothea Christine 195. — Elisabeth Dorothea Auguste 198. — Elisabeth Petrine 203. — Elisabeth Susanne Henrietta, se Oldenburg. — Elise Auguste, se Pabst. — Elise Henriette 200. — Elsabe Christine 193. — Else Margrethe 194. — Emmy 201. — Engeborg 192. — Franz Willh.

Eduard, stud. theol. 201. — Friedericke Christine Dorothea 199. — Friedericke Wilhelmine 202. — Friedrich, Skovrider 201 f. — Friedrich Carl 195. — Friedrich Mathias Jacobus, Senator 197. — Gyde Karstens 190. — Gyde Maria 193. — Hanna 190. — Hans, Mag. 191. — Hans, Præst 188. — Hans, Præst 189. — Hans, Præst 190. — Hans Bachmann, Ltnt. 196. — Hans Friedrich, Klejnsmed 200. — Hedvig Carolina Friederica 198. — Heinrich Ludwig, Telegrafbestyrer 204. — Henriette Rebecka Friederikke 204. — Hermann August, Banemstr. 201. — Ida Auguste Friederikke 201 f. — Ida Wilhelmine Cornelia, se Francke. — Ingeborg 189. — Ingeborg 189. — Ingeborg 190 f. — Jens 190. — Jens, Præst 188. — Johann Gottfried Mathias, cand. theol. 202. — Johanna 201. — Johanna 202. — Johanna Catharina Henrietta 196. — Johanna Elisabeth Friedericke, se Brose. — Johanna Maria Dorothea, se Setzer. — Johanna Rebecka 200. — Johanna Wilhelmina, se Momma. — Johs., Præst 196 f. — Johs. Detlev, Lærer 204. — Johs. Gotthilf Peter, Præst 198. — Johs. Heinrich Mathias, Forp. 198. — Johs. Wilh. Ludwig, Kbmd. 203. — Josef Wilh. Augustinus, Postmstr. 202. — Josias, stud. theol. 194. — Julia Christiane Caroline 202. — Laurretta 190. — Lorenz 195. — Louise Adele, se Andersen. — Louise Rebecca Antoinetta 199. — Lucia Magdalena 195. — Lucie Dorothea 194. — Maren 188. — Magdalena Augusta 195. — Magdalena Catharina, se Pries. — Margaretha 190. — Margaretha 204. — Margaretha Henrietta Friederikke, se Janssen. — Margaretha Maria Catharina, se Jensen. — Maria 188. — Maria 191. — Maria Caroline Elisa-

beth 196. — Maria Dorothea 198. — Maria Johanne Wilhelmine 201. — Maria Sophie Christine Oline 203. — Martin Andreas Chr., Tømremstr. 200. — Mathias 196. — Mathias, kgl. Konfessionarius 187, 192 f. — Mathias, Redaktør 187, 195. — Mathias Friedrich, Prosektor 201. — Mathias Friedrich, Skovfgd. 196. — Mathias Heinrich 197. — Mathias Leonhard Wilh. 197. — Mathilde, se Wynecken. — Mathilde 201. — Meta, se Zester. — Metta 189. — Nicolaus, stud. theol. 189. — Nicolaus, stud. theol. 189. — Paul (Powel) 188. — Paul 188. — Paul, Præst 188. — Pauline Caroline, se Trummer. — Peter 192. — Peter 193. — Peter, Amtinsp. 195. — Peter, Kantor 191 f. — Peter, Præst 187 f. — Peter, Præst 189. — Peter, Præst 189 f. — Peter, Præst 190. — Peter August 203. — Peter Heinrich Carl, Præst 203. — Rebecca 202. — Rebecka Catharina Henriette 198. — Rebecka Emilie 202. — Samuel Nikolaus, Amtsforv. 193. — Sophia Dorothea Johanna, se Janssen. — Sophia Maria Christiane 199. — Sophie Auguste Margrethe 197 f. — Sophie Elisabeth, se Fangel. — Sophus, Dekorationsmaler 199 f. — Therese Wilhelmine, se Stavenhagen. — Wilh. Andreas Mathias, Rektor 200. — Wilh. Ludwig August, Dekorationsmaler 204. — Wilhelmine, se Paulsen. — Wilhelmine Caroline Marie, se Meyer. — Wilhelmine Elisabeth Emma, se Frobeen. — Ølgaard 189. Clausen, Alma Caroline Kristine 131. — Christina Margretha 193. — H. N., Prof. theol. 170, 185. — Joh. Ferd., Hofglarmstr. 130. — Julius, Dr. 131. — Louise Dorteia 131. — Peder, Sgpr. 205. — Vilhelmine Emilie 130. Clausson, Povl, Landmd. 187. Cleffel, Archidiakonus 194. — Friedrich Wilh., Præst 194.

- v. Clermont, Betty 196.
 von Closter, Sophie Juliane 53.
 Colding, Ude Pedersen, Sgpr. 259.
 Collin, Edvard, Zoolog 145, 149. —
 Ingeborg 138, 140. — Jonas 145.
 — Jonas, Ghrd. 138 f., 141, 143,
 146, 148. — Theodor, Teaterlæge
 145, 149.
 de Coninck, A. L. C., Redaktør
 166, 185.
 Consalvi, Ercole, Statssekr. 7, 100.
 Cornelius, Slægten 255. — Peter,
 Maler 92, 117.
 de Courgelon, Catharina Eleonora,
 se Schersius. — Jean, Oberst
 150. — Jérôme 150.
 v. Dacheröden, Caroline 30, 32, 108.
 Dagmar, Prinsesse 172, 185.
 Dahl, Anders Jensen, Lærer, 129.
 — Andrea Cecilie Marie, se
 Bondrop. — Vilh. Burchard,
 OR.Prok. 252.
 Dahlerup, J. W. 106.
 Dalsgaard, Christen, Maler 178,
 186.
 Daniele, Francesco, Historiker 25,
 107.
 Danneskiold-Løvendal, Carl Wol-
 demar, Greve, Oblt. 136.
 Davout, Prins af Eckmühl, Mar-
 skal 133—35.
 Dehn, N. L., Herreekviperingshdl.
 167, 185.
 Delfico, Melchiorre, Forf. 25, 28,
 107.
 Delfs, Henriette Rebecka Friede-
 ricke, se Claudius. — Paul Chr.
 Heinrich Theodor, Præst 204.
 Detlefsen, Catharina Friederikke,
 se Claudius. — Georg, Landmd.
 198.
 Dich, Eskild (Eske) 234.
 Dickens, Charles 144, 148.
 Diederichsen, Laura Henriette Ge-
 orgine, se Ohlendorff.
 v. Dittersdorff, Karl Ditters, Kom-
 ponist 152.
 van Dockum, J., Admiral 157.
 Donner, Conrad Hinrich, Kbmd.
 92, 106, 116.
 Donstein, Margrethe Elisabeth 234.
 Donzelot, General, Guvernør 78,
 113.
 Dosenrode, Slægten 254.
 Drachmann, A. G., Læge, Prof. 70.
 — Holger, Digter 70.
 Drewsen, Adolph Ludvig, Kfrd.
 138—149. — Einar, Bankassi-
 stent 139, 147. — Ingeborg, se
 Collin. — Ingeborg 148. — I.
 C. 73. — Viggo, Kontorchef 139,
 147.
 Dreyer, Christph. Wilh., Diplomat
 35, 109.
 Due, Anne Birgitte, se Alum. —
 Chr., Kanc.sekr. 81, 93, 114. —
 Jens 114.
 Dunlop, Agnes 148.
 v. Dyke, Jacob 226.
 Dølling, Anna Catharina Elisabeth,
 se Gerckens. — Catharina Mar-
 gretha Elise 200. — Marius,
 Farver 200.
 v. Eckardstein, Frh. 83, 115. —
 Frh., Spejlfabrikant 115.
 Eckhel, Jos., Numismatiker 85, 115.
 Eckersberg, C. W. 98, 118.
 Edinger, Adelheit Sophia 196. —
 Anna Cathrine 64. — Ulrich
 Friderich 64.
 Eger, Koffardikapt. (33), 109.
 Ehrenswärd, Gustav Joh. 59.
 Elberling, C. W., Dr. phil. 175, 185.
 Elers, Slægten 255. — Jørgen 255.
 Emmiksen, Nicolai 251.
 Engel, Anne Elisabeth 234. — Mads
 Clemed, Borgerkapt. 234.
 Engelbreth, Wolf Fr., Provst 32,
 109.
 Engelstoft, Laur. 107.
 Engenhagen, Catharina Elisabeth
 Auguste 195. — Leonhard, Ju-
 stitsraad 195.
 v. Erdmannsdorf, Friedrich Wilh.,
 Arkitekt 20, 104.
 Esmarch, Else Cathrine, se Lassen.
 — Hans Jørgen, Provst 244,
 248. — Hinrich, Præst 192. —
 Johann Detlev 192.
 Eskildsen, Slægten 257.
 Esterházy, Nicolaus Joseph, Fyr-
 ste 66 f.
 Estermann, Mad. 81, 114.
 Estrup, H. F. J., Historiker 95, 117.
 v. Eyben, Friedrich Ludwig 152.
 Fabbroni, Angelo, Universitets-
 kansler 109.
 Fabricius, Slægten 258. — Andreas,
 Præst 190. — Johs. Chr., Præst
 190.

- Fangel, Catharina Christine, se Thomsen. — Peter Gomme, Kbmd. 203. — Sophie Elisabeth 203.
- Fauchet 86.
- Fea, Carlo, Arkæolog 17, 103.
- Feddersen, Peter, Bgmstr. 174, 185.
- Feindt, Anna Dorothea 150. — Anna Dorothea 150. — Barthold 150. — Catrin Margret, se Richter.
- v. Feldmann, Anna Maria Eleonore 203. — Christiana, se Pahl. — Traugott, Kapt. 203.
- Fich, Slægten 258.
- Filangieri, Carolina 81, 114. — Gaetano, Forf. 114.
- Finsen, Niels 260.
- Flambourieri, Anastasios, Politiker 86, 115.
- Flensburg (Flensborg), Slægten 255.
- Flor, Chr., Prof. 180, 186.
- Fog, Maren Bjørn 222.
- Fogh, Karen Nielsdtr. 158—60. — Niels Lauridsen, Rdmd. 158, 160.
- Fontani, Francesco, Bibliotekar 33 f., 40 f., 109.
- Forges d'Avanzati, Domenico, Biskop 26, 107.
- Franch, Jørgen, Rdmd. 226—28.
- Franck, Anna Kirstine 129. — Magdalene 253.
- Francke, Anna Mathilde, se Jürgensen. — Frantz Ludwig, Pakmstr. 201. — Ida Wilhelmine Cornelia 201.
- Franzoni, Francesco Antonio 104.
- Frederik VI 6, 90, 100, 116. — (VII), Prins 97, 118. — (VIII), Prins 172, 185. — Prins af Nør 95, 117. — Prins af Hessen-Kassel 30, 108. — Ferdinand, Arveprins 167, 172, 185. — Vilhelm C. L., Prins af Hessen-Philippsthal-Barchfeld 118.
- v. Frendel, Carolina, se Filangieri.
- Freund, Hermann, Billhg. 117.
- Friccius, Frederica Elisabeth 197.
- Friedenreich, Chr. Daniel 247. — Frands, Major 243, 248. — Mette-Dorothea 242, 247.
- Friederich Wilhelm Philip, Hertug af Würtemberg-Stuttgart 52. — IV, Hertug af Sachsen-Gotha 12, 102.
- Fries, Th. M., Prof. 181, 186.
- Friis, Anders Tranberg 255. — Egert, Rdmd. 161. — Jacob, Præst 193. — Joh., Rektor 180, 186. — Laurits, Præst 190. — Mads Lucassen, Rdmd. 161. — Mathias, Præst 190. — Mathias, Præst 193. — Oluf, Sgpr. 259.
- Frijs, Christine Sophie, Grevinde 245, 249.
- Froben, Andreas 205. — Juliane Wilhelmine, se Weber. — Wilhelmine Elisabeth Emma 205.
- Frobos, Hartvig Eggers, Visitor 64.
- Frost, Peder Jensen 229.
- Gadebusch, Ingeborg Sophie 256.
- Gagge, Slægten 227. — Claus, Friemd. 232, 235. — Elsebeth Henningsdtr. 229, 236. — Henning 227, 236.
- Gammeltoft, Hans, Proprietær 128. — Olavia Frederikke 128.
- v. Garb 86, 88, 115 f.
- Geleff, Poul, Politiker 126.
- Gerckens, Anna Catharina Elisabeth 200.
- Gersdorff, Slægten 254. — Bodil, se de Lichtenberg. — Chr. Chph., Oberst 248.
- Gierlew, Andreas Chr., Chargé d'Affaires 31 f., 35—38, 40, 42, 105, 108.
- Giese, Dorthea Christence 122.
- Gjerdrum, Carl F., Kmhr. 259. — Elias, Lensmd. 259. — Ellen Margrethe, se Raw. — Ole, Foged 259.
- Glückstadt, Nic. V. B., Raadmd., By- og Raadstueskr. 175, 185.
- Goldschmidt, Julius, Manufakturhndl. 167, 185.
- Goos, C., Prof. 178, 186.
- Gråberg, Jakob, Konsul 48, 113.
- Gram, Hans 71—73. — Laurids 71 f.
- Granzow, Slægten 255.
- Gravesen, Slægten 255.
- di Gravina, March. 96.
- di Gregorio, Rosario, Prof. 44, 112.
- Grevenkop-Castenskiold, Slægten 254.
- Griisbech, Niels Hansen 255.
- Grooten, Albertine 197.

- Groß, Carl 105.
 Grove, Dorteia 233. — Peder Jensen, Fyrforv. 233.
 Grundtvig, N. F. S. 177.
 Grüner, Cathrine A. M., se Rosted. — Lauritz Peter Winding, Præst 47, 113.
 Grøn, Catharina Lauretta, se Tychsen. — Jens Garmann, Grosse-
 rer 23, 105. — Jens Garmann, Lektor 105.
 Guattani, Giuseppe Antonio, Antikvar 15, 19, 103.
 Gudenrath, Sophia Elisabeth 219.
 Guldencrone, Chr. Fred., Lensbaron, Ghrd. 66—68 — Chr. Fred. Julius Baron, Legationssekr. 66. — F. J. C., Lensbaron, Stiftamtmd. 90, 116.
 Gyllembourg-Ehrensward, Thomasine 154.
 Gädeckens, Margaretha 197.
 Hacker, Olivier, Direkt. 216.
 Haffner, Wentzel, Kammerjunker 156. — Wolfgang, Minister 156.
 Hagefeld, Hartwig 225.
 Hall, Augusta Marie Frederikke, se Brøndsted. — C. C., Minister 116. — Thomas, Præst 33, 83, 109, 112, 114.
 Haller v. Hallerstein, Karl, Frh. 79, 114.
 Hameken, Ludvig Joseph 37, 110.
 Hammer, Carl, Manufakturhndl. 253. — Caroline Frederikke Antoinette, se Bondrop. — Gunnar, Kapellan 253. — Hans Chr. Bondrop, Læge 253. — Hans Gunder Weggerslev, Farver 253. — Hans Povl, Farver 253. — Johanne 253. — Magdalene, se Franck. — Niels Ølste, Urtekr. 253.
 Hammerich, Fr., Prof. theol. 169, 181, 185. — M., Dr. phil. 178 f., 186.
 Handberg, Laurids Mikkelsen, Tolder 233.
 Hansdatter, Anna 188.
 Hansen, Albret (Albert), Borgmstr. 231, 236. — Bent 232. — C. F., Arkitekt 98, 118. — Cathrine Elisabeth, se Knorr v. Rosenroth. — Christen 255. — Constantin, Maler 166, 168, 170, 178, 185. — Frits, stud. theol. 170. — Helene 194. — Jes 194. — Lars, Toldkass. 220. — Mickel, Bgmstr. 224. — N., Fuldmgt. 122. — Peter, Præst 188.
 Hanssen, Chresten 190.
 Harboe, Ludvig, Biskop 72.
 v. Hardenberg, Carl August, Fyrst, Statskansler 245, 249. — Juliane Frederikke Christiane, se Reventlow.
 Hartmann, Emma, se Zinn. — J. P. E. 145, 149.
 Hartwig, Albert 234. — Albert 234 —37. — Albert 224, 228. — Ane Cathrine 234. — Augustin, Borgmstr. 224. — Augustin 231 f. — Bertha 237. — Claus 231—33, 236. — Claus 234. — Claus, Rdmtd. 226 f., 229. — Cort 225. — Eskild, Kapt. 234, 237. — Ide 233. — Jørgen, Byfgd. 226. — Karen Michelsdtr. 231—236. — Karen Poulsdtr. 234, 237. — Lisebeth 237. — Magdalene 235. — Michel, Borgmstr. 227—30. — Michel Augustin, Borgmstr. 226 f. — Michel Michelsen 229. — Morten 234, 237. — Paul, Byfgd. 228 f., 231 f., 234, 236. — Poul Vilh. 234.
 Hauch, Adam Wilh., Overhofmarskal 11, 22, 24, 34, 41, 43, 50, 53, 61, 101. — Carsten 157.
 Hawke, Præst 109.
 Haxthausen, Gregers Chr., Greve 57, 59. — Margrete Sophie, Ctsse. 50.
 Haydn, Joseph, Komponist 66—69.
 Hedin, S. A., cand. phil. 175, 185.
 Heiberg, Slægten 255. — Borgmstr. 152. — Carl Friederich, Advokat 152. — Hermann, Forf. 152. — Johan Ludvig 149, 154. — Johanne Louise 154—56, 170, 172, 185. — P. A. 152, 154.
 Heigelin, Chr., Konsul 25, 105 f., 114. — Wilh., Konsul 80 f., 89, 105 f., 114, 116.
 Heise, P., Komponist 166, 185.
 Hegelund, Johann Marquard, Præst 192.
 Helgesen, Anne Kirstine 260.
 v. Hellfried, C. F. 23, 106.
 Henningsdatter, Else 236.

- Henningsen, Elisabeth Birgitte, se Boisen. — Hinrich Gerhard, Forp. 198. — Marie Dorothea, se Claudius. — Nikolaj, Dr. med. 198.
- Henrici, Chr. August, Borgmstr. 199. — Dorothea Catharina, se Claudius. — Paul Chr., Prof. 199.
- Hensler, Dorothea Catharina 198.
- Herman, Slægten, se Armand.
- Hermansen, Claus 227.
- Hertz, Henrik 144.
- Heubel 196.
- Heymann, I. W., Kommercerd. 168, 185.
- Hielmstjerne, Henrik 72.
- Hinckeldey, Bendix Meisen, Birke-dommer 218, 220. — Benjamin 220. — Nicoline Cathrine 218.
- Hindsberg, Louise 128.
- Hiort, Olavia Frederikke, se Pio. — Tage, Direktør 128.
- Hirt, Alois, Kunsthistoriker 17, 103.
- Hjort, Inger Margrethe 64. — Peter 117.
- Hobe, Maria 216.
- Hobhouse, John Cam, Statsmd. 85, 115.
- Hoe, Anna Dorothea 192. — Barthold, Rdmd. 192 f. — Lucie Magdalene 193.
- Hofgaard, Bodil 243, 245, 247.
- Holck, Carl Chr., Kommandør 43, 111.
- Holm, Emil, Arrestforvarer 127. — Emilie 127. — Emma Caroline Francisca, se Pio. — Peter 127. — Vilh., Skolelærer 126 f.
- Holst, H. P. 138, 146. — Hans 56. — Henrik, Præst 246, 249.
- Holstein, Chr. Fred., Greve 53. — Elisabeth, Ctsse. 61. — F. A., Lensgreve 107. — Sophie Charlotte Hedeveg, Ctsse. 53. — Wilhelmine, se Reventlow.
- Holsten, Adam Chrf., Baron, Gh-rd. 132. — Chr., Kommandør 35, 109. — Wilhelmine Josepha 35, 109.
- Hornemann, Familien 159. — Chr., Maler 105. — Emil, Læge 146.
- Hostrup, Jens Chr., Forf. 166, 177, 185 f.
- v. Humboldt, Adelheid 10, 101. — Caroline, se v. Dacheröden. — Caroline 10, 101. — Emil Eduard Theodor 10, 101. — Gabriele 10, 101. — Wilh., Gesandt 18, 22, 85, 101, 103.
- Hygom, Cathrine Weleye 247.
- Høst, N. C., Ltnt. 122.
- Høyen, N. L., Prof. 171, 185.
- Høyer, Chr. Fædder, Maler 11, 98, 101, 118.
- Iffland, August Wilhelm 152.
- zu Inn- und Knyphausen, Charl-lotte Elisabeth Henr., Rigsgsr. 53. — Edzard Mouritz, Rigsgreve 53.
- Irminger, Carl Chr. Wilh., Rit-mstr. 243, 247. — Carl Gothilf, Gen.lt. 242, 247. — Cathrine, se Hygom. — Chr. Gotlob 247. — Christine Auguste Friederike, se Schreiber v. Cronstern. — Janus Friedenreich, General-major 243, 247. — Karen, se Lichtenberg.
- Ingemann, B. S., Digter 1, 117, 147.
- Ingerslev, A., cand. theol. 177, 186.
- Ingres, Jean Auguste Dominique, Maler 101.
- Ingstrup, Anne Jakobsdtr. 124. — Else Jakobsdtr. 123 f. — Jakob Thomsen, Skudehandler 124. — Maren, se Jensdatter.
- Iversen, Dorothea 188. — Joh. H., stud. jur. 180, 186.
- Jacobi, Anna Friederikke Petrine, se Claudius. — Betty, se v. Clermont. — Eddo, Præst 188. — Friedrich Heinrich 196. — Wiegand Maximilian, Dr. med. 196.
- Jacobsdatter, Else 191.
- Jacobsen, Ludvig, Læge 47, 113.
- Jagemann, Ferd., Maler 101.
- Janssen, Dorothea Catharina, se Hensler. — — Ludwig Hinrich, Mejeriforp. 198. — Margaretha Henrietta Friederikke 198. — Sophia Dorothea Johanna 196.
- Jebesen, Slægten 258. — Anna, se Schade. — Anna Maria 198. — Heinrich, Godsejer 195, 198. — Jacob, Skibskapt. 198. — Rebecka Catharina Henriette, se Claudius.

- Jensdatter, Ingeborg 255. — Johanne 258. — Kirsten 63. — Kirsten 250. — Maren 124.
- Jensen, Carsten, Kæmner 189. — Chr., Bager 204. — Elsabe, se Bendixen. — Hans, Slotsskr. 231. — Hans, Tobakshandler 130. — Herlich Lorenzdr. 188. — Knud, Byskr. 227 f. — Lorenz 188. — Margaretha Maria Catharina 204. — Mauritz, Borgmstr. 226. — Oluf, Skomager 240.
- Jenssøn, Anders, Rdmd. 226.
- Jerrild 166.
- Jespersen, Slægten 257.
- Jessen, Carl Wilh., Søofficer 24, 106. — Peter Carl, Kabinetssekr. 26, 107.
- Johannsen, Anna Margretha 191. — Mathias, Landfgd. 191.
- Johansen, Hans, Møller 220.
- Johnsen, Ingvar, Husmd. 191.
- Jommelli, Nicola 96, 117.
- Juel, Niels, Admiral 237.
- Iuell, Chr., kgl. Fgd. 75.
- Juel Rysensteen, Chr. Fr., Lensbaron, Oberst 249. — Christiane Dorothea, se Mohrsen.
- Juliane, Prinsesse af Danmark 97, 118.
- Juul, Kammerjunker 58.
- Jürgensen, Anna Mathilde 201. — Lise 154.
- Jørgensen, Anders Jørgen, Klejnsmed 126. — Anthon, Overlærer 119. — Bent, Fæstebonde 71. — Henriette, Skuespillerinde 156. — Jens, Gaardejer 129. — Louise Augusta Henrietta 126. — Maren Marie, se Bjergsted.
- Kaas, Augusta Mechtilda Andrea 49, 52. — Fred. Chr., Admiral 51 f. — Frederikke Amalie, se Charisius. — Kirsten Guldencrone, se Stiboldt. — Margretha 196. — Ulrik Chr., Viceadmiral 49.
- Kaas-Lehn, Otto Ditlev 44, 112.
- Kalleberg, Andreas, Arkitekt 22, 104.
- Kames, Claus Clausen, Kbmd. 227. — Elsebeth 227.
- Kamitz, Claus, Rdmd. 226.
- Karl Johan, Kronprins af Sverige, 37, 85, 88, 110, 115 f.
- Kaufmann, Angelica, Malerinde 22, 104.
- Kiel, Marcus, Kapellan 189.
- Kierkegaard, Slægten 258. — Christen Jespersen, Fæstebonde 258.
- Kierulf, J., Prof. 107.
- Kierulff, Chr. Rudolf Philip, Sgpr. 222. — Henriette Jacobine, se Knorr.
- Kindermann, Heinz, Dr. phil. 153.
- Kingo, Hans Jensen, Sgpr. 63, 65.
- Kinnaird, Douglas James Wm. 85, 115.
- Kirstein, Ernst Philipp, Deputeret 26, 107.
- Kiær, Sara Catharina 56.
- Kjær, Maren Jacobsdr. 222.
- Klevenfeldt, Terkel 72.
- Kling, Anton Otto, Landmd. 198. — Hedvig Carolina Friederica, se Claudius.
- Klingberg, Anna Christine Amalie, se Busch. — Hans, Boghdl. 252. — Joh., Agent, Vinhdl. 252. — Johanne Frederikke 252. — Rasmus Friis, Tolder 252.
- Klitgaard, Christiane, se Brix. — Jens Carl Bang, Kbmd. 119, 123. — Niels Bondrup, Kbmd. 119.
- Kluge, K. A. F., Læge 111.
- Koefoed, Bodil Pedersdr. 227—29. — Peder, Frimd. 227.
- Koepff, Christ. Jak. 86, 115.
- Koës, Frederikke 77, 80, 82, 84, 87, 89, 91 f. — Georg, Filolog 1, 25, 35, 42, 78 f., 106, 111, 113. — Marie 92, 115.
- Kofod, Esbern, Rdmd. 226. — Peder, Rdmd. 227 f.
- Kofoed, Anders Hansen 231. — Claus 231. — Conrad Wigand, Oberst 196. — Esber Hansen 231. — Frantz, Kapt. 195. — Hans, Borgmstr. 229. — Hans, Frimd. 230. — Hans t. Eskesgd. 233. — Hans Madsen, Landsdommer 232. — Jacob 231. — Jens, Landsdommer 231. — Jens Pedersen, Kapt. 230. — Kirstine 232, 235. — Mads 231. — Oluf 231. — Peder 231. — Peder Hansen, Borgmstr. 230, 236. — Poul 234. — Poul, Borgmstr. 234.

- Kohlrausch, Heinrich, Læge 6, 12 f., 22, 100.
- Kolster, Anna, se Claudius. — Caroline Wilhelmine 203. — Johann Nikolaus Wilh., Apoteker 197.
- Koreff, David Ferd., Læge 111. von Koss, Slægten 257.
- Knoch, Anna Andersdtr. 192.
- Knorr, Anna Maria, se Nicolai. — David 222. — Henriette Jacobine 222. — J. G., Maskinmstr. 223. — Joachim Henrik, Adjutant 221. — Johann Chr. Nicolaus, Fuldmgt. 222. — Johann Georg Heinrich, Possementmager 222. — Johanne Elisabeth 222. — Maria Christina Amalia 222. — Maria Christine Wilhelmine 222. — Regine Magdalene 222. — Sidse (Cecilie) Anne Margrethe, se Krämer. — Willy, Fabrikant 223.
- Knorr v. Rosenroth, Adam, Abbed 211. — Annette Medea, se Krumhar. — Carl Anton, Kbmd. 221. — Carl Bendix, Ritmstr. 219 f. — Carl Fr. Ferd., Dekorationsmaler 221. — Carl Gustav 221. — Cathrine Elisabeth 220. — Cathrine Marie 215 f. — Cecilie Marie 215 f. — Chr., Frh. 209. — Christof 211. — Christoph 211. — Christoph, Skatteembedsmd. 211. — Elias Ernst 211. — Emil Fr., cand. pharm. 221. — Ernst Ferd., Oberstltnt. 213, 217 f., 219. — Ferd. Carl, Sec.ltnt. 217, 223. — Franz Adam, Pr.ltnt. 213 f., 222. — Friederica Margaretha Charlotte 219. — Fr. Ferd. 220, 223. — Friedrich August, Major 212. — Henriette Augusta, se Lind. — Ida Frantzisca Christophine 220 f., 223. — Johann 211. — Joh. Ferd., Grosserer 221. — Johantine Cathrine, se Lind. — Jytte 221. — Kai Julius, Afdelingschef 220 f. — Lorenz 208. — Lorenz (Laurentius), Raadsherre 208 f. — Lucie Catharina 216. — Ludwig Kristian 212. — Margrethe, se Petersen. — Michl 208. — Nicolai Ernst 220, 223. — Paul, Hofkapellan 211. — Philip Carl, Stabskapt. 213, 215. Philipp Gottlieb, Hofraad 212. — Regitze Amalie 219. — Torben, Kapt. 215 f. — Wolf 211.
- Knudsdatter, Appelone 238.
- Knudsen, Anna 190. — Christen, Skudehndl. 250. — Hans Chr., Skuespiller 123. — Niels 239. — Peder Nandrup 65.
- Knuth, Eggert Chrf., Lensgreve 126. — Sylvia Mizpah, se Pio.
- Krabbe, Gregers, Rigsraad 228. — Chr. Heinrich Iver, Major 219. — Iver Chrf., Major 219.
- Krigsch, Margrethe Elisabeth 234.
- Krogh, G. A., Fuldmgt. 180, 186.
- Krogh-Jensen, Slægten 71.
- Krohn, Fr., Billedhg. 184. — Georg, Skuespiller 180. — Hermann Dietrich, Bgmstr. 108. — Jakob, Skolemd. 164—86. — Maria Elisabeth 31 f., 35—38, 42 f., 45, 108.
- Krumhar, Annette Medea 219. — Frederikke Elisabeth 221. — Joh., Brbr. 219. — Marie Hede-vig, se Plambeck.
- Krüger, Heinrich Albrecht, Rdmd. 195. — Sophie Albertine 195.
- Krämer, Sidse (Cecilie) Anne Margrethe 222.
- Kupfer, Caroline Sophia Christiane 201.
- Købke, Christen, Maler 164. — P., Eksp.sekr. 164—86.
- la Baume, Claude 30.
- Labruzzo, Carlo, Maler 104. — Nunziata 21, 104.
- la Cour, Christine Charlotte 129.
- Laitié, Charles-René, Billedhg. 101.
- Lambeck, Anna Cathrine 218.
- Lamberg, Anton Franz de Paula, Greve 85, 115.
- Landolina, Saverio 29, 107.
- Lange, Chr. Wilh., Generalpostdir. 26, 107.
- Langebek, Jacob 72.
- Lanzi, Luigi, Kunsthistoriker 41 f., 111.
- Larsen, Jens 231. — Kirstine 130. — L. C., Bgmstr. 182, 186. — Wilhelmine, se Bauer.
- Lassen, Anna 190. — Else Cathri-

- ne Lauritsdtr. 244, 248. — Kirsten Pedersdtr. 250. — Mogens, Student 250.
- Lasson, Anna Sophie, se de Løvenørn. — H. Chr. Stig, Pr.lt. 132. — Ivar Chr. v., Gen.maj. 132. — Jens 132. — Jens Fr., Pr.lt. 132—137. — Maria Magdalene Elisabeth, se Sidenius. — Mette Marie, se Nielsen.
- Latro, Giuseppe Capece, Ærkebiskop 81, 114, 117.
- Laurent, Theresia 121.
- Lauridsen, Christen, Bgmstr. 228 f.
- Laustsen, Slægten 256. — Jens 256.
- Lederer, Carl Friedrich, Læge 243, 248.
- Leestman, Adam, Skibskapt. 226.
- Lehmann, Orla, Minister 145, 149, 163.
- de Lesseps, Ferdinand, Ingeniør 114. — Mathieu, Generalkonsul 78, 114.
- Leth, Frk. 132.
- Lewetow, Diederich Wilh., Toldkasserer 51.
- Levisohn, stud. med. 178, 186.
- de Lichtenberg, Abel Marie 243, 248. — Bodil 243, 248. — Elisabeth Cathrine 243, 248. — Gerhard Hansen, Godsejer 243, 247 f. — Gerth, Kapt. 243, 247. — Geske 248. — Hans Henrik, Etrd. 242—47. — Karen Rosenkrantz 242—47.
- de Lichtenhjelm, Bodil, se de Lichtenberg. — Jokum Rothenborg, Kanc.rd. 248.
- Liebe, Carl, HR.Advokat 175, 179, 185.
- Liljeblad, B., stud. fil. 170, 185.
- Lillelund, Slægten 257. — Christine Charlotte, se la Cour. — H. B., Præst 129.
- Lind, Frederikke Elisabeth, se Krumhar. — Henriette Augusta 221. — Johantine Cathrine 221. — Poul Sophus, Gæstgiver 221.
- Lindblom, Jac. Axel, Erkebiskop 35, 109 f.
- Lindbom, Andrea Caroline 131.
- Lindbäch 181 186.
- Linde, Christen 247. — Christen 248.
- Lion, Auguste 205. — Eberhard, Kbmd. 205. — Henriette, se Spe-ner.
- Lipke, Wm. Carl Fr., Bgmstr. 130.
- Lohmeyer, Elisabeth Dorothea Auguste, se Claudius. — Johann Hermann Wilh. Ludwig, Provvisor 198.
- Lorck, Henrik, Kbmd. 194. — Jes Lorentzen, Rdmd. 193 f. — Maria 193.
- Lorentzen, Anna 190. — Diedrich 190. — Nis 190.
- Lorenzen, Charlotte Amalie, se Brorsgaard.
- Lostanges, General 81.
- Louise, Prinsesse 172, 185.
- Lovisa Ulrika, Enkedronning af Sverige 59.
- v. Lowsow, Antoinette Sigfriede 124.
- Lucangeli, Arkitekt 17, 103.
- Ludwig, Kronprins af Bayern, 84, 88, 115 f.
- Lund, Anne, se Ingstrup. — Fr. Michael, Præst 124. — Frederikke 128. — J. L., Maler 9, 98, 101, 118. — Laura, se Pio. — Niels Rasmussen 250. — Ole Troelsen, Grosserer 82, 114. — Rasmus, Præst 119, 127.
- Lundbye, Henrik Vilh. 12, 44, 102. — Joh. Th., Maler 102.
- Lunding, Slægten 256.
- Lunzi, Anastasios, Konsul 114. — Bettina 114. — Ermanno (Hermann), Dr. jur. 114, 117. — Giovanni 93, 95, 114, 117. — Maria, Grevinde 78, 86 f., 93, 114. — Nicolò Conrado, Greve 77, 79, 81 f., 87, 90, 92 f., 95, 114, 117.
- v. Lutten, Birgitte 193 f.
- Lübeck, Adolf, Materialforv. 200. — Elise Auguste, se Pabst.
- v. der Lühse, Volrad August, Overpræsident 54.
- Lüttichau, Christian, Rigsgreve, Kmhr. 248. — Hans H., Overpræsident 169, 185.
- de Løvenørn, Anna Sophie 132. — Dorothea 132. — Poul Wendelboe 132.
- Maag, Carl, Grosserer 131. — Ida Sofie 131.
- Madsdatter, Kirstine 233.

- Madsen, Hans 231. — Holger, Rdmd. 227.
 Mattsson, Niels 75.
 Madvig, J. N., Prof. 178, 186.
 Malling, Peder, Arkitekt 40, 110.
 Mangor, Slægten 256.
 v. Mannagetta und Lerchenau, Therese L. B., Baronesse 104.
 Mantzius, Kristian, Skuespiller 166, 185.
 Marschner, Andreas, Kbmd. 197. — Anna Catharina Wilhelmine 197. — Sophie, se Süberkrüh.
 Marstrand, Wilh., Maler 166, 185.
 Martens, Ilsabe 195. — Maria, se Lunzi. — Wilh. Conr., Konsul 86, 115.
 Martin, Kapt. 123.
 Marxfeld, Christina 198.
 Mathei, Ernst Gottl., Billedhg. 14, 22, 102. — Joh. Friedrich, Maler 102.
 Mathiesen, Haagen, Generalkrigskommissær 155. — Juliane Elise 155. — Vitus Bering, Brygger 64.
 Mathiessen, Carl, Borgmstr. 229.
 Matthison-Hansen, Hans, Domorganist 175, 185.
 Matzen, Slægten 71.
 Mauritius, Bernhard, Præst 190. — Catharina 191. — Johs. 190 f.
 v. Medem, Elise, se v. d. Recke.
 Melchior, Moritz G., Grosserer 148.
 Meldahl, F., Arkitekt 144, 149.
 Mesmer, F. A., Læge 111.
 Meyer, Bendix, Præst 193. — Caroline Wilhelmine, se Kolster. — Hans, Toldinsp. 193. — Wilh. Friedrich, Bygningsinsp. 203. — Wilhelmine Caroline Marie 203.
 Micali, Giuseppe 42, 110.
 Michelsen, Fuldmgt. 127.
 Millin, Aubin Louis 40, 110.
 Miolis, A. S., Generalguvernør 81, 113 f.
 Moffue, Henrick 224.
 Mohrsen, C. F., Kommandør 249. — Christiane Dorothea 245, 249.
 Molbech, C. 72.
 Moldenhawer, D. G. 27, 34, 40, 107.
 Moller, Anna Margrethe 194.
 Mols, Niels Pedersen, Maler 220.
 Moltke, Adam Gottlob, Greve 54. — Chr. Fred., Greve 54, 56. — Christiane Frederikke, Grevinde, se Brüggemann. — Fritz, Ghrd. 41, 111. — Henriette, Ctsse. 144, 148. — Ludewig, Greve, Kmhr. 58. — Otto Joachim 27, 107.
 Momma, Albertine, se Grooten. — Joh. Daniel, Kbmd. 197. — Johanna Wilhelmina 197.
 Monrad, Slægten 257.
 Moresco, J., Konfektionshdl. 168, 185.
 Morellet, Antonio, Konsul 48, 113.
 Moritz 81.
 Mortensen, Herman B. 231. — Jacob 236.
 v. Muir, Justrd. 92.
 Munch, Andreas, Forf. 181, 186.
 Müller, Augusta Elisabeth 50. — Chr. August, Præst 195. — Georg Heinrich Wald., Lærer, 107. — Joachim, Hoftrumpeter 158 f. — Joachim Ernst, Præst 195. — Otto Friderich, Zoolog 157—160.
 Münter, Balthasar, cand. theol. 37, 47, 110, 113. — Balthasar, Præst 3. — Fanny 105. — Frederik, Biskop 1—3, 7, 23—48, 100, 113. — Hermann, Landmd. (37), 110. — Maria Elisabeth, se Krohn.
 Myre, Esbern, Byfgd. 224.
 Møller, Slægten 256. — Birgitte 251. — C., Galvanoplastiker 146, 149. — Lars, Universitetspedel 72. — Rasmus Pedersen 256.
 Möllmann, Bernhard 72.
 Mønster, Dorte Magdalene 127.
 Mørch, J. D., Mad. 172, 185.
 v. Møsting, Friederiche Lovise 52 f. — Johan Sigismund, Finansminister 52, 116.
 Nasser, Johann Hinrich, Præst 194.
 Naudet, Thomas-Charles, Maler 22, 104.
 Neergaard, Therese L. B., se v. Mannagetta und Lerchenau. — Tønnes Chr. Bruun de 22, 104.
 Neiiendam, Robert, Teaterhistoriker 153, 155.
 Nellesmann, Sophus, HR.Advokat 181, 186.

- Neumann, Franz, Hofraad 85, 115.
 Nicolai, Anna Maria 222. — Johann Peter, Possementmager 222. — Maren, se Kjær.
 Nicolaysen, Alfred Tycho Ludvig, Vexelmægler 131.
 Niebuhr, Barthold Georg 47.
 Nielsdatter, Birgitte 239.
 Nielsen, Slægten 255. — Christen 63 f. — Karen Sofie 254. — Mette Marie 132. — Peder Ladefgd. 71. — Rasmus 233.
 Niemans, Christine 227.
 Nissen, Andreas 190. — Christina, se Marxfeld. — Claus, Handelsmd. 65. — Clemens 190. — Detlev Heinrich, Præst 198. — Hans, Hrdsgd. 190. — Hans, Landmd. 192. — Nicolai, Gaardejer 198. — Nis 190. — Sophie Auguste Margrethe, se Claudius.
 Nutzhorn, Ditlev, Skibslæge 163.
 Nuzzi, Angelo Luigi, Huskapellan 6, 100.
 v. Obelitz, Slægten 256. — Friedrich, Hof- og Stadsrets Arkivar 51.
 Odhner, C. Th., Docent, fil. dr. 180, 186.
 Ohlendorff, Laura Henriette Georgine 130.
 Oldenburg, Anna Magdalena, se Stauck. — Chr. Andreas, Landmd. 200. — Elisabeth Susanna Henrietta 200.
 Olrik, Henrik, Maler 167, 185.
 Olsen, Slægten 256. — Frederikke Benthe, se Pio. — Jørgen, Gaardejer 129. — Marie 122. — Peder, Bykapt. 228. — Svend 233. — Svend, Musiker 129.
 Olufsdatter, Kiersten 239. — Margrethe 231.
 Oluften, Bagge, Skræder 238—40. — Casten, Skomager 239 f. — Heinrich, Skipper 227. — Jens, Skomager 239 f.
 Orsi, Donati, Bankier 30, 108.
 Ortved, S. R., Domprovst 174, 185.
 v. d. Osten, Christiane, se Bondrop. — Gertrud Marie, se Torp. — Jan David, Kapt. 252. — Jan David, Vicepolitidir. 252.
 Ostermann, Slægten 71.
 Overbeck, Johann Friedrich 92, 117.
 Overby, U. P., Kopist, 139, 146.
 Pabst, Elise Auguste 200.
 Pacetti, Vincenzo 20, 104.
 Pahl, Christiane 203.
 Palladio, Andrea, Arkitekt 16, 103.
 Palloni, Gaetano, Prof., Dr. med. 13, 102.
 Paludan-Müller, Fr. 172, 185.
 Pauli, A. W. 108. — Charlotte (Lotte), se Brun. — Magdalene (Manon), se Poel.
 Paulsen, Slægten 256. — Chr. Ditlev, Kbmd. 256. — Friedrich Wilh. 204. — Ingeborg Sophie, se Gadebusch. — Peter, Kbmd. 194. — Wilhelmine 203.
 Pedersdatter, Ellen 239.
 Pedersen, Hans, Kbmd. 256. — Hans, Landsdommer 230. — Hans, Skomager 239. — Jørgen 254.
 Pederssøn, Hans 188. — Hans 188. v. Pentz, Adam Henrik 228.
 von Peperlow, Slægten 254.
 Perthes, Christoph Friedrich, Skattesekr. 196. — Friedrich Chph., Boghandler 92, 117, 196. — Marie Caroline Elisabeth, se Claudius.
 Peters, Lucia 188.
 Petersdatter, Ingeborg 187.
 Petersen, Andreas 256. — Anna Riggelsdtr. 188. — Clemens, Forf. 166, 185. — Lucie 192 f. — Margrethe 221. — Martha 128. — Riggel, Sgr. 188.
 Petrini, Giuseppe, Arkitekt 19, 103 f.
 Petruccioli, Maria Elisabetta Geltrude 3, 13 f., 21 f., 102.
 v. Pflachner, Familien 116.
 Phister, Ludvig, Skuespiller 166, 172, 184.
 Pind, Christen 250.
 Pinel, Philippe, Læge 108.
 Pio, Agnes Andrea Marie 131. — Agnes Elisabeth 125. — Alfons Constant 128. — Alma Caroline Kristine, se Clausen. — Andrea Hansine, se Andersen. — Angélique Therese 126. — Anna Emilie Eline 130. — Anna Henriette, se Winsløv. — Anna Hul-

da Petrea 127. — Anna Kirstine, se Franck. — Anne Marie, se Brix. — Anne Marie, se Svendsen. — Antoine 120. — Augusta Johanne 131. — Carl Joh. Bruun 125. — Dorteia Christense, se Giese. — Elisabeth Susanne Sophie, se Sponneck. — (Ellen) Helene Marie 125. — Ellen Julie Vilhelmine 131. — Else Marie, se Andersen. — Emanuel 130. — Emanuel Vilh. Theodor, Boghandler 130. — Emil Theodor Ferd., Kontorist 128. — Emilie Vilhelmine Clarentine 130. — Emma Caroline Francisca 126. — Erhard Chr. August 126. — Ferd. Chr., Papirhandler 131. — Frantz Chr. Erhard Aug. 126. — Frantz Chrf. Bülow, Oblt., Vinhandler 127. — Frantz Emil, Dr. polit. 119, 128. — Fr. Carl Chr., Boghandler 131. — Fr. Laurits Theodor, Kapt. 126. — Frederikke Bente, Lærerinde 128 f. — Frederikke Jeanette 119, 122 f. — Frederikke Vilhelmine 121, 123. — Gaston Frédéric Oscar, Civilingeniør 125. — Hans Gammeltoft, Assistent 128. — Hansine Vilhelmine, se Thomsen. — Herbert, Ingeniør 126. — Hjalmar Axel Wm., Maskinlærling 130. — Holger William, Fuldmgt. 128. — Ida Sofie, se Maag. — James Percival, Sagfører 126. — Jean Frédéric Guillaume Emile, Skolebestyrer 124. — Jean Frédéric 121. — Jean Pierre 121. — Jean Pierre 122. — Jean Pierre 127. — Jean Pierre, Dansemstr. 119, 121 f. — Jean Pierre, Politibetjent 120. — Jean Vilh., Murermstr. 121, 129. — Joh. Julius, Vinhandler 128. — Julius Vilh., Lektor 131. — Laura 119, 127. — Laura Henriette Georgine, se Ohlendorff. — Louis Albert François, Politiker 119, 123, 125 f. — Louise, se Hindsberg. — Louise Augusta Henrietta, se Jørgensen. — Marie, se Olsen. — Marie Dorteia, Lærerinde 127. — Marie Vibeke,

Skuespillerinde 128. — Martha, se Petersen. — Martha 128. — Martha Christiane, se Borch. — Nina 128. — Nina Eleonora Augusta 127. — Olaf Rye Vilh., Tegner 130. — Olavia Frederikke, se Gammeltoft. — Olavia Frederikke 128. — Peter Jean, Instrumentmager 130. — Pierre Theodore, Violinist 129. — Poul Emile Nicolas, Læge 125. — Soffy Marie Eleonora, se Christensen. — Sylvia Mizpah 126. — Theresia Angelica 131. — Vald. 130. — Vald. Vilh., Forlagsboghandler 130. — Viggo Elith Wm., Skuespiller 130. — Wilh. Emil Laurent, Kapt. 119, 123 f. — Vilhelmine Emilie, se Clausen. — Wm. Fr., Skuespiller 130.

Piou de Saint Gilles, se Pio.

Plambeck, Marie Hedeveg 219.

du Plat, Slægten 150. — Alette Marie Amalie 150. — Georg Josua, General 150.

Plesner, Arent, Justrd. 124.

Pless, Johanna Catharina Sophie 200.

v. Plessen, Eleonora Hedwig, 54.

Ploug, Carl 177—183.

Poel, August Vilh., Ministerresident 108. — Magdalene (Manon) 108. — Piter 92, 108, 117.

de la Pottrie, F. V., Gen.lt. 217.

Poulsen, Johs., Skuespiller 126. — Sylvia, se Pio.

Povlsen, Arrist 231.

Preisler, J. D. Skuespiller 151.

Price, Juliette, Solodanserinde 172, 185.

Pries, Catharina Dorothea, se Schmidt. — Claus Hinrich, Arveforp. 199. — Magdalena Catharina 199.

Prossalendi, Stelio Doria, Sekr. 39, 43, 110 f.

Prydz, Slægten 256.

Puerari, Marc-Nicolas, Prof. 32, 109.

Pätges, Johanne Louise, se Heiberg.

Qvistgaard, Ritmstr. 123.

Raben, Sophus Fr., Kmjkr. 14, 33, 102.

- Raffn, Mads, Rdmd. 226.
 Rafn, Rasmus, Byfgd. 228.
 Rahbek, Kamma 141, 147. — Knud Lyne 151.
 de Ramdohr, Fru 83, 115. — F. W. B., Resident 115.
 Ramus, Chr., Prof. 5, 22, 95, 100, 113.
 Rantzau, Andreas Conrad Peter, Rigsgreve 4, 100, 117. — Carl Adolph, Greve 54, 56. — Chr., Greve, Vicesatholder 54.
 Rask, Rasmus Chr. 179.
 Rasmussen, Birgitte 215.
 Ratenborg, Nicolaus 206.
 Rathje, Hans Chr., Billedhg. 11, 102.
 Raw, Ellen Margrethe 259. — Ole Paulsen, Degn 259. — Ragnhild, se Schack.
 Ravn, Elisabeth 230. — Mads, Borgmstr. 229. — Mads, Kbmd. 230. — Mads, Sgpr. 229. — Mikkel, Kbmd. 230. — Steffen, Skipper 230.
 von der Recke, Elise, 15, 103, 105.
 Reedtz-Thott, Otto, Baron 103.
 Reemke, Margaretha Sophia 200.
 Reese, Catharina Dorothea 199.
 Reichardt, Magdalena Augusta 191.
 Reimarus, Magdalena Augusta 191. — Samuel, Præst 191.
 Reinhart, Johann Chr., Maler 21, 103 f., 108.
 Reinholdt, Ditlef, Borgmstr. 226.
 von Reitzenstein, Slægten 254.
 v. Rennenkampff, Augusta, se Brun. — Gustav, Baron 35, 106, 109.
 Reutzer, Carl Friedrich, Kammerfurer 56. — Sara Catharina, se Kiær.
 Revenfeld, Slægten 254.
 Reventlow, C. D. F., Statsmin. 102, 105. — Charlotte, Ctss. 1. — Ditlev Chr. Ernst, Greve 8, 100. — Juliane Frederikke Christiane, Ctss. 245, 249. — Ludvig 2, 9, 23, 100. — Sybille, se Schubart. — Wilhelmine, Ctss. 107.
 Rhodis, Wilhelmine Tunderfeld, Bss. 52.
 Riccy, Giovanni Antonio, Abbed, 6, 100.
 Richter, Catrin Margret 150.
 Riepenhausen 82, 89.
 Rimestad, C. V., Redaktør 146, 149.
 Rode, G. B., cand. phil. 166, 168, 170, 184 f. — Vilh., cand. jur., OR.Prokurator 168, 185.
 Rohde, Slægten 255. — Chr. Wegner, Skipper 127. — Nina Eleonora Augusta, se Pio.
 Roose, Caroline 204. — Jonas, Skibskapt. 204. — Meta, se Weiss.
 Rosenkilde, Adolph, Skuespiller 166, 173 f., 185.
 Rosenkrantz, Anna 205. — Axel, Major 132. — Charlotte Hedvig 216. — Claus 205. — Holger 228. — Karen 247. — Niels, Udenrigsmin. 35, 40 f., 45, 109.
 Rosing, Michael, Skuespiller 123, 151—154. — Wilhelmine Emilie, Skuespillerinde 123.
 Rosmann, Anders 232. — Claus 231 f.
 de Rossi, Giovanni Gherardo, Bankier 81 f., 114.
 Rossi, Ignazio, Abbed 11, 102.
 Rosted, Cathrine A. M. 113.
 Rostgaard, Slægten 254.
 Rothe, Andreas Bjørn, Justrd. 24, 106. — Anna Rosine 27, 107. — Carl Adolph, Søofficer 24, 106. — Tyge 27, 107.
 Ruben, M. M., Hofmanufakturhdl. 168, 185.
 Ryberg, Joh. Chr., Grosserer, 86, 88, 115 f.
 Ræder, Frue 148.
 Rørsdatter, Anne 259.
 Røhr, Brigitte 203.
 Rønne, Slægten 256.
 Rørdam, Th. Skat, Dr. phil., Biskop 176, 186.
 Saabye, J. R., Skuespiller 151.
 Sadacchi, Georgio, Tjener 115 f.
 Sager, Hans Carl, By- og Herredsfgd. 157.
 Sahlin, Prof. 181, 186.
 Sahr, Augusta 195.
 Salvadori, Kbmd. 101. — Laura, se Zoëga.
 Sarti, Guiseppe, Komponist 58.
 Saxtorf, Petrine 203.
 Scavenius, Henriette, se Moltke. — J. B., Godsejer 148.

- Sconnio, Paolo, Abbed 48, 113.
 Schack, Ragnhild Christophersdtr. 259.
 Schade, Anna 198.
 Schaffalitzky de Muckadell, Charlotte, se Reventlow. — Erik, Greve 1.
 Scharff, Harald, Solodanser 145, 149.
 Scharling, C. E., Prof. theol., Rektor 169, 185.
 Scheel, Slægten 254. — Jørgen, Greve 57, 59.
 Schersius, Catharina Eleonora 150. — Johann Friederich, Præst 150.
 Schiern, Fr., Prof. 178, 186.
 v. Schilden (-Huitfeldt), Hans Heinrich 58.
 Schimmelmänn, Charlotte, se Schubart. — Ernst, Greve 2, 26, 29, 31, 79, 90, 92, 94, 102, 105—108, 111. — Louison 112.
 Schiødt, Carsten Ludvig, Fuldmgt. 88, 116.
 Schiøtt, Christine 150.
 Schlegel, Friedrich 85, 115.
 Schlicker, Benedictus 225.
 Schmedes, Slægten 71.
 Schmidt, Homøopath 200. — Catharina Dorothea 199. — Christine 252. — Fr., Provst 117. — Gyde 189. — Johanna Rebecka, se Claudius. — Lorentz Peter, Restauratør 148. — Margaretha Fryddesdtr. 188. — Nina Eleonora Augusta, se Pio.
 Schmidt-Phiseldeck, Conrad Friedrich 24 f., 32, 106. — Hermann Adolph Cph., cand. jur. 25, 107.
 Schow, Anna Rosine, se Rothe. — N. I., Prof. 26 f., 107.
 Schram, Peter, Kammersanger 170, 185.
 Schreiber v. Cronstern, Christine Auguste Friederike 247.
 Schröder, Albert, Præst 197. — Caroline Johanna, se Claudius. — Caroline Rebecka, se Claudius. — F. L., Skuespiller 152. — Franz Hartwig Mathias, Præst 202. — Frederica Elisabeth, se Fricius. — Jacob, Præst 202. — Jacob Arnold Diedrich, Præst 197. — Joh. Chr. Theodor 8, 100. — Rebecca, se Claudius.
 Schubart, Charlotte 38, 96, 110, 113, 118. — Herman, Baron 1—48, 77—118. — Jacqueline, se Wie-ling. — Sybille 3, 25 f., 33, 36, 38, 100, 107.
 Schultheiß, Anna 117.
 Schulthesius, Joh. Paul, Præst 38, 110.
 Schultz, Chrp., Præst 193. — Johs., Kbmnd. 193.
 Schulz, J. A. P., Komponist 66.
 Schumacher, Andreas, Kabinetssekr. 58.
 v. Schwarzenfeld, Anna Mariane 152.
 Schüdepelten, Catharina 235.
 Sehested, Slægten 254. — Malte, Lensmd. 254.
 Sellström, Friederich Wilhelm 205. — Wilhelmine Elisabeth Emma, se Frobeen.
 Selmer, Adolph, Isenkr. 253. — Kirstine Johanne, se Bondrop. — Ole, Byfgd. 253.
 Sestini, Domenico, Numismatiker 41 f., 47, 111.
 Setzer, Adam Ludwig, Amtsfgd. 199. — Johanna Maria Dorothea 199. — Maria Catharina Christiane, se Tack.
 v. Sick, Joh. Ditlev, Prlt. 102.
 Sidenius, Maria Magdalene Elisabeth 132.
 Simonsen, Benjamin 220.
 Skeel, Slægten 254.
 Skovgaard, Slægten 257. — Joakim 257. — Niels 257. — P. C., Maler 166, 185. — Susette 257.
 Skram, Gustav, Jernbanedirektør 156.
 Sode, Hans Jensen, Sgpr. 232, 235. — Herman Hansen 237. — Michael Jensen, Præst 259.
 Soland, Lars Berentsen, Kbmnd. 106. — Peter Abildgaard, Ltnt. 106.
 Sonne, Jørgen Olufsen, Kapt. 237.
 Spener, Henriette 205.
 von Sperling, Slægten 254.
 Sponneck, Antoinette Sigfriede, se v. Lowsow. — Elisabeth Susanne Sophie, Ctss. 124. — Wilh.

- Carl Eppingen, Rigsgreve, Finansminister 124.
- Speyer, Amanda Johanna Maria 201. — Johanna Thomasine, se Staven. — Wulf Hinrich, Vekselerer 201.
- Spinola, Migliorini 28, 32, 34—36, 41, 43, 107, 109—111.
- Stacke, Elisabeth 191.
- v. Stackelberg, Gustaf Magnus Ernst, Rigsgreve, Ambassadør 85, 115. — Otto Magnus, Frh. 79, 84, 90, 114 f.
- Stahl, Anna Maria 194. — Friedrich Gotthard, Kromd. 194.
- Stampe, Ingeborg, Bsse., se Drewsen.
- Stampe-Feddersen, Astrid 138.
- Stanley, Carl Fr. Ferd., Arkitekt 11 f., 102.
- Stauck, Anna Magdalena 200.
- Staven, Johanna Thomasine 201.
- Stavenhagen, Jürgen Gottfried, Kbmd. 197. — Margaretha, se Gädeckens. — Therese Wilhelmine 197.
- Steenberg, Slægten 256. — Christence Ulrike, se Bondrop. — Chr. Vilh., Mægler 253. — Jacob Nicolai, Boghdl. 257. — Jørgen Fog, Stiftslæge 222. — Maren, se Fog. — Ove, Sgpr. 222. — Regine Magdalene, se Knorr.
- de Steensen, Steen, Etrd. 243, 248.
- Steenstrup, Marie, Kammerjfr. 246, 249.
- Steffens, Henrik 179.
- v. Stemann, Augusta Elisabeth, se Müller. — Augusta Mechthilda Andrea, se Kaas. — Christian Ludv., Ghkfrd. 50. — Otto Johann, Kammerjunker 49 f., 52.
- Stender, Magdalene 202.
- Stiboldt, Kirsten Guldencrone 52.
- Stiernerros, Joh. Berelius, Hrds.-høvd. 216. — Magnus, General 216. — Ulrica Eleonora 216.
- Stiernholm, F. C., Major 149.
- Stiernerross, Ulrica Eleonora 215.
- Stockfleth, Dorte Magdalene, se Mønster. — Eggert Gabriel, Fyr- og Toldinspektør 127. — Frantz Bülow Leopold Peter, Krydstoldass. 127. — Nina Eleonora Augusta, se Pio.
- Stoffroff, Fock, Rdmd. 227.
- Storgaard, Slægten 257.
- Stramboe, Fr. Chr., Billedhg. 149.
- Struensee, Johann Friedrich 54.
- Struve, Doris 202. — Magdalene, se Stender. — Thomas, Møller 202.
- Ström, Walter, cand. med. 170, 185.
- Strøyberg, Slægten 257.
- Stub, Gerhard, Kbmd. 23, 25, 102. — Gerhard Heiberg, Kbmd. 105.
- Svendsen, Anne Marie 130. — Jep, 232.
- Süberkrüb, Sophie 197.
- Søborg, Wilhelmine, se Bauer.
- Sønnichsen, Cecilia Christiansdtr. 187. — Christian, Rdmd. 188.
- Sørensdatter, Johanne 250. — Karen Marie 256.
- Sørensen, Jens, Bgmstr. 228. — Niels 250.
- Sørenssen, Chr. M., cand. jur. 171, 185.
- Tack, Maria Catharina Christiane 199.
- Tidemann, Mattheus, Rdmd. 225.
- Thaasen, J. E., Lektor 181, 186.
- Thaulow, Henrik, Byfgd. 251.
- Thiebaut 78.
- Thomsen, Catharina 190. — Catharina Christine 203. — Hansine Vilhelmine 129. — Ivar, Ingeniør 128. — Johanne, se Hammer. — Martha, se Pio. — R., Skatteopkr. 253.
- Thorlacius, Børge, Prof., 25, 27, 106 f.
- Thornton, Edward, eng. Minister, Gesandt 23, 106.
- Thorsen, Peder 233.
- Thorvaldsen, Bertel, Billedhg. 7, 9, 21, 40, 78, 80—84, 86, 89, 91, 95, 97 f., 100, 102—104, 111, 115, 118.
- Thrane, Jakob Laurids, Arkitekt 22, 104.
- de Thygeson, Abel Marie, se de Lichtenberg. — Lars, Etrd. 248. — Nicolaj Eman., Amtmd. 116. — Thyge Jesper, Stamhusbesidder 243, 248.
- Todt, Caroline Margrethe Friederike Henriette, se Claudius. — Friedrich Heinrich, Smed 204.
- Tommasi, Donato, Don, Statsmd. 29, 47, 107.

- v. Torkos, Gabriel, Oblt. 219. — Gabriel Wilh., Ritmstr. 219.
- Torlonia, Alessandro 117. — Anna, se Schultheiss. — Carlo 117. — Giovanni Raimondo, Hertug af Bracciano, Bankier 96, 117. — Maria Luigia 117. — Marino 117. — Teresa 117.
- Torp, Kammerlakaj 56. — Anne Nielsdtr. 250. — Gertrud Marie 252.
- Tramp, A. S. F., Greve, Hofchef 166, 185.
- Trane, Laurids Christensen, Sgpr. 63 f.
- Trans, Johs. Paulsen, Præst 188, 205. — Paul Madsen, Præst 188.
- Treschow, Frederikke, se Brøndsted. — Michael 116.
- Truelsen, Boh, Degn 205.
- Trummer, Adolf, Dr. jur. 201. — Caroline Sophia Christiane, se Kupfer. — Pauline Caroline 201.
- Tscherning, A. F. 154.
- Tulipan, Andreas, Kromd. 243, 248.
- Tutein, Ferd., Konsul 48, 113.
- Tychsen, Catharina Lauretta 105.
- Udsen, Jacob, Khmd. 158.
- Uf, Inger 227. — Peder Hansen, Landsdommer 227.
- Ulrich, Johann Christoph, Konsul 83, 89, 114, 116.
- Wahl, Joh. Georg, Maler 1.
- Waitz, Chr. Paul Ludwig, Postkontrollør 4.
- Valeur, Joh. Chr., Sgpr. 222. — Johanne Elisabeth, se Knorr. — Johs., Amtsforv. 222. — Maria Christina Amalia, se Knorr.
- Valø, R., stud. med. 169.
- Waltersdorf, Ernst Fr., Gesandt 35, 40 f., 109.
- Walther, Carl Albrecht, Dr. jur. 128. — Nina, se Pio.
- Wandall, Slægten 257. — Anna Margrethe 257.
- Vargas Bedemar, Edouard Romeo, Mineralog 4, 23, 27, 31, 38 f., 42, 44, 105, 107, 110—12.
- Vargas Machuca, Tommaso IV Duca 36, 40, 44, 109.
- v. Warnstedt, Adolph Fr., Kmhr. 247. — Christine Auguste Friederike, se Schreiber v. Cronstern.
- Wasserfall, K., Sorenskr. 176, 186.
- Weber, Juliane Wilhelmine 205.
- Wedel Frijs, Christine Sophie, se Frijs. — Erhard, Greve 245, 248.
- Wedell-Jarlsberg, Charlotte Amalie Bsse, se v. Bülow. — Christiane Ernestine Frederikke, Bsse. 54, 56. — F. V., Baron, Ghrd. 54.
- Weiss, Meta 204.
- Welhaven, J. S., Prof. 178, 186.
- Wellington, Arthur Wellesley, Hertug af, 86.
- Wernich, Anna Maria Catharina, se Claudius. — Christoph Anton Sutor, Postmstr. 203. — Johann Peter Sutor, Præst 203. — Petrine, se Saxtorf.
- West, Niels Madsen, Generalmajor 228.
- Westensee, Slægten 254.
- Westergaard, Anna Marie Jensdtr. 193.
- Westerwald, Kapt. 236.
- v. Westhofen, Willich, Kannik 231.
- v. d. Wetering, Chr. Detlev, Khmd. 193.
- Viani, Giorgio, Greve 112.
- Wiborg, Erik Nissen, Professor 32, 109.
- Wichmann, Anne Marie 235. — Nicolaus, Rdmd. 235.
- Wieding, Elise Henriette, se Claudius. — Feodor, Retssekr. 200. — Karl Johann Friedrich Wilh., Prof. 200. — Margaretha Sophia, se Reemke.
- Wiehe, Michael, Skuespiller 172, 185.
- van Wieling, Jacqueline 2, 9, 101. — Charles 101. — Willem Arent, Kapt. 9, 101.
- Viertel, Joh. Carl Fr. 220.
- Wilde, O. A. K., Kapt.lt. 176, 185.
- Vilhelm, Landgreve af Hessen-Kassel 118.
- Wilhelms, Assessor 127.
- Willemoes, Peter, Søofficer 24, 106.
- Villoison, Arkæolog 113.
- Wiltfangh, Anthonius 224.
- Winchler, Anna Ursula 130.
- Vind, Joachim Fr., Oberstltnt. 216.

- Jørgen, Oberstltnt. 216
Winsløv, Anna Henriette, Skuespillerinde 130. — Fr. Chr., Hofkirurg 34, 109.
Winterfeld, Jørgen Balthasar, Admiral 41, 111.
Winther, Chr. 144, 149.
Visconti, Ennio Quirino 104. — Filippo Aurelio, Arkæolog 19, 104. — Giambatt. 104. — Pietro Ercole 103.
Wolf, Friedrich August, Filolog 79, 114.
Wolfart, K. C., Læge 111.
Volkertsen, Broder, Landmd. 192.
Woltersdorf, Carl 108.
Worsaae, J. J. A., Arkæolog 169, 185.
Wright, Slægten 256.
Wulff, Slægten 258. — Andreas Hansen 258. — Johanne, se Jensdtr. — P. F., Kontreadmiral 141, 147.
Wulffen, Johann Heinrich, Kbmd. 102. — Joh. Hendrick, Konsul 14, 102. — Paul H. 102.
Wynecken, Brigitte, se Røhr. — Ludwig, Borgmstr. 203. — Mathilde 203.
Zester, Meta 200.
Zinch, Otto, Skuespiller 166, 185.
Zinn, Emma 145, 149.
Zoëga, Emilia Maria (Mimma) 3, 10, 14, 21, 26, 41, 101. — Federico Salvatore 3, 9 f., 14, 21, 26, 101. — Georg, Arkæolog 1—22, 26, 46, 104, 108. — Isidora (Isis) 6, 10, 100. — Laura 3, 10, 14, 21, 26, 101. — Maria Elisabetta Geltrude, se Petruccioli.
Zonnesen, Haagen 231.
Oehlenschläger, Adam Gottlob 1, 151, 155.
Ølste, Johanne Marie, se Bondrop. — Niels, Urtekr. 251.
Ørntson, Joh. 188.

